

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
קרח
כ"ו סיון – ב' תמוז תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר
מוהרא"ש
ר' אליעזר שלמה בן
ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ
ר' יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :
הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

היום הבא – השמש הבאה, דבכמה דוכתין קרינן לשמשא יומא. **ויצאתם ופשתם** – סיפא ד"וחרה לכם" הוא, ר"פשתם" לשון שומן וריכוי ועובי, כמו (תרגום בראשית א): "פושו וסגו", וכמו (איוב לח): "ולא ידע בפש מאד". **לא מצאנוהו שיהא שניא כה בעת הזין** – אם ישגיא כחו יתחייבו כולם כלייה. **ר' אחא בר חנינא אמר תרייהו בישראל** – והכי קאמר: אף על פי שבעל חימה אני – חימה אין לי, כבר נשבעתי מקצף עליך. **מי יתנני** – סיפא דהאי קרא הוא. **שמיר ושית** – לשון ארץ גזירה וחורבן. ודוגמתו (איכה ג): "השאת והשבר". **והיינו דרבי אלכסנדרי** – אדלעיל קאי, דאין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו. **בניני שלהן** = בספר זכרון מעשיהם. **ואם לאו אשמידם** – ובדין אפקוד עליהם, ולא בחמלה כי אם בדקדוק, כדאמרינן לעיל: מקדיר עליהם חמה מנרתקה אולי יבעטו. **והיינו נמי דאמר רבא** – שהקדוש ברוך הוא דן גוים בדקדוק. **עוה עוה אשימנה** = עיוני עיותה, ולעוה אשימנה. וכן תרגם יונתן: חוביהון חבו בחוביהון אתפרע מינהון. **כפיר** = ניקור, ביקדור"א בלעז, שמנקרין מעט מעט. וכן נפרע מהן מעט מעט, בהסחר פנים ב'הזיה לאבוד", לפחותה מעונותיהן כדי שיזכו לעולם הבא. **לחם שוע** – אני נותן להם פרנון, כמו (שמות יד): "ויושע" – "ופרק", וכמו (בבא קמא פ): "ושוע הבן" – פרנון. **והיינו דאמר רבי אבא** – אפדם לישראל במצוות. **והיינו** "כפיד של תרנגולין", פורעין מעט מעט, ונוגשין בצדקה. **ידעתי** = אהבתי, כמו (תהלים א): "יודע ה' דרך צדיקים", וכמו (שמות לג): "ואדעך בשם". **מאן דאית ליה סיפא** = זעם. **ברחמיה מסיק ליה** = מעלהו על אוהבו. "והנם זועפים" (בראשית מ) מתרגמינן: נסיסין. לשון אחר: "סוסיא" – סוס שעסקו רע, את אוהבו מעלין עליו כדי שימותו? **נפרע ממנו מעט מעט** – כן ישראל, נפרע מהן הקדוש ברוך הוא את כל עונותיהן בעולם הזה כדי שיזכו ליום הדין. וגוים אינו נפרע מהן כלל, כדי לטרדן מן העולם הבא. **ופקידה משמע מעט מעט**, כאדם שפוקד את חבירו לפרקים. **ממקדשי תחלו** – גבי (ארבעה) (ששה) משחיתים שבאו להשחית את ירושלים כתיב ביחזקאל, **זועם בכל יום** – ואפילו הכי קיימין, וכתיב: "מי יעמוד". **ביחיד** – מי יעמוד. **בצבור** – אף על גב דבכל יום זועם, מתקיימין.

חימה אין לי שכבר נשבעתי – ואין להקשות מפרק "ארבעה נדרים" (נדרים לב, א) דמוכח דמשה הרגו לחימה, דאיכא לשנויי: תרי חימה הוו, כדמשני נמי התם. **והיינו** דרבי אלכסנדרי דקאמר: פירש הקונטרס דקאי אהדיא דקאמרינן לעיל דאין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו. ולא נהירא פירושו, דהא איפסיק ליה טובא. ונראה לרבינו תם דקאי אהא דסליק: כאן בישראל כאן באומות העולם, וקאמרינן ד"בעל חימה" קאי אאומות העולם. והיינו דרבי אלכסנדרי דקאמר: "ביום ההוא אבקש", שאם לא ימצא להם זכות ישמידם. והיינו נמי דרבא, דאמר שיש חילוק בין ישראל לאומות העולם. **בניני** שלהם – פירוש: במעשה שלהם. "מה נורא מעשיך" (תהלים סו) מתרגמינן: מה דחילין אינן מניניא דילך.

שהיה בידים למחות – והא דאמרינן בסוף "חזקת הבתים" (בבא בתרא ס, ב): מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין – היינו בדבר שיידוע שלא יקבלו אם ימחו.

בָּהּ - דִּכְתִיב: "[כִּי] הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בֹּעֵר כַּתַּנּוּר וְהָיוּ כָּל זֵדִים וְכָל עֹשֵׂה רִשְׁעָה קַשׁ וְלִהַט אֹתָם הַיּוֹם הַבָּא אָמַר ה' צְבָאוֹת אֲשֶׁר לֹא יַעֲזֹב לָהֶם שֹׁרֶשׁ וְעָנָף", לֹא שֹׁרֶשׁ - בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא עָנָף - לָעוֹלָם הַבָּא; צַדִּיקִים מִתְרַפְּאִין בָּהּ, דִּכְתִיב: "וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ" וגו', וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמִּתְעַדְּנִין בָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וִיצָאתֶם וּפִשְׁתֶּם כְּעֶגְלֵי מַרְבֵּק". דָּבָר אַחֵר: מַה דָּגִים שֶׁבַּיָּם - כָּל הַגָּדוֹל מַחֲבִירוֹ בּוֹלֵעַ אֶת חֲבֵירוֹ, אַף בְּנֵי אָדָם - אִלְמָלֵא מוֹרָאָהּ שֶׁל מַלְכוּת, כָּל הַגָּדוֹל מֵחֲבִירוֹ בּוֹלֵעַ אֶת חֲבֵירוֹ. וְהֵיינוּ דִּתְנַן, רַבִּי חֲנִינָא סְגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר: הֱוֵי מִתְפַּלֵּל בִּשְׁלוֹמָהּ שֶׁל מַלְכוּת, שֶׁאִלְמָלֵא מוֹרָאָהּ שֶׁל מַלְכוּת, אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים בְּלָעוּ. רַב חֲנִינָא בַּר פָּפָּא רָמֵי, כְּתִיב: "שָׁדַי לֹא מְצָאנֻהוּ שַׂגִּיא כֹּחַ", וּכְתִיב: "גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב כֹּחַ", וּכְתִיב: "יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ"! לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּשָׁעָה מְלֹאתָהּ, כָּאן בְּשָׁעָה מִלְּחָמָה. רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא רָמֵי, כְּתִיב: "חֲמָה אֵין לִי", וּכְתִיב: "נֹקֵם ה' וּבַעַל חֵמָה"! לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּיִשְׂרָאֵל, כָּאן בְּאוּמּוֹת הָעוֹלָם. רַב חֲנִינָא בַּר פָּפָּא אָמַר: "חֵמָה אֵין לִי" - שֶׁכְּבָר נִשְׁבַּעְתִּי, "מִי יִתְּנֵנִי" שֶׁלֹּא נִשְׁבַּעְתִּי, "אֶהֱיֶה שָׁמִיר וָשַׁיִת" וגו'. וְהֵיינוּ דְּאָמַר רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי, מַאי דִּכְתִיב: "וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא אֲבַקֵּשׁ לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל הַגּוֹיִם", אֲבַקֵּשׁ מִמִּי? אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֲבַקֵּשׁ בְּנִגְעֵי שֶׁלָּהֶם, אִם יֵשׁ לָהֶם זְכוּת - אֶפְדֵּם, וְאִם לָאו - אַשְׁמִידֵם. וְהֵיינוּ דְּאָמַר רָבָא, מַאי דִּכְתִיב: "אַף לֹא בְעֵי יִשְׁלַח יָד אִם בְּפִידוֹ לְהֶן שׁוּעַ"? אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: כְּשֶׁאֲנִי דָן אֶת יִשְׂרָאֵל, אֵין אֲנִי דָן אוֹתָם כְּאוּמּוֹת הָעוֹלָם, דִּכְתִיב: "עָוֹה עָוָה אֲשִׁימֶנָּה" וגו', אֶלָּא אֲנִי נִפְרָע מֵהֶן כְּפִיד שֶׁל תַּרְנְגוֹלִת. דָּבָר אַחֵר: אֲפִילּוּ יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין מִצְוָה לְפָנַי כִּי אִם מֵעַט, כְּפִיד שֶׁל תַּרְנְגוֹלִין שֶׁמְּנַקְּרִין בָּאֲשָׁפָּה, אֲנִי מְצָרְפָן לְחֶשְׁבּוֹן גְּדוֹל, [שֶׁנֶּאֱמַר:] "אִם בְּפִידוֹ] לָהֶן שׁוּעַ". [וְדָבָר אַחֵר:] בְּשָׂכָר שֶׁמְּשַׁוְּעִין לְפָנַי אֲנִי מוֹשִׁיעַ אוֹתָם. וְהֵיינוּ דְּאָמַר רַבִּי אַבָּא, מַאי דִּכְתִיב: "וְאַנְכִי אֶפְדֶּם וְהֵמָּה דִּבְּרוּ עָלַי כְּזָבִים"? אֲנִי אָמַרְתִּי אֶפְדֵּם בְּמַמּוֹנָם בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוּ לָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵמָּה דִּבְּרוּ עָלַי כְּזָבִים. וְהֵיינוּ דְּאָמַר רַב פֶּפֵּי מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבָּא, מַאי דִּכְתִיב: "וַאֲנִי יִסַּרְתִּי חִזַּקְתִּי זְרוֹעֹתָם וְאֵלַי יְחַשְּׁבוּ רָע"? אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֲנִי אָמַרְתִּי אֲיַסְּרֵם בְּיִסּוּרִין בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי שֶׁיְּחַזְּקוּ זְרוֹעוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא, וְאֵלַי יְחַשְּׁבוּ רָע. מִשְׁתַּבַּח לְהוּ רַבִּי אַבָּהוּ לְמִינֵי בְּרַב פָּפָּא דְּאָדָם גָּדוֹל הוּא, שֶׁבִּקֵּשׁ לָיֵיה מֵיכָּא דְּהִתְלַסַּר שְׁנַיִן. יוֹמָא חַד אַשְׁכְּחוּהוּ, אֲמַרוּ לָיֵיה, כְּתִיב: "רַק אֶתְכֶם יָדַעְתִּי מִכֹּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה עַל כֵּן אֶפְקֹד עֲלֵיכֶם אֵת כָּל עֲוֹנֹתֵיכֶם", מַאן דְּאִית לֵיהּ סִיפָא - בְּרַחֲמֵיהּ מְסַיֵּיק לֵיהּ? אוֹשְׁתִּיק וְלָא אָמַר לְהוּ וְלָא מִידֵּי. רְמוּ לֵיהּ סוֹדָרָא בְּצַוָּארֵיהּ וְקָא מְצַעֲרוּ לֵיהּ. אֲתָא רַבִּי אַבָּהוּ אַשְׁכְּחִינְהוּ, אֲמַר לְהוּ: אַמַּאי מְצַעֲרִיתוּ לֵיהּ? אֲמַרוּ לֵיהּ: וְלָאו אָמְרַתְּ לָן דְּאָדָם גָּדוֹל הוּא? [וְלָא יָדַע לְמֵימַר לָן פִּירוּשָׁא דְּהַאי פִּסְקָא!] אָמַר לְהוּ: אֵימַר דַּאֲמָרִי לְכוּ - בִּתְנָאֵי, בְּקָרְאֵי מַי אָמְרִי לְכוּ? אֲמָרוּ לֵיהּ: מַאי שְׁנָא אִתּוֹן דִּידְעִיתוּן? אָמַר לְהוּ: אֲנָן דְּשִׁכְיחִינַן גַּבֵּיכוֹן - רָמֵינָן אַנַּפְשַׁיִן וּמְעַיְּינִן, אִינְהוּ לָא מְעַיְּינִי. אֲמָרוּ לֵיהּ: לֵימָא לָן אַתְּ! אָמַר לְהוּ: אֶמְשׁוֹל לָכֶם מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאָדָם שְׁנוֹשֶׂה מְשָׁנֵי בְנֵי אָדָם, אֶחָד אוֹהֵב וְאֶחָד שׂוֹנְאוֹ, אוֹהֵב נִפְרָע מִמָּמוֹנוֹ מְעַט מְעַט, שׂוֹנְאוֹ - נִפְרָע מִמָּמוֹנוֹ בְּבַת אַחַת. אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר כָּהֲנָא, מַאי דִּכְתִיב: "חֹלִילָה לְךָ מֵעֲשֹׂת כַּדָּבָר הַזֶּה לְהָמִית צַדִּיק עִם רָשָׁע"? אָמַר אַבְרָהָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, חוֹלִין הוּא מֵעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הַזֶּה לְהָמִית צַדִּיק עִם רָשָׁע. - וְלָא? וְהָכְתִיב: "וְהִכְרַתִּי מִמֵּךְ צַדִּיק וְרָשָׁע"! - בְּצַדִּיק שֶׁאֵינוֹ גָּמוּר. - אֲבָל בְּצַדִּיק גָּמוּר לָא? וְהָכְתִיב: "וּמִמִּקְדָּשִׁי תָּחֵלּוּ", וְתָנֵי רַב יוֹסֵף: אַל תִּקְרֵי "מִמִּקְדָּשִׁי" אֶלָּא "מְמֻקְדָּשַׁי", אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁקִּיְּמוּ אֶת הַתּוֹרָה מֵאָל"ף וְעַד תִּי"ו! - הָתָם נָמֵי, כֵּיוָן שֶׁהָיָה בְּיָדָם לְמַחּוֹת וְלֹא מִיחוּ, הָווּ לְהוּ כְּצַדִּיקִים שֶׁאֵינָן גְּמוּרִים. רַב פָּפָּא רָמֵי, כְּתִיב: "אַל תַּעַם בְּכָל יוֹם", וּכְתִיב: "לִפְנֵי זָעַמּוֹ מִי יַעֲמוֹד"! לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּיָחִיד, כָּאן בְּצִבּוּר. תָּנוּ רַבָּנָן: "אַל תַּעַם בְּכָל יוֹם" - וְכַמָּה זַעֲמוֹ? רֶגַע. וְכַמָּה רֶגַע? אַחַת מֵחֲמֵשׁ רִיבּוֹא וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁמוֹנָה מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה בְּשָׁעָה - זוֹ הִיא רֶגַע. וְאֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוֹלָה לְכַוֵּין אוֹתָהּ רֶגַע, חוּץ מִבִּלְעָם הָרָשָׁע, דִּכְתִיב בֵּיהּ:

"יוֹדֵעַ דַּעַת עֶלְיוֹן"; אֶפְשָׁר, דַּעַת בְּהֶמְתּוֹ לָא הָוֶה יָדֵעַ, דַּעַת עֶלְיוֹן מִי הָוֶה יָדֵעַ? מַאי דַּעַת בְּהֶמְתּוֹ לָא הָוֶה יָדֵעַ? בְּעִידָנָא דַּחֲווּ לֵיהּ דְּהָווּ רָכְבִי אֲחֲמָרַיְיהוּ, אָמְרוּ לֵיהּ: מַאי טַעְמָא לָא רְכַבְתָּא אַסּוּסָיךְ? אֲמַר לְהוּ: בִּרְטִיבָא שְׁדַאי לֵיהּ. מֵיתִי: "וַתֹּאמֶר הָאָתוֹן... הֲלֹא אָנכִי אֲתֹנֵךְ"! אֲמַר לָהּ: לִטְעִינָא בָּעֲלְמָא. אֲמַרָה לֵיהּ: "אֲשֶׁר רָכַבְתְּ עָלַי"! אֲמַר לָהּ: אַקְרָאֵי בָּעֲלְמָא. אֲמַרָה לֵיהּ: "מֵעוֹדְךָ וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה"! וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה לָךְ רְכִיבוֹת בַּיּוֹם וְאִישׁוּת בַּלַּיְלָה, כְּתִיב הָכָא: "הַהַסְפֵּן הִסְפִּנְתִּי", וּכְתִיב הָתָם: "וַיְהִי לוֹ סַבָּנִת". אֶלָּא מַאי "וַיּוֹדַע דַּעַת עֶלְיוֹן"? שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ לְבַיְּין אוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כּוֹעֵס בָּהּ. וְהֵיינוּ דְּקָאָמַר לְהוּ נָבִיא: "עִמּוּ זֶבַח נָא מַה יֵּעִץ בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב וּמַה עָנָה אוֹתוֹ בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר מִן הַשִּׁטִּים וְעַד הַגִּלְגָּל לְמַעַן דַּעַת צִדְקוֹת ה'" - אֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: עִמּוּ, רְאוּ כַּמָּה צְדָקוֹת עָשִׂיתִי עִמָּכֶם, שֶׁלֹּא כַּעַסְתִּי עֲלֵיכֶם כָּל אוֹתָן הַיָּמִים, שֶׁאִם כַּעַסְתִּי עֲלֵיכֶם - לֹא נִשְׁתַּיֵּיר מִשּׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שָׂרִיד וּפָלִיט. וְהֵיינוּ דְּקָאָמַר לֵיהּ בִּלְעָם לְבָלָק: "מָה אֶקֹּב לֹא קַבֹּה אֵל וּמָה אֶזְעֹם לֹא זָעַם ה'". וְכַמָּה זַעֲמוֹ? רֶגַע. וְכַמָּה רֶגַע? אֲמַר אַמֵּימָר,

בְּרִטְיבָא = באחו. שְׁדַאי לֵיהּ - השלכתיו לרעות. סוֹבְבָא = לשון מחממת. מִן הַשִּׁטִּים וְעַד הַגִּלְגָּל - עד באהם אל הגלגל שהפלתי לפניכם שונאיכם. כִּי רֶגַע בְּאַפּוֹ - אלמא דרגע הוי אפו. סוריי"ץ - נוקי"ש לשון לעז, כמו חוזטן חוזטן. ולשון ישמעאל קורין לחוזט "סוריאק". לְאוֹ אוֹרח אַרְעָא - לבזון שעת זעמו. בְּתִלְתָּ שְׁעֵי קְמַייְתָּא - בשעת חרון. דְּצַפְרָא נָמֵי - בתפלת "יוצר". צְבוּרָא מְצַלּוּ - שחרית בכל מקומות. תפלת מוספין, והאיל ומנחה כל היום והיא שיחת שחרית ועצרתי, יש שמתפללין אותה בבקר ויש מאחרין. וְהָא אַמְרַת - ראשונות יושב ועוסק בתורה. שניות דן, והכא אמרת בקמייתא דן! אֲמַת קַנֵּה - הרוצה הוצאות על תלמוד תורה. וְאֵל תַּמְבּוֹר - בחנם למוד אחרים. דִּין לֹא כְּתִיב בֵּיהּ אֲמַת - והא דכתיב (תהלים יט): "משפטי ה' אמת" - במשפטים הכתובים בתורה דציום לישראל קא משתעי, דלעיל מיניה כתיב: "פקודי ה' ישרים". מוּסְפֵי - כל השנה הן שבח וסיפורי מעשה. אבל מוסף ראש השנה, מתוך שהוא מתפלל מלכיות זכרונות שופרות - מיפקד דינא טפי, ואל יפרוש אדם עצמו מן הצבור. וְלֹא לְמֵחַר לְעִשְׁתּוֹתָם - דאין מצות לעתיד. לֹא עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֵגֶל אֶלָּא לִיתֵּן פֹּתֶן לִבְעֲלֵי תְּשׁוּבָה, שאם יאמר החוטא: לא אשוב, שלא יקבלוני - אומרים לו: צא ולמד ממעשה העגל, שכפרו ונתקבלו בתשובה. מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה וגו' - בסיני נאמר, אלמא גבורים ואמיצי לבב ביראתם היו. לְאוֹתוֹ מעשה – דבת שבע). לִבִּי חָלַל - יצר הרע חלל בקרבי ואין לו כח לשלוט בקרבי.

לומר

וְאִיתֵימָא רַבָּנָא: רֶגַע כְּמִימְרֵיהּ. וּמִנָּלַן דְּרֶגַע הָוֶה רֵיתְחֵיהּ? דִּכְתִיב: "כִּי רֶגַע בְּאַפּוֹ חַיִּים בִּרְצוֹנוֹ". וְאֵיבָעֵית אֵימָא, מֵהָכָא: "חֲבִי כִמְעַט רֶגַע עַד יַעֲבָר זָעַם". אֵימַת רַחַת? אֲמַר אַבַּיֵי: בְּתִלְתָּ שָׁעֵי קַמַּייתָא כִּי חִיוְרָא בְּרַבְלְתָא דְּתַרְנְגוֹלָא. - כָּל שֶׁעָתָא וְשֶׁעָתָא מֵחֲוָור חִיוָרָא! - כָּל שֶׁעָתָא אִית בֵּיהּ סוּרְיֵיקֵי סוּמְקֵי, הָהִיא שָׁעָתָא לֵית בֵּיהּ סוּרְיֵיקֵי סוּמְקֵי. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ הָיָה מְצַעֵר לֵיהּ לְהַהוּא מִינָא [בְּקַרְאֵי, יוֹמָא חַד] נָקֵט [וְאוֹקְמֵיהּ בֵּין בְּרַיְיתָא דְעַרְמָא] וְעַיֵּין בֵּיהּ, סָבַר: כִּי מָטָא הַהִיא שָׁעָתָא אֶלְבֵּיהּ, כִּי מָטָא הַהִיא שָׁעָתָא נִימְנֵם, אֲמַר: שְׁמַע מִינָּהּ לָאו אוֹרַח אַרְעָא לְמֵיעֲבַד הָכִי, ["וְרִחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו"] כְּתִיב, וּכְתִיב: "גַּם עָנוֹשׁ לַצַּדִּיק לֹא טוֹב". תָּנָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר: בָּשָׁעָה שֶׁהַמַּלְכִים מַנִּיחִין כִּתְרֵיהֶן בְּרֹאשֵׁיהֶן וּמִשְׁתַּחֲוִין לַחַמָּה, מִיָּד פּוֹגֵעַ [הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא]. אָמַר רַב יוֹסֵף: לָא לִיצְלֵי אִינִישׁ צְלוֹתָא דְּמִסְפֵּי בִּתְלָת שָׁעֵי קַמַּייתָא דְּיוֹמָא בְּיוֹמָא קַמָּא דְּרֵישׁ שַׁתָּא בְּיָחִיד, דְּלְמָא בְּיֵינָן דְּמִפְקִיד דִּינָא, דִּלְמָא מְעַיְּינִי בְּעִבְּרֵיהּ וְדָחֲפִי לֵיהּ מִידְּחֵי. - אִי הָכִי, דְּצִבּוּר נָמֵי! - דְּצִבּוּר נְפִישָׁא זְכוּתֵיהּ. - אִי הָכִי, דְּיָחִיד דְּצַפְרָא נָמֵי לָא! - בֵּיוָן דְּאִיכָּא צִבּוּרָא דְּקָא מְצַלּוּ לָא קָא מְדַּחֵי. וְהָא אָמַרַתְּ: שֶׁלֹּשׁ רֹאשׁוֹנוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה! - אֵיפּוֹךְ. וְאֵיבָעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם לָא תֵּיפּוֹךְ, תּוֹרָה דִּכְתִיב בָּהּ "אֲמָת", דִּכְתִיב: "אֱמֶת קְנֵה וְאַל תִּמְכֹּר" - אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, דִּין דְּלָא כְּתִיב בֵּיהּ "אֲמָת" - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, דִּין דְּלָא כְּתִיב בֵּיהּ "אֲמָת" - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, דִּין דְּלָא כְּתִיב בֵּיהּ "אֲמָת", מַאי דִּכְתִיב: "אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם"? הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם - וְלֹא לְמָחָר לַעֲשׂוֹתָם, הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם - וְלֹא הַיּוֹם לְיוֹטֵל שָׂכָר. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל מִצְוֹת שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בָּעוֹלָם הַזֶּה, בְּאוֹת וּמְעוּדוֹת אוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "יִתְּנוּ עֲרֵיהֶם וְיַצְּדְקוּ וְיִשְׁמְעוּ וְיֹאמְרוּ אֱמֶת", "יִתְּנוּ עֲרֵיהֶם וְיַצְּדְקוּ" - אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, "וְיִשְׁמְעוּ וְיֹאמְרוּ אֱמֶת" - אֵלּוּ אוּמּוֹת הָעוֹלָם. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל מִצְוֹת שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בָּעוֹלָם הַזֶּה, בְּאוֹת וּמְעוּדוֹת אוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא עַל פָּנֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם כִּי הִוא חָכְמַתְכֶם וּבִינַתְכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים", "גֵּוֶד הָעַמִּים" לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא "לְעֵינֵי הָעַמִּים", מְלַמֵּד שֶׁבָּאוֹת וּמְעוּדוֹת לְאוּמּוֹת הָעוֹלָם עַל פְּנֵיהֶם לָעוֹלָם הַבָּא. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: לֹא עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֵגֶל אֶלָּא לִיתֵּן פֹּתֶן לִבְעֲלֵי תְּשׁוּבָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לְיִרְאָה אֹתִי... כָּל הַיָּמִים" וגו'. וְהֵיינוּ דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: לֹא דָּוִד רָאוּי לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה וְלֹא יִשְׂרָאֵל רְאוּיִן לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה; לֹא דָּוִד רָאוּי לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה - דִּכְתִיב: "וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי", וְלֹא יִשְׂרָאֵל רְאוּיִן לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה - דִּכְתִיב: "מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לְיִרְאָה אֹתִי... כָּל הַיָּמִים"; אֶלָּא לָמָּה עָשׂוּ?

לומר

לומר לך – גזירת מלך היתה, ליתן פתחון פה לשבים. **דמפרסם חמאיהן** – ואיכא לחילול, אימא לא ליתקבלו. **מלפפין** – מעטפתו, לשון מלבוש, כמו "מלפפין את התינוק בשבת" (שבת קכט, ב). **לאבותינו** – עושי העגל. **לא נאנו לעולם** – שהיו כמלאכים ולא הולידו בנים. **לאותם** – בנים שהיו כבר בעמידתם בסיני. **לשפחת עונה** – שעד עתה נאסר להן, "אל תגשו אל אשה". **עד שיכלו וכו'** – אוצר יש ושמו "גוף", ומבראשית נוצרו כל הנשמות העתידות להולד ונתנם לשם. **כי לא לעולם אריב** – לאחר זמן הגאולה, "ולא לנצח אקצוף" – מלגאול, "כי רוח אשר לפני" – נשמות שבגוף "יעטוף" – הוא המאחר, כמו "העטופים ללבן" (בראשית ל), ונשמות שאנו עשיתי. **כמי שלא באנו לעולם** – לפי שהן חיים לעולם, וכל זמן שהן קיימין אין אנו חשובין כלום. **הא לא קבלו ישראל את התורה** – הוי שומע מכאן שלא קבלוה לקבל שכר היום בעולם הזה, אלא שלא תהא אומה ולשון שולטת בהן, וזו היא טובה הכתובה כאן: "למען ייטב להם". **הוא דאמר** – ריש לקיש. **עניות** – שמשחטאו שלטו בהן שונאיהם המכלים את ממונם כל היום ב"והיה לאבוד". **דתן ואבירם** – דאמר מר (נדרים סד, ב): כל מקום שנאמר "נצים" "נצבים" אינן אלא דתן ואבירם, והכא במבקשי נפשו כתיב "נצים", הינו אותן עברים שהלשינו עליו. **זכן הוא אומר לו עמי שומע לי** – שהקדוש ברוך הוא מתחנן לפניהם שישמרו את התורה. "לו עמי" – הינו **כפויי טובה** – אינן מכירין להחזיק טובה לבעלים.

בלחם

וצריכא – פירוש: לכתוב חטאם וקבלת תשובתם. **שאלמלא** לא חטאו לא באנו לעולם – ואף על גב דאמרינן פרק קמא דערובין (יג, ב): נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא – היינו בתחלת לידתו, שאין יודע מה יהא בסופו, אבל בשהוא צדיק – אשריו ואשרי הדור שהוא בתוכו. ועוד, דלמסקנא ד"כשר שלא באנו לעולם" אתי שפיר.

אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף – ואם תאמר: מכל מקום יכלו על ידי גוים שיהו מולידים! ואומר הרב רבינו אלחנן: דנשמות של ישראל ושל גוים אינן בגוף אחד. והא דאמר (שבת ל, ב): עתידה אשה שתלד בכל יום לימות המשיח, שמא יש לומר: גוף חדש ונשמות חדשות יהיו. **כי** רוח מלפני יעטוף – משיח נקרא "רוח", כדכתיב (איכה ד): "רוח אפינו משיח ה'". והכי פירושא דקרא: המשיח מלפני יאחר, כמו "העטופים ללבן", על ידי נשמות אשר עשיתי.

אלא שירדו מנכסיהם – דליכא למימר סומים היו, דהא כתיב בעדת קרח (במדבר טז): "העיני האנשים ההם תנקר". ומצורעים נמי לא הוו, דהא בעדה בתוך המחנה היו ישבין. וכי תימא דבמתן תורה נתרפאו, דהא אותן שנתרפאו כבר חזרו למומן במעשה העגל. ושלא היו להם בנים ליכא למימר, דבשביל כך לא היו פחות קרובים למלכות להלשינו בבתחלה. ויש מפרשים דמשמע ליה שירדו מנכסיהם, דמחמת כן אין להן כח עוד להזיק, אבל כל הנך היו יכולין להזיקו על ידי ממונם. ופשטיה דקרא מיירי בפרעה, "ימות מלך מצרים". **כפויי** טובה – לכך קראם "כפויי טובה", שלא רצו לומר: אתה תן, לפי שלא היו רוצים להחזיק לו טובה בבך. **עד** ארבעין שנין לא קאי אניניש – פירש רש"י שאף משה לא נזכר, ואם תאמר: אמאי בעם משה על ישראל? הלא גם הוא לא נזכר! ויש לומר: שלפי שהוא לא היה צריך לתפלה זו לא נתן לב עד ארבעים שנה דקם אדעתיה דרביה, אבל ישראל שהיו צריכין לתפלה זו היה להם להתבונן מאותה שעה, שהרי כבר חטאו בעגל ובמרגלים. ורבינו יצחק פירש: שמשה לא הקפיד עליהם על דבר זה עד ארבעים שנה, כי היה סבור דלסוף ארבעים שנה יעמדו על דעת קונם ויאמרו: אתה תן, ולא היה בדעתו שהיו מניחים לומר אותו משום כפויית טובה. אבל כשעברו ארבעים שנה שראה שהיה להם לדעת, הבין עליהם שהיו מניחין בשביל כפויית טובה, ואז הזכירם.

יצרם

לוֹמַר לָךְ, שֶׁאִם חָטָא יָחִיד - אוֹמְרִים לוֹ: כְּלָךְ אֲצָל יָחִיד, וְאִם חָטְאוּ צִבּוּר - אוֹמְרִים לוֹ: כְּלָךְ אֲצָל צִבּוּר. וּצְרִיכָא, דְּאִי אִשְׁמוּעִינַן יָחִיד, מִשּׁוּם דְּלָא מִפַּרְסֵם חֲטָאֵיהּ, אֲבָל צִבּוּר דְּמִפַּרְסֵם חֲטָאֵיהוּ אֵימָא לָא; וְאִי אַשְׁמוּעִינַן צִבּוּר, מִשּׁוּם דְּנָפְשׁוּ רַחֲמֵיהוּ, אֲבָל יָחִיד דְּלָא אַלִּיקָא זְכוּתֵיהּ אֵימָא לָא, צְרִיכָא. וְהֵיכִי דָּרְשִׁי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מַאי דִּכְתִיב: "נְאֻם דָּוִד בֶּן יִשַׁי וּנְאֻם הַגֶּבֶר הֻקַם עָל"? נְאֻם דָּוִד בֶּן יִשַׁי שֶׁהֻקִּים עוֹלָה שֶׁל תְּשׁוּבָה. וְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת בָּעוֹלָם הַזֶּה - מְקַדַּמְתּוֹ וְהוֹלֶכֶת לְפָנָיו לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ וּכְבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ"; וְכָל הָעוֹבֵר עֲבֵירָה אַחַת - מְלַפְּפִתּוּ וּמוֹלִיכָתוּ לְיוֹם הַדִּין, שֶׁנֶּאֱמַר: "יְלַפֵּתוּ אַרְחוֹת דַּרְכָּם" וגו'. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: קְשׁוּרָה בּוֹ בְּכֶלֶב, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהָי לְהַשְׁמִיד בָּעוֹלָם הַזֶּה, "לְהִוֹּת עָמָּה" - בָּעוֹלָם הַבָּא. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: בּוֹאוּ וַנַּחֲזִיק טוֹבָה לָאֲבוֹתֵינוּ, שֶׁאִלְמָלֵא הֵן לֹא חָטְאוּ - אָנוּ לֹא בָּאנוּ לָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֶלְיוֹן כֻּלְּכֶם", חִבַּתְּכֶם מַעֲשֵׂיכֶם - "אֲכָן כָּאָדָם תְּמוּתוּן" וגו'. וְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת בָּעוֹלָם הַזֶּה - מְקַדַּמְתּוֹ וְהוֹלֶכֶת לְפָנָיו לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ וּכְבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ"; וְכָל הָעוֹבֵר עֲבֵירָה אַחַת - מְלַפְּפִתּוּ וּמוֹלִיכָתוּ לְיוֹם הַדִּין, שֶׁנֶּאֱמַר: "יְלַפֵּתוּ אַרְחוֹת דַּרְכָּם" וגו'. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: קְשׁוּרָה בּוֹ בְּכֶלֶב, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהָי לְהַשְׁמִיד בָּעוֹלָם הַזֶּה, "לְהִוֹּת עָמָּה" - בָּעוֹלָם הַבָּא. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: בּוֹאוּ וַנַּחֲזִיק טוֹבָה לָאֲבוֹתֵינוּ, שֶׁאִלְמָלֵא הֵן לֹא חָטְאוּ - אָנוּ לֹא בָּאנוּ לָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֶלְיוֹן כֻּלְּכֶם", חִבַּתְּכֶם מַעֲשֵׂיכֶם - "אֲכָן כָּאָדָם תְּמוּתוּן". וְרַבִּי יוֹסֵי נָמֵי, הָכְתִיב: "לְמַעַן יִיטַב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם עַד עוֹלָם", טוֹבָה הוּא דְּהָווּיָא, הָא מִיתָה אִיכָּא! - (רַבִּי יוֹסֵי) אָמַר לָךְ: פֵּיזָן דִּלְכָּא מִיתָה, אִין לָךְ טוֹבָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ. וְתָנָא קָמֵא נָמֵי, הָכְתִיב: "אֲכָן כָּאָדָם תְּמוּתוּן"! - מַאי מִיתָה? עֲנִיּוּת, דְּאָמַר מָר: אַרְבָּעָה חֲשׁוּבִים כְּמֵתִים, אֵלּוּ הֵן: עָנִי, סוּמָא, וּמְצוֹרָע, וּמִי שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים. עָנִי - דִּכְתִיב: "כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים", וְאֵין נִינְהוּ? דְּתָן וַאֲבִירָם; וּמִי מֵתוּ? מֵיהֲווּ הָווּ! אֶלָּא שֶׁיְּרֵדוּ מִנִּכְסֵיהֶם. סוּמָא - דִּכְתִיב: "בְּמַהֲשַׁמְּם הוֹשִׁבְנִי מְמֵתֵי עוֹלָם". מְצוֹרָע - דִּכְתִיב: "אַל נָא תְּהִי כַּמֵּת". וּמִי שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים - דִּכְתִיב: "הָבָה לִי בָנִים וְאִם אֵין מֵתָה אָנֹכִי". תָּנוּ רַבָּנָן: "אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלֵכוּ" - אֵין "אִם" אֶלָּא לְשׁוֹן תַּחֲנוּנִים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "לוּ עַמִּי שֹׁמֵעַ לִי [וגו'] כְּמְעַט אוֹיְבֵיהֶם אַכְנִיעַ", וְאוֹמֵר: "לוּ הִקְשִׁבְתָּ לְמִצְוֹתָי וַיְהִי כַנָּהָר שְׁלוֹמֶךָ וגו' וַיְהִי כַחוֹל זַרְעֶךָ וְצֶאֱצָאֵי מֵעֶיךָ" וגו'. תָּנוּ רַבָּנָן: "מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם", אָמַר לָהֶן מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל: כְּפויֵי טוֹבָה בְּנֵי כְּפויֵי טוֹבָה, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: "מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם", הָיָה לָהֶם לוֹמַר: תֵּן אַתָּה. כְּפויֵי טוֹבָה, דִּכְתִיב: "וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה בלחם

מאי דכתיב: "ויהי ערב ויהי בקר יום השישי"? מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, ואמר: אם מקבלין ישראל את התורה - מוטב, ואם לאו - אחזיר אתכם לתוהו ובוהו. מיתיבי: "מי יתן והיה לבבם זה להם", שנאמר: "למען ייטב להם ולבניהם עד עולם"! - הוא דאמר כי האי תנא; דתניא, רבי יוסי אומר: לא קיבלו ישראל את התורה אלא בימי אחשורוש, שנאמר: "קימו וקבלו היהודים" - קיימו מה שקבלו כבר. מיתיבי: "מי יתן והיה לבבם זה להם", שנאמר: "למען ייטב להם ולבניהם עד עולם"! - הוא דאמר כי האי תנא; דתניא, רבי יוסי אומר: לא קיבלו ישראל את התורה אלא בימי שלא היה מלאך המות שולט בהן, שנאמר: "אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם", חבלתם מעשיכם - "אכן כאדם תמותון". ורבי יוסי נמי, הכתיב: "למען ייטב להם ולבניהם עד עולם", טובה הוא דהוויא, הא מיתה איכא! - (רבי יוסי) אמר לך: פיזן דלית מיתה, אין לך טובה גדולה מזו. ותנא קמא נמי, הכתיב: "אכן כאדם תמותון"! - מאי מיתה? עניות, דאמר מר: ארבעה חשובים כמתים, אלו הן: עני, סומא, ומצורע, ומי שאין לו בנים. עני - דכתיב: "כי מתו כל האנשים", ומאן נינהו? דתן ואבירם; ומי מתו? מיהוי הוו! אלא שירדו מנכסיהם. סומא - דכתיב: "במהשמם הושבני ממתי עולם". מצורע - דכתיב: "אל נא תהי כמת". ומי שאין לו בנים - דכתיב: "הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי". תנו רבנן: "אם בחקתי תלכו" - אין "אם" אלא לשון תחנונים, וכן הוא אומר: "לו עמי שומע לי [וגו'] כמעט אויביהם אכניע", ואומר: "לו הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך וגו' ויהי כחול זרעך וצאצאי מעיך" וגו'. תנו רבנן: "מי יתן והיה לבבם זה להם", אמר להן משה לישראל: כפויי טובה בני כפויי טובה, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל: "מי יתן והיה לבבם זה להם", היה להם לומר: תן אתה. כפויי טובה, דכתיב: "ונפשנו קצה בלחם

יצרם מסור בידם – דריש ליה מ"משלחי רגל", דיצר הרע נקרא "אורחי", כדכתיב: "ויבא הלך לאיש העשיר". **ומי** בעינן בולי האי – פירש רש"י: וכי אדם רגיל כל כך להעלות על לבו שמחזיר חוזג, דאסרת שלשה ימים קודם לפי שהוא יום אידי של עבודת זרה, ונזכר שם עבודת זרה תדיר בפיו ואזיל ומודיע? והתנן: באברעא פרקים וכו', ומסיק: התם בלחם הקלקול – קל הוא המן, ומפני שהיה נבלע בכל באבריהם ואינן יוצאין לחוץ קראוהו "קלוקל", ורגנו על כך. והיא היתה להם טובה גדולה, שלא היו צריכין לטרוח ולצאת שלש פרסאות לפָנות, דתניא (ברכות ס [נה, ב]): בשתן נפנין, אין נפנין לא לצדיהן ולא לפניהן אלא לאחריהן, ומחנה ישראל שלש פרסאות היה. **אשר נתתה עמדי** – לשון גנאי הוא, שתולה הקלקלה במתנתו של מקום, והוא עשאה לו לעוֹן. **לא רמזה** – לתוכחה זו אלא לאחר ארבעים שנה, במשנה תורה בערבות מואב אמר להם: ולא נתן לכם לב לדעת שתהיו יודעים לשאול מה היה מבקש מכם. (אלמא) אף משה רבינו לא נזכר לתת על לבו דבר זה עד ארבעים שנה. **לא קאי איניש אדעתיה דריבי** – לדעת סוף דעתו ותבונתו עד ארבעים שנה, שהרי משה לא רמזה לישראל עד ארבעים שנה. **משלחי רגל** – משלחים ומשליכין רגלי יצר הרע הבא על האדם מעליהם. יצר הרע קרוי "אורח", כדכתיב: "ויבא הלך לאיש העשיר" (שמואל ב יב), **ומי בעינן כולי האי** – דחיישינן דזבין לה גוי להאי בהמה לצורך יום אידו שלשה ימים קודם לכן? **בהני ארבעה פרקים** – מחזקינן ליה לאינש דכל מאן דזבין בהמה שחיט לה ביומיה, ומשום הכי קאמר: אמה מברתי לשחוט, ואל תשחט אתה את הבת שאמבור, משום "אותו ואת בנו", דביום אחד מחייב האחרון, ואלו ימים אי אפשר בלא בשר וקונין הכל. **ערב** יום טוב האחרון של חג – מפני שהוא יום השלמת קרבנות החג, דתנן: מי שלא חג וכו'. **ואידנא עשר דינין** – משום פסחים. **ערב עצרת** – משום שלמי חגיגה ועולת ראיה. **וכן לראש השנה** – יום טוב הוא, ואוכלין בשר. (ויום הכפורים) [וערב יום הכפורים] – נמי משום "כל האוכל ושותה בתשעה בו" וכו'. **בגלגל** – היו רגילין להרבות שמחה יותר. קתני ערב יום טוב, אלמא לא זבין אינש מקמי סעודה אלא חד יומא, ואילו מברה אתמול לא היה מוזהיר לו היום, דהא אין אדם קונה שלשה ימים קודם לכן צרכי סעודת יום שלישי. **להקריבה** – לעבודה זרה, גזי מחזר אחריה שלושה ימים. **בדוקין** = טי"א בלעז. **דאסור לבני נח** – להקריב לגבוה, ודומיא דקרבנות שנהגו אבותיהם לשמים הן נוהגין לעבודה זרה שלהן. **ומכל החי** – על שם שהיה עתיד נח להקריב מהן, דכתיב: "ויקח מכל הבהמה הטהורה" וגו' (בראשית ח).

בַּלֶּחֶם הַקָּלְקָל"; **בְּנֵי כְפָיִו טוֹבָה** - דִּכְתִיב: **"הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתָתָה עִמָּדִי הִיא נָתְנָה לִי מִן הָעֵץ וָאֹכֵל".** **אַף מֹשֶׁה רַבֵּינוּ לֹא רָמְזוֹ לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא לְאַחַר אַרְבָּעִים שָׁנָה**", שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאוֹלֵךְ אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה", וּכְתִיב: "וְלֵב נָתַן ה' לָכֶם לֵב" וגו'. **אָמַר רַבָּה, שָׁמַע מִינָּהּ: לָא קָאֵי אִינִישׁ אַדַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּיהּ עַד אַרְבָּעִין שְׁנִין.** אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן מִשּׁוּם רַבִּי בְּנָאָה, מַאי דִּכְתִיב: "אֲשֶׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ עַם נוֹשַׁע בַּה' מָגֵן עֶזְרֶךָ וַאֲשֶׁר חֶרֶב גַּאוֹתֶךָ"? אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, בְּזְמַן שֶׁעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים - יְצָרָם מָסוּר בְּיָדָם וְאֵין הֶם מְסוּרִים בְּיַד יִצְרָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל מָיִם, וְאֵין זְרִיעָה אֶלָּא צְדָקָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "זִרְעוּ לָכֶם לִצְדָקָה וְקִצְרוּ לְפִי חֶסֶד", וְאֵין מַיִם אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "הוֹי כָּל צָמֵא לְכוּ לַמָּיִם". "מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר", תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ: לְעוֹלָם יָשִׂים אָדָם עַצְמוֹ עַל דִּבְרֵי תוֹרָה כְּשׁוֹר לָעוֹל וְכַחֲמוֹר לְמַשָּׂאוֹ. "שִׁלְשָׁה יָמִים אָסוּר לָשֵׂאת וְלָתֵת עִמָּהֶם" וכו'. וּמִי בָּעֵינַן פּוּלֵי הַאי? וְהָתַנְיָן: בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים בַּשָּׁנָה, הַמּוֹכֵר בְּהֶמְה לַחֲבֵירוֹ צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ: "אִמָּה מְכָרְתִּי לְשַׁחֵט" "בְּתָהּ מְכָרְתִּי לְשַׁחֵט", וְאִלּוּ הֵן. **עֶרֶב יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חַג, עֶרֶב יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, וְעֶרֶב עֲצֶרֶת, וְעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּכְדִבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי - אַף עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים בַּגָּלִיל!** - **הָתָם דִּלְאַכְלָה - סַגְיָא בְּחַד יוֹמָא, הָכָא דִּלְהַקְרָבָה** - בָּעֵינַן תְּלָתָא יוֹמֵי. - וּלְהַקְרָבָה סַגֵּי בִּתְלָתָא יוֹמֵי? וְהָתַנְיָן: שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קוֹדֶם הַפֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת! - אֲנַן דִּשְׁכִיחִי מוּמִין דְּפָסְלִי, אֲפִילּוּ בִּרוּקִין שֶׁבָּעֲיָן - בָּעֵינַן תְּלָתִין יוֹמֵי, אִינְהוּ דִּמְחוּסַּר אֲבֵר אִית לְהוּ - בִּתְלָתָא יוֹמֵי סַגֵּי; דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מְנַיִן לְמְחוּסַּר אֲבֵר דְּאָסוּר לִבְנֵי נֹחַ? דִּכְתִיב: "וּמִכָּל חַי מִכָּל בָּשָׂר" וגו', אָמְרָה תּוֹרָה: הָבֵא בְּהֶמָה שֶׁחַיִּין רְאשֵׁי אֲבָרִים שֶׁלָּהּ. - הַאי מֵיבָעֵי לֵיהּ לְמַעוּטֵי טְרֵיפָה דִּלְיָא! - טְרֵיפָה מִ"לְחַיּוֹת זֶרַע" נַפְקָא. הֲנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר: טְרֵיפָה אֵינָהּ יוֹלֶדֶת, אֶלָּא

שְׁנַיִם מִכֹּל" וגו', אָמְרָה תּוֹרָה: הָבֵא בְּהֶמָה שֶׁחַיִּין רְאשֵׁי אֲבָרִים שֶׁלָּהּ. - הַאי מֵיבָעֵי לֵיהּ לְמַעוּטֵי טְרֵיפָה דִּלְיָא! - טְרֵיפָה מִ"לְחַיּוֹת זֶרַע" נַפְקָא. הֲנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר: טְרֵיפָה אֵינָהּ יוֹלֶדֶת,

אלא

(ו, א) אמר דהזהירו נמי מלהביא את התיבה זקן וסריס, ולא נאסרו לבני נח! ועוד קשיא, דקרא גבי בהמה טמאה כתיב שהם שנים שנים, דכתיב: "ומכל החי מכל בשר שנים מכל תביא" וגו', והנהו לאו בני קרבן ניגנו אף לבני נח, כדמשמע פרק בתרא דזבחים (קטז, א)! ויש לומר: דאין לאסור אלו זקן וסריס לקרבן במה שמעטום מהבאת התיבה, כיון דאיכא טעמא אחרינא, דאיכא למימר דהא דמעטן הכתוב היינו לפי שאינם ראויין לקיום העולם. אבל מחוסר אבר, אי לאו לאסרן לקרבן למה נמעטו מלהביאם לתיבה? דהרי הם ראויין לקיום העולם. ולבהמה טמאה לכ' ברחך נמי לא מצי קאי, דכיון דשלמים נמי לא חזו להקרבה. **מגין** למחוסר אבר שאסור לבני נח – יש לדקדק מלשון "אסור" שהוא איסור גמור ובן נח מוזהר בדבר. ותימה: מאי טעמא לא חשיב ליה בהדי שבע מצות שנצטוו, ויתחייבו עליו מיתה? ואין לומר משום דאזהרתיה לא כתיבא בהדיא, הא מבלל הן אתה שומע לאו בדדרשינן "מכל עץ הגן אכל תאכל" ולא גזל, "ודבק באשתו" ולא באשת חבירו? אלא יש לומר: דהאי קום עשה הוא, דמ"איש איש" מרבינן שהגוים נזדרים לבני ישראל, ואם נדר מחוסר אבר אמרינן ליה: קום והבא קרבן שלם, וקום ועשה לא קחשיב. והא דאמרינן פרק קמא דקדושין (כד, ב) דמדרבינן "מן העוף" ולא "כל העוף" למעוטי יבשה גפה נקטע רגלה, למה ליה? פשיטא, דמי איכא מידי דלישראל שרי ולגוי אסור? יש לומר: דסלקא דעתך כיון ששאר מומין הפוסלין בבהמה דותרו בעוף, דאמרינן: תמות וחברות בבהמה וחן תמות וחברות בעוף, ובבהמה אין חילוק בין במומין בין במחוסר אבר – בעוף נמי ניימא כיון שהותרו המומין מחוסר אבר נמי נשתרי, קא משמע לן: "מן העוף". ועוד יש לומר: דאי לא כתיב "מן העוף" לאסור מחוסר אבר לישראל, הוה אמינא דבני נח משתרו, והכתוב בא לאסור לישראל אף על גב דבתיב גבי בני נח, כדאמר בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין נט, א): כל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני – לישראל נאמרה ולא לבני נח, נשנית בסיני – לזה ולזה נאמרה.

אלא

תמים בדרכיו – עניו ושפל רוח. **צדיק במעשיו** – בלא חמס. **לצותו בעלמא** – לעמוד עמו שנים עשר חדשים בתיבה. ומיהו טריפה לא תעייל, שלא תמות ובטל הצוותא, אבל זקן וסריס שפיר דמי, כמשמע לן. **הן ואיהיהן** – שלשה, לבד האיד. **תנא נמי שלשה לאחריהן** – אף על גב דליתנהו אלא שנים, דהא חשבינן לאיד בהדי קמאי, קרי להו לבתראי נמי שלשה וקא חשיב לאיד בהדיהו. **[נוצרי** – ההולך בטעות של אותו האיש שצוה להם לעשות יום אידו באחד בשבת.] **לדברי רבי ישמעאל לעולם אסור** – לעשות עמהן משא ומתן, שלשה ימים לפני יום נוצרי ושלשה ימים לאחריו, דרי כל השבת כולה. **ארבעה וחמשה** – רביעי בשבת וחמישי בשבת. **שמונה ימים** – לפני תקופת טבת הוי אידיהן כל שמונה. **וסימנך** – דלא תימא קלנדא לפני התקופה וסטרנליא לאחר התקופה. **אחור וקדם צרתני** – "אחור" כתיב ברישא. ומתניתין נמי, האיד דלאחר התקופה תנא ברישא. **ואי סלקא דעתך** – יום איד קא חשיב במתניתין עם ימים שלפניו. **עשרה ימים** הוי – להו, ואנאי קתני שלשה? עשרה בעי למתני, מאחר דקיימא לן דשמונה ימים מושך ימי האיד. **ליתני אידיהן של גוים שלשה ימים** – אסור לשאת ולתת עמהם, דמשמע הכי: בשמגיענן ימי אידיהן אסור שלשה ימים משאם ומתנם, ולמה לי למיתני "לפני", דמשמע לפני האיד שלשה? **ובי תימא להכי תנא לפני** – למעוטי לאחר, דאי הוה תני אידיהן של גוים שלשה ימים לבד האיד מתי, אי לפני אי לאחר, ולהכי תנא "לפני" – למעוטי לאחר. **ליתני אידיהן של גוים שלשה ימים לפניהם אסורין** – דלישתמע דתנא דידן באידיהן איירי? אלא מדלא אדכר במתניתין לאסור כלל, שמע מינה: כל דנך שלשה דקתני במתניתין א"לפני" קאי, ואידיהן ממילא משתמע דכל שכן דאסור, והן בלא אידיהן קתני. **משום הרווחה** – דרווח ואזיל ומודה לעבודה זרה, ועבר ישראל משום "לא ישמע על פיך" (שמות כג). **ולפני עור** – דמוזיל ליה בהמה ומקריבה לעבודה זרה, ובני נח נצטוו עליה, דהיא אחת משבע מצות ב"ארבע מיתות" בסנהדרין (נו, א). ונהי דאמרן: עמד והתירן, מיהו אל יעברו על ידיך, שהרי עתידין הן ליתן את הדין על שאין מקיימין אותן, ואף על פי שאין להן שכר בקיומן, (ואהבני) [ואהבי] קא עבר ישראל משום "לפני עור לא תתן מכשול" (בהילול שבת משום ממצוא חפצך ודבר דבר). **דאית ליה בחמה** – לגוי להקריב, ואי לא מזבין ליה ישראל אפילו הכי פלח ליה בדידיה.

לא

אלא למאן דאמר טריפה יולדת מאי איכא למימר – פירוש: ולדידיה אצטריך "מכל החי" למעט טריפה. ואם תאמר: טריפה נמי היכי מימעטא מהאי קרא? הא מאן דאית ליה טריפה יולדת, כל שכן דאית ליה נמי טריפה חיה. דאפילו למאן דאמר טריפה אינה יולדת אמר דיכול להיות דאית ליה חזירה, ואם כן היכי ממעטת מקרא ד"מכל החי"? הרי ראויה היא לחזור! ויש לומר, דנפרש לקרא הכי: "מכל החי" – שיהא בולו בריא וחי ולא חולה. וטריפה, אף על גב דהוא חי מכל מקום אינה בריאה אלא חולה כל ימיה ומתמעטה ההולכת, וממעט שפיר מהאי קרא ד"מכל החי" טפי ממחזר אבר, שבולו בריא וחי חוץ מאבר אחד. וכן פירש רש"י לקמן פרק "רבי ישמעאל" (נא, א).

אתך בדומין לך – ומכל מקום ליכא למעט מהכא מחזר אבר ובעל מום, ביון שלא היה צריך אלא לקוים העולם. ומיהו קשיא, דהא קיימינן אליבא דמאן דאמר טריפה יולדת, ואם כן טריפה היכי ממעטינן? ושמא יש לומר ד"מכל החי" איצטריך למעט מחזר אבר, דאי לא כתיב אלא "אתך" הוה מוקמינן ליה למחזר אבר ולא לטריפה, דמסתבר טפי למעוטי מחזר אבר דמצוי מטריפה דלא מאיסה, שאין כאן חסרון, וגם יש הרבה טריפות שאינן ניכר. הרב רבינו יצחק. והא דאמר לעיל (ה, ב): האי מיבעי ליה למעוטי טריפה, אם כן משמע דמסתבר טפי למעוטי טריפה – היינו ממיעוט ד"כל החי", דמשמע בריא ולא טריפה, אבל מחזר אבר כגון אוזן וכיוצא בו בריא גמור הוא בשאר הגוף, כדפרישית לעיל. **ודלמא** נח גופיה טריפה הוה – ואף על גב שהי לאחר מבואן שנים רבות, מכל מקום באותה שעה לא היה יודע אם היה טריפה או שלם שיניח מלהביא טריפה מטעם "דומין לך". ולא נהירא תירוץ זה, דעל כרחך לא ההזירו אלא מטרפות הגלוי וניכר, דבטרפות שבסתר לא היה יכול להבחין. אלא יש לומר דהשתא קאי כמאן דאמר חיה, דקסבר טריפה חיה. תדע, דהא קיימינן אליבא דמאן דאמר טריפה יולדת, ולדידיה טריפה נמי חיה. **תמים** כתיב ביה – ואם תאמר: גבי קרבן (מנחות יח, ב) למה אנו מרבינין "מן הבקר" להוציא טריפה? תיפוק לי' מ"תמים"! ויש לומר: דהתם סברא הוא למדרש: "תמים" ולא בעל מום, דמגונה לגבוה יותר מטרפות. תדע, דבעל מום מגונה הוא ביותר, דכתיב גבי בעלי מומין לגבוה: "הקריבהו נא לפחתך הירצך", והיינו טעמא דניכר. אבל טרפות יש שאינו ניכר, ועוד, דקרא גופיה בהדיא מעטיה: "תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו", משמע: הא אית ביה מום לא מיקרי תמים.

והשתא דנפקא לן מאתך בו' – ואם תאמר: למאן דאמר טריפה אינה יולדת, ונפקא לן טריפה מ"לחיות זרע", ואם כן "אתך" למה לי? ואין לדחות דאורחיה דקרא הוא, דהא גבי משה דרשינן (סנהדרין לו, ב) "אתך" בדומין לך! ויש לומר: דדרשינן הכא נמי "אתך" – שיהו

אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר: טְרֵיפָה יוֹלֶדֶת, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר?
אָמַר קְרָא: "אִתְּךָ" – בְּדוֹמִין לָךְ. - וְדִלְמָא נֹחַ גּוּפֵיהּ טְרֵיפָה הֲוָה? - "תָּמִים" כְּתִיב בֵּיהּ. - וְדִלְמָא תְּמִים בְּדִרְכָיו הָיָה? - "צַדִּיק" כְּתִיב בֵּיהּ. - דִּלְמָא תְּמִים בְּדִרְכָיו, צַדִּיק בְּמַעֲשָׂיו הָיָה? - לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּנֹחַ גּוּפֵיהּ טְרֵיפָה הֲוָאי, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּנֹחַ טְרֵיפָה הָיָה, אָמַר לֵיהּ רַחֲמָנָא: פּוּטְךָ עַיֵּיל, שֶׁלַּמִּין לָא תְּעַיֵּיל?
וְהָשְׁתָּא דְּנָפְקָא לֵיהּ מִ"אִתְּךָ", "לְחַיּוֹת זֶרַע" לָמָּה לִי?
אִי מִ"אִתְּךָ", הָוֵה אָמֵינָא לְצַוּוֹתָא בְּעָלְמָא, וַאֲפִילּוּ זָקֵן וַאֲפִילּוּ סָרִיס - כְּתַב רַחֲמָנָא "זֶרַע". אִיבָּעֵיָא לְהוּ: שְׁלֹשָׁה יָמִים, הֵן וְאִידֵיהֶן, אוֹ דִלְמָא הֵן בְּלֹא אִידֵיהֶן?
תָּא שְׁמַע, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: שְׁלֹשָׁה לִפְנֵיהֶם וּשְׁלֹשָׁה לְאַחֲרֵיהֶן אָסוּר; אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ הֵן וְאִידֵיהֶן, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל יוֹם אִידֵיהֶן חָשֵׁב לְהוּ מֵעִקָּרָא וְחָשֵׁב לְהוּ לְבַסּוֹף? - אֲיִירֵי דִּתְנָא שְׁלֹשָׁה לִפְנֵיהֶם, תְּנָא נַמִּי שְׁלֹשָׁה לְאַחֲרֵיהֶם. תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב תַּחְלִיפָא בַּר אַבְדִּימִי אָמַר שְׁמוּאֵל: נוֹצְרִים לְדִבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לְעוֹלָם אָסוּר; וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ הֵן וְאִידֵיהֶן, הָאֵיפָא אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה דְּשָׁרֵי? - אֵלֵּיבָּא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל לָא קַמְבָּעֵיָא לִי דְּהֵן בְּלֹא אִידֵיהֶן, כִּי קָא מְבָּעֵיָא לִי - אֵלֵּיבָּא דְּרַבָּנָן, מַאי? אָמַר רַבִּינָא: תָּא שְׁמַע, וְאִלּוּ הֵן אִידֵיהֶן שֶׁל גּוֹיִם: קַלֶנְדָּא, סַטְרוֹנְגֵיָא, וְקַרְמַסְיָם; וְאָמַר רַב חָנִין בַּר רָבָא: קַלֶנְדָּא - שְׁמוֹנָה יָמִים אַחַר תְּקוּפָה, סַטְרוֹנְגֵיָא - שְׁמוֹנָה יָמִים לִפְנֵי תְּקוּפָה, וְסִימָנְךָ: "אָחוֹר וְקֶדֶם צָרַתָנִי"; וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ הֵן וְאִידֵיהֶן, עֲשָׂרָה הוּ! - תָּנָא, כּוּפֵיהּ קַלֶנְדָּא חַד יוֹמָא הוּא חָשֵׁיב לֵיהּ.
אָמַר רַב אַשִׁי, תָּא שְׁמַע: לִפְנֵי אִידֵיהֶן שֶׁל גּוֹיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים; וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ הֵן וְאִידֵיהֶן, לֵיתְנֵי: אִידֵיהֶן שֶׁל גּוֹיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים! וְכִי תֵּימָא, הַאי דְּקָתָנֵי "לִפְנֵי אִידֵיהֶן" - לְמַעוּטֵי לְאַחַר אִידֵיהֶן, לֵיתְנֵי: אִידָם שֶׁל גּוֹיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים לִפְנֵיהֶם! אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ: הֵן בְּלֹא אִידֵיהֶן, שְׁמַע מִינַּהּ. אִיבָּעֵיָא לְהוּ: מְשׁוּם הֲרָוְוחָה, אוֹ דִלְמָא מְשׁוּם "וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל"? לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ? דְּאִית לֵיהּ בְּהֶמָה לְדִידֵיהּ, אִי אָמְרַתְּ מְשׁוּם "עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל" הָא אִית לֵיהּ לְדִידֵיהּ. וְכִי אִית לֵיהּ, לָא עָבַר מְשׁוּם "עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל"? וְהָתְנַיָא, אָמַר רַבִּי נָתָן:

מנין

מְשׁוּם הֲרָוְוחָה הָא קָא מָרְווּח לֵיהּ, אִי אָמְרַתְּ מְשׁוּם "עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל" הָא אִית לֵיהּ לְדִידֵיהּ. וְכִי אִית לֵיהּ, לָא עָבַר מְשׁוּם "עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל"? וְהָתְנַיָא, אָמַר רַבִּי נָתָן:

לקוות צרכי עבודה זרה.

טפלין לך, כדדרשינן (בבבא מציעא סב, א): "וחי אחיך עמך" – חייך קודמין לחיי חבירך. ובבראשית רבה דריש: "והיה לך ולהם לאבלה" – דם טפלים לך, ואי אתה טפל להם.

ואי סלקא דעתך הן ואידיהן עשרה יומי הוו – פירוש: אי אמרת בשלמא דבשלשה ימים דקא חשיב תנא דמתניתין – אין ימי האיד בחשבונם, אלא לפעמים שיום האיד אחד או שנים, או כגון אלו – ניחא, דהשתא נקט דלעולם לפני האיד אסור לשאת ולתת עמהן שלשה ימים. אלא אי אמרת דלעולם עם האיד מחשבים השלשה ימים, היכי קתני בתר הכי: אלו הן אידיהן קלנדא, דמשמע שאז אסור לשאת ולתת עמהן שלשה ימים? ולימא, דעשרה הוו! וצריך לומר שיש הפסק בין קלנדא לסטרנוריא לכל הפחות שני ימים, מדקאמר: עשרה ימים הוו, אם כן יש שני ימים לפני קלנדא שאין בו איד. וסברא נמי הוא, דאמרינן לקמן ששמונה ימים של קלנדא הם כנגד שמונה ימים טובים שעשה אדם הראשון, ומסתמא לא עשאם מיד אחר התקופה, שהרי לא היה יכול להבין מיד אריכות הימים. **אלא** שמע מינה הן בלא אידיהן שמע מינה – תימה לי: אמאי לא קאמר: מתניתין נמי דיקא דהן בלא אידיהן, מדקתני תנא: "לפני אידיהן שלשה ימים", דאי סלקא דעתך הן ואידיהן – ליתני: "לפני אידיהן שני ימים"! וכי תימא, דאבתי הוה מיבעי ליה לי אי הוה איד בכלל – פשיטא דלא, מדלא הוה תני "לפני אידיהן שני ימים". קל להבין, וצריך עיון. **הן** בלא אידיהן שמע מינה – והא דאיצטריך שמואל לאשמועינן לדברי רבי ישמעאל לעולם אסור, דלא תימא: כיון דאין לו היתר לעולם שבקינן ליה דווחא להתירו בשום פעם. אי נמי, הוה אמינא דסבר רבי ישמעאל בהא כרבנן דלא אסרי לאחריהן. אי נמי, אשמעינן דחשיב יום אידי, פירוש: יום נוצרי, לאסור כשאר יום אידם. **או** דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשול – יש מקשין מכאן לפירוש הקונטרס דמתניתין, דפירש ד"לת ולשאת" היינו מקח וממכר: תינח מכר, אבל מקח מאי "לפני עור" איכא? ושמא יש לומר, שממציא לו מעות

מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר – נראה דהוא הדין בכל שאר איסורין, אלא להכי נקט כוס יין לנזיר – משום דמסתמא למישתי קא בעי ליה, כיון דכולי עלמא דמזרא שתו, ושמא שכח נזירותו. אבל ישראל שאמר: דהשיט לי נבלה או חזיר או שום איסור – אין להחזרו מלהושיט לו. אבל אם ידוע לו שרוצה לאכלו – אסור להושיט לו, ואפילו הוא שלו, מדקאמר: אי לא יהיב ליה שקיל ליה אידנו. ולפי זה אסור להושיט למשומדים לעבודה זרה דבר איסור אף על פי שהוא שלהם, כי הדבר ידוע שיאכלוהו, והוא נאסר להם. דבישראל גמור חשבינן ליה. ומיירי בדקאי במקום שלא יוכל ליקח אם לא יושיט לו זה, ובדמסיק דקאי בתרי עברי נהרא.

תניא כוותיה דרבי שמעון בן לקיש – נראה לרבינו יצחק דהלכה כרבי יוחנן אף על גב דתניא כוותיה דרבי שמעון בן לקיש. ושמעתי ראיה מההיא ד"החולץ" (יבמות לו, א) דקא חשיב הני דהלכה כדרבי שמעון בן לקיש לגבי רבי יוחנן, ולא חשיב הא. ואין לומר, דהא דלא חשיב הא דהכא היינו משום דתניא כוותיה ולא איצטריך למחשבה, דהא חשיב התם הלילא מעוברת אף על גב דתניא התם נמי כוותיה. ועוד, דלקמן (ז, ב) מסיק: נשא ונתן איבא בירושלמי, וקא מפרש דהכמים דמתניתין אית להו נשא ונתן אסור כרבי יוחנן, ומתניתין עדיפא מברייתא.

לא אסרו אלא בדבר המותקים – פירוש: מכר מתקיים יותר מדבר המותקים. אלא ודאי לא איירי הך ברייתא אלא במכר, ואפילו הכי קרי ליה בסיפא "נשא ונתן" כפירוש רבינו תם. ולפירוש הקונטרס קשה. **אבל** לא לוקחין מהם – לפירוש רבינו תם דלא אסור שום קניה, צריך לפרש "לוקחין" – קבלת דורון. והוא הדין נמי בדבר המתקיים שאין מקבלין הימנו דורון. ואין לדקדק: הא דבר המותקיים לוקחין, דהא דינר קיסריינא דבר המתקיים הוא. **אמר** אביי גוזרה לפרוע מזן אטו לפורען – תימה: למה ליה לאביי למימר משום גזרה? לימא טעמא משום דשמח הוא, כדאמר במתניתין: אף על פי שהוא מיצר עכשיו שמח הוא לאחר זמן! ויש לומר: דמשום האי טעמא דשמח לאחר זמן ליכא (למיגזר) ולמימר, בין שאינו שמח בעיום אידו. ומיהו, אי לאו דאיכא שום שמחה לא הוה שייך נמי למיגזר, דהא דגזרינן בכולהו היינו משום דאיכא שום שמחה כדפריש בסמוך בצריכותא. והשתא ניתא דאצטריכו כולהו לאביי נמי כמו לרבא. **אלא** ללוות מזן מעטיו קא ממעט להו – מכאן ראיה לפירוש רבינו תם דמיירי בלא רבית, דמאי קאמר "מעטיו קא ממעט להו" אם מלוה ברבית כדי להרויח.

רבי

מְנַיִן שֶׁלֹּא יוֹשִׁיט אָדָם כּוֹס שֶׁל יַיִן לְנָזִיר, וְאֵבֶר מִן הַחַי לִבְנֵי נֹחַ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל"; וְהָא הָכָא דְּכִי לָא יָהֲבִינַן לֵיהּ שָׁקְלֵי אִיהוּ, וְקָעָבַר מִשּׁוּם "לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל"! - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - דְּקָאֵי בִּתְרֵי עָבְרֵי נַהֲרָא. דְּיָקָא נַמִי, דְּקָתָנֵי "לֹא יוֹשִׁיט", וְלָא קָתָנֵי "לֹא יִתֵּן", שְׁמַע מִינַּהּ. אִיבַּעְיָא לְהוּ: נָשָׂא וְנָתַן, מַאי? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: נָשָׂא וְנָתַן - אָסוּר, רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: נָשָׂא וְנָתַן - מוּתָּר. אִיתְיְבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: אֵידֵיהֶן שֶׁל גּוֹיִם נָשָׂא וְנָתַן - אָסוּרִין; מַאי לָאו לִפְנֵי אֵידֵיהֶן? - לָא, אֵידֵיהֶן דְּוֹקָא. אִיכָּא דְּאָמְרִי, אִיתְיְבֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: אֵידֵיהֶן שֶׁל גּוֹיִם נָשָׂא וְנָתַן - אָסוּר; אֵידֵיהֶן - אֵין, לִפְנֵי אֵידֵיהֶן - לָא! - תָּנָא, אִידִי וְאִידִי "אֵידֵיהֶן" קְרֵי לֵיהּ. תָּנָיא כְּוָותֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ: כְּשֶׁאָמְרוּ אָסוּר לְשָׁאֵת וְלָתֵת עִמָּהֶם - לֹא אָסְרוּ אֶלָּא בְּדָבָר הַמִּתְקַיֵּים, אֲבָל בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּים - לֹא, וַאֲפִילּוּ בְּדָבָר הַמִּתְקַיֵּים - נָשָׂא וְנָתַן מוּתָּר. תָּנֵי רַב זְבִיד בְּדִבְרֵי רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: דָּבָר שֶׁאֵין מִתְקַיֵּים מוֹכְרִין לָהֶם, אֲבָל אֵין לוֹקְחִין מֵהֶם. הֵהוּא מִינָּאָה דְּשַׁדַּר לֵיהּ דִּינְרָא קֵיסָרְנָאָה לְרַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה בְּיוֹם אִידוֹ, הֲוָה יָתֵיב רֵישׁ לָקִישׁ לְקַמֵּיהּ. אָמַר: הֵיכִי אֶעֱבִיד? אֶשְׁקְלֵיהּ - אָזֵיל וּמוֹדָה, לָא אֶשְׁקְלֵיהּ - הָוֵיא לֵיהּ אֵיבָה! אָמַר לֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ: טוֹל וְזוֹרֹק אוֹתוֹ לְבוֹר בְּפָנָיו. אָמַר: כָּל שֶׁכֵּן דְּהָוֵיא לֵיהּ אֵיבָה! - אֲבָל מִן הַחַי לִבְנֵי נֹחַ - לְפִי שֶׁנֹּאסַר לְהַן, דִּכְתִיב: "אַךְ בָּשָׂר" וְגוֹ' (בראשית ט). דִּקְיָימָא בִּתְרֵי עִבְרֵי נַהֲרָא - גּוּי מִצַּד זֶה וְיִשְׂרָאֵל מִצַּד זֶה, דְּאִי לָא יְהִיב לֵיהּ לָא מָצֵי שָׁקֵיל. **נשא ונתן** - לְפִי אִידֵיהֶן עָסְקִין, מִדְּהוּא בְּהָאנֵי. **אסור** - לִיהָנוֹת מֵאוֹתָהּ סְחוֹרָה. **בשאמרו אסור לשאת ולתת עמהן** - לְפִי אִידֵיהֶן. **לא אסרו אלא בדבר המתקיים** - עַד יוֹם אִידֵיהֶן, דְּחוּז לֵיהּ קְמִיָּה בְּיוֹם אִידוֹ וְאַזִּיל וּמוֹדֶה. **אבל דבר שאינו מתקיים** - כְּגוֹן יֶרֶק וּבֵיצִים בּוּ, מוּתָּר. **בדברי רבי אושעיא** - בְּמַתְנִיתָא דְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא, דְּאִיהוּ סִידְּרָהּ לְמַתְנִיתָא, וְכֵן רַבִּי חִיָּיא. **אבל לא לוקחין מהן** - דְּמִרְווּח לֵיהּ, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּים מִתְאַוֶּה הוּא לְמָכְרוֹ. **קסרינאה** - דִּינָר מְצוּרָה חֲדָשָׁה, שֶׁפִּסֵּל קֵיסָר אֶת הָרִאשׁוֹנָה וְגוֹזֵר עַל זֹאת. **כלאחר יד** - שֶׁלֹּא יִבְיָן שֶׁמִּדַּעַת הַשְׁלַכְתּוֹ, וְכֵיוָן שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵבֵד מִמֶּנּוּ לֹא יִשְׁמַח. **כולה משום דמודה הוא** - שֶׁהִגִּיעַ יִשְׁמַח בִּשְׁיִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לוֹ. **וצריכי** - לְמִתְנֵי בְּמַתְנִיתִין לְכוּלְּהוּ. מִשּׁוּם דִּקָּא מְרַוַּוח לֵיהּ בְּמַתְנִיתִין לְכוּלְּהוּ. **לא תשוד** - לֹא תִתֵּן סִיד עַל פְּנֵי בְּמוֹעֵד. **מפני שניוול הוא לה** - בְּעִדּוּרוֹ עַל פְּנֵיהָ. וְאַף עַל פִּי כֵּן בְּשִׁנּוּטְלוּתוֹ מֵאֲדִימָה וּמִצְהִיל פְּנֵיהָ, בֵּין לְהַנָּאָה זוֹ אֵינָהּ אֶלָּא עַד לְאַחַר הַמּוֹעֵד וְנִיוּוֹל בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד, אָסוּר לְקַפְּלוֹ - לְנוֹטְלוֹ מֵעַל פְּנֵיהָ. **בתוך המועד** - כְּגוֹן שֶׁבְּאוֹתָהּ לְסוֹד בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד וּלְבִסּוֹף יוֹם אוֹ יוֹמַיִם תִּטְלוֹנָה, וְנִהְנִית הַיְמִנוּ בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד. **דכולהו מיצר עכשיו** - כֹּל מָה שֶׁהִתִּירוּ לַעֲשׂוֹת בְּמוֹעֵד מִיצֵר הוּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, כְּגוֹן שֶׁחִישֵׁהוּ וְתִיקֵּן סְעוּדָה, וְהִתִּירוּ לוֹ מִשּׁוּם שִׂמְחָה דִּלְאַחַר זְמַן שֶׁבְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד. **מלוה בשטר אין נפרעין מהן** - לְפִי אִידֵיהֶן, מִפְּנֵי שֶׁשִּׂמְחָה הוּא לְאַחַר זְמַן בְּיוֹם אִידוֹ. דְּכִיוָן דְּנָקֵט שְׁטָרָא יִשְׂרְאֵל עֲלֵיהּ, כָּל שֶׁעֹשֶׂה מִסְחָרֵי מִינֵּיהּ.

נוֹתוֹ

לֹא יוֹשִׁיט אָדָם כּוֹס יַיִן לְנָזִיר – שֶׁמָּא יָבֹא לְשׁוֹתוֹתוֹ. **ואבר מן החי לבני נח** – לְפִי שֶׁנֶּאֱסַר לְהֶן, דִּכְתִיב: "אַךְ בָּשָׂר" וְגוֹ' (בראשית ט). **דקיימא בתרי עברי נהרא** – גּוּי מִצַּד זֶה וְיִשְׂרָאֵל מִצַּד זֶה, דְּאִי לָא יְהִיב לֵיהּ לָא מָצֵי שָׁקֵיל. **נשא ונתן** – לְפִי אִידֵיהֶן עָסְקִין, מִדְּהוּא בְּהָאנֵי. **אסור** – לִיהָנוֹת מֵאוֹתָהּ סְחוֹרָה. **בשאמרו אסור לשאת ולתת עמהן** – לְפִי אִידֵיהֶן. **לא אסרו אלא בדבר המתקיים** – עַד יוֹם אִידֵיהֶן, דְּחוּז לֵיהּ קְמִיָּה בְּיוֹם אִידוֹ וְאַזִּיל וּמוֹדֶה. **אבל דבר שאינו מתקיים** – כְּגוֹן יֶרֶק וּבֵיצִים בּוּ, מוּתָּר. **בדברי רבי אושעיא** – בְּמַתְנִיתָא דְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא, דְּאִיהוּ סִידְּרָהּ לְמַתְנִיתָא, וְכֵן רַבִּי חִיָּיא. **אבל לא לוקחין מהן** – דְּמִרְווּח לֵיהּ, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּים מִתְאַוֶּה הוּא לְמָכְרוֹ. **קסרינאה** – דִּינָר מְצוּרָה חֲדָשָׁה, שֶׁפִּסֵּל קֵיסָר אֶת הָרִאשׁוֹנָה וְגוֹזֵר עַל זֹאת. **כלאחר יד** – שֶׁלֹּא יִבְיָן שֶׁמִּדַּעַת הַשְׁלַכְתּוֹ, וְכֵיוָן שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵבֵד מִמֶּנּוּ לֹא יִשְׁמַח. **כולה משום דמודה הוא** – שֶׁהִגִּיעַ יִשְׁמַח בִּשְׁיִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לוֹ. **וצריכי** – לְמִתְנֵי בְּמַתְנִיתִין לְכוּלְּהוּ. מִשּׁוּם דִּקָּא מְרַוַּוח לֵיהּ בְּמַתְנִיתִין לְכוּלְּהוּ. **לא תשוד** – לֹא תִתֵּן סִיד עַל פְּנֵי בְּמוֹעֵד. **מפני שניוול הוא לה** – בְּעִדּוּרוֹ עַל פְּנֵיהָ. וְאַף עַל פִּי כֵּן בְּשִׁנּוּטְלוּתוֹ מֵאֲדִימָה וּמִצְהִיל פְּנֵיהָ, בֵּין לְהַנָּאָה זוֹ אֵינָהּ אֶלָּא עַד לְאַחַר הַמּוֹעֵד וְנִיוּוֹל בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד, אָסוּר לְקַפְּלוֹ - לְנוֹטְלוֹ מֵעַל פְּנֵיהָ. **בתוך המועד** – כְּגוֹן שֶׁבְּאוֹתָהּ לְסוֹד בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד וּלְבִסּוֹף יוֹם אוֹ יוֹמַיִם תִּטְלוֹנָה, וְנִהְנִית הַיְמִנוּ בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד. **דכולהו מיצר עכשיו** – כֹּל מָה שֶׁהִתִּירוּ לַעֲשׂוֹת בְּמוֹעֵד מִיצֵר הוּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, כְּגוֹן שֶׁחִישֵׁהוּ וְתִיקֵּן סְעוּדָה, וְהִתִּירוּ לוֹ מִשּׁוּם שִׂמְחָה דִּלְאַחַר זְמַן שֶׁבְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד. **מלוה בשטר אין נפרעין מהן** – לְפִי אִידֵיהֶן, מִפְּנֵי שֶׁשִּׂמְחָה הוּא לְאַחַר זְמַן בְּיוֹם אִידוֹ. דְּכִיוָן דְּנָקֵט שְׁטָרָא יִשְׂרְאֵל עֲלֵיהּ, כָּל שֶׁעֹשֶׂה מִסְחָרֵי מִינֵּיהּ.

רבי

יְהוּדָה אַף עַל פִּי שֶׁמְּצִיר עַכְשָׁיו שִׂמְחָה הוּא לְאַחַר זְמַן? וְהָתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִשָּׁה לֹא תְּסוּד בְּמוֹעֵד מִפְּנֵי שֶׁנִּיווּל הוּא לָהּ. וּמוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בְּסִיד שֶׁיְּכוֹלָה לְקַפְּלוֹ בְּמוֹעֵד - שֶׁטּוֹפַלְתּוֹ בְּמוֹעֵד, אַף עַל פִּי שֶׁמְּצִירָה עַכְשָׁיו שִׂמְחָה הִיא לְאַחַר זְמַן! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: הַנַּח לְהִלְכוֹת מוֹעֵד, דְּכוּלְּהוּ מֵיצַר עַכְשָׁיו שִׂמְחָה לְאַחַר זְמַן. רָבִינָא אָמַר: גּוֹי לְעִנְיַן פֵּרְעוֹן לְעוֹלָם מֵיצַר. מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה; דְּתַנְיָא, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: מַלְוֶה בְּשִׁטָּר אֵין נִפְרָעִין מֵהֶן, מַלְוֶה עַל פֶּה נִפְרָעִין מֵהֶן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמֵצִיל מִיָּדָם. יָתֵיב רַב יוֹסֵף אֲחוֹרֵיהּ דְּרַבִּי אַבָּא וְיָתֵיב רַבִּי אַבָּא קַמֵּיהּ דְּרַב הוּנָא, וְיָתֵיב וְקָאָמַר: הִלְכְתָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה, וְהִלְכְתָא כְּרַבִּי יְהוּדָה. הִלְכְתָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הָא דַּאֲמַרַן. כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּתַנְיָא: הַנּוֹתֵן צֶמֶר לַצַּבָּע לִצְבּוֹעַ לוֹ אָדֹם וּצְבָעוֹ שָׁחוֹר, שָׁחוֹר וּצְבָעוֹ אָדֹם,

רבי

נותנו לו **הצבע דמי צמרו** – נותן לו צֶבַע זה דמי צמר לבן כבתחלה אם ירצה. דסבירא ליה לרבי מאיר: כל המשנה מדעת בעליו נקרא גזלן וקנאו בשינוי, ובדמפרש בבבא קמא ב"הגזל עצים", ונוטל הצמר לעצמו אף על פי שהוא מעולה עכשיו בדמים. **רבי יהודה אומר** – אם כן נמצא זה משתכר בשינוי. אלא ידו על התחתונה. **ואם השבח שהשביח הצמר יתר על היציאה** – שהרוציא הצבע, נותן לו בעל הצמר את היציאה שנתנים ועצים ושכר פעולה כשכיר יום, ולא שכר שלם כמו שהתנה עמו. ואם היציאה יתירה על השבח כו'. **הלכה כרבי יהושע** – דשרי במלוה על פה. **מחלוקת** – דרבי מאיר ורבי יהודה ב"הגזל" בבבא קמא, ואחר כך סתם לן תנא בבבא מציעא כרבי יהודה, וכל מחלוקת שנחלקו תנאים ואחר כך סתם לנו במשנתנו באחד מהן – הלכה כמותו, דכיון דסתמיה אחר המחלוקת, שמע מינה דקמו רבנן בטעמייהו, ומסתברא טעמא דהאיך. **אין סדר למשנה** – סידרא דמתניתין לאו דוקא, ושמא משנה אחרונה היא נשנית ראשונה בבית המדרש. **כל מחלוקת ואחר כך סתם נמי כי** – אלמה קיימא לן: כל מחלוקת ואחר כך סתם – הלכה כסתם, ביבמות פרק "החולץ" (מב, ב)? **כי לא אמרינן אין סדר** – אלא סמכינן אסידרא, הני מילי בחד מסכתא. גיזיתן כולהו – תלתא בבי. **ואיבעית אימא** – להכי אהדרינהו רב יוסף לאפיה, דאי נמי אין סדר למשנה לא אציעתך לומר הלכה כרבי יהודה, דדוקא הלכתא בה דאי סתמא, ד"כל המשנה" לא הוה שייכא למיתנייה התם ב"השוכר", דהא לא איירי בההוא פירקא בשינוי אלא בחזרת, ומדתניא התם שמע מינה הלכתא קא פסיק ואזיל. **הנראה** — עתה נראה, לשון "הבוא נבוא" (בראשית לז). לא יאמר לו בשבת: הנראה אם תעמוד עמי לערב, לעשות במלאכתי לערב. **ובולן שחזרו** — אגולנין ועמי הארץ קאי. **אין מקבלין אותן** — להחזיקן בתורת חברות לסמוך עליהן. **עשו דבריהן** — בסתר, עבירות שעברו עד הנה.

בפרהסיא

בְּחָכְמָה וּבְמִנְיָן - הַלֵּךְ אַחֲרָיו, וְאִם לָאו - הַלֵּךְ אַחַר הַמְּחַמְּיר; רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: בְּשֶׁל תּוֹרָה הַלֵּךְ אַחַר הַמְּחַמְּיר, בְּשֶׁל סוֹפְרִים הַלֵּךְ אַחַר הַמֵּיקֵל. אָמַר רַב יוֹסֵף: הִלְכְתָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה. תָּנוּ רַבָּנָן: כְּוֹלֵן שֶׁחָזְרוּ בֶּהֶן - אֵין מְקַבְּלִין אוֹתָן עוֹלָמִית, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֲזָרוּ בֶּהֶן בְּמַטְמוֹנִיּוֹת - אֵין מְקַבְּלִין אוֹתָן, בְּפַרְהֶסְיָא - מְקַבְּלִין אוֹתָן. אֵיפָא דְּאָמְרִי: עָשׂוּ דִּבְרֵיהֶם בְּמַטְמוֹנִיּוֹת - מְקַבְּלִין אוֹתָן, בְּפַרְהֶסְיָא

רבי מאיר אומר נותן לו דמי צמרו – תימה: קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר, דהכא אמר רבי מאיר נותן לו דמי צמרו – אלמא שינוי קני, ב"הגזל" (קמא) (בבא קמא צה, א) תנן, אמר רבי מאיר: הגוזל פרה מעוברת וילדה, החל טענה וגזזה – משלם אותה ואת גיזותיה ואת וולדותיה, אלמא קסבר שינוי לא קני? ויש לומר: דשאני התם, דקנסא הוא דקא קניס רבי מאיר בדפירש התם, משום דעבד איסורא. וכן בההיא ד"הנזקין" (גיטין נג, ב) דהמטמא והמדמע ומנכך, קניס רבי מאיר שוגג אטו מזיד. דמזיקו בידים. אבל הכא לא שייך לקנסו, דלטובתו של בעלים נתכוין וכסברה הוא צוה לעשות כן. ואם תאמר: אכתי קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה, התם אמר רבי יהודה גוילה חוזרת בעיניה – אלמא שינוי קני, הכא קתני: יד על התחתונה – אלמא שינוי לא קני? ואומר רבינו תם: דהתם נתכוין הוא לקנות, אבל הכא שוגג היה ולא נתכוין לקנות.

פשיטא דמחלוקת ואחר כך סתם – תימה: למה לן למיפשט משום סתם? בלאו הכי פסקינן פרק "מי שהרציאהו" (עירובין מו, ב): רבי מאיר ורבי יהודה – הלכה כרבי יהודה! ואי משום דאיכא אמוראי התם דפליגי ולית להו דר' בכללא – לגבי הלכה כסתם משנה נמי פליגי אמוראי. ואפילו במחלוקת ואחר כך סתם נמי איכא מאן דפליג, לקמן בסוף פרקין (כא, א) גבי שבירות בתים, דפליגי רבי מאיר ורבי יוסי, ופסיק רב יהודה כרבי מאיר שמואל הלכה כרבי יוסי, אף על גב דבתר הכי סתם כרבי מאיר? לכך נראה לפרש דלאו מכח סתם בעי למיפשט דליהוי הלכה כסתם. אלא הכי פירוש: מחלוקת ואחר כך סתם הוא, ואפילו למאן דלית ליה הלכה כסתם, מכל מקום חשיב כרבים לגבי יחיד. הכי גרסינן: **משום** דקתני לה כי הלכתא פסיקתא – כלומר, דקתני "בל המשנה" הוא לשון הלכה פסוקה. ולא גרסינן "גבי" כמו שפירש הקונטרס, דהא איכא מאן דאמר התם דאין הלכה כההיא ד"כל החחר בר' כו'. **הנראה** שתעמוד עמי לערב – פירש רבינו יצחק: הנראה בעיניך שתוכל לעמוד עמי לערב?

הנשאל לחכם ומיכא לא ישאל לחכם ויטהר – ואם תאמר: וכי לא ישאל לכל החכמים ויודעו זה עם זה? אולי ישיבוהו מדברי?! ויש לומר: דאינו אסור אלא לשואל, אם לא יודיע לו: כבר שאלתי לפלוני ואסר לי. אבל אם אומר לו: כבר שאלתי פלוני חכם – מותר. אבל ודאי החכם יזהר שלא יתיר, כדאמרינן בפרק "כל היד" (נדרה כ, ב): חכם שאסר, אין חבירו רשאי להתיר אלא אם כן יוכל להחזירו, כגון שטעה בדבר משנה, או אפילו בשיקול הדעת וסוגיא כאידך, דבהא אמרינן בפרק קמא דסנהדרין (ו, א) דמה שעשה עשוי וישלם מביתו אם נשא ונתן ביד. ודוקא אסר – אין חבירו רשאי להתיר, אבל אם התיר – חבירו רשאי לאסור. והא דאמרינן בירושלמי בפרק "רבי אליעזר למילה": רבי סימון שרא ורבי אמי אסר, איקפד רבי סימון; ולא כן תנן: הנשאל לחכם והתיר – לא ישאל לחכם, שמא יאסור? אלמא משמע דהתיר – אין חברו רשאי לאסור? התם יש פירוש: התם אמאי איקפד רבי סימון? ולא כן תנן, כלומר: והלא אינו שנוי בשום מקום הנשאל לחכם כו', דלא אסרו חכמים אלא להתיר אחר אוסר? ומסיק: אמר רב יודן: לתפך היזק, שאל לרבי אמי אסר, לרבי סימון ושרא. ואיקפד רבי אמי, בהדא דתנינ: נשאל לחכם ואסר – לא ישאל לחכם אחר, שמא יתיר. והא דאמרינן פרק "אלו טרפות" (חולין מט, א) גבי מחטא דאשתכח בסימפונא רבה דבבדא: הונא מר בריה דרב אידי טרף, רב אדא בר מניומי מכשר – התם שניתם זה בבית המדרש כשנשאלה השאלה. **כשל** תורה הלך אחר המחמיר – רש"י היה פוסק בכל "איבא דאמרי" שבתלמוד, בשל תורה הלך אחר המחמיר, בשל סופרים הלך אחר האחרון. ורבינו יצחק בן אשר פירש: דכל "איבא דאמרי" לגבי לשון ראשון כטפל לעיקר, והלכה כלישנא קמא. ורבינו תם פירש: בדאורייתא לחומרא, בדרבנן לקולא, כרבי יהושע בן קרחה דהכא. ורבינו שמשון היה מפרש: דבבל מקום שיש להתחבר כחד מייניהו משיטת התלמוד – בתריה אזלינן. **ובולן** שחזרו בהן – פירש הקונטרס: א"גזלנים ועמי הארץ קאי. וקשיא: הכי עם הארץ לא יוכל לעשות עוד תשובה? ועוד, דלשון "עולמית" משמע שבבר קבלו אותם פעם אחרת. ועוד קשה, דבבכורות בפרק "עד כמה" (ל, ב) תניא: עם הארץ שקיבל עליו דברי חברות, ונחשד לדבר אחד – נחשד לכל התורה כולה, דברי רבי מאיר. משמע, הא לא נחשד – מקבלין? לכך נראה לפרש אעמי הארץ החשודין על המעשרות ושביעית, וכבר קבלו עליהן דברי חבירות ועתה חזרו לסורן, ונזלקו אם יקבלום עוד. ובמסכת דמאי (פרק שני מעשנה ג) מיתניא בהדי ההיא: ועם הארץ שקבל עליו דברי חברות. והכי פירוש: וכולן שקבלו עליהן דברי חברות וחזרו לסורן – אין מקבלין אותן עולמית, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: חזרו בהן במטמוניות, פירוש: שחזרו לסורן בסתר, ובפרהסיא נהדרן דברי חברות – אין מקבלין אותן, לפי שדם גונבים דעת הבריות. אבל אם חזרו לסורן בפרהסיא, שאינם גונבים דעת הבריות – אז מקבלין אותן, דודאי אם יעשו תשובה יקיימוה. איכא דאמרי: עשו דבריהם במטמוניות, פירוש: אם שכבר עשו בדברי חברות אף במטמוניות – מקבלין אותן, כי מאחר שנתאמצו כל כך בתשובה שאף בצנעא החזיקו בה, אין להדיחן אם חזרו ונבשלו. אבל אם שכבר לא עשו דברי חברות אלא בפרהסיא – אין מקבלין אותן, כי שמא בסתר היו עושין עבירות והיו מטעין הבריות.

סוס

סום זכר זקן במלחמה – פירש רבי אלחנן, דלהכי נקט זכר במלחמה, כדאמרינן בירושלמי גבי בן בתירא מתיר בסוס: לא אמרו אלא בסוס זכר שהורג את אדונו במלחמה. וזקן נמי נקט דשמא ימות במלחמה ויהרוג בעליו עמו, ומילי מילי קתני. ורבי אליעזר מבריהם היה מפרש דזקן נקט לרבותא, דאף על פי שעושה בו מלאכה שיש בה חיזוק חשאת, כדאמר לקמן (סז, א): מפני שכשמזקין מטחינו בריחיים, אפילו הכי מותר. וזכר במלחמה נמי נקט לרבותא, ואף על פי שיש לאסור, כדאמר לקמן (סז, א): מפני שני דברים, אחת משום תורת כלי זיין, ואחת משום תורת בהמה גסה – ואפילו הכי מותר.

ואין שיחה אלא תפלה דכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה – תימה: דבפרק "תפלת השחר" (ברכות כו, ב) אמרינן: יצחק קבע תפלת מנחה, דכתיב: "ויצא יצחק לשוח בשדה", ואין שיחה אלא תפלה, דכתיב: "אשפוך לפניו שיחי"! ויש לומר: דתרוייהו איצטריך, דתרוייהו מלמדים זה את זה, דאי מקרא דיצחק הוה אמינא שיצא בשדה לדבר עם שום אדם ולא לתפלה – תלמוד לומר: "אשפוך לפניו שיחי" אלמא לשון תפלה הוא. ואי מ"אשפוך לפניו שיחי" הוה אמינא דלשון תפלה הוא, אבן אינו תפלה קבוע – תלמוד לומר קרא דכתיב ביה "לפנות ערב", ר"לפנות" משמע שכן היה דרכו בכל ערב, והיינו תפלת מנחה.

אם

בפרהסיא – הואיל ופקרו כל כך, שוב אין נותנין לבן לשוב בתשובה שלימה. **שובבים** – משמע מזידים ופרהסיא, לשון מרד וגאוה, כמו: "ילך שובב בדרך לבו" (ישעיה נז). **לעולם אסור** – שלשה לפניו ושלשה לאחריו והוא עצמו, ולמילי מילי קתני. ורבי אליעזר מבריהם היה **תנא קמא סבר הן בלא אידיהן** – כדדייקינן לעיל, דקתני "לפני אידיהן של גוים שלשה ימים", שמע מינה: שלשה לפניהם לבד האיד קאמר. **ורבנן בתראי** – דלא יהבו טימנא, איכא למימר: הואיל ולא שכחתן מידי ביניהן איכא למימר בהא אתו לאפלגויי, דהן ואידיהן שלשה קאמר. **רבנן בתראי סברי נשא ונתן אסור** – סתמא קאמרינן, ולא קתני: "אסור לשאת ולתת" בתנא קמא, דמשמע: לכתחלה הוא דלא, הא דיעבד שפיר דמי. **בגולה** – אין הגוים אדוקין כל כך בעבודה זרה, כדאמרינן (לקמן) (בחולין יג, ב): גוים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודה זרה ניתנו כו'. ועוד, דמסתפינן מיניהו. **רבנן בתראי** ליתי להו דשמואל – דבין דלא מסיים בהדיא במאי פליגי, איכא למימר לטפויי אתו, דשמעינן לתנא קמא דקאמר: "לפני אידיהן אסור לשאת ולתת עמהם", וסתמא דמילתא כשאין יד גוים תקיפה על ישראל קא אמר, ואתו אינהו למימר: לפני אידיהן לעולם אסורין. ואיפכא ליכא לשנויי דתתריץ שפיר, דסתם תנא בתרא לטפויי אתא [ובבא בתרא צג, ב]. **רבנן בתראי אית להו בנחום** – דלא יהבי חושבנא, אלא סתמא קאמרי. **נשתקע הדבר** – לא יצא דבר זה מפי אדם לעולם. לשון אחר: לא יצא דבר זה לחוץ. **מוכרין להן סום זכר** זקן – בתוך המלחמה, שאינו אלא לקלקל, ומלחמה דלא שכיחא הוא ולא אתי למילף מינה למכור בהמה אחריתי. דהא דאמרי רבנן: אין מוכרין להן בהמה גסה – לא אסרו אלא משום שאלה או שכירות, כדאמר בפירקין דלקמן (טו, א), והכא במלחמה דלא שכיחא לא גזור רבנן. **בן בתירא מתיר בסום** – לפי שמלאכתו לרכוב אדם עליו, ואין במלאכה זו חיזוק חשאת, שהחי נושא את עצמו, דתנן ב"משילין פירות" (ביצה לו, ב): אלו הן משום שבות, לא רוכבין על גבי בהמה. **לא קא מפליג בין זכר לנקבה** – בין זקן לבחור. איהו, מדקמפליג ואוסר בבחור. **ברבנן סבירא ליה** – דאסרי משום תורת כלי זיין, דקטיל בסיהופיה דכלקמן. **ולרבנן נשתקע הדבר** – שיהא מותר בזקן, דכולן אסורין. **השבת** = ירק של תבלין שקורין אורי"ר, ובלשון רומי אנגי"ו. **מתעשר זרע** וירק ויורין – בין שלקטו כשהוא ירק, בין שלקטו כשהוא זירק, דודלדיילש"א בלעז, ובין שהניחו עד שצמחו גרעיני זרעו בתוכו והוקשו וחבטן – צריך לעשר את הזורע מדרבנן, דאורחיה למיכליה זרע וירק וזירק, הלכך כולהו הוו להו גמר פירי. **ברנגוניתא** – הגדל בגנה, דראוי לאכול זרע וירק וזירק. אבל הגדל בשדות אינו נאכל ירק, אלא זרע, בעין חרדל. **מאתריין** – ממקומנו, ממדי. **בשומע תפלה** – מאריך בה ושואל צרכיו. **באשלי רברבי** – חבלים עבים וחזקים. ויש אומרים: באילנות גדולות, כמו "ויטע אשל" (בראשית כא). כלומר, הא לאו בהותיה אתון עבדין פלוגתא, דרבנן נמי היא, כדתקני לקמן: וחכמים אומרים כו'. **ואחר כך יתפלל** – שמונה עשרה. **כי יעתוף** – עטיפת נפשו ודאגת לבו יתפלל תחלה, והדר – "לפני ה' ישפוך שיחו", שמונה עשרה. **עטיפה** – לשון כאב ופריחת לב מתוך צרה, כמו "בהתעטפם בחלל" (איכה ב). **לשוח בשדה** – תפלת המנחה תקן, בפרק "תפלת השחר" (ברכות כו, ב). **בזמן שצערתי לפני אניר** – בבר קודם לכן. **לא כמר דייקי כו'** – דהא איכא לשנויי הכי והכי. **ירמי אדם שבחו של הקדוש ברוך הוא** – שלש ברכות ראשונות, אבות גבורות וקדושת השם, שאין בהן תפלה אלא שבח, ואחר כך בשאר ברכות יש דברי תחנה ותפלה.

בְּפַרְהֶסְיָא - אֵין מַקַּבְּלִין אוֹתָן. רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמְרִים: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ מְקַבְּלִין, שֶׁנֶּאֱמַר: "שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים". אָמַר רַבִּי יִצְחָק אִישׁ כְּפַר עָכּוֹ אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: הִלְכָתָא כְּאוֹתוֹ הַזּוֹוֵג.

משנה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: שִׁלְשָׁה לִפְנֵיהֶם וּשְׁלֹשָׁה לְאַחֲרֵיהֶם - אָסוּר; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לִפְנֵי אִידֵיהֶן - אָסוּר, לְאַחַר אִידֵיהֶן - מוּתָּר. **גמרא** אָמַר רַב חַתְלִיפָא בַּר אַבַּדִימִי אָמַר שְׁמוּאֵל: נוֹצְרִי, לְדִבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לְעוֹלָם אָסוּר. "וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לִפְנֵי אִידֵיהֶן אָסוּר, לְאַחַר אִידֵיהֶן מוּתָּר" כו'. חֲכָמִים הֵיינוּ תַּנָּא קַמָּא! הֵן בְּלֹא אִידֵיהֶן אֵיפָא בֵּינַיְיהוּ; תַּנָּא קַמָּא סָבַר: הֵן בְּלֹא אִידֵיהֶן, וְרַבָּנַן בַּתְרָאֵי סָבְרִי: הֵן וְאִידֵיהֶן. אֵיפְּעֵית אֵימָא: נָשָׂא וְנָתַן אֵיפָא בֵּינַיְיהוּ; תַּנָּא קַמָּא סָבַר: נָשָׂא וְנָתַן - מוּתָּר, וְרַבָּנַן בַּתְרָאֵי סָבְרִי: נָשָׂא וְנָתַן - אָסוּר. וְאֵיפְּעֵית אֵימָא: דִּשְׁמוּאֵל לְעוֹלָם אָסוּר. דִּשְׁמוּאֵל, רַבָּנַן בַּתְרָאֵי אִיתְּמָר: נוֹצְרִי אָסוּר, לְדִבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לְעוֹלָם אָסוּר. "וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לִפְנֵי אִידֵיהֶן אָסוּר, לְאַחַר אִידֵיהֶן מוּתָּר" כו'. חֲכָמִים הֵיינוּ תַּנָּא קַמָּא! הֵן בְּלֹא אִידֵיהֶן אֵיפָא בֵּינַיְיהוּ; תַּנָּא קַמָּא סָבַר: הֵן בְּלֹא אִידֵיהֶן, וְרַבָּנַן בַּתְרָאֵי סָבְרִי: הֵן וְאִידֵיהֶן. אֵיפְּעֵית אֵימָא: נָשָׂא וְנָתַן אֵיפָא בֵּינַיְיהוּ; תַּנָּא קַמָּא סָבַר: נָשָׂא וְנָתַן - מוּתָּר, וְרַבָּנַן בַּתְרָאֵי סָבְרִי: נָשָׂא וְנָתַן - אָסוּר. וְאֵיפְּעֵית אֵימָא: דִּשְׁמוּאֵל לְעוֹלָם אָסוּר. דִּשְׁמוּאֵל, רַבָּנַן בַּתְרָאֵי אִיתְּמָר: גּוֹיִם שֶׁבַּחוּצָה לָאָרֶץ לָאו עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה נִינְהוּ כו'. וְעוֹד, מִסְתַּפִּינַן מִינַיְיהוּ. **רבנן בתראי** לֵית לְהוּ דִּשְׁמוּאֵל - דְּבֵין דְּלֹא מְסַיֵּים בְּהַדְיָא בְּמַאי פְּלִיגִי, אֵיכָא לְמֵימַר לְטַפּוֹיֵי אָתוּ, דִּשְׁמְעִינַן לְהָא קָמָא דְּקָאָמַר: "לִפְנֵי אִידֵיהֶן אָסוּר לִשְׂאת וְלִתֵּת עִמָּהֶם", וְסָתְמָא דְּמִילְּתָא כְּשֶׁאֵין יַד גּוֹיִם תְּקִיפָה עַל יִשְׂרָאֵל קָא אָמַר, וְאָתוּ אֵינְהוּ לְמֵימַר: לִפְנֵי אִידֵיהֶן לְעוֹלָם אָסוּרִין. וְאֵיפְכָּא לֵיכָא לְשַׁנּוּיֵי דְּתַתְרִיץ שַׁפִּיר, דְּסָתָם תַּנָּא בְּתַרָא לְטַפּוֹיֵי אָתָא [וּבָבָא בְּתַרָא צג, ב]. **רבנן בתראי אית להו בנחום** – דְּלֹא יָהֲבִי חוּשְׁבָּנָא, אֶלָּא סְתָמָא קָאָמְרִי. **נשתקע הדבר** – לֹא יָצָא דָּבָר זֶה מִפִּי אָדָם לְעוֹלָם. לְשׁוֹן אַחֵר: לֹא יָצָא דָּבָר זֶה לְחוּץ. **מוכרין להן סום זכר** זקן – בְּתוֹךְ הַמִּלְחָמָה, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא לְקַלְקֵל, וּמִלְחָמָה דְּלָא שְׂכִיחָא הוּא וְלָא אָתֵי לְמִילַּף מִינָּהּ לְמִכְרוֹר בְּהֶמְּה אַחֲרִיתִי. דְּהָא דַּאֲמְרִי רַבָּנַן: אֵין מוֹכְרִין לְהֶן בְּהֵמָה גַּסָּה – לֹא אָסְרוּ אֶלָּא מִשּׁוּם שְׁאֵלָה אוֹ שְׂכִירוּת, כְּדַאֲמַר בְּפִירְקִין דִּלְקַמָּן (טו, א), וְהָכָא בְּמִלְחָמָה דְּלָא שְׂכִיחָא לָא גָּזְרוּ רַבָּנַן. **בן בתירא מתיר בסום** – לְפִי שֶׁמְּלַאכְתּוֹ לִרְכּוֹב אָדָם עָלָיו, וְאֵין בְּמְלָאכָה זוֹ חִיזּוּק חַשָּׁאת, שֶׁהַחַי נוֹשֵׂא אֶת עַצְמוֹ, דְּתַנַּן ב"מַּשִּׁילִין פֵּרוֹת" (בֵּיצָה לו, ב): אֵלּוּ הֵן מִשּׁוּם שְׁבוּת, לֹא רוֹכְבִין עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה. **לא קא מפליג בין זכר לנקבה** – בֵּין זָקֵן לִבָּחוּר. אִיהוּ, מִדְּקָמְפְלִיג וְאוֹסֵר בַּבָּחוּר. **ברבנן סבירא ליה** – דְּאָסְרִי מִשּׁוּם תּוֹרַת כְּלֵי זַיִן, דְּקָטִיל בְּסִיהוֹפִיהּ דִּכְלַקְמָן. **ולרבנן נשתקע הדבר** – שֶׁיְּהֵא מוּתָּר בְּזָקֵן, דְּכוּלָּן אֲסוּרִין. **השבת** = יֶרֶק של תִּבְלִין שֶׁקּוֹרִין אוֹרִי"ר, וּבִלְשׁוֹן רוֹמִי אַנְגִי"וֹ. **מתעשר זרע** וירק וזירין – בֵּין שֶׁלְּקָטוֹ כְּשֶׁהוּא יֶרֶק, בֵּין שֶׁלְּקָטוֹ כְּשֶׁהוּא זֵירֶק, דּוּדְלַדַיְילִ"שׁ"א בְּלַעַז, וּבֵין שֶׁהִנִּיחוֹ עַד שֶׁצִּמְּחוּ גַּרְעִינֵי זַרְעוֹ בְּתוֹכוֹ וְהוּקְשׁוּ וְחִבְּטָן – צָרִיךְ לְעַשֵּׂר אֶת הַזּוֹרֵעַ מִדְּרַבָּנָן, דְּאוֹרְחֵיהּ לְמִיכְלֵיהּ זֶרַע וְיֶרֶק וְזֵירִין, הִלְכָךְ כּוּלְּהוּ הָווּ לְהוּ גְּמַר פֵּירֵי. **ברנגוניתא** – הַגָּדֵל בְּגִנָּה, דְּרָאוּי לֶאֱכוֹל זֶרַע וְיֶרֶק וְזֵירִין. אֲבָל הַגָּדֵל בְּשָׂדוֹת אֵינוֹ נֶאֱכָל יֶרֶק, אֶלָּא זֶרַע, בְּעֵין חַרְדָּל. **מאתריין** – מִמְּקוֹמֵנוּ, מִמַּדַּי. **בשומע תפלה** – מַאֲרִיךְ בָּהּ וְשׁוֹאֵל צְרָכָיו. **באשלי רברבי** – חֲבָלִים עֲבִים וְחָזָקִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: בְּאִילָנוֹת גְּדוֹלוֹת, כְּמוֹ "וַיִּטַּע אֶשֶׁל" (בְּרֵאשִׁית כא). כְּלוֹמַר, הָא לְאו בְּהוֹתֵיהּ אַתְּוֹן עֲבִדִין פְּלוּגְתָּא, דְּרַבָּנַן נָמֵי הִיא, כְּדִתְקִנוּ לְקַמָּן: וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כו'. **ואחר כך יתפלל** – שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. **כי יעתוף** – עֲטִיפַת נַפְשׁוֹ וְדַאֲגַת לִבּוֹ יִתְפַּלֵּל תְּחִלָּה, וְהַדַּר – "לִפְנֵי ה' יִשְׁפּוֹךְ שִׂיחוֹ", שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. **עטיפה** – לְשׁוֹן כְּאֵב וּפְרִיחַת לֵב מִתּוֹךְ צָרָה, כְּמוֹ "בְּהִתְעַטֵּף בַּחֲלֹל" (אֵיכָה ב). **לשוח בשדה** – תְּפִלַּת הַמִּנְחָה תִּקֵּן, בְּפֶרֶק "תְּפִלַּת הַשַּׁחַר" (בְּרָכוֹת כו, ב). **בזמן שצערתי לפני אניר** – בְּבַר קָדוּם לָכֵן. **לא כמר דייקי** כו' – דְּהָא אֵיכָא לְשַׁנּוּיֵי הָכִי וְהָכִי. **ירמי אדם שבחו של הקדוש ברוך הוא** – שֵׁשׁ בְּרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת, אָבוֹת גְּבוּרוֹת וּקְדוּשַׁת הַשֵּׁם, שֶׁאֵין בָּהֶן תְּפִלָּה אֶלָּא שֶׁבַח, וְאַחַר כָּךְ בְּשְׁאָר בְּרָכוֹת יֵשׁ דִּבְרֵי תְּחִנָּה וּתְפִלָּה.

רבי יהושע סבר ילפינן ממשה – להסדיר שבח תחילה, הלכך יתפלל שמונה עשרה תחלה, דאיכא שבח בתחלתן. **דרש גוברייה** – גדולת מעשיו וחכמתו רבה, ונאה לו לשבח ולהעדיף בשבחו של מלך מלכי המלכים, אבל אינשי בעלמא מיחזי כיוהרא. **מעין כל ברכה וברכה** – אם היה משבח תלמודו – מאריך ב"חונן הדעת", אם בעל תשובה הוא – מאריך ב"הרוצה בתשובה", וכן כולן.

משנה ואלו אידיהן – דאסורין שלשה ימים לפניהן. **קלנדא וסטרנוירא** – כולהו מפרש בגמרא. **ויום הלידה** – של מלך, עושין כל בני מלכותו יום איד משנה לשנה ומקריבין זבחים. **שריפה** – ששרפו עליו כלי תשמישו כדרך המלכים. **יש בה עבודה זרה** – כלומר אותו היום עובדין עבודה זרה, והוא להן יום איד, וכן משנה לשנה כל ימי בנו. ובכל הנך דחשבינן הכא – חשיבי ליה, ואסור שלשה ימים לפניהן. **אבל יום תגלחת וקנו בו'** – שאין זמן קבוע לרבים, אלא כל אחד ואחד בשמגלח עושה יום איד. **בלוריתו** – כשמספר פעמים הרבה מניח בלורית מאחריו ומגלחה משנה לשנה, ויום שמגלחה עושה יום איד. **ויום שעלה מן הים** – מקריב זבחים לעבודה זרה על דבר שניצל. ובכל הנך אינו אסור אלא אותו היום, ולא לפניו ולא לאחריו. **גמרא** אחר התקופה – דלא חשיבי כולי האי. **אמר** היא תקופת טבת, והיו עושין שמונה ימים רצופין איד, כדלקמן. **וסימנך** – שלא תחליף, לומר קלנדא קרי אותן דלפני התקופה. **אחור וקדם צריתני** – "אחור" כתיב ברישא. מתניתין נמי, הנך דלאחר התקופה תנא ברישא. **יום שמתמעט** והולך – מתשרי ועד טבת. **הא חזא ליה** – יומי אריכי ביום תקופת תמוז, והיה לו לידע שמנהגו של עולם הוא. שקרוניתו קודמות **לפרטוניתו** – דאמר מה: כל מעשה בראשית בקומתן נבראו, שור עם קרניו מגדלין, וכיון שיצא ראשו תחלה נמצאו קרנותיו קודמות לפרסותיו. **ותיטב לה' משור פר** – אמר דוד: ותיטב לה' תפלתי משור שביום שהיה שור – דהיינו אותו יום שנולד, כדכתיב "שור או כשב" וגו' – דרי עשוי וגמגד כפר שהוא בן שלשה, שאפילו מקרניו לא חסר.] **רומי שעשתה קלנדא** – תקנו אותו יום להקריב זבחים, וכל עיירות הסמוכות לה לרומי יודעין אנו שהן משתעבדות לה לרומי ליתן המס ולהביא להן כל צרכיהן, אבל אותן עיירות אין עושין קלנדא, מי הוי אסור לשאת ולתת עמהם, דנימא: הואיל ומשועבדות לרומי יש לומר מה שהן קונין עבשיו יביאו לרומי להקריבן בני רומי. **או מותריות** – הואיל ואין מקריבין הן ואין יום איד זה שלהן. **לעובדיה** – בני רומי. **היא עצמה** – בלומר, כל עצמה של איסור אינה אלא לעובדיה. **וסטרנליא וקרסמים** – סיפא דברייתא, וכולהו מפרש לקמן. **גוי** – ביום משתה בנו פלח לעבודה זרה על שהגיע לכך. **אף אנן נמי תנינא** – כרבי יוחנן, דעיירות המשועבדות מותרות. **אלא אותו האיש למעוטי מאי** – פשיטא דמי שלא גילח היום ושאר גוים שלא עלו בו ביום מן הים מותרין. **אלא לאו למעוטי אנשים משועבדים** – לאותו האיש, דמותרין, דלא אמרינן: מאן דזבני ממטו ליה למפלח. **בטהרה** – בלומר, בלא כוונה, ואין שמים על לב. **וקרא לך** – משמע שאתה קרוי לו, מעלה אני עליך כאילו הוא מזבחו.

רבי יהושע סבר ילפינן ממשה, ורבי אליעזר סבר: לא ילפינן ממשה, שאני משה דרך גובריה. **והכמים אומרים:** לא כדברי זה ולא כדברי זה, אלא שואל אדם צרכיו ב"שומע תפלה". אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה: שואל אדם צרכיו ב"שומע תפלה". אמר רב יהודה בריה דרך גובריה: שואל אדם צרכיו ב"שומע תפלה", אבל אם בא לומר בסוף כל ברכה וברכה מעין כל ברכה וברכה - אומר. אמר רב חייא בר אשי אמר רב: אף על פי שאמרו שואל אדם צרכיו ב"שומע תפלה", אם יש לו חולה בתוך ביתו - אומר בברכת חולים, ואם צריך לפרנסה - אומר בברכת השנים. אמר רבי יהושע בן לוי: אף על פי שאמרו שואל אדם צרכיו ב"שומע תפלה", אבל אם בא לומר אחר תפלתו, אפילו בסדר יום הכפורים - אומר.

משנה ואלו אידיהן: קלנדא, וסטרנורא, וקרסמים, ויום הלידה, ויום המיתה, דברי רבי מאיר; והכמים אומרים: כל מיתה שיש בה שריפה - יש בה עבודה זרה, ושאין בה שריפה - אין בה עבודה זרה; אבל יום תגלחת וקנו ובלוריתו, ויום שעלה בו מן הים, ויום שיצא מבית האסורין, וגוי שעשה משתה לבנו - אינו אסור אלא אותו היום ואותו האיש בלבד. **גמרא** אמר רב חנן בר רבא: קלנדא - שמונה ימים אחר תקופה, סטרנורא - שמונה ימים לפני תקופה, וסימנך: "אחור וקדם צרתני" וגו'. תנו רבנן: לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך, אמר: אוי לי, שמא בשביל ששרחתי עולם חשוך בעבדי וחזור לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים; עמד ויעשׂ שמונה ימים בתענית [ובתפלה]. כיון שראה תקופת טבת וראה יום שמאריך והולך, אמר: מנהגו של עולם הוא; הלך ועשה שמונה ימים טובים. לשנה האחרת עשאן לאלו ולאלו ימים טובים. הוא קבעם לשם שמים, והם קבעום לשם עבודה זרה. בשלמא למאן דאמר: בתשרי נברא העולם, יומי זוטי חזא, יומי אריכי אפתי לא חזא; אלא למאן דאמר: בניסן נברא העולם, הא חזא ליה יומי זוטי ויומי אריכי? - דחזי זוטי כויפי האי לא חזא. תנו רבנן: יום שנברא בו אדם הראשון, כיון ששקעה עליו חמה, אמר: אוי לי, שבשביל ששרחתי עולם חשוך בעבדי וחזור עולם לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים; היה יושב בתענית ובוכה כל הלילה וחוה בוכה בנגדו. כיון ששלה עמוד השחר, אמר: מנהגו של עולם הוא, עמד והקריב שור שקרינו קודמין לפרסותיו, שנאמר: "ותיטב לה' משור פר מקרן מפרים". ואמר רב יהודה אמר שמואל: שור שהקריב אדם הראשון - קרן אחת היתה לו במצחו, שנאמר: "ותיטב לה' משור פר מקרן מפרים". - "מקרן" תרתי משמע! אמר רב נחמן בר יצחק: "מקרן" כתיב. אמר רב מתנה: רומי שעשתה קלנדא, וכל העיירות המסמוכות לה משתעבדות לה, אותן עיירות אסורות או מותרות? רבי יהושע בן לוי אמר: קלנדא אסורה לכל היא; רבי יוחנן אמר: אין אסורה אלא לעובדיה בלבד. תנא ברוותיה דרבי יוחנן: אף על פי שאמרו רומי עשתה קלנדא, וכל העיירות המסמוכות לה משתעבדות לה, היא עצמה אינה אסורה אלא לעובדיה בלבד; סטרנליא וקרסמים, ויום שהומלך בו מלך - לפניו אסור, אחריו מותר; וגוי שעשה (בו) משתה לבנו - אין אסור אלא אותו היום ואותו האיש. אמר רב נחמן בר יצחק: אף אנן נמי תנינא, דקתני: יום תגלחת וקנו ובלוריתו, ויום שעלה בו מן הים, ויום שיצא בו מבית האסורין - אין אסור אלא אותו היום בלבד ואותו האיש; בשלמא אותו היום - לאפוקי לפניו ולאחריו, אלא אותו האיש לאפוקי מאי? לאו לאפוקי משעבדיו? שמע מינה. תניא, רבי ישמעאל אומר: ישראל שבחוצה לארץ עובדי עבודה זרה בטהרה הן, כיצד? גוי שעשה משתה לבנו ויומן כל היהודים שבעירו, אף על פי שאוכלין משלהן, ושותין משלהן, ושמש שלהן עומד לפניהם - מעלה עליהם הכתוב כאילו אכלו מזבחי מתים, שנאמר: "וקרא לך ואכלת מזבחו". ואימא: עד דאכיל! אמר רבא: אם בן, נימא קרא "ואכלת מזבחו", מאי "וקרא לך"? משעת קריאה. הלכך,

אם בא לומר אחר תפלתו אף כסדר יום הכפורים אומר – משמע: אבל באמצע תפלתו לא. ומה שנהגו עתה בתעניות שני וחמישי שנהגין להאריך בפסוקי דזמרה ובסליחות בברכת "סלח לנו", איכא למימר דציבור שאני, מידי דהוה אהא דאמרינן (ברכות כד, א): אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות, והא קמן שנהגו קרובין בשלש ראשונות, אלא לאו שמע מינה דציבור שאני. הכי גרס רבינו תם: **מקרן** כתיב – כי אין נראה לו ד"מקרן" נראה קרן אחת יותר מ"מקרין". מבי

תוספות

מכי רמו שערי באסיתני – פירש רש"י לשון ראשון: להטיל שכר. וקשה, דבבל התלמוד לא מצינו שהיו עושין שכר משעורין, אלא מתמרים או מכשות! לכך נראה לשון שני שפירש רש"י. ושני הלשונות האלו פירש רש"י אף בבתובות פרק קמא (ח, א).

קרטסים – אומר הרב רבינו שמעיה: בלשון יון הוא תפוס תפיסת שתים: "קרטי" – לשון תפיסה, ו"סים" – לשון שתים. ופירש דרוצה לומר תפיסה שניה. וניחא הא דקא אמרינן לקמן: קרטסים ויום שתפסו רומי מלכות, והכי פירושו: "קרטסים" – תפיסה שניה, ו"יום שתפסה מלכות" – בראשונה.

הכי גרסינן: **נשתכחו** לגרסינהו – ולא גרסינן "ליכתביהו", שהרי אין כותבין הלכות. **אלא** שלא דינו דיני נפשות – ואם תאמר: והא אמרינן בפרק "אלו נערות" (כתובות ל, א): משהרב בית המקדש, אף על פי שבטלו ארבע מיתות, דין ארבע מיתות לא נתבטלו, מי שנתחייב סקילה כו'. ואמאי נקט משהרב בית המקדש? והא אפילו ארבעים שנה בפני הבית לא דנו דיני נפשות! ויש לומר: דמכל מקום שהיו ראוין צורך שעה היו חוזרין אל הלשכה ודנין שם. ומורי הרב רבינו מנחם אומר לנו בשם רבי יהונתן, ד"משהרב בית המקדש" קאי אהא דקאמר "דין ארבע מיתות לא בטלו", והכי קאמר: אף על פי שבטלו ארבע מיתות לגמרי – לא בטלו דינם, וכל שכן באותם ארבעים שנה קודם חורבן שנהגו דין ארבע מיתות. **מלמד** שהמקום גורם – ואם תאמר: והא ירושלים נמי איקרי "מקום" לגבי אבילת קדשים ומעשר שני, וכתיב: "במקום אשר יבחר ה'"! ויש לומר: דלגבי דיני נפשות לא איקרי "מקום" אלא לשכת הגזית שהיתה חציה בקדש וחציה בחול, והיינו טעמא – משום דבעינן סנהדרין סמוך לשכינה. והכי נמי אמרינן (עבודה זרה נב, א): כל המעמיד דיין שאינו הגון, כאילו נטע אשרה אצל מזבח, דכתיב: "שופטים ושוטרים" וסמיך ליה: "לא תטע לך אשרה אצל מזבח ה'". ולפיכך גלו וישבו בחנות. אף על פי שחנות עצמו היה בהר הבית, מכל מקום לא היה סמוך לשכינה כלשכת הגזית. ואם תאמר: מנלן קפידא במקום שאר חייבי מיתות שלא בזקן ממרא? דקרא לא כתיב אלא בזקן ממרא! ויש לומר, דדרשינן: כל זמן שסנהדרין גדולה במקומה כדין אצל מזבח – אז שופטים תתן לך בכל שעריך לשפוט דיני נפשות, נסתלקה הם – בטלו כל דיני נפשות.

וגמירי

כָּל תִּלְתִּין יוֹמִין, בֵּין אָמַר לֵיהּ מֵחֲמַת הִלּוּלָא וּבֵין לָא אָמַר לֵיהּ מֵחֲמַת הִלּוּלָא - אָסוּר; מִכָּאן וְאֵילָךְ, אִי אָמַר לֵיהּ מֵחֲמַת הִלּוּלָא - אָסוּר, וְאִי לָא אָמַר לֵיהּ מֵחֲמַת הִלּוּלָא - שָׁרֵי. וְכִי אָמַר לֵיהּ מֵחֲמַת הִלּוּלָא, עַד אֵימָתַי? אָמַר רַב פָּפָּא: עַד תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא. וּמֵעִיקָּרָא מֵאֵימַת אָסוּר? אָמַר רַב פָּפָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: מִכִּי רָמוּ עַצְרֵי בַּאֲסְנְיָתִי. וּלְבַתַר תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא שָׁרֵי? וְהָא רַב יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרַב מְשָׁרְשְׁיָא אִיקְּלַע לְבֵי הַהוּא גּוֹי לְבַתַר תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא, וּשְׁמָעֵיהּ דְּאוֹדֵי, וּפַיְּישׁ וְלָא אֲכַל! - שָׁאנֵי רַב יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרַב מְשָׁרְשְׁיָא, דַּאֲדָם חָשׁוּב הוּא. "וְקָרְטָסִים" וכו'. מַאי קָרְטָסִים? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: יוֹם שְׁתָפְסָה בּוֹ רוֹמִי מַלְכוּת. - וְהָתְנִיָא: קָרְטָסִים וְיוֹם שְׁתָפְסָה בּוֹ רוֹמִי מַלְכוּת! אָמַר רַב יוֹסֵף: שְׁתֵּי תְּפִיסוֹת הָיְתָה רוֹמִי, אַחַת בִּימֵי קְלַפְטְרָא מַלְכְּתָא, וְאַחַת שֶׁתְּפָסָה בִּימֵי יְוָנִים; דְּכִי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר: תִּלְתִין וּתְרֵין קְרֵי עֲבַדוּ רוֹמָאֵי בַּהֲדֵי יְוָנֵאי וְלָא יָכְלוּ לְהוּ, עַד דְּשָׁתְפִינְהוּ לְיִשְׂרָאֵל בַּהֲדַיְיהוּ, וְהָכִי אָתְנוּ בַּהֲדַיְיהוּ: אִי מִינַּן מַלְכֵי - מִנַּיְיכוּ הַפְרֵכֵי, אִי מִנַּיְיכוּ מַלְכֵי - מִינַּן הַפְרֵכֵי; וּשְׁלַחוּ לְהוּ רוֹמָאֵי לִיְוָנֵאי: עַד הַאִידָּנָא עֲבִידְנָא בְּקַרְבָּא, הָשְׁתָּא נַעֲבֵיד בְּרִינָא, מַרְגְּלִית וְאַבֶן טוֹבָה, אִיזוֹ מֵהֶן יֵעָשֶׂה בָּסִים לַחֲבִירוֹ? שְׁלַחוּ לְהוּ: מַרְגְּלִית לְאֶבֶן טוֹבָה. - אֶבֶן טוֹבָה וְאֶבֶן? אִיזוֹ מֵהֶן יֵעָשֶׂה בָּסִים לַחֲבִירוֹ? - אֶבֶן טוֹבָה לְאִנְּוָּךְ. - אִינָּךְ וְסֵפֶר תּוֹרָה, אֵיזוֹ מֵהֶן יֵעָשֶׂה בָּסִים לַחֲבִירוֹ? - אִינָּךְ לְסֵפֶר תּוֹרָה. שְׁלָחוּ לְהוּ: [אִם כֵּן,] אֲנַן סֵפֶר תּוֹרָה נָפֵיק וְיִשְׂרָאֵל בַּהֲדָן, כְּפוּ לְהוּ. עֲשָׂרִים וְשִׁית שְׁנִין קָמוּ לְהוּ בְּהֵימְנוּתַיְיהוּ בַּהֲדֵי יִשְׂרָאֵל, מִכָּאן וְאֵילָךְ אִישְׁתַּעְבְּדוּ בְּהוּ. מֵעִיקָּרָא מַאי דְּרוּשׁ, וּלְבַסּוֹף מַאי דְּרוּשׁ? מֵעִיקָּרָא: "דְּרוּשׁ: "נִסְעָה וְנֵלְכָה וְאֶלְכָה לְנֶגְדֵּךְ", וּלְבַסּוֹף דְּרוּשׁ: "יַעֲבֹר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ". עֲשָׂרִים וְשִׁית שְׁנִין דְּקָמוּ בְּהֵימְנוּתַיְיהוּ בַּהֲדֵי יִשְׂרָאֵל, מְנָא לָן? דְּאָמַר רַב כָּהֲנָא:

כָּשֶׁהָלַךְ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר יוֹסֵי, שָׁלְחוּ לֵיהּ: רַבִּי, אָמוֹר לָנוּ שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁאָמַרְתָּ לָנוּ מִשּׁוּם אִבְּיךָ. אָמַר לְהוּ: מֵאָה וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה קוֹדֶם שֶׁנִּחְרַב הַבַּיִת - פָּשְׁטָה מַלְכוּת הָרִשָּׁעָה עַל יִשְׂרָאֵל, שְׁמוֹנִים שָׁנָה עַד לֹא חָרַב הַבַּיִת - גָּזְרוּ טוּמְאָה עַל אֶרֶץ הָעַמִּים וְעַל כְּלֵי זְכוּכִית, אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד לֹא חָרַב הַבַּיִת - גָּלְתָה סַנְהֶדְרִין וְיָשְׁבָה לְהּ בְּחָנוּת. לְמַאי הִלְכְתָא? אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי: לוֹמַר, שֶׁלֹּא דָנוּ דִּינֵי קְנָסוֹת. דִּינֵי קְנָסוֹת סָלְקָא דַּעְתָּךְ? וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: בְּרַם זָכוּר אוֹתוֹ הָאִישׁ לְטוֹב וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא שְׁמוֹ, שֶׁאִלְמְלֵא הוּא נִשְׁתַּכְּחוּ דִּינֵי קְנָסוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "נִשְׁתַּכְּחוּ - לְגָרְסִינְהוּ! אֶלָּא בְּטְלוּ דִּינֵי קְנָסוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: מַלְכוּת הָרִשָּׁעָה שְׁמָד עַל יִשְׂרָאֵל: כָּל הַסּוֹמֵךְ יֵהָרֵג, וְכָל הַנִּסְמָךְ יֵהָרֵג, וְעִיר שֶׁסּוֹמְכִין בָּהּ תֵּהָרֵב, וּתְחוּם שַׁבָּת נוֹהֵג בּוֹ עֲקָרָה; מָה עָשָׂה רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא? הָלַךְ וְיָשַׁב בֵּין שְׁנֵי הָרִים גְּדוֹלִים וּבֵין שְׁתֵּי עֲיָירוֹת גְּדוֹלוֹת, בֵּין שְׁנֵי תְּחוּמֵי שַׁבָּת, בֵּין אוּשָׁא לְשִׁפְרְעָם, וְסָמַךְ שָׁם חֲמִשָּׁה זְקֵנִים: רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ, וְרַב אָוִיא מוֹסִיף; אַף רַבִּי נְחֶמְיָה; בֵּינַיִם שֶׁהֵכִינוּ בָּהֶם אוֹיְבִים, אָמַר לָהֶם: בָּנָי, רוֹצוֹ! אָמְרוּ לוֹ: רַבִּי, וְאַתָּה מַה תְּהֵא עָלֶיךָ? אָמַר לָהֶם: הֲרֵינִי מוּטָל לִפְנֵיהֶם כְּאֶבֶן שֶׁאֵין לָהּ הוֹפְכִין; אָמְרוּ: לֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁנַּעֲצוּ לְגוּפוֹ שֵׁשׁ מֵאוֹת לוּלְיָאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל וַעֲשָׂאוּהוּ לְגוּפוֹ כִּכְבָרָה! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לָא תֵּימָא דִּינֵי קְנָסוֹת, אֶלָּא שֶׁלֹּא דָּנוּ דִּינֵי נְפָשׁוֹת. מַאי טַעֲמָא? בֵּיוָן דַּחֲזוּ דִּנְפִישִׁי לְהוּ רוֹצְחִין וְלָא יָכְלִי לְמִידָן, אָמְרוּ: מוּטָב נִגְלֵי מִמָּקוֹם לְמָקוֹם כִּי הֵיכִי דְּלָא לִיחֲיְבוּ, דִּכְתִיב: "וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא", מִלַּמֵּד שֶׁהַמָּקוֹם גּוֹרֵם. מֵאָה וּשְׁמוֹנִים וְתוּ לָא? וְהָתָנֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי:

רש"י

כל תלתין יומין – דבתר הלולא. **בין אמר** – גוי זה לישראל: מחמת הלולא אני עושה סעודה זו. **ובין לא אמר** לו – מסתמא להלולא מכוון ואסור, דכל ימי הלולא מקריב לעבודה זרה. **ומעיקרא** – קודם שיכניס את אשתו, מאימת שיישינן להלולא אם הזמין אנשים לסעוד אצלו? **מכי רמו שערי באסיניתי** – לעשות שכר ליום המשתה. **אסיניתי** = ערימות ששוערין בהן שערין לעשות שכר. לשון אחר: נותנין עפר בערימות חוררין שם שעורין קודם ימי החופה, ומביאין לפני החתן והכלה כשהן צמודים, ואומרים להם: פרו ורבו כשעורין הללו שממהרין לצאת מכל התבואה. **דאדם חשוב הוא** – ושמה ממנו הגוי מאד. **יום שתפסה בי רומי מלכות** – שנלחמו עם יוונים ונצחום ומלכו בכל העולם. **ביומי קלפטרא מלכתא** – של אלכסנדריא, כדאמר ב"המפלת" במסכת נדה (ל, ב), ונלחמו רומיים עמה ונצחוה ותפסו הם המלוכה. **עד דשתפינהו** – רומאי לישראל בהדייהו. **והכי אתנו** – רומאי לישראל: אי מינן מלכי כו'. **מרגלית** – אינה חשובה כאבן טוב. **בסים** – כן תרגום "בנו" – בסיסיד, למושב חברתה להושיבה עליה. **אינך** – הוא נופך, קרבונקל"א. **כפו להו** – רומאי ליוונאי. **עשרין ושית שנין קמו** – רומאי בהימנותייהו לישראל. **מעיקרא** – כי קמו רומאי בהימנותייהו. **מאי דרוש** – רומיים. **ואלבה לנגדך** – יעקב ועשו שוין בגדולה. **לפני עבדו** – דרך השר להלך לפניהם. **פששה – שלטה.** מלכות [חרשעה] – רומי. **בחנות** – מקום בהר הבית וחנות שמו. **דיני קנסות** – אונס ומפתה ושלשים של עבד, שנתנה תורה קצבה אחת ליקר ולזול, ומאחר שלא ישבו בלשכת הגזית לא דנו, ובטלו דיני קנסות, דכתיב בתשלומי כפל שהוא קנס: "אשר ירשיעון אלהים", דהיינו מומחין וסמוכין בשם "רבי" כדאמרינן בסנהדרין, ומי שאינו סמוך אינו דן דיני קנסות. **תחום** – אלפים אמה סביבות העיר. **וסמך שם בו'** – ודני רבנן בתר חורבן הבית הוו טובא. **לולינאות** = חניתות. **כי היכי דלא ליחייבו** – רוצחים קטלא, דאין דיני נפשות אפילו בסנהדרין קטנה שבבל עיר אלא בזמן שהיתה סנהדרין גדולה בישיבתה, ובמקום המיוחד לה, והוא לשכת הגזית. **המקום גורם** – לחיוב הנדון, ואם אינם שם לא ידונו. והאי קרא דדיני נפשות קאי: "כי יפלא ממך דבר", בפרשת "שופטים ושוטרים" בזוקן ממרא.

מלכות פרס בפני הבית – בזמן הבית, בעודו בנוי לאחר שבנאו בורש נמשכה מלכותו שלשים וארבע שנים ובטלה, ותפשוה בני יון ומלכו מאה ושמונים, הרי מאתים וארבע עשרה. ובני חשמונאי נטלו מלכות מיונים ומלכו מאה ושלש, והורדוס אחריהם מאה ושלש – הרי ארבע מאות ועשרים שנה שהיה בית שני בישובו. **מכאן ואילך** – ממלכות הורדוס ואילך, חרב הבית ובטלה מלכותן. **צא וחשוב** – והבא למנות סדר חכמים וחידהם, או שני שטר חוב, או שום מעשה המאורע – ממנה לחורבן מעבשיו כך וכך שנים לחורבן הבית. אלמא מאתן ושית קודם חורבן הבית פשטה, דהא אמרן לעיל דרומיים וישראל נטלו יחד המלכות מיונים, וקתני הכא דישראל מלכו קודם חורבן מאתן ושיתין **אמטו לחכי לא חשיב להו** – רבי ישמעאל לעיל בהדי הנך דפשטה על ישראל,

מַלְכוּת פָּרָס בְּפְנֵי הַבַּיִת שְׁלֹשִׁים וְאַרְבַּע שָׁנָה, מַלְכוּת יָוָן בְּפְנֵי הַבַּיִת מָאָה וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה, מַלְכוּת חַשְׁמוֹנָאי בְּפְנֵי הַבַּיִת מָאָה וְשָׁלֹשׁ, מַלְכוּת בֵּית הוֹרְדוֹס מָאָה וְשָׁלֹשׁ, מִפָּאן וְאֵילָךְ צֵא וְחַשּׁוֹב כַּמָּה שָׁנִים אַחַר חוּרְבַּן הַבַּיִת; אַלְמָא מָאתָן וְשִׁית הָוֹ, וְאִתְּ אָמְרַתְּ: מָאָה וּשְׁמוֹנִים הָוֹ! אֶלָּא עֶשְׂרִין וְשִׁית שְׁנִין קָמוֹ בְּהֵימָנוּתַיְהוּ בַּהֲדֵי יִשְׂרָאֵל וְלָא אִשְׁתַּעְבְּדוּ בְּהוּ, וְאַמְטוּ לְהֵכִי לָא קָא חָשֵׁיב לְהוּ בְּשִׁפּוּטָהּ מַלְכוּת הָרְשָׁעָה עַל יִשְׂרָאֵל.

וגמירי דאברהם אבינו בההיא שעתא בר חמשין ותרתי שנין הוה – ואף על גב דכתיב (בראשית יב): "ואברם בן חמש (שנים) ושבעים שנה בצאתו מחרן" – שתי יציאות הוו, שהרי בברית בין הבתרים היה בן שבעים ואז היה בארץ ישראל, ושוב חזר לחרן ועשה שם חמש שנים כדאיתא בסדר עולם. ובפרק קמא דשבת (י, א דבור המתחיל ושל) הארכתי היטב. האי

**אָמַר רַב פָּפָּא: אִי טָעֵי הַאי תַּנָּא וְלָא יָדַע פִּרְטֵי כַּמָּה חָוֹה - לֵישַׁיְּלֵיהּ לְסָפְרָא כַּמָּה כָּתֵיב, וְנִימְסֵי עֲלֵיהוּ עֶשְׂרִין שְׁנִין, וּמַשְׁכַּח לֵיהּ לְחוּמְרֵיהּ, וְסֵימְנֵיךְ: "וַה לִי עֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי בְּבֵיתֶךָ"; אִי טָעֵי סָפְרָא - נֵישַׁיְּלֵיהּ לְתַנָּא כַּמָּה חָשֵׁיב, וְנִבְצַר מִינַּיְיהוּ עֶשְׂרִין שְׁנִין, וּמַשְׁכַּח לֵיהּ לְחוּמְרֵיהּ, וְסֵימְנֵיךְ: סָפְרָא בְּצִירָא, תַּנָּא תּוֹסָפְאָה - תַּנָּא דְּבֵי אֵלְיָהוּ: שִׁשָּׁה אֲלָפִים שָׁנָה הָוֵי הָעוֹלָם, שְׁנֵי אַלְפִים תּוֹהוּ, שְׁנֵי אַלְפִים תּוֹרָה, שְׁנֵי אַלְפִים יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ שֶׁרַבּוּ יָצְאוּ מֵהֶן מַה שֶּׁיָּצְאוּ מֵהֶן. שְׁנֵי אַלְפִים תּוֹרָה מֵאֵימַת? אִי נֵימָא מִמַּתַּן תּוֹרָה עַד הָשְׁתָּא - לֵיכָא כּוּלֵי הַאי, דְּכִי מְעַיְּינַתְ בָּהוּ, תְּרֵי אַלְפֵי פְּרֻטֵי דְּהַאי אַלְפָא הוּא דַּהֲווֹאִי! אֶלָּא מֵ"וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן", וְגֹמְרִי, דְּאַבְרָהָם בְּהַהִיא שָׁעָתָא בַּר חֲמִשִּׁין וְתַרְתֵּי הֲוָה; כַּמָּה בְּצָרָן מִדְּהָכֵי תָּנָא? אַרְבַּע מֵאָה וְאַרְבָּעִים וּתְמָנְיָא שְׁנִין הָוְיִין, כִּי מְעַיְּינַתְ בֵּיהּ מֵ"הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן" עַד מַתַּן תּוֹרָה, אַרְבַּע מֵאָה וְאַרְבָּעִים וּתְמָנְיָא שְׁנִין הָוְיִין. אָמַר רַב פָּפָּא: אִי טָעֵי תַּנָּא וְלָא יָדַע פְּרָטֵי כַּמָּה חָוֹה - לֵישַׁיְּלֵיהּ לְסָפְרָא כַּמָּה כָּתֵיב, וְנִימְסֵי עֲלֵיהוּ אַרְבָּעִין וְתַמְנֵי, וּמַשְׁכַּח לֵיהּ בִּירֵיד כְּשׁוּלָּד אַבְרָהָם - הִכֵּי הוּא. הוֹסֵף אוֹתָן עַל מִנְיַן מַתַּן תּוֹרָה וְנִמְצָא אַלְפַּיִם

מְבוֹנְיָן מ"וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ" וגו' עַד גְּמַר אַרְבַּע אַלְפֵי לִבְרִיאַת עוֹלָם, וְהוּא מֵאָה שִׁבְעִים וְשִׁתִּים שָׁנִים לְאַחַר חוּרְבָּן, כִּיצַד? הֲרֵי מִנְיָן עַד יְצִיאַת מִצְרַיִם אַרְבַּע מֵאוֹת אַרְבָּעִים וְשִׁמּוֹנָה עַל עוֹדֵף אַלְפַּיִם, וּכְתִיב (מלכים א ו): "וַיְהִי בִּשְׁמֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" עַד "וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה אֶת הַבַּיִת" – הֲרֵי תֵּשַׁע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְשִׁמּוֹנָה עַל אַלְפַּיִם שְׁבַּשְׁנַת הַבַּיִת, וּימֵי בֵּית רִאשׁוֹן אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשֶׂר – הֲרֵי שִׁלְשָׁה אַלְפֵּי וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְשִׁמּוֹנָה שָׁנִים, וְגֹלוֹת בָּבֶל שִׁבְעִים שָׁנִים – הֲרֵי אַרְבַּע מֵאוֹת וְשִׁמּוֹנָה, וּימֵי בֵּית שֵׁנִי אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים – הֲרֵי שִׁמּוֹנָה מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְשִׁמּוֹנָה. נִמְצָא מֵאָה וְשִׁבְעִים וְשִׁתַּיִם חִסְרִין מֵאַרְבַּע אַלְפִּים, וְהֵכִי תָּנֵי בְּסֵדֶר עוֹלָם. **אי טָעֵי תַּנָּא** – דְּתָנֵי: אַרְבַּע מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וְשִׁתַּיִם לְחוּרְבָּן בֵּית שֵׁנִי, וְלֹא יָדַע לְאוֹקוֹמֵי בְּצִירוּתָא אִסְפָּרָא וְתוֹסְפָתָא, וְהֵכִי תָּנֵי בְּסֵדֶר עוֹלָם. **אי טָעֵי תַּנָּא** – דְּתָנֵי: אַרְבַּע מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וְשִׁתַּיִם לְחוּרְבָּן בֵּית שֵׁנִי, וְלֹא יָדַע לְאוֹקוֹמֵי בְּצִירוּתָא אִסְפָּרָא וְתוֹסְפָתָא, וְהֵכִי תָּנֵי בְּסֵדֶר עוֹלָם. שֶׁיִּצִּיאָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם לְאַרְצוֹ מִמִּיּוֹם הַמַּשִּׁיחַ, וְטוּרְחָה בִּשְׁנַת אִי יוֹתֵר, דְּלֹא יָדַע פִּרְטֵי אֵי כְּתִיב בְּכָל דִּידֵיהּ. **וְנִמְסֵי** – תְּנֵי בְּפְרִיטָא דִּידֵיהּ כְּמַה בָּתֵיב, הֲרֵי מִנְיַן הַסִּפּוּר מִתְּחִלַּת שֵׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁמּוֹנִים שָׁנִים קוֹדֵם חוּרְבַּן הַבַּיִת, הֲרֵי מִנְיַן הַסִּפּוּר קוֹדֵם לְתַנָּא כַּמָּה מֵאוֹת וּחֲמִשִּׁים וְשִׁתִּים שָׁנִים, וּכְשֶׁמּוֹנֶה הַתְּנָא אַרְבָּעִים וְשִׁמּוֹנָה שָׁנִים נִשְׁלַמּוּ כְּלָלוֹ שֶׁל סִפּוּר לְשֵׁשׁ מֵאוֹת וְהַתְחִיל פְּרָטוֹ. מִכָּאן וְאֵילָךְ כְּשֶׁהִיא לוֹ שְׁנָה פְּרָט – הֵיוּ לוֹ לְתַנָּא אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע, כְּשֶׁהֵיוּ עֶשֶׂר שָׁנִים פְּרָט – הֵיוּ לוֹ לְתַנָּא חֲמִשִּׁים וְשִׁמּוֹנָה. וְהוּא הַדִּין דְּמִצִּיאַת מִצְרַיִם וְשִׁמּוֹנָה שָׁנָה נִשְׁלְמוּ כְּלָלוֹ שֶׁל סִפּוּר שֵׁשׁ מֵאוֹת וְעֶשֶׂר, וְאִם יֵשׁ לְתַנָּא מֵאָה עֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה שָׁנִים חָסְרִין מֵאַרְבַּע אַלְפִּים, וְהֵכִי תָּנֵי בְּסֵדֶר עוֹלָם. **אי טָעֵי סָפְרָא** – בְּפְרִיטָא דִּידֵיהּ, נֵישַׁיְּלֵיהּ לְתַנָּא וְנִבְצַר מִינַּיְיהוּ עֶשְׂרִין שְׁנִין, וּמַשְׁכַּח לֵיהּ לְחוּמְרֵיהּ, וְסֵימְנֵיךְ: סָפְרָא בְּצִירָא – מַדְקִדֵּק בִּתֵּיבוֹת וּכְתִיבָן בְּמִסּוֹרֶת בְּחִסָּרוֹן אוֹתִיּוֹת. **תַּנָּא תּוֹסָפְאָה** – תְּנֵי תּוֹסֶפְתָּא. **שֵׁשֶׁת אֲלָפִים שָׁנִים** – נִגְזַר עַל הָעוֹלָם לְהִתְקַיֵּים בְּמִנְיַן יְמֵי הַשָּׁבוּעַ, וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת, וּבְשִׁבְעַת אֲלָפִים נוֹתֵן לְעֵילִּיוּת תּוֹרָה בְּלֹא תּוֹרָה. **שְׁנֵי אֲלָפִים** – רִאשׁוֹנִים נִגְזַר עָלָיו לְהִיוֹת תֹּהוּ בְּלֹא תּוֹרָה. **וּשְׁנֵי אַלְפִים תּוֹרָה** – בְּלֹא יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ. **וּשְׁנֵי אַלְפִים יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ וּבְעוֹנוֹתֵינוּ שֶׁרַבּוּ יָצְאוּ** – מִשְּׁנֵי אַלְפִים אַחֲרוֹנִים מַה שֶּׁיֵּצְאוּ, וּמִשִּׁיחַ לֹא בָּא. **אִי נֵימָא מִמַּתַּן תּוֹרָה וְעַד עַכְשָׁיו** – עַד גְּמַר אַרְבַּע אֲלָפִים לִבְרִיאַת עוֹלָם בְּדִקְאָמְרַתְּ, לֵיכָא שְׁנֵי אַלְפִּים. **רַבִּי מְעַיֵּינָא בֵּהּ** – בִּשְׁנֵי קְמָאֵי דְּתוֹרָה קוֹדֵם מַתַּן תּוֹרָה, תְּרֵי אַלְפֵי וּפְרִטֵי מֵאַלְף שְׁלִישֵׁי אַרְבַּע מֵאוֹת אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה שָׁנִים מִשְׁכַּחַת בֵּהוּ. **הִכֵּי גַּרְסִינַן: רַבִּי מְעַיֵּינָא בֵּהּ בִּשְׁנֵי דְּקוֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה כּוֹ** – וְלֹא גַּרְסִינַן "וְעַד דְּבֵי מְעַיֵּינָא" כּוֹ', וּפֵירוּשׁ כְּדִפְרִישִׁית. צֵא וְחַשּׁוֹב שְׁנוֹת אַלְפֵי שֵׁת עַד דּוֹר שְׁחִי כָּל אַחַד קוֹדֵם שֶׁנּוֹלַד בְּנוֹ, דִּשְׁנֵים שֶׁאַחֲרֵי כֵּן אַתָּה נוֹתֵן לְבֵן, וְתַמְצֵא מֵאַדָּם עַד שֶׁנּוֹלַד נֹחַ אֶלֶף חֲמִשִּׁים וְשֵׁשׁ שָׁנִים, וְנֹחַ חֵי חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְשִׁתִּים שָׁנִים קוֹדֵם שֶׁנּוֹלַד שֵׁם, דִּכְתִיב (בראשית ז): "וַיְהִי נֹחַ בֶּן חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה" וגו', כְּשֶׁנּוֹלַד בְּנוֹ הָרִאשׁוֹן הָיָה בֶּן חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנִים, וְיֵפֶת הוּא הַגָּדוֹל מֵהֶם שָׁנָה, וְחָם גָּדוֹל מִשֵּׁם שָׁנָה – הֲרֵי חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְשִׁתִּים שָׁנִים לְנֹחַ כְּשֶׁנּוֹלַד שֵׁם, כִּדְכְתִיב (שם יא:): "וְשֵׁם בֶּן מֵאַת שָׁנָה וְיוֹלֵד אֶת אַרְפַּכְשַׁד שְׁנָתַיִם אַחַר הַמַּבּוּל", וְאַם שם לְחֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנִים דְּנֹחַ אִתְּיֶלֶד, כִּי מִטּוּ שְׁנָתִים אַחַר הַמַּבּוּל הָוֹה לֵיהּ בֶּן מֵאָה וְשִׁתִּים, דְּהָא כְּתִיב (שם ז:): "וְנֹחַ בֶּן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְהַמַּבּוּל הָיָה", חֲשׁוּב חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְשִׁתִּים דְּנֹחַ, וּמֵאָה דְּשֵׁם עַד אַרְפַּכְשַׁד, וְהוֹסֵף עַל חֲמִשִּׁים שֵׁשׁ שֶׁל פָּרָט – הֲרֵי שֵׁשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים וְשִׁמּוֹנָה. וְאַרְפַּכְשַׁד הוֹלִיד אֶת שֶׁלַח בְּשֶׁלֹשִׁים וַחֲמֵשׁ – הֲרֵי חֲמֵשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים וְשֶׁלַח, וּמִשֶּׁלַח עַד עֵבֶר שְׁלֹשִׁים – הֲרֵי שֶׁבַע מֵאוֹת וְעֵשְׂרִים וְשֶׁלַח, וּמֵעֵבֶר עַד פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים וְאַרְבַּע – הֲרֵי שֶׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים וְשֶׁבַע, וּמִפֶּלֶג עַד רְעוּ שְׁלֹשִׁים – הֲרֵי שֶׁבַע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים וְשֶׁבַע, וּמֵרְעוּ לִשְׂרוּג שְׁלֹשִׁים וְשִׁתִּים – הֲרֵי שְׁמוֹנָה מֵאוֹת וְתֵשַׁע עֶשְׂרֵה, וּמִשְּׂרוּג לְנָחוֹר שְׁלֹשִׁים – הֲרֵי שְׁמוֹנָה מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וְתֵשַׁע, וּמִנָּחוֹר לְתֶרַח עֶשְׂרִים וְתֵשַׁע – הֲרֵי שְׁמוֹנָה מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וּשְׁמוֹנָה, וּמִתֶּרַח לְאַבְרָהָם שִׁבְעִים – הֲרֵי תֵּשַׁע מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה עַל אֶלֶף, וּמֵאַבְרָהָם עַד יִצְחָק מֵאָה – הֲרֵי אַלְפַּיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה. וּמִיִּצְחָק עַד מַתַּן תּוֹרָה אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנִים, כִּיצַד? שִׁשִּׁים עַד שֶׁנּוֹלַד יַעֲקֹב, וּבְרִדְתּוֹ לְמִצְרַיִם כְּתִיב: "וּמֵי שְׁנֵי מְגוּרֵי שְׁלֹשִׁים וּמֵאַת שָׁנָה" – הֲרֵי מֵאָה וּתְשַׁעִים מִשְּׁנוֹת יִצְחָק, וְיִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם רד"ו – הֲרֵי אַרְבַּע מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה שָׁנִים עַל אַלְפַּיִם לִבְרִיאַת עוֹלָם. נִמְצָא מִמַּתַּן תּוֹרָה עַד אַרְבַּע אֲלָפִים לִבְרִיאָתוֹ שֶׁל עוֹלָם אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים וְשִׁתִּים. **אלא מן ואת הנפש וגו'** – וּמִתְרַגְּמִינַן: דְּשַׁבְעִידוּ לְאוֹרַיְיתָא.

וגמירי דההיא שעתא הוה אברהם בר חמשים ושתים – הוֹסִיפוּם עַל אֶלֶף וּתְשַׁע מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה שֶׁהִיוּ בְּיָדוֹ כְּשׁוּלָּד אַבְרָהָם – הֲרֵי אַלְפַּיִם תּוֹהוּ. **דכמה בצירן** – לְךָ הַשְׁתָּא דִּתְרוּתֵי דְּתָנֵי תָּנָא. **ארבע מאה וארבעים ותמניא שנים** – הֵיוּ בְּצִירָן לָךְ. **כי מעיינת ביה מאת הנפש אשר עשו עד מתן תורה** – הִכֵּי הוּא. הוֹסֵף אוֹתָן עַל מִנְיַן מַתַּן תּוֹרָה וְנִמְצָא אַלְפַּיִם

מְבוֹנְיָן מ"וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ" וגו' עַד גְּמַר אַרְבַּע אַלְפֵי לִבְרִיאַת עוֹלָם, וְהוּא מֵאָה שִׁבְעִים וְשִׁתִּים שָׁנִים לְאַחַר חוּרְבָּן, כִּיצַד? הֲרֵי מִנְיָן עַד יְצִיאַת מִצְרַיִם אַרְבַּע מֵאוֹת אַרְבָּעִים וְשִׁמּוֹנָה עַל עוֹדֵף אַלְפַּיִם, וּכְתִיב (מלכים א ו): "וַיְהִי בִּשְׁמֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" עַד "וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה אֶת הַבַּיִת" – הֲרֵי תֵּשַׁע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְשִׁמּוֹנָה עַל אַלְפַּיִם שְׁבַּשְׁנַת הַבַּיִת, וּימֵי בֵּית רִאשׁוֹן אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשֶׂר – הֲרֵי שִׁלְשָׁה אַלְפֵּי וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְשִׁמּוֹנָה שָׁנִים, וְגֹלוֹת בָּבֶל שִׁבְעִים שָׁנִים – הֲרֵי אַרְבַּע מֵאוֹת וְשִׁמּוֹנָה, וּימֵי בֵּית שֵׁנִי אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים – הֲרֵי שְׁמוֹנָה מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְשִׁמּוֹנָה. נִמְצָא מֵאָה וְשִׁבְעִים וְשִׁתַּיִם חִסְרִין מֵאַרְבַּע אַלְפִּים, וְהֵכִי תָּנֵי בְּסֵדֶר עוֹלָם. **אי טָעֵי תַּנָּא** – דְּתָנֵי: אַרְבַּע מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וְשִׁתַּיִם לְחוּרְבָּן בֵּית שֵׁנִי, וְלֹא יָדַע לְאוֹקוֹמֵי בְּצִירוּתָא אִסְפָּרָא וְתוֹסְפָתָא, וְהֵכִי תָּנֵי בְּסֵדֶר עוֹלָם. **אי טָעֵי תַּנָּא** – דְּתָנֵי: אַרְבַּע מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וְשִׁתַּיִם לְחוּרְבָּן בֵּית שֵׁנִי, וְלֹא יָדַע לְאוֹקוֹמֵי בְּצִירוּתָא אִסְפָּרָא וְתוֹסְפָתָא, וְהֵכִי תָּנֵי בְּסֵדֶר עוֹלָם. שֶׁיִּצִּיאָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם לְאַרְצוֹ מִמִּיּוֹם הַמַּשִּׁיחַ, וְטוּרְחָה בִּשְׁנַת אִי יוֹתֵר, דְּלֹא יָדַע פִּרְטֵי אֵי כְּתִיב בְּכָל דִּידֵיהּ. **וְנִמְסֵי** – תְּנֵי בְּפְרִיטָא דִּידֵיהּ כְּמַה בָּתֵיב, הֲרֵי מִנְיַן הַסִּפּוּר מִתְּחִלַּת שֵׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁמּוֹנִים שָׁנִים קוֹדֵם חוּרְבַּן הַבַּיִת, הֲרֵי מִנְיַן הַסִּפּוּר קוֹדֵם לְתַנָּא כַּמָּה מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים וְשִׁתִּים שָׁנִים, וּכְשֶׁמּוֹנֶה הַתְּנָא אַרְבָּעִים וְשִׁמּוֹנָה שָׁנִים נִשְׁלַמּוּ כְּלָלוֹ שֶׁל סִפּוּר לְשֵׁשׁ מֵאוֹת וְהַתְחִיל פְּרָטוֹ. מִכָּאן וְאֵילָךְ כְּשֶׁהִיא לוֹ שְׁנָה פְּרָט – הֵיוּ לוֹ לְתַנָּא אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע, כְּשֶׁהֵיוּ עֶשֶׂר שָׁנִים פְּרָט – הֵיוּ לוֹ לְתַנָּא חֲמִשִּׁים וְשִׁמּוֹנָה. וְהוּא הַדִּין דְּמִצִּיאַת מִצְרַיִם וְשִׁמּוֹנָה שָׁנָה נִשְׁלְמוּ כְּלָלוֹ שֶׁל סִפּוּר שֵׁשׁ מֵאוֹת וְעֶשֶׂר, וְאִם יֵשׁ לְתַנָּא מֵאָה עֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה שָׁנִים חָסְרִין מֵאַרְבַּע אַלְפִּים, וְהֵכִי תָּנֵי בְּסֵדֶר עוֹלָם. **אי טָעֵי סָפְרָא** – בְּפְרִיטָא דִּידֵיהּ, נֵישַׁיְּלֵיהּ לְתַנָּא וְנִבְצַר מִינַּיְיהוּ עֶשְׂרִין שְׁנִין, וּמַשְׁכַּח לֵיהּ לְחוּמְרֵיהּ, וְסֵימְנֵיךְ: סָפְרָא בְּצִירָא – מַדְקִדֵּק בִּתֵּיבוֹת וּכְתִיבָן בְּמִסּוֹרֶת בְּחִסָּרוֹן אוֹתִיּוֹת. **תַּנָּא תּוֹסָפְאָה** – תְּנֵי תּוֹסֶפְתָּא. **שֵׁשֶׁת אֲלָפִים שָׁנִים** – נִגְזַר עַל הָעוֹלָם לְהִתְקַיֵּים בְּמִנְיַן יְמֵי הַשָּׁבוּעַ, וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת, וּבְשִׁבְעַת אֲלָפִים נוֹתֵן לְעֵילִּיוּת תּוֹרָה בְּלֹא תּוֹרָה. **שְׁנֵי אַלְפִים** – רִאשׁוֹנִים נִגְזַר עָלָיו לְהִיוֹת תֹּהוּ בְּלֹא תּוֹרָה. **וּשְׁנֵי אַלְפִים תּוֹרָה** – בְּלֹא יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ. **וּשְׁנֵי אַלְפִים יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ וּבְעוֹנוֹתֵינוּ שֶׁרַבּוּ יָצְאוּ** – מִשְּׁנֵי אַלְפִים אַחֲרוֹנִים מַה שֶּׁיֵּצְאוּ, וּמִשִּׁיחַ לֹא בָּא. **אִי נֵימָא מִמַּתַּן תּוֹרָה וְעַד עַכְשָׁיו** – עַד גְּמַר אַרְבַּע אֲלָפִים לִבְרִיאַת עוֹלָם בְּדִקְאָמְרַתְּ, לֵיכָא שְׁנֵי אַלְפִּים. **רַבִּי מְעַיֵּינָא בֵּהּ** – בִּשְׁנֵי קְמָאֵי דְּתוֹרָה קוֹדֵם מַתַּן תּוֹרָה, תְּרֵי אַלְפֵי וּפְרִטֵי מֵאַלְף שְׁלִישֵׁי אַרְבַּע מֵאוֹת אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה שָׁנִים מִשְׁכַּחַת בֵּהוּ. **הִכֵּי גַּרְסִינַן: רַבִּי מְעַיֵּינָא בֵּהּ בִּשְׁנֵי דְּקוֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה כּוֹ** – וְלֹא גַּרְסִינַן "וְעַד דְּבֵי מְעַיֵּינָא" כּוֹ', וּפֵירוּשׁ כְּדִפְרִישִׁית. צֵא וְחַשּׁוֹב שְׁנוֹת אַלְפֵי שֵׁת עַד דּוֹר שְׁחִי כָּל אַחַד קוֹדֵם שֶׁנּוֹלַד בְּנוֹ, דִּשְׁנֵים שֶׁאַחֲרֵי כֵּן אַתָּה נוֹתֵן לְבֵן, וְתַמְצֵא מֵאַדָּם עַד שֶׁנּוֹלַד נֹחַ אֶלֶף חֲמִשִּׁים וְשֵׁשׁ שָׁנִים, וְנֹחַ חֵי חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְשִׁתִּים שָׁנִים קוֹדֵם שֶׁנּוֹלַד שֵׁם, דִּכְתִיב (בראשית ז): "וַיְהִי נֹחַ בֶּן חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה" וגו', כְּשֶׁנּוֹלַד בְּנוֹ הָרִאשׁוֹן הָיָה בֶּן חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנִים, וְיֵפֶת הוּא הַגָּדוֹל מֵהֶם שָׁנָה, וְחָם גָּדוֹל מִשֵּׁם שָׁנָה – הֲרֵי חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְשִׁתִּים שָׁנִים לְנֹחַ כְּשֶׁנּוֹלַד שֵׁם, כִּדְכְתִיב (שם יא:): "וְשֵׁם בֶּן מֵאַת שָׁנָה וְיוֹלֵד אֶת אַרְפַּכְשַׁד שְׁנָתַיִם אַחַר הַמַּבּוּל", וְאַם שם לְחֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנִים דְּנֹחַ אִתְּיֶלֶד, כִּי מִטּוּ שְׁנָתִים אַחַר הַמַּבּוּל הָוֹה לֵיהּ בֶּן מֵאָה וְשִׁתִּים, דְּהָא כְּתִיב (שם ז:): "וְנֹחַ בֶּן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְהַמַּבּוּל הָיָה", חֲשׁוּב חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְשִׁתִּים דְּנֹחַ, וּמֵאָה דְּשֵׁם עַד אַרְפַּכְשַׁד, וְהוֹסֵף עַל חֲמִשִּׁים שֵׁשׁ שֶׁל פָּרָט – הֲרֵי שֵׁשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים וְשִׁמּוֹנָה. וְאַרְפַּכְשַׁד הוֹלִיד אֶת שֶׁלַח בְּשֶׁלֹשִׁים וַחֲמֵשׁ – הֲרֵי חֲמֵשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים וְשֶׁלַח, וּמִשֶּׁלַח עַד עֵבֶר שְׁלֹשִׁים – הֲרֵי שֶׁבַע מֵאוֹת וְעֵשְׂרִים וְשֶׁלַח, וּמֵעֵבֶר עַד פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים וְאַרְבַּע – הֲרֵי שֶׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים וְשֶׁבַע, וּמִפֶּלֶג עַד רְעוּ שְׁלֹשִׁים – הֲרֵי שֶׁבַע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים וְשֶׁבַע, וּמֵרְעוּ לִשְׂרוּג שְׁלֹשִׁים וְשִׁתִּים – הֲרֵי שְׁמוֹנָה מֵאוֹת וְשִׁבְעָה עָשָׂר, וּמִשְּׂרוּג לְנָחוֹר שְׁלֹשִׁים – הֲרֵי שְׁמוֹנָה מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וְתֵשַׁע, וּמִנָּחוֹר לְתֶרַח עֶשְׂרִים וְתֵשַׁע – הֲרֵי שְׁמוֹנָה מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וּשְׁמוֹנָה, וּמִתֶּרַח לְאַבְרָהָם שִׁבְעִים – הֲרֵי תֵּשַׁע מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה עַל אֶלֶף, וּמֵאַבְרָהָם עַד יִצְחָק מֵאָה – הֲרֵי אַלְפַּיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה. וּמִיִּצְחָק עַד מַתַּן תּוֹרָה אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנִים, כִּיצַד? שִׁשִּׁים עַד שֶׁנּוֹלַד יַעֲקֹב, וּבְרִדְתּוֹ לְמִצְרַיִם כְּתִיב: "וּמֵי שְׁנֵי מְגוּרֵי שְׁלֹשִׁים וּמֵאַת שָׁנָה" – הֲרֵי מֵאָה וּתְשַׁעִים מִשְּׁנוֹת יִצְחָק, וְיִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם רד"ו – הֲרֵי אַרְבַּע מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה שָׁנִים עַל אַלְפַּיִם לִבְרִיאַת עוֹלָם. נִמְצָא מִמַּתַּן תּוֹרָה עַד אַרְבַּע אֲלָפִים לִבְרִיאָתוֹ שֶׁל עוֹלָם אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים וְשִׁתִּים. **אלא מן ואת הנפש וגו'** – וּמִתְרַגְּמִינַן: דְּשַׁבְעִידוּ לְאוֹרַיְיתָא.

וגמירי דההיא שעתא הוה אברהם בר חמשים ושתים – הוֹסִיפוּם עַל אֶלֶף וּתְשַׁע מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה שֶׁהִיוּ בְּיָדוֹ כְּשׁוּלָּד אַבְרָהָם – הֲרֵי אַלְפַּיִם תּוֹהוּ. **דכמה בצירן** – לְךָ הַשְׁתָּא דִּתְרוּתֵי דְּתָנֵי תָּנָא. **ארבע מאה וארבעים ותמניא שנים** – הֵיוּ בְּצִירָן לָךְ. **כי מעיינת ביה מאת הנפש אשר עשו עד מתן תורה** – הִכֵּי הוּא. הוֹסֵף אוֹתָן עַל מִנְיַן מַתַּן תּוֹרָה וְנִמְצָא אַלְפַּיִם

האי מאן דלא ידע בכמה שני בשבוע קאי נטפי חדא שתא כר׳ – מתוך פירוש רש״י משמע שרוצה לפרש דמרובי שביעית היה בשתרב הבית בשניה, כלומר שנה שמתחלת שמטה לחזור, והבית חרב בשנת ארבע מאות ועשרים לבניינו. ולפי שכבר יצא רוב השנה אין התנא המונה שני החורבן מונה אותה, אלא מתחיל משנה של אחריה שהיא שניה של שמיטה, לפיכך יש להוסיף שנה אחת על מנין שנות התנא. ועוד פירש דבערכין (יב, ב) פריך לרבי יהודה: ביתא כמה קם – ארבע מאות ועשרים, פש להו תמני שני לארבע מאה משום יובלי, שדינהו עשרים – הוו להו עשרים ותמניא, אשתכח דבשנת שמטה חרב! ומסיק: הנך שית שנין עד דסליק עזרא ומקדיש דלא מני שמיטות לא קא חשיב, אשתכח דבעשרים שנין ותרתין ליובל חריב, והיא מוצאי שביעית. ונראה דאגב חורפיה לא דק הוא, מה שפירש דבשנת ארבע מאות ועשרים חרב הבית – אין זה כי אם ארבע מאות ועשרים ואחת, כדמוכח הסוגיא בהדיא בערכין (שם). ועוד קשיא: מה שפירש דבערכין פריך לרבי יהודה – ליתא, דלא פריך אלא לרבנן, ואילו לרבי יהודה ניחא. וחכי איתא התם בפרק שני דערכין: מוצאי שביעית בשניה מי משכחת להה? מכדי ביתא כמה קם – ארבע מאות ועשרים, פירוש: מלבד שנת החורבן. ארבע מאה תמניא יובלי, פירוש: כדרבנן, ועשרים שנין – אשתכח בשנת שמטה חריב, פירוש: בשנת עשרים ואחת, ואית ספרים דגרסי: בשית בשבוע חריב, וקאי אשנת ארבע מאות ועשרים דאיירי ביה.

ומשני: האי מני רבי יהודה היא, דאמר: שנת חמשים עולה לכאן ולכאן, פש תמניא מתמניא יובלי, ועשרים שנין – הרי עשרים ושמונה, ובשנת ארבע מאות ועשרים ואחת חרב הבית, אשתכח דבמוצאי שביעית חרב. ולאותו תירוץ דעורא דשית שנין שפירש הקונטרס – שניא אחרינא הוא דמסיק רב אשי ליישב אף לרבנן, דשית שנין עד דסליק עזרא לא קא חשיב, אם כן הוו להו תמני יובלי וארבע עשרה שנה, ושנת ארבע מאות ועשרים ואחת שאחריה חרב הבית, אשתכח דבמוצאי שביעית חרב. אלמא מוכח בהדיא דבשנת ארבע מאות ועשרים ואחת חרב הבית! לכך נראה שחזר בו רש״י ממה שפירש כאן בפירושיו מלשם בערכין כמו שפירשתי, וגם רבינו שמואל בן מאיר אומר דדרבי בשנת ארבע מאות ועשרים ואחת חרב הבית. והאי דקאמר שתא, היינו לפי שאין התנא מונה שנת עשרים ואחת עם שנות חורבן, אלא בהדי דקם ביתא. ולפי זה מתישבת הסוגיא בערכין כמו שפירש. אבן קשיא, שמונה שנת ארבע מאות ועשרים ואחת משנת בנין, ובבל דזכרוה לא מנין אלא ארבע מאות ועשרים. והכי נמי אמר לעיל: מלכות פרס שלשים וארבע, מלכות יון מאה ושמונים, מלכות בית חשמונאי מאה ושלש, מלכות בית הורדוס מאה ושלש, הם שלמו לשנת ארבע מאות ועשרים, אבל שנת ארבע מאות ועשרים ואחת היא משני החורבן! ועוד קשיא, כי לפי זה יהיה שקר מה שנהוג בפי העולם לומר: מאה שבעים ושתים אחר החורבן נשלמו ארבעת אלפים, ולא היה להם לומר אלא מאה שבעים ואחת, למנין התנא שמונה ארבע מאות ועשרים ואחת בבנין! ועוד, דכל סוגית ההלכה לעיל: ניטפי ארבעין ותמני – הכל לפי אותו דרך, שבתחלת המנין לא נמנה כי אם ארבע מאות ועשרים. וכן בסמוך, דקאמר: מתניתין טפיא שלש שנים, ואם קם ארבע מאות ועשרים ואחת לא טפיא אלא שתי שנים! ועוד הקשה רבינו תם, בין לפירוש זה בין לפירוש ראשון, דקאמר: ומסיקנך "כי זה שנתים", דקאי א"נשקול מכל מאה תרתי", ונותן סימן לעשות כרבי יהודה ולא כרבנן, ואין זה כשאר סימני ההלכה דקיימי א"נטפי" וא"ניבצר", ולא היה לו להניח סימן כי אם א"נטפי חדא שתא", והוה מצי לאתויי "נקי יהיה לביתו שנה אחת" (דברים כד:)! לכך נראה לרבינו תם בגירסת רבינו חננאל: האי מאן דלא ידע בכמה שני בשבוע – ניבצר תרתין שנין או ניטפי חמש שנין, ונחשוב כללי ביובלי ופרטי בשבועי, וסיימינך: "כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר". ולא קאי כלל אשנים דאחר חורבן, אלא אמנין מלכות יונים, שהתחלת מלכותם לפשוט בעולם בשנת ארבעים ואחת לבנין הבית. שהרי מלכות פרס שלשים וארבע ויונים מלכו שש שנים שלא פשטה מלכותם דלא חשיב – הרי ארבעים, ובשנת ארבעים ואחת התחילו למנות למלכותם, ואם כן שנה שלישית למלכותם היא שנת ארבעים ושלש לבנין בית, וההיא שנה דראשונה של שמטה לרבי יהודה, דבתחלת הבנין התחילו למנות השמיטין. ולהכי קאמר דהכא לידע שנות השמטה, יפחות ממניינם שתי שנים ומתחיל שמטה למנות, או תוסיף חמש שנים על מניינם, ויהיה הדבר מכוון. והשתא ניחא, שכל הפסוק הוא סימן לתוספת ולפחת. ופסק רבינו ברוך בספר התרומה דהלכה כרבי יהודה, דאמר: שנת חמשים עולה לכאן ולכאן. ואף על גב דבערכין (יב, א) ובפרק קמא דראש השנה (ט, א) קאמר: לאפוקי מדרבי יהודה, מכל מקום כך הלכה, דכהאי גוונא אשכחנא פרק קמא דכתובות (י, א) דקאמר: לאפוקי מדרבן שמעון בן גמליאל דאמר כתובה דאורייתא, אף על גב דהלכה דכתובה דאורייתא. ובפרק קמא דכתובות הארכתי. ובתוספות רבינו יהודה נמי משמע דהלכה כרבי יהודה, שמחשב בהם שנת שמטה שבומן הזה ארבעים ותשע שנה לכל יובל. וכך פירש לפירוש רש״י בשמעתין, שבשנת ארבע מאות ועשרים התחילה שמטה לחזור, ומאה ושבעים ושתים לאחר חורבן נשלמו ארבע אלפים, והוסיף עליהם שנת ארבע מאות ועשרים, והרי מאה שבעים ושלש. ואלף חמישי כולו, וחמש עשרה של ששי – הרי אלף ומאה ושמונים ושמונה. והוצא האלף ומאה וחמשים ביובלי, ונשקול מכל מאה תרתי – הרי עשרים ושלש שנים שעלה יתרון היובלות שיהא על שלשים ושמונה שנה שנשארו מן האלף ומאה וחמשים, ועולה ששים ואחד, והחמשים יהיו הם שבע שבוע – נשארו חמש שנים. הרי לפי זה שנת ארבע עשרה לאלף ששי התחלת שמטה לחזור. ולפירוש רבינו שמואל בן מאיר, שפירש דבשנת ארבע מאות ועשרים ואחת חרב הבית והיא היתה תחלת שמטה, לא התחילה שמטה לחזור עד שנת שתים עשרה לפרט, וכן לפירוש רבינו תם. וצא וחשוב שלש מאות ושמונים שנה בפני הבית התחילה מלכות יונים, ומאה ושבעים ושתים לאחר חורבן נשלמו ארבעת אלפים – הרי חמש מאות וחמשים ושתים. פחות מהם שתי שנים, כדקאמר: בציר הרי שני, והיו חמש מאות וחמשים. וכל אלף חמישי, וחמש עשרה שנים מן הששי – הרי חמש עשרה מאות ושש וחמש שנים. הארבע עשרה מאות הולכים בשבע שבע – נשארו מאה ושש וחמש. המאה וארבעים הולכים בשבע שבע, ונשארו עשרים וחמש, והם ארבע שנים אחר שביעיות – הרי בשנת שתים עשרה לאלף ששי התחילה שמטה. **לאחר** ארבעת אלפים ומאתים שלשים ואחת – היינו דאמר בר׳חלק״ (סנהדרין צז, ב), אמר ליה אליהו לרב יהודה: לא פחות עלמא משמונים וחמשה יובלות וביובל אחרון בן דוד בא. אמר ליה: בתחילתו או בסופו? אמר ליה: איני יודע. וארבעת אלפים ומאתים הם שמונים וארבעה יובלות, וקאמר הכא: בשיעבור רוב יובל אחרון יבא. והתם מסיק רב אשי: עד הכא לא תסבי ליה, מכאן ואילך סבי ליה.

ספרא

"אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה עִיר"; וְאִי טָעֲיֵי סָפְרָא - נְשַׁיְּילֵיהּ לְחַנָּא כַּמָּה קָתָנֵי, וְנֵיבְצַר מֵינַיְיהוּ אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה, וּמַשְׁכַּח לֵיהּ לְחוּמְרֵיהּ, וְסֵימָנֵיךְ: סָפְרָא בְּצִירָא, חָנָּא תּוֹסָפָאָה. אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: הַאי מַאן דְּלָא יָדַע כַּמָּה שְׁנֵי בְּשָׁבוּעַ הוּא עוֹמֵד - נִיטְפֵּי חַד שַׁתָּא, וְנַחֲשׁוֹב בְּלָלֵי בְּיוֹבְלֵי וּפְרָטֵי בְּשָׁבוּעֵי, וְנִשְׁקוֹל מִמְּאָה תְּרֵי וְנִשְׁדֵּי אַפַּרְטֵי, וְנַחֲשׁוֹבִינְהוּ לְפַרְטֵי בְּשָׁבוּעֵי, וְיָדַע כַּמָּה שְׁנֵי בְּשָׁבוּעַ, וְסֵימָנֵיהּ: "כִּי זֶה שָׁנָתַיִם" חָרְבָּן בְּקֶרֶב הָאָרֶץ". אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: אַחַר אַרְבַּע מֵאוֹת לְחוּרְבַּן הַבַּיִת, אִם יֹאמַר לְךָ אָדָם: קַח שָׂדֶה שָׁוֶה אֶלֶף דִּינָרִים בְּדִינָר אֶחָד לֹא תִּקָּח. בְּמֶתְנִיתָא מִשְׁלֹשִׁים וְאַחַת עוֹלָם, אִם יֹאמַר לְךָ אָדָם: קַח לְךָ שָׂדֶה שָׁוֶה אֶלֶף דִּינָרִים בְּדִינָר אֶחָד - אַל תִּקַּח. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיפָּא בֵּינַיְיהוּ תִּלְתָּא שְׁנִין, דְּמַתְנֵיתָא תִּלְתָּא שִׁיתִּין

"ארבעים ושמונה עיר" – בערי הלוים כתיב. **האי מאן דלא ידע בכמה שני בשבוע** – קאי למנין סדר שמיטות שהיו ישראל מונין והולכין בפני הבית, דקיימא לן שביעית בזמן הזה נהגו, ואפילו (לרבי מאיר) [לרבי] דאמר בזמן שאחה משמט מקרקע אתה משמט בספים, מודה הוא דמדרבנן נהגו, בפרק "השולח גט" (גיטין לו, א) ו"במשקין בית השלחין" (מועד קטן ב, ב). **נטפי חדא שתא** – על שנין דמחורבן ועד שנה שהוא עומד בה, מהאי טעמא דתניא (תענית כט, א): מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב, כשחרב הבית בראשונה מוצאי שבת היה ומוצאי שביעית היתה ותשעה באב היה, וכן בשניה, אלמא שתא דחורבן אתחלתא דשמוטה למהדר הוות, ומאן דמני לשני חורבן לא מני להההיא שתא בהדי שני דחורבן אלא בהדי שני דקם ביתא, הואיל ונפק ליה רובא בתשעה באב, הלכך מאן דבעי לממני שמוטה – ולוספה לשנת חורבן על מנין שני דבתר חורבן. **ונחשב כללי** – המאות, ביובלי – שתי יובלות למאה, לקצר מניינן. **ונשקול מכל מאה תרתי ונישדי אפרטי** – כרבי יהודה דאמר (ראש השנה ט, א): שנת חמשים עולה לכאן ולכאן, היא שנת יובל והיא שנת תחלת השמטה הבאה, ונמנית לראש יובל הבא. דאי כרבנן, הא אמרי: "שנת חמשים היא" – שנת יובל היא שנת חמשים, ובחמשים ואחת מתחיל מנין יובל הבא, ונמצאת שנה מתוספת על סדר השמטה לכל יובל. ולרבי יהודה משתחילה למנות השמיטין לא זז הסדר משבע שנים לשבע שנים. **וסימן** – דלא תעביד כרבנן אלא כרבי יהודה, למשקל תרתי שני מכל מאה – "כי זה שנתים". ובמסכת ערכין (יב, ב) פרכינן: לרבי יהודה חורבן בית שני במוצאי שביעית מי משכחת ליה? מכדי בית שני כמה קם – ארבע מאות ועשרים, פש ליה תמני שני לארבע מאה ליובלי, שדינהו עשרים – הרי עשרים ושמונה, אשתכח דבשנת השמטה חרב! ומשנינן: הנך שית שנין עד דסליק עזרא ומקדיש לא מני שמיטין, הלכך דל מנייהו שית שני קמייהב, אשתכח דבעשרים ותרתי ליובל חרב, והיא מוצאי שביעית. **אל תקח** – שהיא קץ הגאולה, ותקבץ להר הקודש לנחלת אבותיך, ולמה תפסיד הדינר. **דמתניתא טפיא תלת שנין** – לחשבון הברייתא מורשך הגלות שלש שנים יותר, דאמרינן לעיל: אחר מאה ושבעים ושתים שנים לאחר חורבן נשלמו ארבע אלפים, הוסיף עליהם מאתים שלשים ואחד דקתני בברייתא – הרי הקץ לאחר ארבע מאות ושלש לחורבן. ורבי חנינא ארבע מאות קאמר, כשאמר רבי חנינא למילתיה עדיין לא עברו ארבע מאות לחורבן.

שית

שית שנין יתירתא – שבא לפני בית דין בשנה שנכתב בו, ומצא בו שש שנים יותר ממניינם, כגון שהיו עומדים בשנת חמש מאות למלכות יון ובו היה כתוב: בשנת חמש מאות ושש שנים להם פלוני מפלוני, וסתם היה כתוב בו שום מלכות. **מאוחר הוא** – מלוה עשה עמו טובה ומחל לו שעבוד קרקעות של שש שנים, וכל מי שיקנה קרקעו בתוך שש שנים אינו מפסיד, שהרי זמנו מכירה קודם לזמן טריפת השטר. **ועד דמטי זמניה לא טריף** – אינו יכול לטרוף לקוחות אלא אותן שיקחו ממנו משש ואילך. **ספרא דוקנא כתביה** – מדקדק בחשבונות הוא, ואינו הולך אחריהן, שאין אנו מתחילין למנות לתחלת מלכות יון אלא לאחר שש שנים שמלכו בעולם, והוא מונה לתחלת מלכותן, ושיעבודו מיום כתיבתו הוא ומהיום והלאה יטרוף. ואין כאן מחילה, לפי שחמש מאות שלנו הן חמש מאות ושש לתחלתן. **ממאי** – דהאי דמנינן לשטרי לשלש מאות ושמונים שנים קודם חורבן – דעתין למלכי יון, דתימא דהנך שית שני יתירתא היינו האי דאתחיל למימני מתחלת מלכותן. דניחא לך למימר הכי, ולא ניהא לך למימר מאוחר הוא, לפי שאין דרך למחול שעבודו, שמא ימכור זה כל נכסיו בתוך זמן האיחור ויפסיד את חובו. **דלמא** – בין אנן בין הא ספרא, האי דמנינן לשלש מאות ושמונים שנים קודם חורבן – לאו דעתין אמלכות יון, אלא ליציאת מצרים מנינן. **ושבקיה לאלפא קמא** – דמציאת מצרים, מתחלינן למימני מתחילת אלפא בתרא, והיא שנה ראשונה ליון שפשטה מלכותן בכל העולם. דמציאת מצרים ועד חורבן אלף ושלש מאות ושמונים שנים: ארבע מאות ושמונים שנים עד בנין בית ראשון, וארבע מאות ועשרה דבניינו – דרי שמונה מאות ותשעים, ושבעים דגלות בבל, וארבע מאות ועשרים דבית שני – דרי אלף ושלש מאות ושמונים שנים. ומלכות יון נמי פשטה בכל העולם שלש מאות ושמונים שנים קודם חורבן שהוא תחלת אלף שנים (בדפוסים ישנים: שני). וביון דדעתין אציאת מצרים, ליכא למתלי הנך שית שנין אלא במחילת השעבוד, ושטר מאוחר הוא. **אין מונין אלא למלכי יונים** – וביון דלמלכות יון מנינן, ואיכא למימלך להנך שית שנין בספרא דוקנא – תלינן ביה, ולא תלינן ליה במחילת השעבוד, שאין כל אדם עושה כן. **דיקא** – דלמלכות יון מנינן. **לשטרות** – דכל אימת דקאי מלכא, מכי מטי שילהי אדר שלקא ליה שתא, ובניסן ריש שתא חנינא למיכתב בשטרי. **ואנן השתא מתשרי מנינן** – כל תשרי מחדשים שתא, אלמא דאי מנינא דידן למלכי האומות הואי, ואין לך מלכות באומות מתחלת שלש מאות ושמונים שנה קודם אלא מלכות יון. דאי סלקא דעתך דהאי דמנינן לשלש מאות ושמונים שנה קודם חורבן דדעתין איציאת מצרים – מניסן בעו למימני ולחדושי שתא, דקיימא לן בשמעתא קמייתא במסכת ראש השנה דליציאת מצרים מניסן מנינן. **הא דיריה הא דבריה** – כשמעמידין בן מלך בחיי אביו להחזיקו במלוכה, שמח האב ועושה אותו יום איד. **ומי מוקמי** – רומיים מלכא בר מלכא? כל הני יום איידיהן דמתניתין – דרומיים ניהנו, כדתניא לעיל: יום שתפסה בו רומי מלכות, ותניא: רומי עשתה קלנדא. כתב ולשון של רומיים מאומה אחרת באה להן, אחרים תקנו להן כל ספריהם. **על ידי שאלה** – נוטלין רשות מן השרים, ומבקש האב מהן להעמיד בנו תחתיו. **בגין אפיורים בן אנטונינוס** – דמלך על ידי שאלת אביו. **קלניא** – בת חורין, שלא תתן מס לעולם, משום דאית בה רבנן. ואנטונינוס עצמו היה משמש בפני רבי בלקמן, ומשום הכי היה אוהב לרבנן. **אייתי רבי גברא ארבייה** וכו' – כלומר, הרכבה את בנך עליהן ועליך, ותהא טבריא מסורה בידו. **ואימא ליה** – לברך, דליפרחה ליומא מן ידיה, כלומר דליעבד טבריא קלניא לדוציאה מתחת עולו.

ולימא

ספרא דוקנא כתביה – מכאן יש להכשיר שטר שדלג בו הסופר "לבריאה עולם", ואפילו דלג האלפים והמאות, רק שכתב: "בכך ובכך לפרטי", שהרי בימיהם היו כותבין למלכות יונים והסופר דלג. דאי הוה כתיב בשטר בהדיא "למלכות יונים", מאי הוה קאמר: דלמא ליציאת מצרים וכו'? ואפילו הכי לא אמרינן למניינא אחרינא כתביה, ועד דמטי זמניה לא טריף, כיון שבגולה אין מונין אלא למלכות יון.

אף כאן, אם דלג "לבריאת עולם", כיון שאין אנו מונין עתה כי אם לבריאת עולם אין לחוש. וגם אם דלג נמי האלפים אין לחוש, מדקאמר בסמוך: שבקיה לאלפא קמא ונקטיה לאלפא בתרא. ויש ספרים שגורסין: שבקיה לכללא ונקטיה לפרטא, ורבינו תם עשה מעשה, שכתב שטר "בכך ובכך לפרט" ודלג האלפים וגם בריאת עולם. **שאין** להם לא כתב ולא לשון – פירש הקונטרס: שנלקט לשונם מלשון אומות. ותימה: דהא בני ישמעאל ובני קטורה ועמון ומואב שעמדו אחר דור הפלגה, מאין בא להם לשונם אם לא מאומה אחרת! לכך פירש רבינו יצחק: כתב – לשון חשוב שהמלכים משתמשין בו, בעין חכמת יוונית. והיינו דאמרינן במגילה (ט, ב): "והכתיבי לבבל שם ושארי", "שם" – זה לשון. ומאי קאמר? דהא בלשון ארמי הם מספרים, ועודם שתמשתין בו! אלא בודאי לשון מלכות קאמר. ועוד יש לומר דבאמר בבראשית רבה, דבדור הפלגה עלה היום והצינף הרבה משפחות משבעים אומות וכולן עמדו מישמעאל ובני קטורה, ואיכא למימר דכל דנך ירשו לשון אומה ואומה שאבדה, אבל רומיים למדו לשונם מאומה אחרת.

והתניא יום גנוסיא יום הלידה – מהשתא בעי לאתויי ברייתא דמייתי בסמוך בולה, אלא השתא מייתי מינה בקוצר. ואותו שהיה מתרץ "הא דידיה הא דבריה" לא היה יודע הבריית כמו שהיא בסמוך, אלא מתרץ על מה שהביא המקשה. עוד יש לומר, דודאי בריית אחרת היא. ומנשמתינו לא היה יכול להקשות, דמתניתין משתמע דמיירי בשני בני אדם, שמארכת כל כך בלשונה: יום גנוסיא של מלכים ויום הלידה. אבל בריית הקדני בה: יום גנוסיא ויום הלידה – משמע דלא מיירי אלא באדם אחד.

שדר

1 שִׁית שְׁנִין יְתִירְתָּא, סְבוּר רַבָּנָן קַמֵּיהּ דְּרָבָה לְמֵימַר:
2 הָאי שְׁטָר מְאוּחָר הוּא, נֵיעְכְּבֵיהּ עַד דְּמָטֵי זְמַנֵּיהּ,
3 וְלָא טָרֵיף. אֲמַר רַב נַחְמָן: הָאי סִפְרָא דְּוָקְנָא כְּתֵבֵיהּ,
4 וְהָנָךְ שִׁית שְׁנִין דְּמִכְלַל דְּאֵינָן לָא חֲשִׁבִינַן לְהוּ,
5 הוּא קָחֲשִׁיב לֵיהּ, וּכְמַאנִיהּ כְּתֵבֵיהּ; דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי
6 אוֹמֵר: שֵׁשׁ שָׁנִים מָלְכוּ בְּעוֹלָם, וְאַחַר כָּךְ פָּשְׁטָה
7 מַלְכוּתָן בְּכָל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ. מַתְקִיף לָהּ רַב אַחָא בַּר
8 יַעֲקֹב: מִמַּאי דִּלְמַלְכוּת יְוָנִים מְנַנִּן? דִּלְמָא לִיצִיאַת
9 מִצְרַיִם מְנַנִּן, וּשְׁבַקֵיהּ לְאַלְפָא קַמָּא וְנָקְטֵיהּ אַלְפָא
10 בָּתְרָא, וְהַאי מְאוּחָר הוּא! אָמַר רַב נַחְמָן: בְּגוֹלָה אֵין
11 מוֹנִין אֶלָּא לְמַלְכֵי יְוָנִים בִּלְבַד. הוּא סָבַר: דְּחוּיֵי קָא
12 מָדְחֵי לֵיהּ; נָפֵק לֵיהּ וְאִשְׁכַּח, דְּתַנְיָא: בְּגוֹלָה אֵין מוֹנִין
13 אֶלָּא לְמַלְכֵי יְוָנִים בִּלְבַד. אֲמַר רְבִינָא: מַתְנִיתִין נָמֵי
14 דִּיקָא, דִּתְנַן: בְּאֶחָד בְּנִיסָן רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִים
15 וְלִרְגָלִים, וְאָמְרִינַן: לְמַלָּכִים - לְמַאי הִלְכְתָא? אֲמַר רַב
16 חִסְדָּא: לְשִׁטָּרוֹת; וְתַנְיָן: בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה
17 לְשָׁנִים וְלִשְׁמִיטִּין, וְאָמְרִינַן: לְשָׁנִים - לְמַאי הִלְכְתָא?
18 וַאֲמַר רַב חִסְדָּא: לְשִׁטָּרוֹת; קַשְׁיָא שִׁטָּרוֹת אַחֲדֵדֵי!
19 וּמְשַׁנֵּינַן: כָּאן לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל כָּאן לְמַלְכֵי אוּמּוֹת
20 הָעוֹלָם, לְמַלְכֵי אוּמּוֹת הָעוֹלָם מִתְּשְׁרֵי מְנַנִּן, לְמַלְכֵי
21 יִשְׂרָאֵל מִנִּיסָן מְנַנִּן; וְאֶלָּא הָשְׁתָּא מִתִּשְׁרֵי מְנַנִּן, וְאִי
22 סָלְקָא דַּעְתָּךְ לְיִצִיאַת מִצְרַיִם מְנַנִּן, מִנִּיסָן בְּעֶשְׂרִין
23 לְמִימְנֵי! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינָּהּ: לְמַלְכֵי יְוָנִים מְנַנִּן,
24 שְׁמַע מִינָּהּ. "יְוִ֔ים גִּינּוֹסְיָא שֶׁל מַלְכֵיהֶם" וכו'. מַאי
25 "יְוִ֔ים גִּינּוֹסְיָא שֶׁל מַלְכֵיהֶם"? אֲמַר רַב יְהוּדָה: יוֹם
26 שֶׁמַּעֲמִידִין בּוֹ גּוֹיִם אֶת מַלְכָּם. - וְהָתַנְיָא: יוֹם גִּינּוֹסְיָא
27 יְוִ֔ים שֶׁמַּעֲמִידִין בּוֹ אֶת מַלְכָּם! - לָא קַשְׁיָא: הָא דִּידֵיהּ,
28 הָא דִּבְרֵיהּ. - וּמִי מוֹקְמִי מַלְכָּא בַּר מַלְכָּא? וְהָתֵנְיָא רַב יוֹסֵף: "הִנֵּה קָטָן נָתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם" - שֶׁאֵין
29 מוֹשִׁיבִין מֶלֶךְ בֶּן מֶלֶךְ, "בְּזוֹי אַתָּה מֵאֹד" - שֶׁאֵין לָהֶן לֹא כָּתֵב וְלֹא לָשׁוֹן! אֶלָּא מַאי יוֹם
30 גִּינּוֹסְיָא? יוֹם הַלֵּידָה. - וְהָתַנְיָא: יוֹם גִּינּוֹסְיָא יוֹם הַלֵּידָה! - לָא קַשְׁיָא: הָא דִּידֵיהּ, הָא דִּבְרֵיהּ.
31 - וְהָתַנְיָא: יוֹם גִּינּוֹסְיָא שֶׁלּוֹ, יוֹם גִּינּוֹסְיָא שֶׁל בָּנָיו, יוֹם הַלֵּידָה שֶׁל בָּנָיו! אֶלָּא
32 מַאי יוֹם גִּינּוֹסְיָא? יוֹם שֶׁמַּעֲמִידִין בּוֹ מַלְכָּם, וְלָא קַשְׁיָא: הָא דְּרַבִּי, הָא דְּרַבָּנָן; וְאִי קַשְׁיָא לָךְ,
33 דְּלָא מוֹקְמִי מַלְכָּא בַּר מַלְכָּא - עַל יְדֵי שְׁאֵלָה מוֹקְמִי, פְּגִין אַסְוִירוּס בַּר אַנְטוֹנִינוּס דְּמַלֵּךְ. אֲמַר
34 לֵיהּ אַנְטוֹנִינוּס לְרַבִּי: בְּעֵינָא דְּיִמְלוֹךְ אַסְוִירוּס בְּרִי תְּחוֹתִי וְתִתְעֲבִיד מַטְרֵיָא קַלְנֵיָא, וְאִי אֵימָא
35 לְהוּ חֲדָא - עֲבָדִי, תְּרֵי - לָא עֲבָדִי. אֵייְתִי גַּבְרָא, אַרְכְּבֵיהּ אַחֲרֵיהּ וְיהֵב לֵיהּ יוֹנָה לְעֵילָּאי
36 בִּידֵיהּ, וַאֲמַר לֵיהּ לְתַתָּאָה: אֵימַר לְעֵילָּא דְּלִמְפָרֵח מִן יְדֵיהּ יוֹנָה. אֲמַר, שְׁמַע מִינָּהּ הָכִי קָאֲמַר
37 לִי: אַתְּ בְּעֵי מִינַּייהוּ דְּאַסְוִירוּס בְּרִי יְמַלּוֹךְ תְּחוֹתִי, וְאֵימָא לֵיהּ לְאַסְוִירוּס דְּתִתְעֲבִיד מַטְרֵיָא קַלְנֵיָא.
38 אֲמַר לֵיהּ: מְצַעֲרִין לִי חֲשׁוּבֵי רוֹמָאֵי. מְעַיֵּיל לֵיהּ לְגִינָּא, כָּל יוֹמָא עֲקַר לֵיהּ פּוּגְלָא מִמַּשְׁרָא
קַמַּיְיהוּ. אֲמַר, שְׁמַע מִינָּהּ הָכִי קָאֲמַר לִי: אַתְּ קְטוֹל חַד חַד מִינַּייהוּ, וְלָא תִּתְגָּרֵה בְּהוּ בְּכוּלְּהוּ.

שדר ליה כוסברתא – לפירוש הקונטרס קשה, מה עלה בדעתו של רבי מתחלה לומר שישתכנה? ועוד קשה, שלבסוף חזר בו רבי מעצמו. לכך נראה בפירוש רבינו חננאל והערוך: שדר ליה גרגירא – כלומר, נאפה גירא, "הנואף והנואפת" תרגום ירושלמי: גיירא וגיירתא. שדר ליה כוסברתא – כסה על קלונה והוכיחה בסתר. ואנטונינוס לא הבין מה שתלו מלות. הדר שדר ליה – אנטונינוס כרתי, בלעז פורי"ש. כלומר, אם כן יכרת זרעי. הדר שדר ליה חמא – לייטוג"א בלעז. כלומר, חוס עליה. **מטראנא** = דיאסקאות של עור, כמין שקים גדולים. **[ו]חיטי אפוזייהו** – שאם יפתחו השקים, רואים החטים ולא יבינו. **ואתו מינייהו ניפוק עלייהו** – היינו אין מבניך יוציאו הוצאות למלכי רומי העומדין אחרי על סמך הממון הלז. **נקרתא** = מערה, לשון "נקרת הצור" (שמות לג). **לביתיה דרבי** – ללמוד תורה. **משמש ליה** – משמש לפניו בסעודה. **שמה אדום** – בגידום משתעי קרא. **מי שיש לו נימא ברגלו** – בשר מת ומצערו. **ויחיה** – ויבריא. **כל דומי מלכא** – נוצח את המלך בדברים, בושת הוא למלך, ומשפטו האיש להשליכו. **לקמוניא חלילא** = בית מלא עפר. **מטרוניתא** – רומית. **אילפא** = ספינה. **בלא מיכמא** – בלומר, אוי לך, הואיל ועליהן אתה נהרג, שלא מלתה את עצמך ותטול חלק עמהם. **ואיתיה לאהרן ולבניו** – בלחם הפנים כתיב, וכהן נוטל מחצה, כדאמרינן בסדר יומא (יז, ב): ונוטל חלה אחת משתי חלות של עשרת וארבע או חמש ממעשה לחם הפנים, והתם מפרש לה דפלגא היא. **והכי נמי השוה אותי נגד כולן**, שהזכיר שמי לבד. **אדרבן** – שר שבגוים היה.

נתפרדה

1 **וְלֵימָא** לֵיהּ מֵימַר [בַּהֲדָיָא]? - אָמַר: שְׁמַעְיָ (בְּי)
2 חֲשׁוּבֵי רוֹמִי וּמְצַעֲרוּ לֵיהּ. וְלֵימָא לֵיהּ בְּלַחַשׁ? -
3 מְשׁוּם דִּכְתִיב: "כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל".
4 הָוָה לֵיהּ הַהוּא בִּרְתָּא דְּשַׁמָּה גִּירָא, קָעֲבְרָה אִיסּוּרָא;
5 שְׁדַר לֵיהּ גְּרָגִירָא, שְׁדַר לֵיהּ כּוּסְבְּרְתָּא; שְׁדַר לֵיהּ
6 רַבִּתִי, שְׁלַח לֵיהּ חָסָא. כָּל יוֹמָא הָוָה שָׁדַר לֵיהּ
7 דַּהֲבָא פְּרִיכָא בְּמַטְרַאתָא וְחִטֵּי אַפּוּזַיְיהוּ, אָמַר לְהוּ:
8 אַמְטוּ חִטֵּי לְרַבִּי. אָמַר [לֵיהּ רַבִּי]: לָא צְרִיכְנָא,
9 אִית לִי טוֹבָא. אָמַר: לֵיהֱוֵי לְמַאן דִּבְרָתָךְ דַּיְּקֵי
10 לְבַרְאֵי דְּאִתּוּ בַּרָתָךְ, וּדְאָתֵי מִינַּייְהוּ נִיפּוֹק עֲלַיְיהוּ.
11 הָוָה לֵיהּ הַהִיא גְּקָרְתָּא דַּהֲוָה עֲיָילָא מַבִּיתֵיהּ לְבֵית
12 רַבָּן, כָּל יוֹמָא הָוָה מַיְיתֵי תְּרֵי עַבְדֵי, חַד קָטֵלֵיהּ
13 אַבָּבָא דְּבֵי רַבָּי וְחַד קָטֵלֵיהּ אַבָּבָא דְּבֵיתֵיהּ, אָמַר
14 לֵיהּ: בְּעִידָנָא דְּאָתֵינָא לָא נִשְׁפַּח גַּבֵּר קָפֵךְ. יוֹמָא
15 חַד אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַבִּי חֲנִינָא בַּר חָמָא דַּהֲוָה יָתֵיב,
16 אָמַר: לָא אֶמִינָא לָךְ בְּעִידָנָא דְּאָתֵינָא לָא נִשְׁפַּח
17 גַּבֵּר קָפֵךְ? אָמַר לֵיהּ: לֵית דִּין בַּר אֱנִישׁ. אָמַר
18 לֵיהּ: אֵימָא לֵיהּ לְהַהוּא עַבְדָּא דְּגָנֵי אִבָּבָא דְּקָאֵים
19 וְלֵיתֵי. אֲזַל רַבִּי חֲנִינָא בַּר חָמָא אַשְׁכְּחֵיהּ דַּהֲוָה
20 קָטֵיל, אָמַר: הֵיכִי אֲעָבִיד? אִי אֵיזִיל וְאֵימָא לֵיהּ
21 דְּקָטֵיל - אֵין מְשִׁיבִין עַל הַמַּלְקָלָה, אֶשְׁכְּחֵיהּ וְאֵיזִיל - קָא מְזַלְזְלִינַן בְּמַלְכָּא! בָּעָא
22 רַחֲמֵי עֲלֵיהּ וְאֲחַיֵּיהּ וְשָׁדַרֵיהּ. אָמַר: יָדְעָנָא, זוּטוֹ דְּאִית בְּכּוּ מְחַיֶּה מֵתִים, מֵיהוּ בְּעִידָנָא
23 דְּאָתֵינָא לָא נִשְׁפַּח אֱנִישׁ קָפֵךְ. כָּל יוֹמָא הָוָה מְשַׁמֵּשׁ לְרַבִּי, מַאֲכִיל לֵיהּ, מַשְׁקֵי לֵיהּ.
24 כִּי הָוָה בָּעֵי רַבִּי לְמִיסַּק לְפוּרְיָא הָוָה נָחֵין קַמֵּי פּוּרְיָא, אָמַר לֵיהּ: סַק עֲיָילְאֵי לְפוּרְיָיךְ.
25 אָמַר: לָאו אוֹרַח אַרְעָא לְזַלְזוֹלֵי בְּמַלְכוּתָא כּוּלֵּי הַאי. אָמַר: מִי יְשַׁמְּנִי מֶצַע תַּחְתָּיךְ
26 לְעוֹלָם הַבָּא. אָמַר לֵיהּ: אִתַּיְנָא לְעָלְמָא דְּאָתֵי? אָמַר לֵיהּ: אִין, וְהָכְתִיב:
27 "לֹא יִהְיֶה שָׂרִיד לְבֵית עָשָׂו"! - בְּעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עָשָׂו. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: "לֹא יִהְיֶה שָׂרִיד
28 לְבֵית עָשָׂו" - יָכוֹל לַבַּל? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לְבֵית עָשָׂו", בְּעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עָשָׂו. אָמַר לֵיהּ,
29 וְהָכְתִיב: "שְׁמָה אֱדוֹם מְלָכֶיהָ וְכָל נְשִׂיאֶיהָ"! אָמַר לֵיהּ: "מְלָכֶיהָ" - וְלֹא כָּל מְלָכֶיהָ,
30 "כָּל נְשִׂיאֶיהָ" - וְלֹא כָּל שָׂרֶיהָ. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: "מְלָכֶיהָ" - וְלֹא כָּל מְלָכֶיהָ, "כָּל
31 נְשִׂיאֶיהָ" - וְלֹא כָּל שָׂרֶיהָ; "מְלָכֶיהָ" וְלֹא כָּל מְלָכֶיהָ - פָּרַט לְאַנְטוֹנִינוֹס בֶּן אַסְרִיוּוס,
32 "כָּל נְשִׂיאֶיהָ" וְלֹא כָּל שָׂרֶיהָ - פָּרַט לְקִטְיָעָה בַּר שָׁלוֹם. קִטְיָעָה בַּר שָׁלוֹם מַאי הָוֵי?
33 דְּהַהוּא קֵיסָרָא דַּהֲוָה סָנֵי לִיהוּדָאֵי, אָמַר לְהוּ לְחַשִּׁיבֵי דְּמַלְכוּתָא: מִי שָׁעֲלָה לוֹ נִימָא
34 בְּרַגְלוֹ, יִקְטְעֲנָה וְיִחְיֶה אוֹ יְנִיחֲנָה וְיָמוּת? אָמְרוּ לוֹ: יִקְטְעֲנָה וְיִחְיֶה. אָמַר לְהוּ קִטְיָעָה
35 בַּר שָׁלוֹם: חָדָא, דְּלָא יָכְלָה לְהוּ לְכוּלְּהוּ, דִּכְתִיב: "כִּי כְאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם פֵּרַשְׂתִּי
36 אֶתְכֶם", מַאי קָאָמַר? אִלְמָלֵא דִּבְרָתְהוֹן בְּאַרְבַּע רוּחוֹת, הַאי "כְּאַרְבַּע רוּחוֹת" - "לְאַרְבַּע
37 רוּחוֹת" מִבָּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא כְּשֵׁם שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא רוּחוֹת, כָּךְ אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם
38 בְּלֹא יִשְׂרָאֵל. וְעוֹד, קְרִי לְךָ מַלְכוּתָא קִטְיָעָה. אָמַר לֵיהּ: מֵימַר שַׁפִּיר קָאָמְרַתְּ, מֵיהוּ כָּל
39 דְּבֵי מַלְכָּא שְׁדִי לֵיהּ לְקָמוֹנְיָא חֲלִילָא. כַּד הָוָה נָקְטִין לֵיהּ וְאָזְלִין, אָמְרָה לֵיהּ הַהִיא מַטְרוֹנִיתָא: וַוי לֵיהּ לְאִילְפָא דְּאָזְלָא
40 בְּלָא מִכְמָא! נָפַל עַל רֵישָׁא דְּעוּרְלָתֵיהּ קִטְעָה, אָמַר: יְהִבית מִכְמֵי חֲלָפַיִּת וַעֲבִירִית. כִּי קָא שָׁדוּ לֵיהּ, אָמַר: כָּל נִכְסַאי
41 לְרַבִּי עֲקִיבָא וַחֲבֵירָיו. יָצָא רַבִּי עֲקִיבָא וְדָרַשׁ: "וְהָיָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו" - מֻחְצָה לְאַהֲרֹן וּמֻחְצָה לִבָנָיו. יָצְתָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה:
42 קִטְיָעָה בַּר שָׁלוֹם מְזוּמָּן לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. בָּכָה רַבִּי וְאָמַר: יֵשׁ קוֹנֶה עוֹלָמוֹ בְּשָׁעָה אַחַת, וְיֵשׁ קוֹנֶה עוֹלָמוֹ בְּכַמָּה שָׁנִים.
43 אַנְטוֹנִינוֹס שִׁמְּשָׁיהּ לְרַבִּי, אַדְרַבָּן שִׁמְּשָׁיהּ לְרַב. אָמַר רַבִּי: נִתְפַּרְדָּה חֲבִילָה; כִּי שָׁכִיב אַדְרַבָּן, אָמַר רַב:

נתפרדה

הבי גרסינן: **כל** נשיאיה ולא כל שריה פרט לקטיעה וכו' – ולא גרס: "שריה" ולא כל שריה, דקרא כתיב: "מלכיה וכל נשיאיה". ואומר רבינו יצחק: דנשיא הוא הישיש שמפורש בספר יוסיפון, שנשבעו רומיים שלא להמליך עליהם עוד מלך בשביל אחד שלקח אשה אחת בחזקה, אלא שהיו ממנים ישיש אחד ולו שלש מאות יועצים. ולסוף כמה שנים מלך עליהם אחד בחזקה, שמתה אמו בלדתה ונבקעת בטנה ומצאוהו חי, ומלך עליהם. ונקרא "קיסר" בלשון רומי, והוא לשון ברזת בעברית, ועל שמנו לקראו כל המלכים שלאחריו "קיסר". **ווי** לה לאילפא דאזלא בלא מכסא – ואם תאמר, והא אמרינן: פרט לאנטונינוס, אף על גב דאזל בלא מכסא! ויש לומר: שגם הוא נימול. דגרסינן בירושלמי דמגילה (פרק א), אמר ליה אנטונינוס לרבי: את מאכילני מן ליתיהן לעתיד לבא? אמר ליה: אין. אמר ליה: מן אימר פסחא ליה את מאכילני ומן ליתיהן את מאכילני? אמר ליה: מה אעביד לך, דהא כתיב "וכל ערל לא יאכל בר". כיון דשמע כן אזל וגזר ערמיה. הדא אמרה אינייר אנטונינוס.

צענן

[פא.]

אָמַר רַבִּי חֲנִינָה: תִּפְתֵּר, שֶׁהָיָה חָמִיהָ כֵּן וְסִימָה.

הֲלָכָה ט: מַתְנִיתִין: קִדֵּשׁ אַחַת מֵחֲמֵשׁ נָשִׁים וְאֵין יָדוּעַ אֵי זוֹ קִדֵּשׁ, כָּל אַחַת וְאַחַת אוֹמֶרֶת: ׳אוֹתִי קִדֵּשׁ׳ – נוֹתֵן גֵּט לְכָל אַחַת וְאַחַת, וּכְתֻבָּה בֵּינֵיהֶן וּמִסְתַּלֵּק, דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן; רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: אֵי זוֹ דֶּרֶךְ מוֹצִיאָתוֹ מִידֵי עֶבֶרָה? עַד שֶׁיִּתֵּן גֵּט וּכְתֻבָּה לְכָל אַחַת וְאַחַת. גָּזַל אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה, וְאֵין יָדוּעַ אֵי זֶה מֵהֶן גָּזַל, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד אוֹמֵר: ׳אוֹתִי גָּזַל׳ – מַנִּיחַ אֶת הַגְּזֵלָה בֵּינֵיהֶן וּמִסְתַּלֵּק, דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן; רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: אֵי זוֹ דֶּרֶךְ מוֹצִיאָתוֹ מִידֵי עֶבֶרָה? עַד שֶׁיְּשַׁלֵּם גְּזֵלָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.

גְּמָרָא: גָּזַל אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה וְכוּ׳ – אָמַר רַב אַסִי: מַתְנִיתִין דְּרַבִּי עֲקִיבָה וּדְלָא כְּרַבִּי טַרְפוֹן, דְּתָנִינַן תַּמָּן: ׳אָמַר לִשְׁנַיִם: ׳גָּזַלְתִּי אֶת אֶחָד מִכֶּם מָנֶה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה מִכֶּם הוּא׳; ׳אָבִיו שֶׁל אֶחָד מִכֶּם הִפְקִיד אֶצְלִי מָנֶה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה מִכֶּם הוּא׳ – נוֹתֵן לָזֶה מָנֶה וְלָזֶה מָנֶה, שֶׁהוֹדָה מִפִּי עַצְמוֹ׳. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: דִּבְרֵי הַכֹּל הֵיא: אוֹמְרִים לוֹ: צֵא יְדֵי שָׁמַיִם. רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה: כָּאן שֵׁישׁ עֵדִים יוֹדְעִין, כָּאן שֶׁאֵין עֵדִים יוֹדְעִין.

רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּאן בְּשׁוֹתְקִין כָּאן בִּמְדַבְּרִים. רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַב: כָּאן בְּשֶׁנִּשְׁבַּע כָּאן בְּשֶׁלֹּא נִשְׁבַּע. תַּמָּן אָמְרִין בְּשֵׁם רַב: כָּאן בְּשֶׁנִּשְׁבַּע כָּאן בְּשֶׁלֹּא נִשְׁבַּע, רַב אָחָא בַּר חֲנַנְה בְּשֵׁם רַב: כָּאן בְּשֶׁנִּשְׁבַּע כָּאן בְּשֶׁלֹּא נִשְׁבַּע. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אִם בְּשֶׁנִּשְׁבַּע הָיָה לוֹ לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ בֵּית־דִּין וְלִמְסֹר! רַבִּי יוֹחָנָן סָבַר מֵימַר: שְׁלִיחַ בֵּית־דִּין שֶׁעָשָׂאוֹ גּוֹזֵל, לֹא שְׁלִיחַ בֵּית־דִּין שֶׁעָשָׂאוֹ נִגְזָל. רַב אָמַר: שְׁלִיחַ בֵּית־דִּין שֶׁעָשָׂאוֹ נִגְזָל, וְלֹא שְׁלִיחַ בֵּית־דִּין שֶׁעָשָׂאוֹ גּוֹזֵל. חֵילֵהּ דְּרַב מִן הָדָא דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָעְזָר: שְׁלִיחַ בֵּית־דִּין שֶׁעָשָׂאוֹ נִגְזָל וְלֹא בֵית־דִּין שֶׁעָשָׂאוֹ גּוֹזֵל. רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי: אִם בְּשֶׁנִּשְׁבַּע, הָיָה לוֹ לִשְׁתֹּק! רַבִּי יִרְמְיָה סָבַר מֵימַר: הָיָה לוֹ לִשְׁתֹּק וְלֹא לְהוֹדוֹת. רַבִּי יוֹסֵה סָבַר מֵימַר: הָיָה לוֹ לִשְׁתֹּק וְלֹא לְהִשָּׁבַע. אָמַר רַבִּי יוּדָן: וַאֲפִלּוּ תֵּימַר דְּאָנוּן אָמְרִין: הֵיא שׁוֹתְקִין וְהֵיא מְדַבְּרִים בִּגְזֵלָה, מוֹדֵי בְּפִקָּדוֹן דְּשָׁתַק מִתַּגַּר וּדְמִשְׁתָּעֵי מַפְסַד.

דְּשָׁתַק מִתַּגַּר, מִן הָדָה: ׳שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ אֵצֶל אֶחָד, זֶה מָנֶה וְזֶה מָאתַיִם, זֶה אוֹמֵר: ׳מָאתַיִם שֶׁלִּי׳, וְזֶה אוֹמֵר: ׳מָאתַיִם שֶׁלִּי׳ – נוֹתֵן לָזֶה מָנֶה וְלָזֶה מָנֶה, וְהַשְּׁאָר יִהְא מֻנָּח עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ׳.

[פא:]

דְּמִשְׁתָּעֵי מַפְסַד, מִן הָכָא: ׳אָמַר: ׳גָּזַלְתִּי אֶת אֶחָד מִכֶּם וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה מִכֶּם׳ וְכוּ׳.

הֲלָכָה י: מַתְנִיתִין: הָאִשָּׁה שֶׁהֲלָכָה הִיא וּבַעְלָהּ וּבְנָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, בָּאָה וְאָמְרָה: ׳מֵת בַּעְלִי וְאַחַר־כָּךְ מֵת בְּנִי׳ – נֶאֱמֶנֶת. ׳מֵת בְּנִי וְאַחַר־כָּךְ מֵת בַּעְלִי׳ – אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת, וְחוֹשְׁשִׁין לִדְבָרֶיהָ וְחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. ׳נִתַּן לִי בֵּן בִּמְדִינַת הַיָּם׳, אָמְרָה: ׳מֵת בְּנִי וְאַחַר־כָּךְ בַּעְלִי׳ – נֶאֱמֶנֶת, ׳מֵת בַּעְלִי וְאַחַר־כָּךְ מֵת בְּנִי׳ – אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת, וְחוֹשְׁשִׁין לִדְבָרֶיהָ, וְחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. ׳נִתַּן לִי יָבָם בִּמְדִינַת הַיָּם׳, אָמְרָה: ׳מֵת בַּעְלִי וְאַחַר־כָּךְ מֵת יְבָמִי׳,׳יְבָמִי וְאַחַר־כָּךְ מֵת בַּעְלִי׳ – נֶאֱמֶנֶת. הֲלָכָה הִיא וּבַעְלָהּ וְיִבְמָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, אָמְרָה: ׳מֵת בַּעְלִי וְאַחַר־כָּךְ מֵת יְבָמִי׳, יְבָמִי וְאַחַר־כָּךְ מֵת בַּעְלִי׳ – אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת, שֶׁאֵין הָאִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר: ׳מֵת יְבָמִי׳, שֶׁתִּנָּשֵׂא, וְלֹא ׳מֵתָה אֲחוֹתִי׳, שֶׁתִּכָּנֵס לְבֵיתָהּ. וְאֵין הָאִישׁ נֶאֱמָן לוֹמַר: ׳מֵת אָחִי׳, שֶׁיְּיַבֵּם אֶת אִשְׁתּוֹ, וְלֹא ׳מֵתָה אִשְׁתּוֹ׳, שֶׁיִּשָּׂא אֲחוֹתָהּ.

גְּמָרָא: ׳נִתַּן לִי בֵּן בִּמְדִינַת הַיָּם׳ וְכוּ׳ - רַבִּי חֲנַנְיָה בְּעָא קֳמֵי רַבִּי אִילָא: מַן תָּנָא ׳חוֹשְׁשִׁין לִדְבָרֶיהָ חוֹלֶצֶת׳? רַבִּי טַרְפוֹן, דְּלָא כְּרַבִּי עֲקִיבָה. אֲמַר לֵהּ: דִּבְרֵי הַכֹּל הוּא. הָכָא אוֹף רַבִּי עֲקִיבָה מוֹדֶה בַּהּ.

מַה בֵּינָהּ לְקַדְמַיְתָא, הָכָא תֵּימַר: אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת, וְכָה תֵּימַר: נֶאֱמֶנֶת? הֵן דְּתֵימַר נֶאֱמֶנֶת - כְּשֶׁיָּצְתָה מִכְּלַל הֶתֵּר לַיָּבָם, וְהֵן דְּתֵימַר אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת - כְּשֶׁלֹּא יָצְתָה מִכְּלַל הֶתֵּר לַיָּבָם. אֲמַר רַבִּי יוֹסֵה: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן: שֶׁלֹּא עָשׂוּ זְכָרִים כִּנְקֵבוֹת, דְּתָנִינָן: **׳שֶׁאֵין הָאִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר: ׳מֵת יְבָמִי׳, שֶׁתִּנָּשֵׂא, וְלֹא ׳מֵתָה אֲחוֹתִי׳ שֶׁתִּכָּנֵס לְבֵיתָהּ. וְאֵין הָאִישׁ נֶאֱמָן לוֹמַר: ׳מֵת אָחִי׳, שֶׁיְּיַבֵּם אֶת אִשְׁתּוֹ׳** - מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהּ בָּנִים, הָא אִם יֵשׁ לָהּ בָּנִים - נֶאֱמֶנֶת.

הַדֶּרֶן עָלָךְ הָאִשָּׁה שָׁלוֹם

פֶּרֶק שִׁשָּׁה עָשָׂר

הֲלָכָה א: מַתְנִיתִין: הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וְצָרָתָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, בָּאוּ וְאָמְרָה לָהּ: ׳מֵת בַּעְלֵךְ׳ - לֹא תִנָּשֵׂא וְלֹא תִתְיַבֵּם, עַד שֶׁתֵּדַע שֶׁמָּא מְעֻבֶּרֶת צָרָתָהּ. הָיָה לָהּ חֲמוֹת - אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת, יָצְאַת מְלֹאָה - חוֹשֶׁשֶׁת. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת.

[פב.]

גְּמָרָא: ׳הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וְצָרָתָהּ לִמְדִינַת הַיָּם׳ - רַב שָׁאַל לְרַבִּי חִיָּה רַבָּה: וְתַמְתִּין שִׁלְשָׁה וְתַחֲלֹץ מִיָּד? מַה נַפְשָׁךְ, אִם בֶּן קַיָּמָה הוּא - לֹא נָגְעָה בַּהּ חֲלִיצָה, אִם אֵינוֹ בֶּן קַיָּמָה - הֲרֵי חֲלִיצָתָהּ בְּיָדָהּ? אֲמַר לֵהּ: לֹא שָׁנוּ שִׁלְשָׁה חֳדָשִׁים אֶלָּא אֶצְלָהּ. הָא אֵצֶל צָרָתָהּ, כַּמָּה תַּמְתִּין? תֵּשַׁע חֳדָשִׁים. וְתַחֲלֹץ מִיָּד! מַה נַפְשָׁךְ, אִם בֶּן קַיָּמָא הוּא - לָא נָגַע בַּהּ חֲלִיצָה, אִם אֵין בֶּן קַיָּמָא הוּא - הֲרֵי חֲלִיצָה בְּיָדָהּ! אַתָּא רַבִּי יְהוּדָה בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּא רַבָּא: שֶׁלֹּא תְהֵא צְרִיכָה כְּרוּז לַכְּהֻנָּה. חַבְרַיָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: טַעְמוֹן דְּרַבָּנָן (דְּבָרִים כה, ה): ״כִּי יֵשְׁבוּ״ - בְּוַדַּאי וְלֹא בְּסָפֵק.

׳יָצְאַת מְלֹאָה - חוֹשֶׁשֶׁת׳ - שֶׁהוּא סָפֵק אֶחָד: סָפֵק זָכָר, סָפֵק נְקֵבָה, סָפֵק מִדָּבָר תּוֹרָה - לְהַחְמִיר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת, שֶׁהֵן שְׁנֵי סְפֵקוֹת: סָפֵק זָכָר סָפֵק נְקֵבָה, סָפֵק בֶּן קַיָּמָא, סָפֵק אֵינוֹ בֶּן קַיָּמָא, שְׁתֵּי סְפֵקוֹת מִדִּבְרֵי תוֹרָה - לְהָקֵל.

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: שְׁתֵּי יְבָמוֹת, זוֹ אוֹמֶרֶת: ׳מֵת בַּעְלִי׳, וְזוֹ אוֹמֶרֶת: ׳מֵת בַּעְלִי׳ - זוֹ אֲסוּרָה מִפְּנֵי בַּעְלָהּ שֶׁל זוֹ, וְזוֹ אֲסוּרָה מִפְּנֵי בַּעְלָהּ שֶׁל זוֹ. לְזוֹ עֵדִים וּלְזוֹ אֵין עֵדִים: אֶת שֶׁיֵּשׁ לָהּ עֵדִים - אֲסוּרָה, וְאֶת שֶׁאֵין לָהּ עֵדִים - מֻתֶּרֶת. לְזוֹ בָּנִים וּלְזוֹ אֵין בָּנִים: אֶת שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים - מֻתֶּרֶת, וְאֶת שֶׁאֵין לָהּ בָּנִים - אֲסוּרָה. נִתְיַבְּמוּ,

מֵתוּ יְבָמִין - אֲסוּרוֹת לְהִנָּשֵׂא. רַבִּי לְעָזָר אוֹמֵר: הוֹאִיל וְהֻתִּרוּ לַיְבָמִין - הֻתִּרוּ לְכָל אָדָם.

גְּמָרָא: ״שְׁתֵּי יְבָמוֹת, לְזוֹ בָנִים וְעֵדִים, וּלְזוֹ אֵין כְּלוּם - זוֹ נִתֶּרֶת בְּבָנִים וְזוֹ נִתֶּרֶת בְּעֵדֶיהָ״. מַה טַּעְמָא דְּרַבִּי לְעָזָר? מִשּׁוּם שֶׁאֵינָהּ חֲשׁוּדָה לְקַלְקֵל עַצְמָהּ וּלְקַלְקֵל צָרָתָהּ לְאַחַר זְמַן, אוֹ מִשּׁוּם שֶׁאֵינָהּ חֲשׁוּדָה לְקַלְקֵל צָרָתָהּ כָּל עִקָּר? נִשְׁמְעִנָּהּ מִן הָדָא: ״הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאתָה וְאָמְרָה: ״מֵת בַּעְלִי״ - תִּנָּשֵׂא וְתִטֹּל כְּתֻבָּה וְצָרָתָהּ אֲסוּרָה״. וְסָבְרִין מֵימַר: חֲשׁוּדָה הִיא לְקַלְקֵל אֶת עַצְמָהּ, כְּדֵי שֶׁתְּקַלְקֵל צָרָתָהּ. וְלֵית רַבִּי לְעָזָר פְּלִיג, הָוֵי לֵית טַעְמָא: מִשּׁוּם שֶׁאֵינָהּ חֲשׁוּדָה לְקַלְקֵל צָרָתָהּ כָּל עִקָּר. וְחָשׁ לוֹמַר: שֶׁמָּא שִׁלַּח לָהּ גֵּטָהּ מִמְּדִינַת הַיָּם.

[פב:]

הַגַּע עַצְמְךָ! שֶׁהָיָה כֹּהֵן. אָמַר רַבִּי בָּא בַּר זְמִנָא: חֲשׁוּדָה הִיא לַעֲשׂוֹת כַּמָּה חֲלָלִים, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת בְּנֵי צָרָתָהּ מַמְזֵרִין!

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: אֵין מְעִידִין אֶלָּא עַל פַּרְצוּף פָּנִים עִם הַחֹטֶם, אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ סִימָנִין בִּגּוּפוֹ וּבְכֻלָּיו. אֵין מְעִידִים אֶלָּא לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים. אֲפִלּוּ מְגֵיד וְצָלוּב עַל הַצָּלוּב וְהַחַיָּה אוֹכֶלֶת בּוֹ - אֵין מְעִידִין אֶלָּא עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ. רַבִּי יוּדָה בֶּן בָּבָא: לֹא כָּל הָאָדָם וְלֹא כָּל הַמְּקוֹמוֹת וְלֹא כָּל הַשָּׁעוֹת שָׁוִוֹת.

גְּמָרָא: ״אֵין מְעִידִין אֶלָּא עַל פַּרְצוּף פָּנִים עִם הַחֹטֶם״ - רַב יְהוּדָה אָמַר: הַחֹטֶם עִם הַלְּסָתוֹת. וְאָתְיָא דְּמַר רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַב (יְשַׁעְיָה ג, ט): ״הַכָּרַת פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם״ - זֶה הַחֹטֶם. אָמַר רַב חִיָּא בַּר בָּא: מַן דְּבָעֵי דְּלָא מִתְחַכְמָא - יֶהֱב אִסְפְּלֵנִי עַל נְחִירֵהּ וְלָא מִתְחַכֵּם. כְּהָדָא בְּיוֹמֵי דְּאַרְסִיקִינָס מַלְכָּא, הֲווֹיִין צְפוֹרָאֵיי מִתְבָּעִין[45] וַהֲווֹן יָהֲבִין אִסְפְּלֵנִי[46] עַל נְחִירֵיהוֹן וְאִנּוּן לֹא מִתְחַכְּמִין. וּבְסִיפָא אִתְּמַר עֲלֵיהוֹן לִשָּׁן בִּישׁ, וְאִתְצַיְידוּן כְּלֵהוֹן מִן בְּיָדוֹ.

כְּתִיב (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־ב יג, יז): ״וַיַּכּוּ בָהֶם אֲבִיָּה וְעַמּוֹ מַכָּה רַבָּה״ - מַהוּ רַבָּה? אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר כָּהֲנָא: שֶׁהֶעֱבִיר הַכָּרַת פְּנֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. הָדָא הִיא דִכְתִיב: ״הַכָּרַת פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם וְגוֹ׳ - זֶה הַחֹטֶם. רַבִּי אָמִי אָמַר: שֶׁהוֹשִׁיב עֲלֵיהֶם מִשְׁמָרוֹת שִׁלְשָׁה יָמִים, עַד שֶׁנִּתְקַלְקַל צוּרָתָן, הָדָא הִיא דִכְתִיב (יִרְמְיָה טו, ח): ״עָצְמוּ לִי אַלְמְנוֹתָו מֵחוֹל יַמִּים״. וְתָנֵי כֵן: ״אֵין **מְעִידִין אֶלָּא עַל פַּרְצוּף פָּנִים עִם הַחֹטֶם״.**

כְּתִיב (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־ב יג, כ): ״וְלֹא עָצַר כֹּחַ יָרָבְעָם עוֹד בִּימֵי אֲבִיָּהוּ וַיִּגְּפֵהוּ יְיָ וַיָּמֹת״. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל: אַתְּ סָבוּר שֶׁהוּא יָרָבְעָם וְאֵינוֹ אֶלָּא אֲבִיָּה, וְלָמָּה נִגָּף? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: עַל שֶׁחִשֵּׁד[47] אֶת יָרָבְעָם בָּרַבִּים, הָדָא הוּא דִכְתִיב (שָׁם ח): ״וְאַתֶּם הָמוֹן רָב וְעִמָּכֶם עֶגְלֵי זָהָב, אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יָרָבְעָם לֵאלֹהִים״. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: עַל שֶׁבִּזָּה אֶת אֲחִיָּה הַשִּׁילוֹנִי רַבֵּהּ, הָדָא הִיא דִכְתִיב (שָׁם): ״וַיִּקָּבְצוּ עָלָיו אֲנָשִׁים רֵקִים בְּנֵי בְלִיַּעַל״ - עַל דְּצָוַח לַאֲחִיָּה הַשִּׁילוֹנִי ״בְּלִיַּעַל״. וְרַבָּנִין אָמְרִין: עַל־יְדֵי שֶׁבָּאת עֲבוֹדָה־זָרָה לְיָדוֹ וְלֹא בֵּעֲרָהּ, הָדָא הִיא דִכְתִיב (שָׁם יט): ״וַיִּרְדֹּף אֲבִיָּה אַחֲרֵי יָרָבְעָם, וַיִּלְכֹּד מִמֶּנּוּ עָרִים, אֶת בֵּית אֵל וְאֶת בְּנוֹתֶיהָ״; וּכְתִיב (מְלָכִים־א יב, כט): ״וַיָּשֶׂם אֶת הָאֶחָד בְּבֵית אֵל וְאֶת הָאֶחָד נָתַן בְּדָן״.

״אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ סִימָנִין בִּגּוּפוֹ וּבְכֻלָּיו״ - וְלֹא־כֵן תָּנֵי: ״מְנַיִן לְשׁוֹר אָחִיךָ שֶׁטָּעָה, שֶׁאַתָּה מַחֲזִירוֹ בְּסִימָנִין, בֵּין בִּגּוּפוֹ בֵּין בְּכֻלָּיו, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כב, ב): ״עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ

[45] שֶׁמְּחַפְּשִׂים אוֹתָם
[46] תַּחְבּשֶׁת
[47] בִּזָּה

אתו״? ! שָׁנְיָא הִיא, שֶׁהַסִּימָנִין דַּרְכָּן לְהִשְׁתַּנּוֹת.

[פג.]

כְּנִי מַתְנִיתָא: ׳אֵין מְעִידִין אֶלָּא עַד לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים׳.

רַבִּי אַבָּא בְּרֵהּ דְּרַבִּי פַּפִּי, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּסִכְנִין בְּשֵׁם רַבִּי לֵוִי: כָּל תִּלְתָּא יוֹמִין נַפְשָׁא טָיְסָא עַל גּוּפָהּ, סָבְרָה דְּהִיא חָזְרָה לְגַוָּהּ, כֵּיוָן דְּהִיא חֲמִית לֵהּ דְּאִשְׁתַּנִּי זִיוְהוֹן דְּאַפּוֹי – הִיא שָׁבְקָא לֵהּ וְאָזְלָא לַהּ, וּמִן תִּלְתָּא יוֹמִין וּלְהַלָּן הַכְּרֵס נִבְקַעַת עַל פָּנָיו, וְאוֹמֶרֶת לוֹ: ׳הֵילָךְ מַה שֶּׁגָּזַלְתָּ וְחָמַסְתָּ וְנָתַתָּ בִּי׳! רַבִּי חַגַּי בְּשֵׁם רַבִּי יֹאשִׁיָּה, מַיְתֵי לַהּ מֵהָדָא קְרָא (מלאכי ב, ג): ״וְזֵרִיתִי פֶּרֶשׁ עַל פְּנֵיכֶם״, וַאֲפִלּוּ ״פֶּרֶשׁ חַגֵּיכֶם״. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה (איוב יד, כב): ״אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב, וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל״.

׳אֲפִלּוּ רָאוּהוּ מְגֵידִין׳ – אֲנִי אוֹמֵר: בְּחֶרֶב מְלֻבֶּנֶת נִכְוָה וְחַיָּה.

׳וְצָלוּב עַל הַצְּלוּב׳ – אוֹמֵר אֲנִי: מַטְרוֹנָה עֲבֵרָה עָלָיו וּפְדָאַתּוּ.

׳וְהַחַיָּה אוֹכֶלֶת בּוֹ׳ – אֲנִי אוֹמֵר: נִתְרַחֲמוּ עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם. ׳נָפַל לְבוֹר אֲרָיוֹת – אֵין מְעִידִין עָלָיו׳. אוֹמֵר אֲנִי: נַעֲשָׂה לוֹ נִסִּים כְּדָנִיֵּאל. ׳נָפַל לְכִבְשַׁן הָאֵשׁ – אֵין מְעִידִין עָלָיו׳. אוֹמֵר אֲנִי: נַעֲשָׂה לוֹ נִסִּים כַּחֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה. ׳נָפַל לְבוֹר מָלֵא נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים – מְעִידִין עָלָיו. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי חַבָּר הָיָה. נָפַל לְיוֹרָה בֵּין שֶׁל מַיִם וּבֵין שֶׁל שֶׁמֶן – אֵין מְעִידִין עָלָיו. רַבִּי אַבָּא אָמַר: שֶׁל שֶׁמֶן – מְעִידִין עָלָיו, שֶׁל מַיִם – אֵין מְעִידִין עָלָיו׳.

׳רַבִּי יוּדָה בֶּן בָּבָא׳ – רַבִּי זְעִירָא רַבִּי חֲנַנְאֵל בְּשֵׁם רַב: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא. מִלֵּיהוֹן דְּרַבָּנִין פְּלִיגִין, דְּמַר רַבִּי יִרְמְיָה: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁנָּפַל לַיְרִדֵּן, וְעָלָה לְאַחַר שִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם, וְהִכִּירוּ שֶׁצַּרְפַּתּוּ הַצִּנָּה וְהִשִּׁיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ.

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: נָפַל בְּמַיִם, בֵּין שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף, בֵּין שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף – הֲרֵי אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁנָּפַל לַבּוֹר הַגָּדוֹל, וְעָלָה לְאַחַר שִׁלְשָׁה יָמִים. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: מַעֲשֶׂה בְּסוּמֵא שֶׁיָּרַד לְטִבֵּל בַּמְּעָרָה, וְיָרַד מוֹשְׁכוֹ אַחֲרָיו וְשָׁהוּ כְּדֵי שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁם, וְהִשִּׁיאוּ אֶת נְשׁוֹתֵיהֶן. וְשׁוּב מַעֲשֶׂה בְּאַסְיָא בְּאֶחָד שֶׁשִּׁלְשְׁלוּהוּ לַיָּם, וְלֹא עָלָה בְיָדָן אֶלָּא רַגְלוֹ – אָמְרוּ חֲכָמִים: מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה – תִּנָּשֵׂא, מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה – לֹא תִּנָּשֵׂא.

גְּמָרָא: ׳נָפַל לְמַיִם, בֵּין שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף בֵּין שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף – אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף – אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף – אִשְׁתּוֹ מֻתֶּרֶת. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מַעֲשֶׂה שֶׁנָּפַל לַבּוֹר הַגָּדוֹל, וְעָלָה לְאַחַר שִׁלְשָׁה יָמִים. אָמְרוּ לוֹ: אֵין מַזְכִּירִין מַעֲשֶׂה נִסִּים. אָמַר רַבִּי: מַעֲשֶׂה בִּשְׁנַיִם שֶׁיָּרְדוּ לִכְמֹר מִכְמֶרֶת לַיַּרְדֵּן לְעִתּוֹתֵי עֶרֶב, רָאָה אֶחָד מֵהֶן מִחִילָה שֶׁל דָּגִים, וְנִכְנַס לְתוֹכָהּ, וּבִקֵּשׁ לָצֵאת, וְלֹא הָיָה מוֹצֵא פִּתְחָהּ שֶׁל מְעָרָה, וּבָא חֲבֵרוֹ וְעָמַד עַל פִּתְחָהּ שֶׁל מְעָרָה, וְשָׁהָא כְּדֵי שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ, וּבָא וְהִגִּיד בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וּבְשַׁחֲרִית זָרְחָה הַחַמָּה וְהִכִּיר פִּתְחָהּ שֶׁל מְעָרָה, וְיָצָא. וּבָא וּמָצָא הֶסְפֵּד קָשׁוּר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה: מַעֲשֶׂה

[פג:]

שֶׁעָשִׂיתִי מִפְרָשׁ בַּיָּם הַגָּדוֹל, וְרָאִיתִי סְפִינָה אַחַת שֶׁשָּׁקְעָה בַּיָּם, וְהָיִיתִי מִצְטַעֵר עַל תַּלְמִיד חָכָם אֶחָד שֶׁהָיָה בְּתוֹכָהּ, וּכְשֶׁבָּאתִי לְמַגִּידָּה שֶׁל קַפּוֹדַקְיָא, וְהִתְחִיל מְקַדְּמֵנִי וְשׁוֹאֵל לִי שְׁאֵלוֹת, נוֹמֵתִי לוֹ: בְּנִי הֵיאַךְ פְּלַטְתָּה? נוֹמָה

לִי: רַבִּי, טָרְפַנִי גַּל לַחֲבֵרוֹ, וַחֲבֵרוֹ לַחֲבֵרוֹ, עַד שֶׁהֶקִיאַנִי לַיַּבָּשָׁה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַרְתִּי: גְּדוֹלִים דִּבְרֵי חֲכָמִים שֶׁאָמְרוּ: ״מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף - אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה, מַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף - אִשְׁתּוֹ מֻתֶּרֶת״.

אֲמַר רַבִּי אַבָּהוּ: אִם הַיָּם גִּלַּינִי[48] וְהִבִּיט לְאַרְבַּע רוּחוֹתָיו, וְרָאָה שֶׁאֵין שָׁם בְּרִיָּה - מַשִּׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ.

״וְשׁוּב מַעֲשֶׂה בְּאַסְיָא, בְּאֶחָד שֶׁשִּׁלְשְׁלוּהוּ לַיָּם, וְלֹא עָלְתָה בְיָדָם אֶלָּא רַגְלוֹ״ - תָּנֵי: ״רָצוּ לַחְתּוֹךְ סְפוּגִים וּבָאוּ וּמָצְאוּ אוֹתוֹ שֶׁלְחָנִי בְּעַכּוֹ״. רַבִּי חַגַּי בְּעָא קֳמֵי רַבִּי יוֹסֵה: לָא מִסְתַּבְּרָה נוֹתְנִין לוֹ שְׁהוּת? כְּדֵי טִרְפָּה. אֲמַר לֵהּ: אַף אֲנָה סָבוּר כֵּן.

הֲלָכָה ה: מַתְנִיתִין: אֲפִלּוּ שָׁמַע מִן הַנָּשִׁים אוֹמְרוֹת: ״מֵת אִישׁ פְּלוֹנִי״ - דַּיָּם. רַבִּי יוּדָה אָמַר: אֲפִלּוּ שָׁמַע מִן הַתִּינוֹקוֹת אוֹמְרִים: ״הֲרֵי אָנוּ הוֹלְכִים לִסְפֹּד וְלִקְבֹּר אֶת אִישׁ פְּלוֹנִי״, בֵּין מִתְכַּוֵּן, בֵּין שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן. רַבִּי יוּדָה בֶּן בָּבָא אוֹמֵר: בְּיִשְׂרָאֵל - עַד שֶׁיִּהְיֶה מִתְכַּוֵּן, וּבְגוֹי, אִם הָיָה מִתְכַּוֵּן - אֵין עֵדוּתוֹ עֵדוּת.

גְּמָרָא: ״אֲפִלּוּ שָׁמַע מִן הַנָּשִׁים״ - ״שָׁמַע קוֹל הַמְקוֹנֶנֶת מְיַבֶּבְתּוֹ בֵּין הַמֵּתִים - אֵין עֵדוּת גְּדוֹלָה מִזּוֹ. מִקֶּמֶנְטָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ: ״מֵת פְּלוֹנִי״, ״נֶהֱרַג פְּלוֹנִי״ - אֵין מַשִּׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ. מִבֵּית־דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל: ״מֵת פְּלוֹנִי״, ״נֶהֱרַג פְּלוֹנִי״ - מַשִּׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ. ״אָבַד פְּלוֹנִי״, ״נִתְּרֵי פְּלוֹנִי״, ״אֵינוֹ בָּעוֹלָם״ - ״אָבַד פְּלוֹנִי״ - אֲנָה אוֹמֵר: רָבַךְ מִן עָלְמָא. ״נִתְּרֵי פְּלוֹנִי״ - אֲנָה אוֹמֵר: אַתְרִין פְּלוֹנִי מַאֲכָל. ״פְּלוֹנִי אֵינוֹ בָּעוֹלָם״ - טָפַח רוּחַהּ עֲלֵהּ. שָׁקְעָה סְפִינָתוֹ בַּיָּם? אָתְיָא כְּהָדָא דְּתֵימַר רַבָּא בַּר זַבְדָּא בְּשֵׁם רַב: מַעֲשֶׂה בְּאַבָּא סִימַי שֶׁשָּׁקְעָה סְפִינָתוֹ בַּיָּם, וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹכָהּ. וְהָכָא כֵּן.

אֵיזוֹ הִיא מִתְכַּוֶּנֶת? רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: כָּל שֶׁמַּזְכִּירִין לוֹ אִשָּׁה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: כָּל שֶׁשּׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ וְהוּא מֵשִׁיב. אֲמַר רַבִּי חַגַּי לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: זָכוּר רַבִּי בִּשְׁלֹשִׁים וְכַמָּה זְקֵנִים, שֶׁהָיוּ מַתְרִיסִין כְּנֶגֶד רַבִּי הוֹשַׁעְיָה בְּרַבִּי, לְמֶעְבַּד כְּהָדָה דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר לָקִישׁ, וְהוּא לֹא מְקַבֵּל עָלָיו. רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא בְּיִשְׂרָאֵל.

[פד.]

וּמִלֵּהוֹן דְּרַבָּנִין אָמְרִין כֵּן, דְּמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל, רַבִּי אַבָּהוּ, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יַסָּא: אֵין בּוֹדְקִין עֲדֵי מִיתָה בְּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה? ״מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁבָּא לְהָעִיד לִפְנֵי רַבִּי טַרְפוֹן עַל הָאִשָּׁה שֶׁתִּנָּשֵׂא, אָמַר לוֹ: בְּנִי, הֵיאַךְ אַתָּה מֵעִיד עַל הָאִשָּׁה שֶׁתִּנָּשֵׂא? אָמַר לוֹ: רַבִּי, עִמָּנוּ הָיָה בַּשַּׁיָּרָה, וְיָרַד הַגַּיִס עָלֵינוּ, וְנִתְלָה בִּיחוּר שֶׁל זַיִת וּפִשְׁחוֹ וְרָדַף הַגַּיִס וְחָזַר, נוֹמֵתִי לוֹ: בְּנִי! מְשַׁבְּחֲךָ אֲנִי בַּאֲרִי! נוֹמָה לִי: יָפֶה כִּוַּנְתָּ לִשְׁמִי! אֲנִי נִקְרָא בְּעִירִי: ״יוֹחָנָן בֶּן יוֹנָתָן אַרְיֵה מִכַּפֵּר שִׁחָלָה״, לְאַחַר הַיָּמִים חָלָה וָמֵת, אָמַרְתִּי לוֹ: בְּנִי, יָפֶה אָמַרְתָּ, ״יוֹנָתָן בֶּן יוֹחָנָן אַרְיֵה מִכְּפַר שִׁחָלָה״, אָמַר לִי: לֹא כָךְ אָמַרְתִּי, אֶלָּא: ״יוֹחָנָן בֶּן יוֹנָתָן אַרְיֵה מִכְּפַר שִׁחָלָה״, אָמַרְתִּי לוֹ: וַהֲלֹא כָךְ אָמַרְתָּ: ״יוֹנָתָן בֶּן יוֹחָנָן אֲרִי מִכְּפַר שִׁחָלָה״, אָמַר לִי: לֹא כָךְ אָמַרְתִּי! אֶלָּא: ״יוֹחָנָן בֶּן יוֹנָתָן אַרְיֵה מִכְּפַר שִׁחָלָה״! וּבָדַק רַבִּי טַרְפוֹן אֶת עֵדוּתוֹ וְהִשִּׁיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ! אוֹ נֵימַר, מִשּׁוּם מַה בְּכָךְ, אַשְׁכַּח תָּנֵי: ״אֵין בּוֹדְקִין עֲדֵי מִיתָה בְּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה״; דְּלָא כְּרַבִּי טַרְפוֹן, דְּרַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: ״בּוֹדְקִין עֲדֵי מִיתָה בְּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה״.

---

[48] שָׁקַט

הֲלָכָה ו׃ מַתְנִיתִין׃ מְעִידִין לְאוֹר הַנֵּר וּלְאוֹר הַלְּבָנָה, וּמַשְׁיְאִין עַל פִּי בַּת קוֹל. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁעָמַד עַל רֹאשׁ הָהָר, וְאָמַר׃ ׳אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן אִישׁ פְּלוֹנִי מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי מֵת׳! הָלְכוּ וְלֹא מָצְאוּ שָׁם אָדָם, וְהִשִּׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ. שׁוּב מַעֲשֶׂה בְּצַלְמוֹן, בְּאֶחָד שֶׁאָמַר׃ ׳אֲנִי אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי, נִשְׁכַּנִי נָחָשׁ, וַהֲרֵי אֲנִי מֵת׳! הָלְכוּ וְלֹא הִכִּירוּהוּ וְהִשִּׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ.

גְּמָרָא׃ ׳מְעִידִין לְאוֹר הַנֵּר׳ – אָמַר רַבִּי חֲנִינָא׃ לְמִדָּנִי רַבִּי יוֹנָתָן׃ וְהֵן שֶׁרָאוּ בּוּבְיָה שֶׁל אָדָם. רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי חִינְנָא׃ תַּמָּן תָּנֵינַן׃ ׳מִי שֶׁהָיָה מֻשְׁלָךְ בְּבוֹר, וְאָמַר׃ ׳כָּל הַשּׁוֹמֵעַ אֶת קוֹלִי יִכְתֹּב גֵּט לְאִשְׁתִּי׳ – הֲרֵי אֵלּוּ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ׳. וְמַר רַבִּי יוֹנָתָן׃ וְהֵן שֶׁרָאוּ בּוּבְיָה[49] שֶׁל אָדָם. רַב אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי חִינְנָא בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא׃ הָדָא דְתֵימַר׃ בַּשָּׂדֶה, אֲבָל בָּעִיר אַפִּלּוּ לֹא בּוּבְיָה שֶׁל אָדָם. וְהָן תָּנֵינַן׃ ׳מִי שֶׁהָיָה מֻשְׁלָךְ בְּבוֹר, וְאָמַר׃ ׳כָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אֶת קוֹלִי יִכְתֹּב גֵּט לְאִשְׁתִּי׳ – הֲרֵי זֶה יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ׳; וְמַר רַבִּי יוֹנָתָן׃ וְהוּא שֶׁרָאוּ בּוּבְיָה שֶׁל אָדָם. אָמַר רַבִּי אָבוּן׃ הַמַּזִּיקִין מְצוּיִין בַּבּוֹרוֹת, כְּדֶרֶךְ שֶׁהֵן מְצוּיִין בַּשָּׂדוֹת. תַּמָּן תָּנֵינַן׃ ׳הַמְּסִית זֶה הֶדְיוֹט, וְהַמְּסִית אֶת הַהֶדְיוֹט׳. הָא חָכָם לֹא? מִכֵּיוָן שֶׁהוּא מַסִּית אֵין זֶה חָכָם, מִכֵּיוָן שֶׁהוּא נִסַּת אֵין זֶה חָכָם. כֵּיצַד עוֹשִׂין לוֹ לְהַעֲרִים עָלָיו? מַכְמִינִים עָלָיו שְׁנֵי עֵדִים בַּבַּיִת הַפְּנִימִית, וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בַּבַּיִת הַחִיצוֹן, וּמַדְלִיקִין נֵר עַל גַּבָּיו, כְּדֵי שֶׁיִּהוּ רוֹאִין אוֹתוֹ וְשׁוֹמְעִין אֶת קוֹלוֹ, שֶׁכֵּן עָשׂוּ לְבֶן סִטְדָא בְּלוֹד, שֶׁהִכְמִינוּ לוֹ שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים, וְהֵבִיאוּהוּ לְבֵית־דִּין וְסִקְּלוּהוּ. וְכָה תֵּמַר אָכֵן? ! שָׁנְיָא הִיא, דְּמַר׃ ׳אֲנִי׳. וְאָמַר אַף הָכָא׃ ׳אֲנִי׳! שֶׁלֹּא יִבְרַח וְיֵלֵךְ לוֹ, וְיֵלֵךְ וְיַסִּית אֶת אֲחֵרִים עִמּוֹ.

תַּמָּן תָּנֵינַן׃ ׳הַמֵּבִיא גֵּט וְאָבַד מִמֶּנּוּ, אִם מְצָאוֹ עַל אֲתַר – כָּשֵׁר, וְאִם לָאו – פָּסוּל׳. אֵיזֶהוּ ׳עַל אֲתַר׳? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר׃ כָּל שֶׁלֹּא עָבַר שָׁם בְּרִיָּה, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי׃ כָּל שֶׁלֹּא עָבְרוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה בְּנֵי־אָדָם. עָבַר גּוֹי, מַהוּ? נִשְׁמְעִנָּהּ מִן הָדָא׃ אַבָּא בַּר בַּר חַנָּה אַיְתִי גִּטָּא וַאֲבַד מִנֵּהּ, אַשְׁכְּחֵהּ חַד סַרְקַאי[50] אֲתָא עוֹבְדָא קֳמֵי רַבָּנָן וְאַכְשְׁרוּן, הָדָא אָמְרָה׃ עָבַר גּוֹי – כָּשֵׁר.

[פד׃]

נֵימַר, סִימָן הָיָה לוֹ בָּהּ, לָא־כֵן תָּנֵי׃ ׳אֵין סִימָן לְגִטִּין׳!

בְּהָהוּא דּוּ אָמַר׃ תַּרְתֵּי תִּלְתָּת שׁוּרִין, בְּרַם הָכָא׃ ה״א שִׁבּוֹ הָיָה נָקוּד. רַבִּי עֶזְרָא בָּעֵי קֳמֵי רַבִּי מָנָא׃ הָכָא לָמָּה הוּא פָּסוּל? אֲנִי אוֹמֵר׃ אַחֵר הָיָה שָׁם וְהָיָה שְׁמוֹ כִּשְׁמוֹ. הַגַּע עַצְמָךְ! שֶׁבָּדְקוּ כָּל אוֹתוֹ מָקוֹם וְלֹא מָצְאוּ שָׁם אַחֵר שֶׁשְּׁמוֹ כִּשְׁמוֹ! אֶלָּא מִשּׁוּם חֹמֶר הָיָה בָּעֲרָיוֹת. וְהָא תָּנֵינַן׃ ׳הָלְכוּ וְלֹא מָצְאוּ שָׁם אָדָם, וְהִשִּׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ. הָלְכוּ וְלֹא הִכִּירוּהוּ, וְהִשִּׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ׳! אֲמַר לֵהּ רַבִּי מָנָא׃ כֵּן. אָמַר לֵהּ רַבִּי שַׁמַּי, רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּא׃ הָאִישׁ הַזֶּה שֵׁנִי גִּטִּין הָיוּ בְיָדוֹ, אֶחָד כָּשֵׁר וְאֶחָד פָּסוּל, אִבֵּד אֶת הַכָּשֵׁר, וְהִשְׁלִיךְ אֶת הַפָּסוּל – בְּשָׁעָה שֶׁמָּצָא, אֲנִי אוֹמֵר׃ אֶת הַפָּסוּל מָצָא.

הֲלָכָה ז׃ מַתְנִיתִין׃ אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה׃ כְּשֶׁיָּרַדְתִּי לְנַהֲרְדְּעָא לְעִבּוּר הַשָּׁנָה, מְצָאנִי נְחֶמְיָה אִישׁ בֵּית דְּלִי, אָמַר לִי׃ שָׁמַעְתִּי שֶׁאֵין מַשִּׂיאִין אֶת הָאִשָּׁה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל עַל פִּי עֵד אֶחָד, אֶלָּא יְהוּדָה בֶּן בָּבָא. וְנוֹמֵיתִי לוֹ׃ כֵּן הַדְּבָרִים. אָמַר לִי׃ אֲמֹר לָהֶם מִשְׁמִי׃ אַתֶּם יוֹדְעִין שֶׁהַמְּדִינָה הַזֹּאת מְשֻׁבַּשֶׁת בִּגְיָסוֹת –

[49] צל

[50] סוֹחֵר יִשְׁמָעֵאלִי

מְקַבֵּל אֲנִי מֵרַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן: שֶׁמַּשִּׂיאִין הָאִשָּׁה עַל־פִּי עֵד אֶחָד. וּכְשֶׁבָּאתִי וְהִרְצֵיתִי הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל, שָׁמַח לִדְבָרַי, וְאָמַר: מָצִינוּ חָבֵר לִיהוּדָה בֶּן בָּבָא. מִתּוֹךְ דְּבָרִים, נִזְכַּר רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁנֶּהֶרְגוּ הָרוּגִים בְּתֵל אַרְזָא, וְהִשִּׂיא רַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן אֶת נְשׁוֹתֵיהֶן עַל פִּי עֵד אֶחָד, וְהֶחְזִקוּ לִהְיוֹת מַשִּׂיאִין עֵד מִפִּי עֵד, מִפִּי אִשָּׁה, מִפִּי עֶבֶד וּמִפִּי שִׁפְחָה.

גְּמָרָא: ׳אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה: כְּשֶׁיָּרַדְתִּי לִנְהַרְדְּעָא לְעִבּוּר הַשָּׁנָה, מְצָאנִי נְחֶמְיָה אִישׁ בֵּית דְּלִי׳ – מָצְאוּ כָתוּב בִּשְׁטָר: ׳מֵת פְּלוֹנִי׳, ׳נֶהֱרַג פְּלוֹנִי׳ – רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר: מַשִּׂיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ. רַבִּי בּוּן בַּר כָּהֲנָא אָמַר: אֵין מַשִּׂיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ. מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְדֵין וּמַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְדֵין. מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי יִרְמְיָה – ״עַל פִּי... עֵדִים״ (דְּבָרִים יט, טו). לֹא עַל־פִּי כְתָבָן, וְלֹא עַל־פִּי מְתֻרְגְּמָן, וְלֹא עֵד מִפִּי עֵד. וְעַכְשָׁו אֵין מַשִּׂיאִין עֵד מִפִּי עֵד? וְדִכְוָתַהּ: עַל־פִּי כְתָבָן וְעַל־פִּי מְתֻרְגְּמָן מַשִּׂיאִין. וּמַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי בּוּן בַּר כָּהֲנָא: ׳יָפֶה כֹּחַ הָעֵדִים מִכֹּחַ הַשְּׁטָר, וְכֹחַ הַשְּׁטָר מִכֹּחַ הָעֵדִים. שֶׁהָעֵדִים שֶׁאָמְרוּ: ׳מֵת פְּלוֹנִי׳, ׳נֶהֱרַג פְּלוֹנִי׳ – מַשִּׂיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ. מָצְאוּ כָתוּב בִּשְׁטָר: ׳מֵת פְּלוֹנִי׳, ׳נֶהֱרַג פְּלוֹנִי׳ – אֵין מַשִּׂיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ. יָפֶה כֹּחַ הַשְּׁטָר מִכֹּחַ הָעֵדִים: שֶׁהַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בְּעֵדִים – גּוֹבֶה מִנְּכָסָיו בְּנֵי חוֹרִין, בִּשְׁטָר – גּוֹבֶה מִנְּכָסִין מְשֻׁעְבָּדִין׳.

הֲלָכָה ח: מַתְנִיתִין: רַבִּי לִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמְרִים: אֵין מַשִּׂיאִין אֶת הָאִשָּׁה עַל־פִּי עֵד אֶחָד. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: לֹא עַל־פִּי אִשָּׁה וְלֹא עַל־פִּי קְרוֹבִים.

גְּמָרָא: ׳רַבִּי לִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמְרִים: אֵין מַשִּׂיאִין אֶת הָאִשָּׁה׳ וְכוּ׳ – תָּנִינַן: ׳הֶחְזִקוּ לִהְיוֹת מַשִּׂיאִין עֵד מִפִּי עֵד, מִפִּי אִשָּׁה, וְאִשָּׁה מִפִּי אִשָּׁה, וּמִפִּי עֶבֶד וּמִפִּי שִׁפְחָה, וּמִפִּי קְרוֹבִים׳; וְאַתְּ אָמַר הָכֵן! מַתְנִיתִין בְּמִשְׁנָה הָרִאשׁוֹנָה.

הֲלָכָה ט: מַתְנִיתִין: אָמְרוּ לוֹ: מַעֲשֶׂה בִּבְנֵי לֵוִי שֶׁהָלְכוּ לְצַעַר עִיר הַתְּמָרִים, וְחָלָה אֶחָד מֵהֶם בַּדֶּרֶךְ, וְהִנִּיחוּהוּ בְּפָנְדָּק, וּבַחֲזִירָתָן אָמְרוּ לַפָּנְדָּקִית: ׳אַיּוֹ חֲבֵרֵנוּ׳? נוֹמַת לָהֶם: ׳מֵת, וּקְבַרְתִּיו׳, וְהִשִּׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ. אָמְרוּ לוֹ: לֹא תְהֵא כֹּהֶנֶת כְּפָנְדָּקִית?! אָמַר לָהֶם: כְּשֶׁתְּהֵא הַפָּנְדָּקִית נֶאֱמֶנֶת. הַפָּנְדָּקִית הוֹצִיאָה לָהֶן מַקְלוֹ וּמְנַעֲלוֹ וְתַרְמִילוֹ וְסֵפֶר תּוֹרָה שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ.

גְּמָרָא: ׳הַפָּנְדָּקִית הוֹצִיאָה לָהֶן מַקְלוֹ וּמְנַעֲלוֹ וַאֲפִנְדָּתוֹ וְסֵפֶר תּוֹרָה שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ׳. רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא:

[פה.]

עָשׂוּ אוֹתָהּ כְּחַיָּה שֶׁהִיא נֶאֱמֶנֶת עַל אֲתַר. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר סוֹסַרְטָא: עָשׂוּ אוֹתָהּ כְּגוּי מֵסִיחַ לְתֹמוֹ. חַד אַרִיסְטוֹן בְּעָא קָמֵי רַבִּי מָנָא: לֵית הָדָא פְלִיגָא עַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ? דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: כָּל שֶׁשּׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ וְהוּא מֵשִׁיב! לֵית כֵּן כְּהֵהִיא דַּאֲמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר סוֹסַרְטָא. אִית כֵּן כְּהֵהִיא דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: עָשׂוּ אוֹתָהּ כְּחַיָּה שֶׁהוּא נֶאֱמֶנֶת עַל אֲתַר.

הַדָּרָן עָלָךְ פֶּרֶק הָאִשָּׁה בַּתְּרָא
וּסְלִיקָא לַהּ מַסֶּכֶת יְבָמוֹת

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּסַיְּעַן מֵרֵישׁ וְעַד כְּעַן

הַדְרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת יְבָמוֹת וְהַדְרָךְ עֲלָן, דַּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת יְבָמוֹת וְדַעְתָּךְ עֲלָן, לָא נִתְנַשֵּׁי מִנָּךְ מַסֶּכֶת יְבָמוֹת וְלָא תִתְנַשֵּׁי מִנָּן, לָא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלָא בְּעָלְמָא דְאָתֵי:
יאמר כן שלש פעמים ואחר כך יאמר זה:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּהֵא תוֹרָתְךָ אָמָּנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא. חֲנִינָא בַּר פַּפָּא, רָמֵי בַּר פַּפָּא, נַחְמָן בַּר פַּפָּא, אָחַאי בַּר פַּפָּא, אַבָּא מָרִי בַּר פַּפָּא, רַפְרָם בַּר פַּפָּא, רָכִישׁ בַּר פַּפָּא, סוּרְחַב בַּר פַּפָּא, אַדָּא בַּר פַּפָּא, דָּרוּ בַּר פַּפָּא:

הַעֲרֶב- נָא, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ (וְצֶאֱצָאֵי צֶאֱצָאֵינוּ) וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתְךָ לִשְׁמָהּ. מֵאֵיבַי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁשָּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קָרְנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים, אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדָבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים, אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים, אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שָׁחַת, שֶׁנֶּאֱמַר: וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִדֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי, כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתַּנִי לִסַּיֵּם יְבָמוֹת, כֵּן תַּעֲזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם, לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה, וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמֹד לִי וּלְזַרְעִי שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם, וְיִתְקַיֵּם בִּי: בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ: כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאולָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

מַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת

פֶּרֶק רִאשׁוֹן

[א.]

הֲלָכָה א: מַתְנִיתִין: בְּתוּלָה נִשֵּׂאת בַּיּוֹם הָרְבִיעִי, וְאַלְמָנָה בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי, שֶׁפְּעָמִים בַּשַּׁבָּת בָּתֵּי דִינִין יוֹשְׁבִין בַּעֲיָרוֹת בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי; שֶׁאִם הָיָה לוֹ טַעֲנַת בְּתוּלִין, הָיָה מַשְׁכִּים לְבֵית־דִּין.

גְּמָרָא: ׳בְּתוּלָה נִשֵּׂאת בַּיּוֹם הָרְבִיעִי׳ - בַּר קַפָּרָא אָמַר: מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בָּם בְּרָכָה. וַהֲלֹא אֵין כְּתִיב בְּרָכָה אֶלָּא בַּחֲמִישִׁי וּבַשִּׁשִּׁי בִּלְבַד! בַּחֲמִישִׁי בָּעוֹפוֹת וּבַדָּגִים, בַּשִּׁשִּׁי בָּאָדָם וְחַוָּה, אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: טַעְמָא דְּבַר־קַפָּרָא, רְבִיעִי אוֹר חֲמִישִׁי, חֲמִישִׁי אוֹר שִׁשִּׁי, וַהֲלֹא כְתִיב בְּרָכָה בַּשְּׁבִיעִי? אֵין כְּתִיב בְּרָכָה בַּבְּרִיּוֹת אֶלָּא בַּיּוֹם. מִפְּנֵי שֶׁאֵין כְּתִיב בְּרָכָה בַּבְּרִיּוֹת, הָא אִלּוּ הָוָה כְתִיב בְּרָכָה בַּבְּרִיּוֹת, הָיְתָה נִשֵּׂאת בְּשַׁבָּת?! לָא־כֵן תָּנֵי: לֹא יִבְעֹל אָדָם בְּעִילָה בַּתְּחִלָּה בְּשַׁבָּת מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה חַבּוּרָה?! אֶלָּא כָּאֲחֵרִים, מִפְּנֵי שֶׁאֲחֵרִים מַתִּירִין. כְּלוּם אֲחֵרִים מַתִּירִין אֶלָּא בְּשֶׁכָּנַס, שֶׁעַד שֶׁלֹּא כָּנַס אֵינוֹ זַכַּאי, לֹא בְמִצְיָאתָהּ, וְלֹא בְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, וְלֹא בְהֶפֵּר נְדָרֶיהָ; מִשֶּׁכָּנַס - זַכַּאי בְּמִצְיָאתָהּ, וּבְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, וּבְהֶפֵּר נְדָרֶיהָ. אִם אוֹמֵר אַתְּ כֵּן נִמְצֵאתָ כְּקוֹנֶה קִנְיָן בְּשַׁבָּת?

אָמַר רַבִּי מָנָא: הָדָא אָמְרָה, אִלֵּין דְּכָנְסִין אַרְמַלָּן - צָרִיךְ לְכָנְסָהּ מִבְּעוֹד יוֹם, שֶׁלֹּא יְהֵא כְּקוֹנֶה קִנְיָן בְּשַׁבָּת. רַבִּי לְעָזָר מַיְתֵי לָהּ טַעַם דְּמַתְנִיתִין, שֶׁאִם הָיָה לוֹ טַעֲנַת בְּתוּלִין - הָיָה מַשְׁכִּים לְבֵית־דִּין. מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי לְעָזָר: ׳מִן הַסַּכָּנָה וְהֵילָךְ נָהֲגוּ לָשֵׂאת בַּשְּׁלִישִׁי, וְלֹא מִחוּ בְיָדָן חֲכָמִים. בַּשֵּׁנִי אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, וְאִם מִפְּנֵי הָאֹנֶס - מֻתָּר׳. מַהוּ מִפְּנֵי הָאֹנֶס? מִפְּנֵי הַכְּשָׁפִים.

מַה בֵּין שֵׁנִי לִשְׁלִישִׁי? לֹא

[א:]

דּוֹמֶה מִשְׁתַּהֶא יוֹם אֶחָד לְמִשְׁתַּהֶא שְׁנֵי יָמִים, וְיִשְׁתַּהֶא שְׁנֵי יָמִים? שֶׁלֹּא יֵעָרֵב עָלָיו הַמִּקָּח. וְיֵעָרֵב עָלָיו הַמִּקָּח? לֵית יָכוֹל, דַּאֲמַר רַבִּי אִילָא בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר: מָצָא הַפֶּתַח פָּתוּחַ - אָסוּר לְקַיְּמָהּ, מְשׁוּם סְפֵק סוֹטָה. וְחָשׁ לוֹמַר, שֶׁמָּא אֲנוּסָה הִיא! קוֹל יוֹצֵא לַאֲנוּסָה. וַאֲפִלּוּ תָּחוּשׁ לָהּ מְשׁוּם אֲנוּסָה - לֹא סָפֵק אֶחָד, סָפֵק אֲנוּסָה סָפֵק מְפֻתָּה? מִדְּבַר תּוֹרָה לְהַחְמִיר! אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: וַאֲפִלּוּ תָּחוּשׁ לָהּ מְשׁוּם אֲנוּסָה?! שְׁתֵּי סְפֵקוֹת, סָפֵק אֲנוּסָה, סָפֵק מְפֻתָּה, סָפֵק מְשֻׁנְתְּאָרְסָה, סָפֵק עַד שֶׁלֹּא תֵּאָרֵס - שְׁתֵּי סְפֵקוֹת, מִדְּבַר תּוֹרָה לְהָקֵל.

קְדֵשָׁהּ בְּחֻפָּה - לֵית לֵהּ בְּאִלֵּין קְנָסַיָּא. אָמְרִין: רַבִּי מַתַּנְיָה עֲבַד לִבְרָתֵהּ כֵּן. עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי לְעָזָר, בְּמָקוֹם שֶׁבָּתֵּי דִינִין יוֹשְׁבִין בְּכָל יוֹם - תִּנָּשֵׂא בְּכָל יוֹם. וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין בָּתֵּי דִינִין יוֹשְׁבִין כָּל עִקָּר - תִּנָּשֵׂא בְּכָל יוֹם. שֶׁלֹּא לַעֲקֹר זְמַנּוֹ שֶׁל רְבִיעִי! אַף הוּא אִית לֵהּ כְּהָדָא דְתָנֵי בַּר קַפָּרָא, בַּר קַפָּרָא אָמַר: מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בָּהֶן בְּרָכָה. וְתִנָּשֵׂא בָּרִאשׁוֹן וְיֵשְׁכִּים לְבֵית־דִּין בַּשֵּׁנִי! אִית דְּבָעֵי מֵימַר: שֶׁלֹּא לַעֲקֹר זְמַנּוֹ שֶׁל רְבִיעִי. וְאִית דְּבָעֵי מֵימַר כְּהָדָא דְתָנֵי בַּר קַפָּרָא, דְּבַר קַפָּרָא אָמַר: מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בָּהֶן בְּרָכָה. שָׁוִין שֶׁאֵינָהּ נִשֵּׂאת לֹא בְעֶרֶב שַׁבָּת וְלֹא בְמוֹצָאֵי שַׁבָּת. לֹא בְעֶרֶב שַׁבָּת מִפְּנֵי כְּבוֹד שַׁבָּת. וְלֹא בְמוֹצָאֵי שַׁבָּת, חַבְרַיָּא אָמְרִין: מִפְּנֵי הַטַּרַח, רַבִּי יוֹסֵה אוֹמֵר:

[ב.]

מִפְּנֵי כְּבוֹד שַׁבָּת. מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְחַבְרַיָּא: ׳מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ בְּתוּלָה נִשֵּׂאת בַּיּוֹם הָרְבִיעִי? כְּדֵי שֶׁיְּהֵא אָדָם מַתְקִין צָרְכָיו שִׁלְשָׁה יָמִים זֶה אַחַר זֶה׳.

רַבִּי בָּא בַּר כָּהֵן אָמַר קָמֵי רַבִּי יוֹסֵה, רַב אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי: אָסוּר לְאָדָם לְאָרֵס אִשָּׁה בְּעֶרֶב שַׁבָּת. הָדָא דְאַתְּ אָמַר: שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת סְעֻדַּת אֵרוּסִין, הָא לֶאֱרוֹס - יְאָרֵס. שְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִלּוּ בְּתִשְׁעָה בְּאָב יְאָרֵס, שֶׁלֹּא יְקַדְּמֶנּוּ אַחֵר. מְחַלְפָא שִׁטְתָּא דִּשְׁמוּאֵל: תַּמָּן הוּא אָמַר (תְּהִלִּים סח, ז): "אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה" וְגוֹ'; (תְּהִלִּים סב, י): "בְּמֹאזְנַיִם לַעֲלוֹת הֵמָּה מֵהֶבֶל יָחַד". וְכָא אָמַר אָכֵן? ! אֶלָּא שֶׁלֹּא יְקַדְּמֶנּוּ אַחֵר בִּתְפִלָּה. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן, לָא קַיְמָה.

רַבִּי חִזְקִיָּה, רַבִּי אָחָא בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר: אָסוּר לָדוּן דִּינֵי מָמוֹנוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת. וְהָא מַתְנִיתָא פְּלִיגָא: 'לְפִיכָךְ אֵין דָּנִין לֹא בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְלֹא בְּעֶרֶב יוֹם־טוֹב' - דִּינֵי נְפָשׁוֹת, הָא דִינֵי מָמוֹנוֹת - דָּנִין! וְתָנֵי רַבִּי חִיָּה כֵּן: 'דָּנִין דִּינֵי מָמוֹנוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, אֲבָל לֹא דִינֵי נְפָשׁוֹת'. כָּאן לַהֲלָכָה, כָּאן לְדִבֵּר תּוֹרָה. רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי קִרְיסְפָּא: בּוֹגֶרֶת כְּחָבִית פְּתוּחָה הִיא, הָדָא דְאַתְּ אָמַר: שֶׁלֹּא לְהַפְסִידָהּ מִכְּתֻבָּתָהּ, אֲבָל לְקַיְמָהּ - אֵינוֹ רַשַּׁאי, מְשׁוּם סְפֵק סוֹטָה. וְאָתְיָא כַּיי דְּרַבִּי חֲנִינָא. דְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר: מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ לָהּ בְּתוּלִין, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבִּי, אָמַר לַהּ: אֵיכָן הֵן? אָמְרָה לֵהּ: מַעֲלוֹתָיו שֶׁל בֵּית אַבָּא הָיוּ גְבוֹהִין, וְנָשְׁרוּ. וְהֶאֱמִינָהּ רַבִּי. הָדָא דְתֵימַר: שֶׁלֹּא לְהַפְסִידָהּ מִכְּתֻבָּתָהּ, אֲבָל לְקַיְמָהּ - אֵינוֹ רַשַּׁאי, מְשׁוּם סְפֵק סוֹטָה.

וְאָתְיָא כַּיי דְּתָנֵינַן תַּמָּן: 'בְּתוּלָה אַלְמָנָה, גְּרוּשָׁה, וַחֲלוּצָה מִן הָאֵרוּסִין - כְּתֻבָּתָן מָאתַיִם, וְיֵשׁ לָהֶן טַעֲנַת בְּתוּלִין. בְּתוּלָה אַלְמָנָה, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה מִן הַנִּשּׂוּאִין - כְּתֻבָּתָן מָנֶה, וְאֵין לָהֶן טַעֲנַת בְּתוּלִין'. הָדָא דְאַתְּ אָמַר: בִּכְתֻבַּת מָנֶה מָאתַיִם, אֲבָל לְקַיְמָהּ - אֵינוֹ רַשַּׁאי, מְשׁוּם סְפֵק סוֹטָה. וְאָתְיָא כַּיי דְּתָנֵינַן תַּמָּן: 'הָאוֹכֵל אֵצֶל חָמִיו בִּיהוּדָה שֶׁלֹּא בְּעֵדִים - אֵינוֹ יָכוֹל לִטְעֹן טַעֲנַת בְּתוּלִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְיַחֵד עִמָּהּ'; הָדָא דְמַר: לִכְתֻבַּת מָנֶה מָאתַיִם, אֲבָל לְקַיְמָהּ - אֵינוֹ רַשַּׁאי, מִפְּנֵי סְפֵק סוֹטָה. וְאָתְיָא כַּיי דְּתָנֵינַן: 'הַנּוֹשֵׂא אֶת הָאִשָּׁה וְלֹא מָצָא לָהּ בְּתוּלִין, הִיא אוֹמֶרֶת: 'מִשֶּׁאֵרַסְתָּנִי נֶאֱנַסְתִּי וְנִסְתַּחֲפָה שָׂדֶךָ', וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא כִי, אֶלָּא עַד שֶׁלֹּא אֵרַשְׂתִּיךְ, וְהָיָה מְקֻחִי מְקֻחַ טָעוּת'. הָדָא דְמַר: לִכְתֻבַּת מָנֶה מָאתַיִם, אֲבָל לְקַיְמָהּ - אֵינוֹ רַשַּׁאי, מִשּׁוּם סְפֵק סוֹטָה. וְאָתְיָא כַּיי

[ב:]

דְּתָנֵינַן תַּמָּן: 'הִיא אוֹמֶרֶת: 'מִכַּת עֵץ אֲנִי', וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא כִי, אֶלָּא דְּרוֹסַת אִישׁ אַתְּ'. הָדָא דְתֵימַר: בִּכְתֻבַּת מָנֶה מָאתַיִם, אֲבָל לְקַיְמָהּ - אֵינוֹ רַשַּׁאי, מִשּׁוּם סְפֵק סוֹטָה. וְכִלְהֶן מִן הָהִיא דַּאֲמַר רַבִּי הִלָּא, בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר: מָצָא הַפֶּתַח פָּתוּחַ - אָסוּר לְקַיְמָהּ, מִשּׁוּם סְפֵק סוֹטָה.

עַל דַּעְתֵּהּ דְּרַבִּי לְעָזָר: בּוֹגֶרֶת, אֵימָתַי הִיא נִשֵּׂאת? בְּתוּלָה מִן הַנִּשּׂוּאִין, אֵימָתַי הִיא נִשֵּׂאת? מֵכַּת עֵץ כְּרַבִּי מֵאִיר, אֵימָתַי הִיא נִשֵּׂאת? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: 'אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁיָּצְאת בְּהִנּוּמָא'. וְלָא אִדְכַּר רְבִיעִי. הָדָא אָמְרָה: דְּלֵית רְבִיעִי כְּלוּם.

'וְאַלְמָנָה בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי' - 'שֶׁאִם אוֹמֵר אַתְּ לוֹ בְּאֶחָד מִכָּל יְמוֹת הַשַּׁבָּת, אַף הוּא מַשְׁכִּים וְיוֹצֵא לְמְלַאכְתּוֹ. מִתּוֹךְ שֶׁאַתְּ אוֹמֵר לוֹ בַּחֲמִישִׁי בְּשַׁבָּת, אַף הוּא שָׁמַח עִמָּהּ חֲמִישִׁי שִׁשִּׁי וּשְׁבִיעִי'. מֹשֶׁה הִתְקִין שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה, וְשִׁבְעַת יְמֵי הָאֵבֶל, וְלֹא הִתְקִין לָאַלְמָנָה כְּלוּם. אַף־עַל גַּב דְּתֵימַר לֹא הִתְקִין לָאַלְמָנָה כְּלוּם - טְעוּנָה בְּרָכָה, מִבַּעַז, דִּכְתִיב (רוּת ד, ב): "וַיִּקַּח בֹּעַז עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי הָעִיר וַיֹּאמֶר שְׁבוּ פֹה וַיֵּשֵׁבוּ". אָמַר רַבִּי אַלֶכְסַנְדְּרִי: מִכָּן שֶׁאֵין קָטָן רַשַּׁאי לֵישֵׁב עַד

שֶׁיֹּאמַר לוֹ הַגָּדוֹל: ״שֵׁב״! אָמַר רַבִּי פִּנְחָס: מִכָּן לַבַּיִת הַזֶּה, שֶׁהֵן מְמַנִּין זְקֵנִים, בְּבָתֵּי מִשְׁתָּיוֹת שֶׁלָּהֶן. אָמַר רַבִּי לְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵה: מִכָּן לְבִרְכַּת חֲתָנִים שֶׁהִיא בַּעֲשָׂרָה. אָמַר רַבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי: וְלֹא סוֹף דָּבָר בָּחוּר לִבְתוּלָה, אֶלָּא אֲפִלּוּ אַלְמוֹן לָאַלְמָנָה, מִבֹּעַז, שֶׁהָיָה אַלְמוֹן, וְרוּת הָיְתָה אַלְמָנָה. וּכְתִיב (רות א, יט): ״וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן״. וְאֶפְשָׁר כֵּן כָּל קַרְתָּא מִתְבַּהֲלָה בְּגִין נָעֳמִי עַל עֲלִיבְתָּא?! אֶלָּא אִשְׁתּוֹ שֶׁל בֹּעַז מֵתָה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, עַד כָּל עַמָּא גָּמַל חִסְדָּא, נִכְנְסָה רוּת עִם נָעֳמִי, וְנִמְצֵאת זוֹ יוֹצֵאת וְזוֹ נִכְנֶסֶת.

תָּנֵי: ״אוֹמְרִים בִּרְכַּת חֲתָנִים כָּל שִׁבְעָה״. רַבִּי יִרְמְיָה סְבַר מֵימַר מַפְקִין כַּלְתָּא כָּל שִׁבְעָה. אָמַר לֵהּ רַבִּי יוֹסֵה: וְהָא תָּנֵי רַבִּי חִיָּה: ״אוֹמְרִים בִּרְכַּת אֲבֵלִים כָּל שִׁבְעָה״. אִית לָךְ מֵימַר: מַפְקִין מֵיתָא כָּל שִׁבְעָה. מָיֵי כַּדּוּן? מַה כָּאן מְנַחֵם עִמּוֹ - אַף כָּאן מְשַׁמֵּחַ עִמּוֹ; מַה כָּאן מַזְכִּירִין - אַף כָּאן מַזְכִּירִין.

תָּנֵי: ״אָמַר רַבִּי יוּדָה: בִּיהוּדָה בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ מַעֲמִידִין אוֹתָן שְׁנֵי שׁוֹשְׁבִינִין, אֶחָד מִשֶּׁל כַּלָּה וְאֶחָד מִשֶּׁל חָתָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הָיוּ מַעֲמִידִין אוֹתָן אֶלָּא בִּשְׁעַת נִשּׂוּאִין, וּבַגְּלִיל לֹא הָיוּ עוֹשִׂין כֵּן. בִּיהוּדָה בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ מְיַחֲדִין הֶחָתָן אֵצֶל הַכַּלָּה שָׁעָה, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא לִבּוֹ גַּס בָּהּ, וּבַגְּלִיל לֹא הָיוּ עוֹשִׂין כֵּן. בִּיהוּדָה בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ הַשּׁוֹשְׁבִינִין מְפַשְׁפְּשִׁין בְּמִקּוֹם הֶחָתָן וּבְמִקּוֹם הַכַּלָּה, וּבַגְּלִיל לֹא הָיוּ עוֹשִׂין כֵּן. בִּיהוּדָה בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ הַשּׁוֹשְׁבִינִין יְשֵׁנִין בְּמִקּוֹם חָתָן וּבְמִקּוֹם כַּלָּה, וּבַגְּלִיל לֹא הָיוּ עוֹשִׂין כֵּן.

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת בָּבָא בַּתְרָא פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

ג,א הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת - מָכַר אֶת הַדֶּלֶת, וְאֶת הַנָּגָר, וְאֶת הַמַּנְעוּל, וְאֶת הַמַּכְתֶּשֶׁת הַחֲקוּקָה. אֲבָל לֹא מָכַר אֶת הַתַּנּוּר, וְלֹא אֶת הַכִּירַיִם, וְלֹא אֶת הָרֵחַיִם, וְלֹא אֶת הַמַּכְתֶּשֶׁת הַקְּבוּעָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כָּל הַמְּחֻבָּר בַּקַּרְקַע - הֲרֵי זֶה מָכוּר. וְאִם אָמַר לוֹ: "הוּא וּמַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" - הֲרֵי כֻלָּן מְכוּרִין. וְאַף עַל פִּי שֶׁאוֹמֵר לוֹ: "הוּא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" - לֹא מָכַר אֶת הַבְּאֵר וְלֹא אֶת הַשָּׂדֶה וְלֹא אֶת הַדּוּתוֹת וְהַיְצִיעִים, וְלֹא אֶת הַמְּעָרוֹת שֶׁבְּתוֹכוֹ. אִם כֵּן לָמָּה כָּתַב עוּמְקָא וְרוּמְא? שֶׁאִם רָצָה לְהַגְבִּיהַּ - מַגְבִּיהַּ, לְהַשְׁפִּיל - מַשְׁפִּיל. כָּל שֶׁאֵינוֹ מָכוּר בַּבַּיִת - מָכוּר בֶּחָצֵר. הַמּוֹכֵר אֶת הֶחָצֵר - מָכַר אֶת הַבַּיִת. הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת - לֹא מָכַר אֶת הֶחָצֵר, אֶלָּא אֲוִירָהּ שֶׁל חָצֵר.

ג,ב הַמּוֹכֵר אֶת הֶחָצֵר - מָכַר בָּתִּים הַפְּנִימִים וּבָתִּים הַחִיצוֹנִים. אֲבָל לֹא מָכַר אֶת הַוִּילָאוֹת, וְלֹא אֶת הַוִּילְסָאוֹת, וְלֹא אֶת הַמֶּרְחָצָאוֹת שֶׁלִּפְנִים הֵימֶנּוּ, וְאִם הָיוּ עֲשׂוּיִין לְתַשְׁמִישׁ הֶחָצֵר - הֲרֵי כֻלָּן מְכוּרִין. אֲצְטַבְלָן הָעֲשׂוּי לְתַשְׁמִישׁ חָצֵר - מָכוּר. לָרִבִּים - אֵין מָכוּר. חֲנָיוֹת הַפְּתוּחוֹת לִפְנִים - מָכוּרוֹת עִמָּהּ. לַחוּץ - אֵין מָכוּרוֹת עִמָּהּ. לִפְנִים וְלַחוּץ - הֲרֵי אֵלּוּ מְכוּרוֹת עִמָּהּ:

ג,ג הַמּוֹכֵר אֶת בֵּית הַבַּד - מָכַר אֶת הַיְצִירִים, וְאֶת הַיְקָבִים, אֶת הַמַּפָּרְכוֹת, וְאֶת הָרֵחַיִם הַתַּחְתּוֹנָה. אֲבָל לֹא מָכַר אֶת הַשֹּׁקֶן, וְלֹא אֶת הַמַּרְצוּפִין, וְלֹא אֶת הָרֵחַיִם הָעֶלְיוֹנָה. וְאִם אָמַר לוֹ: "הוּא וּמַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" - הֲרֵי כֻלָּן מְכוּרִין. וְאַף עַל פִּי שֶׁאָמַר לוֹ: "הוּא וּמַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" - לֹא מָכַר לוֹ אֶת הַבּוֹר, וְלֹא אֶת הַשִּׁיחַ, וְלֹא אֶת הַיְצִיעִין, וְלֹא אֶת הַדּוּתוֹת, וְלֹא אֶת הַמְּעָרוֹת שֶׁבְּתוֹכוֹ. וְאִם אָמַר לוֹ: "הוּא וּמַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" - הֲרֵי כֻלָּן מְכוּרִין:

ג,ד הַמּוֹכֵר אֶת הַמֶּרְחָץ - מָכַר בָּתִּים הַפְּנִימִים וּבָתִּים הַחִיצוֹנִים, בֵּית הַיּוֹרוֹת בֵּית הַקָּמִין וּבֵית הָאוּלְיָיאִרִין. אֲבָל לֹא מָכַר לֹא אֶת הַיּוֹרוֹת, וְלֹא אֶת הַקָּמִין, וְלֹא אֶת הַמִּגְדָּלִים שֶׁבְּתוֹכוֹ. וְאִם אָמַר לוֹ: "הוּא וּמַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" - הֲרֵי כֻלָּן מְכוּרִין. וְאַף עַל פִּי שֶׁאָמַר לוֹ: "הוּא וּמַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" - לֹא מָכַר אֶת הַבַּרִיכוֹת הַמִּסְתַּפְּקִין מֵהֶן מַיִם בֵּין בִּימוֹת הַחַמָּה בֵּין בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, וְאַף לֹא בֵּית כְּנֶסֶת הָעֵצִים. וְאִם אָמַר לוֹ: "מֶרְחָץ וְכָל מְשַׁמְּשָׁיהָ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" - הֲרֵי כֻלָּן מְכוּרִין:

ג,ה הַמּוֹכֵר אֶת הַשָּׂדֶה - לֹא מָכַר אֶת הַגֹּת וְלֹא אֶת הַשּׁוֹמֵרָה אַף עַל פִּי שֶׁהֵן כֻּרֵם. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: אַף לֹא מְחִיצַת הַקָּנִים שֶׁהִיא בֵּית רֹבַע. מָכַר לוֹ כָּל הָאִילָנוֹת, חוּץ מֵחָרוּב הַמֻּרְכָּב וְסַדָּן שִׁקְמָה. וְכָל שֶׁאֵינוֹ מָכוּר בַּשָּׂדֶה - מָכוּר בָּעִיר. הַמּוֹכֵר הָעִיר, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סַנְטֵר - מָכוּר. אִינְקוּלְמוֹס - אֵין מָכוּר. וְאִם אָמַר לוֹ: "הֵיא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" - הֲרֵי כֻלָּן מְכוּרִין. וְאַף עַל פִּי שֶׁאָמַר לוֹ: "הֵיא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" - לֹא מָכַר אֶת שִׁיְרֶיהָ, וְלֹא אֶת בְּנוֹתֶיהָ, וְלֹא אֶת הַחוֹרְשִׁין הַמּוּקְצִין בְּפְנֵי עַצְמָן, וְלֹא אֶת הַבִּיבָרִין שֶׁל חַיָּה וְשֶׁל עוֹפוֹת וְשֶׁל דָּגִים:

ג,ו הַמּוֹכֵר אֶת הַכֶּרֶם - מָכַר אֶת הַקָּנִים, וְאֶת הַדּוֹקְרָנִין, וְאֶת זְמוֹרוֹת שִׁקְמָה שֶׁבְּתוֹכוֹ. אֲבָל לֹא מָכַר לֹא אֶת הָעֵצִים וְלֹא אֶת הָאֲבָנִים סְוִירוֹת, בֵּין לְגִירוֹ וּבֵין לְגָדְרוֹ, וְלֹא אֶת זְבָלִים, וְלֹא אֶת קוֹרוֹת שִׁקְמָה שֶׁבְּתוֹכוֹ. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: כָּל הָעוֹשֶׂה לְתַשְׁמִישׁ הַכֶּרֶם - הֲרֵי זֶה מָכוּר. מָכַר לוֹ כָּל הָאִילָנוֹת, חוּץ מֵחָרוּב מֻרְכָּב שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וּמֵחָרוּב סַדָּן שִׁקְמָה שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וּשְׁאָר כָּל הֶחָרוּבִין אֵינָן מְכוּרִין, וּשְׁאָר כָּל הַסַּדָּנִין אֵינָן מְכוּרִין:

ג,ז הָאַחִין שֶׁחָלְקוּ אֶת שֶׁלָּהֶן בְּמָקוֹם אֶחָד, אֲפִלּוּ הוּא בִּיהוּדָה וְהֵן בַּגְּלִיל, הוּא בַּגָּלִיל וְהֵן בִּיהוּדָה, אוֹ שֶׁהָיוּ בְּמָקוֹם אֶחָד, כֵּיוָן

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁזָּכָה אֶת אֶחָד מֵהֶן - זָכָה בְּכֻלָּן. אִם הָיָה עִמּוֹ בַּמְּדִינָה, כֵּיוָן שֶׁקִּבֵּל עָלָיו - הֲרֵי זֶה זָכָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִם עֲתִידִין לְהַטִּיל גּוֹרָלוֹת - עַד שֶׁיְּטִילוּ גּוֹרָלוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַמְקַדֵּישׁ אֶת הַשָּׂדֶה - לֹא הִקְדִּישׁ אֶלָּא חָרוּב מֵרְכָּב וְסַדָּן שֶׁקָּמָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן יוֹנְקִין מִשָּׂדֶה הֶקְדֵּשׁ:

מַסֶּכֶת בָּבָא בַּתְרָא פֶּרֶק רְבִיעִי

ד,א הַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה - מָכַר אֶת הָאַסְכְּלָא, וְאֶת בֵּית הַמַּיִם שֶׁבְּתוֹכָהּ. אֲבָל לֹא מָכַר לֹא אֶת הַיְצִיעִין, וְלֹא אֶת הַיְשָׁוִין, וְלֹא אֶת הָאִיזְקָפָה, וְלֹא אֶת הַבֵּיצִית. סוּמְכוֹס אוֹמֵר: מָכַר אֶת הַדּוּגִית - מָכַר אֶת הָעֹל. מָכַר אֶת הַפָּרוֹת - לֹא מָכַר אֶת הָעֹל. מָכַר אֶת הַצֶּמֶד - לֹא מָכַר אֶת הַבָּקָר. מָכַר אֶת הַבָּקָר - לֹא מָכַר אֶת הַצֶּמֶד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַכֹּל לְפִי הַדְּמִים:

ד,ב כֵּיצַד? חֲמוֹר וְכֵלָיו אֲנִי מוֹכֵר לְךָ - מָכַר אֶת הַמִּרְדַּעַת, וְאֶת הָאַכְפָּ, וְאֶת הַשָּׁלִיף, וְאֶת הַקֶּלְקִי, וְאֶת הַחֲבוּק. אֲבָל לֹא מָכַר לֹא אֶת הַזּוּג, וְלֹא אֶת הַקְּרָקָשׁ, וְלֹא אֶת פְּרוּמְבְּיָא, וְלֹא אֶת חֲסִיקָא, וְלֹא אֶת כּוּמְנִי, וְלֹא אֶת הַסַּק. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הָיָה עָלָיו שָׁלִיף מָלֵא גִיפְּצוֹ - נוֹתְנוֹ לוֹ. וְאִם אָמַר: "חֲמוֹר וְכָל מַה שֶּׁעָלָיו אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" - הֲרֵי כֻלָּן מְכוּרִין.

ד,ג הַמּוֹכֵר שִׁפְחָה לַחֲבֵרוֹ - מָכַר כֵּלִים שֶׁעָלֶיהָ, אֲפִלּוּ הֵן מֵאָה. אֲבָל לֹא מָכַר לֹא אֶת הַשִּׁירַיִם, וְלֹא אֶת הַנְּזָמִים, וְלֹא אֶת הַטַּבָּעוֹת, וְלֹא אֶת הַקְּטָלָאוֹת שֶׁבְּצַוָּארָהּ. וְאִם אָמַר לוֹ: "שִׁפְחָה וְכָל מַה שֶּׁעָלֶיהָ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ", אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ כֵּלִים שֶׁהֵן מֵאָה מָנֶה - הֲרֵי כֻלָּן מְכוּרִין. שִׁפְחָה מְעֻבֶּרֶת אֲנִי מוֹכֵר לְךָ - פָּרָה מְעֻבֶּרֶת אֲנִי מוֹכֵר לְךָ - מָכַר אֶת הַוָּלָד. שִׁפְחָה מֵינִיקָה אֲנִי מוֹכֵר לְךָ - פָּרָה מֵינִיקָה אֲנִי מוֹכֵר לְךָ - לֹא מָכַר אֶת הַוָּלָד.

הַמּוֹכֵר שִׁפְחָה לַחֲבֵרוֹ עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מוּמִין, אָמַר לוֹ: שִׁפְחָה זוֹ חוֹלָה הִיא, שׁוֹטָה הִיא, נִכְפִּית הִיא, שֶׁעֲמוּמִית הִיא, וְהָיָה בָהּ מוּם אַחֵר, וְסָנְפוֹ בֵּין הַמּוּמִין - הֲרֵי זֶה מֶקַח טָעוּת. אָמַר לוֹ: אוֹתוֹ הַמּוּם וּמוּם אַחֵר עִמּוֹ - אֵין זֶה מֶקַח טָעוּת:

ד,ד הַמּוֹכֵר פָּרָה לַחֲבֵרוֹ עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מוּמִין, וְאָמַר לוֹ: נַגְחָנִית הִיא, נַגָּפָנִית הִיא, נַשָּׁכָנִית הִיא, רַבָּצָנִית הִיא, בַּעֲטָנִית הִיא, וְהָיָה בָהּ מוּם אַחֵר וְסָנְפוֹ עִם הַמּוּמִין - הֲרֵי זֶה מֶקַח טָעוּת. וְאִם אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הַמּוּם וּמוּם אַחֵר עִמּוֹ - אֵין זֶה מֶקַח טָעוּת.

הַמּוֹכֵר עֶבֶד לַחֲבֵרוֹ, וְנִמְצָא גַּנָּב אוֹ קַבָּיוּסְטוֹס - הִגִּיעוֹ. לְסָטִים, אוֹ שֶׁהָיָה מַכְתָּב לַמַּלְכוּת - הֲרֵי זֶה מֶקַח טָעוּת. סֵפֶר שֶׁל צָבָאִים, וְנִמְצָא גּוֹיִל, אוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טָעוּת בֵּין דַּף לְדַף - הֲרֵי אֵין זֶה מְכוּר. מָכַר שׁוֹבָךְ - מָכַר אֶת יוֹנִין. מָכַר אֶת יוֹנִין - מָכַר אֶת שׁוֹבָךְ. מָכַר כּוֹרֶת - מָכַר דְּבוֹרִין. מָכַר דְּבוֹרִין - מָכַר כּוֹרֶת:

ד,ה חַלּוֹת דְּבַשׁ - אֵין רַשַּׁאי לְסָרֵס אֶת כֻּלָּן כְּאֶחָד, אֶלָּא מְנִיחַ שְׁתֵּי חַלּוֹת הַחִיצוֹנוֹת, וְהַשְּׁאָר עוֹלוֹת. וְאִם אֵין שָׁם אֶלָּא הֵן - אֵין רַשַּׁאי לִיגַּע בָּהֶן. זֵיתִים לָקוּץ - אֵין רַשַּׁאי לְשָׁרֵשׁ אֶת כֻּלָּן כְּאֶחָד, אֶלָּא מְנִיחַ שְׁתֵּי גְּרוֹפִיּוֹת בְּעִקָּרָן וְנוֹטֵל אֶת הַשְּׁאָר. בַּאֲרָזִין - מְשָׁרֵשׁ וְנוֹטֵל. בַּזְּמוֹרוֹת וּבַקָּנִים - נוֹטֵל אֶת הַהוּצִין:

ד,ו הַמּוֹכֵר אֶת הָרֹאשׁ בִּבְהֵמָה דַּקָּה - לֹא מָכַר אֶת הַלֶּחִי. וְאִם הָיָה טָבַח כֹּהֵן - הֲרֵי זֶה מָכוּר: הַמּוֹכֵר אֶת הָרֹאשׁ בִּבְהֵמָה גַּסָּה - לֹא מָכַר אֶת הָרַגְלַיִם. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִמְכּוֹר - הֲרֵי אֵלּוּ מְכוּרוֹת:

ד,ז הַקּוֹנֶה אִילָן אֶחָד בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ - הֲרֵי זֶה לֹא קָנָה קַרְקַע. כָּל שֶׁתַּחְתָּיו וְחוּצָה לוֹ כְּמִלֹּא הָאוֹרֶה וְסָלוֹ - זֶה וְזֶה אֵינוֹ רַשַּׁאי לְזוֹרְעָהּ. קָנָה שְׁנַיִם - קָנָה קַרְקַע. קָנָה אִילָן שֶׁבֵּינֵיהֶן, כָּל שֶׁמַּחְלִיפִין חוּץ מִמְּלֹא הָאוֹרֶה וְסָלוֹ, וּבַעַל הַשָּׂדֶה רַשַּׁאי לִגְדֹּעַ. נִקְצַץ הָאִילָן אוֹ שֶׁיָּבֵשׁ - הַקַּרְקַע שֶׁל בַּעַל הָאִילָן; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא קָנָה

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

לֹא אֶת הַקֶּרֶץ וְלֹא אֶת הָאַיִל, עַד שֶׁקָּנָה שְׁלֹשָׁה. קָנָה שְׁלֹשָׁה - קָנָה קֶרֶץ, קָנָה אַיִל שֶׁבֵּינֵיהֶן. נִקְצַץ הָאַיִל אוֹ שֶׁיָּבֵשׁ - הַקֶּרֶץ שֶׁל בַּעַל הָאַיִל. וְכַמָּה יְהֵא קָרוֹבִין זֶה לָזֶה? כְּדֵי שֶׁיְּהֵא בָּקָר עוֹבֵר בְּכֻלָּיו. וְכַמָּה יִהְיוּ רְחוֹקִין זֶה מִזֶּה? מִמַּטָּע עֶשְׂרָה לְבֵית סְאָה. פָּחוֹת מִכֵּן אוֹ יֶתֶר עַל כֵּן, אוֹ שֶׁקָּנָאן שְׁלֹשָׁה כְּאֶחָד - לֹא קָנָה לֹא אֶת הַקֶּרֶץ וְלֹא אֶת הָאַיִל שֶׁבֵּינֵיהֶן:

ד,ח הַמַּקְדִּישׁ שְׁלֹשָׁה אֵילָנוֹת מִמַּטָּע עֶשְׂרָה לְבֵית סְאָה - הִקְדִּישׁ אֶת הַקֶּרֶץ וְאֶת הָאַיִל שֶׁבֵּינֵיהֶן. וּכְשֶׁהוּא פּוֹדֶה - פּוֹדֶה בֵּית זֶרַע חֹמֶר שְׂעוֹרִין בַּחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף. פָּחוֹת מִכֵּן אוֹ יֶתֶר עַל כֵּן, אוֹ שֶׁהִקְדִּישָׁן זֶה אַחַר זֶה, אוֹ שֶׁהִקְדִּישׁ שְׁלָשְׁתָּן כְּאֶחָד - לֹא הִקְדִּישׁ לֹא אֶת הַקֶּרֶץ וְלֹא אֶת הָאַיִל שֶׁבֵּינֵיהֶן. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִלּוּ חָזַר וְהִקְדִּישׁ אֶת הַשָּׂדֶה, כְּשֶׁהוּא פּוֹדֶה - פּוֹדֶה אֶת הָאַיִל בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וְאֶת הַשָּׂדֶה בִּפְנֵי עַצְמָהּ:

ד,ט שְׁנַיִם שֶׁנָּטְעוּ אֶת הַכֶּרֶם - זֶה מַרְחִיק שְׁתֵּי אַמּוֹת וְנוֹטֵעַ, וְזֶה מַרְחִיק שְׁתֵּי אַמּוֹת וְנוֹטֵעַ. נִקְצַץ הַכֶּרֶם, אוֹ שֶׁיָּבֵשׁ - הַקֶּרֶץ שֶׁל בַּעַל הַכֶּרֶם. שְׁנַיִם שֶׁנָּטְעוּ אֶת הַשָּׂדֶה, וְעָמַד אֶחָד מֵהֶן וְקִצַּץ אֶת שֶׁלּוֹ - מַרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת וְנוֹטֵעַ. נִקְצַץ הַכֶּרֶם אוֹ שֶׁיָּבֵשׁ - הַקֶּרֶץ שֶׁל בַּעַל הַכֶּרֶם. עָמַד אֶחָד מֵהֶן וְקִצַּץ אֶת שֶׁלּוֹ - מַרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת וְזוֹרֵעַ. נִקְצַץ הַכֶּרֶם אוֹ שֶׁיָּבֵשׁ - הַקֶּרֶץ שֶׁל בַּעַל הַשָּׂדֶה.

שְׁנַיִם שֶׁחָלְקוּ, אֶחָד נוֹטֵל אֶת הַכֶּרֶם, וְאֶחָד נוֹטֵל שָׂדֶה לָבָן - נוֹתְנִין לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּצַד הַשָּׂדֶה לָבָן, שֶׁעַל מְנָת כֵּן קִבֵּל עָלָיו בַּעַל הַכֶּרֶם. נִקְצַץ הַכֶּרֶם אוֹ שֶׁיָּבֵשׁ - הַקֶּרֶץ שֶׁל בַּעַל הַכֶּרֶם:

ד,י הַמּוֹכֵר כֶּרֶם לַחֲבֵרוֹ בְּצַד שָׂדֶה לָבָן, וְכֵן הַמְקַבֵּל מֵחֲבֵרוֹ חֲצִי שָׂדֶה לִיטַע - נוֹתְנִין לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּצַד שָׂדֶה לָבָן, שֶׁעַל מְנָת כֵּן קִבֵּל עָלָיו בַּעַל הַכֶּרֶם. נִקְצַץ הַכֶּרֶם, אוֹ שֶׁיָּבֵשׁ - הַקֶּרֶץ שֶׁל בַּעַל הַכֶּרֶם:

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת בָּבָא בַּתְרָא פֶּרֶק חֲמִישִׁי

ה,א אַרְבַּע מִדּוֹת בַּמּוֹכְרִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּמְדָּה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל שְׁנֵיהֶם. אֲבָל אִם הָיָה (בירדו) [מִדָּה] שֶׁל אֶחָד מֵהֶן - רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן קָנָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ בְּחָצֵר שֶׁאֵינָהּ שֶׁל שְׁנֵיהֶם. בִּרְשׁוּת הַלּוֹקֵחַ, כֵּיוָן שֶׁקִּבֵּל עָלָיו - הֲרֵי זֶה קָנָה. בִּרְשׁוּת הַמּוֹכֵר, עַד שֶׁיְּגַבֶּיהָ אוֹ עַד שֶׁיּוֹצִיא מֵרְשׁוּת הַבְּעָלִים. בִּרְשׁוּת הַמּוּפְקָדִין אֶצְלוֹ, עַד שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו אוֹ עַד שֶׁיַּשְׁכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ. אֵימָתַי אָמְרוּ: "מְטַלְטְלִין נִקְנִין בִּמְשִׁיכָה"? בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ בְּחָצֵר שֶׁאֵינָהּ שֶׁל שְׁנֵיהֶן. בִּרְשׁוּת הַלּוֹקֵחַ, כֵּיוָן שֶׁקִּבֵּל עָלָיו - הֲרֵי זֶה קָנָה. בִּרְשׁוּת הַמּוֹכֵר - עַד שֶׁיַּגְבִּיהַ אוֹ עַד שֶׁיּוֹצִיא מֵרְשׁוּת הַבְּעָלִים. בִּרְשׁוּת זֶה שֶׁמְּפְקָד אֶצְלוֹ - עַד שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו, אוֹ עַד שֶׁיַּשְׁכִּיר לוֹ אֶת מְקוֹמוֹ:

ה,ב עַד שֶׁלֹּא נִתְמַלְּאת הַמִּדָּה נִשְׁבְּרָה מִדָּה - נִשְׁבְּרָה לַמּוֹכֵר. מִשֶּׁנִּתְמַלְּאת מִדָּה - נִשְׁבְּרָה לַלּוֹקֵחַ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיָה סַרְסוּר. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה: בִּזְמַן שֶׁהַצְּלוּחִית בְּיַד הַתִּינוֹק, וְחָנָוְנִי מְעָרֶה לְתוֹכָהּ שֶׁמֶן, וְנָפְלָה וְנִשְׁבְּרָה - שֶׁחַיָּב עַל הַשֶּׁמֶן וּפְטוּר עַל הַצְּלוּחִית. וְאִם הִטָּה צְלוּחִית וּשְׁבָרָהּ - חַיָּב אַף עַל הַצְּלוּחִית. וְרַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר שֶׁעַל מְנָת כֵּן שָׁלַח בְּנוֹ אֶצֶל חָנָוְנִי, עַל מְנָת שֶׁיְּאַבֵּד אֶת הָאִיסָר וְיִשַּׁבֵּר אֶת הַצְּלוּחִית:

ה,ג מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְהַשְׁפִּיעַ - מַשְׁפִּיעַ לוֹ כָּל צָרְכּוֹ, עַד שֶׁלֹּא נִתְמַלְּאוּ אֲחוֹרֵי מִדָּה וְשׁוּלֵי מִדָּה לְהַכְרִיעַ - מַכְרִיעַ לוֹ כָּל צָרְכּוֹ. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: טֶפַח מְלֹא הַחוּט הַמְאֹזְנַיִם, וּבְטוּרְטָנִי - טֶפַח שְׁהֵן שְׁנֵי טְפָחִים בְּלַח; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: כָּל הַמַּשְׁקָלוֹת שֶׁאָמְרוּ כְּשָׁעוֹר לְטַמְאָן - כָּךְ שָׁעוּר לְהַכְרִיעָן. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לְהַשְׁפִּיעַ וְשֶׁלֹּא לְהַכְרִיעַ - נוֹתֵן לוֹ גֵּירוּמִין. אֶחָד לַעֲשָׂרָה בַּלַּח, וְאֶחָד לְעֶשְׂרִים בְּיָבֵשׁ. הַמּוֹכֵר

תּוֹסֶפְתָּא

בְּפַקְטָנִי - כָּל הַשִּׁיפּוּעִין הֲרֵי הֵן שֶׁל מוֹכֵר. הַמּוֹכֵר בקטלזין בְּשׁוּק, מַשְׁקִין שֶׁבַּאֲחוֹרֵי מֵנִיקוֹת - הֲרֵי הֵן שֶׁל לוֹקֵחַ. וְלֹא יְהֵא מְעֻרֶה מִן הֶחָבִית, אֶלָּא קוֹנֵחַ מִן הָאַגָּן. וְשֶׁמֶן שֶׁקָּרַשׁ - אֵין מְפַשְּׁרִין אוֹתוֹ. אֵין חָנָנִי רַשַּׁאי לֹא לְהַרְתִּיעַ אֶת הַמִּדָּה, וְלֹא לְהַקְפִּיצָה וְלֹא לְנַטּוֹתָהּ, וְלֹא לְהוֹשִׁיבָהּ עַל צִדָּהּ, וְלֹא יַעֲשֶׂה קְנֵי מֹאזְנַיִם אָרוֹךְ מִצַּד אֶחָד וְקָצָר מִצַּד אֶחָד. וְלֹא יַעֲשֶׂה אֶת הַמָּחוּק עָבֶה מִצַּד אֶחָד וְצַר מִצַּד אֶחָד. וְלֹא יְהֵא מְעֻרֶב מַיִם בְּיַיִן, מֵי בלקייא בְּשֶׁמֶן, מֵי מַעְיָן בִּדְבָשׁ, סֹלֶת בִּדְבָשׁ, וְחֹמֶץ בְּשֶׁמֶן, חֹמֶץ בְּמוֹר, חוֹל בְּפוֹל, עֲלֵי גְּפָנִים בפילון, חֶלֶב הַמּוֹר בקטף, סִיקְרָא בְּצִיּוּר, וכסבורא בְּפִלְפְּלִין. חָנָנִי מְקַנֵּחַ מִדּוֹתָיו שֶׁל שֶׁמֶן פַּעַם אַחַת בַּשַּׁבָּת, וְשֶׁל יַיִן מִשֶּׁעָשָׂה שְׁלִישׁ, וְלֹא יְהֵא נוֹתֵן מִדּוֹתָיו וּמִשְׁקוֹלוֹתָיו בַּמֶּלַח מִפְּנֵי שֶׁהֵן חֲסֵרִין, שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרִים כה) כִּי תוֹעֲבַת ה׳ וְגוֹ׳ כָּל עוֹשֵׂה אֵלֶּה:

ה,ד רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי עֲקִיבָה: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (וַיִּקְרָא יט) מֹאזְנֵי צֶדֶק וְגוֹ׳, אָדָם מוֹכֵר לַחֲבֵרוֹ לָגִין וַחֲצִי רְבִיעִית וּשְׁמִינִית, וּכְשֶׁהוּא בָּא עִמּוֹ לְחָשְׁבּוֹן, לֹא יֹאמַר לוֹ מַלֵּא לִי אֶת הַמִּדָּה הַזֹּאת, מְחוֹל לִי אֶת הַקֻּרְטוֹב הַזֶּה, שֶׁאֵין הָאָמָּנוּת הַמִּדּוֹת תְּלוּיָה בַּבְּרִיּוֹת, וְהַמָּקוֹם הוּחַל שְׁמוֹ עֲלֵיהֶן. וְלֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁקָלוֹתָיו שֶׁל עֵץ שֶׁל אֶבֶן וְשֶׁל קִיסְפּוֹרִן וְשֶׁל מַתֶּכֶת, אֶלָּא שֶׁל זְכוּכִית. הָיָה מְבַקֵּשׁ עֶשֶׂר לִיטְרִין, לֹא יֹאמַר לוֹ שְׁקֹל לִי כָּל אַחַת וְאַחַת בְּפָנֵי עַצְמָהּ מִפְּנֵי הַכְּרִיעוֹת, אֶלָּא שְׁקֹל לִי כְּלָן כְּאַחַת. הָיָה מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שִׁלְשָׁה רְבָעֵי לִיטְרָא -שׁוֹקֵל לוֹ לִיטְרָא וְנוֹטֵל מִמֶּנָּה רְבִיעַ לִיטְרָא. הָיָה מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ חֲצִי לִיטְרָא - שׁוֹקֵל לוֹ לִיטְרָא וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ חֲצִי לִיטְרָא. רְבִיעַ לִיטְרָא -שׁוֹקֵל לוֹ רְבִיעַ לִיטְרָא. הָיָה מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ תַּרְקַב - מוֹדֵד לוֹ בְּסָאָה וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ תַּרְקַב. הָיָה מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ אַרְבָּעָה קַבִּין - מוֹדֵד לוֹ בְּסָאָה וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ מֵאַרְבַּעַת קַבִּין. הָיָה מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ קַבִּים נוֹתֵן לוֹ קַבִּים. לֹא יַעֲשֶׂה אָדָם מִדָּה חֲסֵרָה אוֹ מִדָּה יְתֵרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁמִּרַמֶּה בּוֹ אֶת אֲחֵרִים. בְּכָל מָקוֹם הֵן עוֹשִׂין תַּרְקַב וַחֲצִי תַּרְקַב, קַב וַחֲצִי קַב, רֹבַע תָּמָן וַחֲצִי תָּמָן, וְעוֹכְלָא הִין, וַחֲצִי הִין, וּשְׁלִישִׁית הִין, וּרְבִיעִית הִין, וְלוֹג וְלוֹג וַחֲצִי לוֹג, וּרְבִיעִית, וּשְׁמִינִית, וַחֲצִי שְׁמִינִית, וְאֶחָד מִשְׁמוֹנָה בַּשְּׁמִינִית, וְזֶה הוּא קֻרְטוֹב.

פְּרוּטִית שֶׁאָמְרוּ, אֶחָד מִשְּׁמוֹנָה פְּרוּטוֹת לְאִיסָר. אִיסָר - אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לְדִינָר. שֵׁשׁ מָעָה - כֶּסֶף דִּינָר. מָעָה כֶּסֶף - שְׁנֵי פּוּנְדְיוֹן. פּוּנְדְיוֹן - שְׁנֵי אִיסָרִים. אִיסָר - שְׁנֵי מסמסין. מסמס - שְׁנֵי קוּנְטְרֵיסִין. קוּנְטְרָס - שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: פְּרוּטָה שֶׁאָמְרוּ - אַחַת מִשֵּׁשׁ פְּרוּטוֹת לְאִיסָר. שֵׁשׁ הדרסין מָעָה. שְׁנֵי הִינְצִין - הַדְרִיס, שְׁנֵי שְׁמִינִית הִינָץ, וּשְׁתֵּי פְּרוּטוֹת שָׁמִין. אֵין מְשַׁתַּכְּרִין לֹא בַּבֵּיצִים וְלֹא בַּפֵּרוֹת פַּעֲמַיִם; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים מַתִּירִין:

מַסֶּכֶת בָּבָא בַּתְרָא פֶּרֶק שִׁשִּׁי

ו,א הַמּוֹכֵר זֵרְעוֹנֵי גִּנָּה לַחֲבֵרוֹ, זֶרַע הַנֶּאֱכָלִין, זֶרַע וְלֹא צָמַח, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי הַזֶּרַע וְלֹא דְּמֵי הוֹצָאָה. אָמְרוּ לוֹ: הַרְבֵּה מְבַקְּשִׁים אוֹתָם לִדְבָרִים אֲחֵרִים.

ו,ב הַמּוֹכֵר פֵּרוֹת לַחֲבֵרוֹ - הֲרֵי זֶה מְקַבֵּל עָלָיו רֹבַע טִנּוֹפֶת פִּיגִּים לִסְאָה. שְׁעוֹרִים - מְקַבֵּל עָלָיו רֹבַע קִטְנִית. קִשּׁוּאִין - מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר מְאֵרוֹת לַמְּאָה. קַנְקַנִּין - מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר נָאוֹת פְּנוֹסוֹת פְּנוֹסוֹת מְגֻפָּרוֹת לַמְּאָה. יֶתֶר עַל כֵּן, בְּכָלָן - מַחֲזִיר לוֹ אֶת הַשְּׁאָר וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ דְּמִים. הַלּוֹקֵחַ קַנְקַנִּין מֵחֲבֵרוֹ וְנִמְצְאוּ פְּנוֹסוֹת, וְנִשְׁתַּבְּרוּ - חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ דְּמֵי קַנְקַנִּין, אֲבָל לֹא דְּמֵי יַיִן. הַמּוֹכֵר יַיִן לַחֲבֵרוֹ סְתָם - חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתוֹ עַד הַפֶּסַח. מִבֶּסַח - חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתוֹ עַד עֲצֶרֶת. נִתַּיְשֵׁן - חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתוֹ עַד הֶחָג. הַמּוֹכֵר מַרְתֵּף לַחֲבֵרוֹ סְתָם, בָּזֶה אָמְרוּ: מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר קוֹסְסוֹת לַמְּאָה.

ו,ג "חֲבִית שֶׁל יַיִן אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" - נוֹתֵן לוֹ יַיִן יָפֶה. "חֲבִית שֶׁל יַיִן זוֹ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ" -

תּוֹסֶפְתָּא

נוֹתֵן לוֹ יַיִן הַמִּתְקַבֵּל בַּחֲנוּת. ״חֲבִית זוֹ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ״ - אֲפִלּוּ חֹמֶץ הִגִּיעוֹ. ״מֵאָה חֲבִיּוֹת שֶׁל יַיִן אֲנִי מוֹכֵר לְךָ״ - נוֹתֵן לוֹ יַיִן יָפֶה כְּרֹב יַיִן הַנִּמְכָּר בְּאוֹתוֹ מָקוֹם. ״מֵאָה חֲבִיּוֹת שֶׁל יַיִן אֵלּוּ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ״ - נוֹתֵן לוֹ יַיִן יָפֶה כְּרֹב יַיִן הַנִּמְכָּר בְּאוֹתוֹ חֻנּוּת. ״מֵאָה חֲבִיּוֹת אֵלּוּ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ״ - אֲפִלּוּ חֹמֶץ הִגִּיעוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר יַיִן לַחֲבֵרוֹ וְנִמְצָא קוֹסֵס - הִגִּיעוֹ. נִסְכּוֹ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ - יָצָא. עֻשָּׂאוֹ תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר - יָצָא. שָׁתָה מִמֶּנּוּ נָזִיר - הֲרֵי זֶה לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים:

ו,ד גְּשָׁמִים הַיּוֹרְדִין בֵּין הַגִּתּוֹת, אִם מַכַּת מְדִינָה הִיא - אֵין צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ. וְאִם אֵין מַכַּת מְדִינָה הִיא - צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ. לָקַח הֵימֶנּוּ לֶגִין וַחֲצִי לֶגִין, רְבִיעִית וּשְׁמִינִית - לֹא יַשְׁקֶה מֵהֶן לחמריו לְפוֹעֲלָיו, וְלֹא כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲלָיו טַעֲנַת מְזוֹנוֹת, אֶלָּא אִם כֵּן הוֹדִיעוֹ. הָיָה הוֹלֵךְ לְבֵית הָאֵבֶל וּלְבֵית הַמִּשְׁתֶּה, הָיָה בְּיָדוֹ לֶגִין שֶׁל יַיִן הַמִּתְקַשְׁקֵשׁ - לֹא יְמַלְאֶנּוּ מַיִם, מִפְּנֵי שֶׁטּוֹעֲנוֹ טַעֲנַת חִנָּם. וְאִם הָיָה חֲבֵר עִיר - הֲרֵי זֶה מֻתָּר.

הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לֹא יִסְרֹב אָדָם בַּחֲבֵרוֹ שֶׁיֹּאכַל אֶצְלוֹ, וְיוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל. וְלֹא יַרְבֶּה לוֹ בְּתַקְרֹבֶת, וְיוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל. וְלֹא יִפְתַּח לוֹ חֲבִיּוֹת מְכוּרוֹת לְחֶנְוָנִי, מִפְּנֵי שֶׁטּוֹעֲנוֹ טַעֲנַת חִנָּם. וְאִם הוֹדִיעוֹ מִתְּחִלָּה, אוֹ שֶׁהָיָה מְבַקֵּשׁ לְבוֹר לוֹ אֶת הַיָּפֶה - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. לֹא יִשְׁלַח אָדָם לַחֲבֵרוֹ חֲבִית שֶׁל יַיִן וְיִתֵּן עַל פִּיהָ שֶׁמֶן, מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה.

ו,ה הַלּוֹקֵחַ כֵּלִים לְשַׁלַּח לְבֵית חָמִיו, ״וְאָמַר: אִם נִתְקַבְּלוּ מִמֶּנּוּ - הֲרֵינִי נוֹתֵן לְךָ דְּמֵיהֶן, וְאִם לָאו - הֲרֵינִי נוֹתֵן כָּךְ וְכָךְ״. נִטְּלוּ הֵימֶנּוּ בַּהֲלִיכָה - חַיָּב לְשַׁלֵּם. בְּחזירה - הֲרֵי הוּא כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר. סוּמְכוֹס אוֹמֵר: הַמּוֹכֵר חֵלֶק לַחֲבֵרוֹ בְּבֵאר - אֵין פָּחוֹת מֵרוּבֵע. בְּחָבִית - אֵין פָּחוֹת מִשְּׁמֹנָה. בִּקְדֵרָה - אֵין פָּחוֹת מִשְּׁנֵים עָשָׂר. בְּטִפּוּחַ - אֵין פָּחוֹת מִשִּׁשָּׁה עָשָׂר. ״פַּרְדְּסִי אֲנִי מוֹכֵר לְךָ״, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ אִילָנוֹת - הִגִּיעוֹ, שֶׁלֹּא אָמַר לוֹ אֶלָּא שְׁמוֹ. ״כַּרְמִי אֲנִי מוֹכֵר לְךָ״ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ גְּפָנִים - הִגִּיעוֹ, שֶׁלֹּא אָמַר לוֹ אֶלָּא שְׁמוֹ. ״בֵּית כּוֹר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ״ בֵּין שֶׁהוּא כְּבֵית עֶשְׂרִים סְאָה וּבֵין שֶׁהוּא כְּבֵית אַרְבָּעִים סְאָה - הִגִּיעוֹ, שֶׁלֹּא אָמַר לוֹ אֶלָּא שְׁמוֹ. ״בֵּית כּוֹר הַמָּקֹף גְּדַר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ״ בֵּין שֶׁהוּא כְּבֵית עֶשְׂרִים סְאָה וּבֵין שֶׁהוּא כְּבֵית אַרְבָּעִים סְאָה - אֵין לוֹ אֶלָּא עַד מָקוֹם הַגָּדֵר.

ו,ו אֵין מוֹצִיאִין לָאֲכִילַת פֵּרוֹת מִנְּכָסִין הַמְשֻׁעְבָּדִין, מִפְּנֵי תִּקּוּן הָעוֹלָם. כֵּיצַד? גָּזַל הֵימֶנּוּ שָׂדֶה וַאֲכָלָהּ, וַהֲרֵי הִיא יוֹצְאָה לְפָנָיו - גּוֹבֶה אֶת הַקֶּרֶן מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִים. וְלַאֲכִילַת פֵּרוֹת - אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. וְאֵין מוֹצִיאִין לְשֻׁבָּח קַרְקָעוֹת וּלְמָזוֹן הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת, מִפְּנֵי תִּקּוּן הָעוֹלָם. כֵּיצַד? לָקַח הֵימֶנּוּ שָׂדֶה וְהִשְׁבִּיחָהּ, וַהֲרֵי הִיא יוֹצְאָה לְפָנָיו - גּוֹבֶה מִנְּכָסִים הַמְשֻׁעְבָּדִים. וְשֻׁבָּח קַרְקָעוֹת - אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁקָּדַם מְקוֹחוֹ שֶׁל זֶה לִשְׁבָּחוֹ שֶׁל זֶה. אֲבָל אִם קָדַם שִׁבְחוֹ שֶׁל זֶה לִמְקוֹחוֹ שֶׁל זֶה - זֶה וְזֶה אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. זֶה אוֹמֵר: ״שִׁבְחִי קָדַם״. וְזֶה אוֹמֵר: ״מְקוֹחִי קָדַם״ - הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה.

ו,ז אֵלּוּ וְאֵלּוּ שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים גּוּבְהָהּ שֶׁל מְעָרָה אַרְבַּע אַמּוֹת כּוּכִין שֶׁל בִּנְיָן שִׁבְעָה טְפָחִים וְטֶפַח לַכִּפָּה: עוֹשֶׂה חָצֵר עַל פִּי מְעָרָה שֵׁשׁ עַל שֵׁשׁ מָלֵא מִטָּה, אַחַת מִכָּאן וְאַחַת מִכָּאן, וּפוֹתֵחַ לְתוֹכָהּ שְׁתֵּי מְעָרוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַרְבַּע מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּסֶּלַע הַבָּא בְּיָדַיִם - פּוֹתֵחַ אֶת שְׁתֵּיהֶן מֵרוּחַ אַחַת. אָמְרוּ לוֹ: אִי אֶפְשָׁר לבן:

ו,ח ״קְנָטִינָר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ״ - הֲרֵי זֶה מַעֲמִיד לוֹ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עַל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה. בֵּין שֶׁאָמַר לוֹ: ״בֵּית כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ״. וּבֵין שֶׁאָמַר לוֹ: ״כְּבֵית כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ״ - הֲרֵי זֶה מְקַבֵּל עָלָיו חָרִיץ וּבְן

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

חָרִישׁ, וּמְחִיצַת גֶּדֶר שֶׁבֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵרוֹ. ״בַּיִת כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ הֵן חָסֵר וְהֵן יָתֵר״. אֶפִלּוּ פָּחַת רֹבַע לַסְּאָה, אוֹ הוֹתִיר רֹבַע לַסְּאָה שֶׁהֵן שִׁבְעַת קַבִּין וּמֶחֱצָה לְכוֹר - הִגִּיעוֹ. פָּחוֹת מִכֵּן אוֹ יָתֵר עַל כֵּן - מַחֲזִירִין זֶה לָזֶה. מַהוּ מַחְזִיר לוֹ? מָעוֹת כְּדַרְכָּן שֶׁלָּקַח הֵימֶנּוּ. וְאִם רָצָה - מַחְזִיר לוֹ קַרְקַע:

ו,ט הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: ״חֲצִי שָׂדִי וּבַיִת לָךְ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ״ - מְשַׁמְּנִין בֵּינֵיהֶן וְנוֹטֵל חֲצִי שָׂדֶה וּבַיִת לָךְ. אָמַר לָזֶה: ״חֲצִי שָׂדִי וּבַיִת לָךְ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ״. וְלָזֶה אָמַר: ״חֲצִי שָׂדִי וּבַיִת לָךְ אֲנִי מוֹכֵר לְךָ״ - מְשַׁמְּנִין בֵּינֵיהֶן, זֶה נוֹטֵל חֲצִי שָׂדֶהוּ וְזֶה נוֹטֵל חֲצִי שָׂדֶהוּ. לָזֶה אָמַר: ״בַּצָּפוֹן״. וְלָזֶה אָמַר: ״בַּדָּרוֹם״ - מְשַׁמְּנִין בֵּינֵיהֶן, זֶה נוֹטֵל בַּצָּפוֹן וְזֶה נוֹטֵל בַּדָּרוֹם. ״בַּיִת לָךְ כְּלַפֵּי צָפוֹן אֲנִי מוֹכֵר לְךָ״ - נוֹתֵן לוֹ בַּיִת לָךְ כְּלַפֵּי צָפוֹן. ״בַּיִת זֶרַע יְד״ - מַעֲמִיד לוֹ בַּיִת זֶרַע יָד.

מַסֶּכֶת בָּבָא בַּתְרָא פֶּרֶק שְׁבִיעִי

ז,א כָּל שֶׁהוּא לְפָנִים מֵחֲבֵרוֹ - הוּא קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ. וְנַחֲלָה מְשַׁמֶּשֶׁת וְהוֹלֶכֶת וְעוֹלָה אֶפִלּוּ עַד רְאוּבֵן. הָאַחִין זֶה אֶת זֶה, וְהָאֲחָיוֹת זוֹ אֶת זוֹ, הָאַחִין אֶת הָאֲחָיוֹת, וְהָאֲחָיוֹת אֶת הָאַחִין - נוֹחֲלִין וּמַנְחִילִין. מַמְזֵר מוֹרִישׁ אֶת קְרוֹבָיו. עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל, אֶפִלּוּ חָזַר הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְנִתְגַּיֵּר, עֶבֶד וְנִשְׁתַּחְרֵר - נָכְסָיו כְּנִכְסֵי הַגֵּר וּכְנִכְסֵי עֶבֶד מְשֻׁחְרָר - כָּל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה. נֶאֱמָנֶת חַיָּה לוֹמַר: ״זֶה יָצָא רִאשׁוֹן״. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁאֵין שָׁם עֵרְעוּר, אֲבָל יֵשׁ שָׁם עֵרְעוּר - הֲרֵי זֶה אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם הֶחְזִקָה עַל אוּמְדָּה - נֶאֱמֶנֶת. וְאִם לָאו - אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. הָיוּ מֻחְזָקִין בּוֹ שֶׁהוּא בְּכוֹר, וּבְשָׁעַת מִיתָה אָמַר: ״אֵינִי בְּכוֹר״ - אֵינוֹ נֶאֱמָן. מֻחְזָקִין בּוֹ שֶׁאֵינוֹ בְּכוֹר, וּבְשָׁעַת מִיתָה אָמַר: ״בְּכוֹר הוּא״ - אֵינוֹ נֶאֱמָן. הָיוּ מֻחְזָקִין שֶׁהוּא בְּכוֹר, וּבְשָׁעַת מִיתָה אָמַר: ״בְּכוֹר הוּא״ - נֶאֱמָן. הָיוּ מֻחְזָקִין שֶׁהוּא בְּנוֹ, וּבְשָׁעַת מִיתָה אָמַר: ״אֵינוֹ בְּנִי״ - אֵינוֹ נֶאֱמָן. שֶׁאֵין בְּנוֹ, וּבְשָׁעַת מִיתָה אָמַר: ״בְּנִי הוּא״ - נֶאֱמָן. הָיוּ מֻחְזָקִין בּוֹ שֶׁהוּא בְּנוֹ, וּבְשָׁעַת מִיתָה אָמַר: ״אָחִי הוּא״ - אֵינוֹ נֶאֱמָן. הָיוּ מֻחְזָקִין בּוֹ שֶׁהוּא עַבְדּוֹ, וּבְשָׁעַת מִיתָה אָמַר: ״בְּנִי הוּא״ - נֶאֱמָן. הָיָה עוֹמֵד בֵּין הַמּוֹכְסִין, אָמַר: ״בְּנִי הוּא״ וְחָזַר וְאָמַר: ״עַבְדִּי הוּא״ - נֶאֱמָן. ״עַבְדִּי הוּא״ וְחָזַר וְאָמַר: ״בְּנִי הוּא״ - אֵין נֶאֱמָן.

ז,ב אֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּשֶׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחוּ נְכָסִים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶם. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי, שֶׁהַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּשֶׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחוּ לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶם, שֶׁאַף שֶׁלּוֹ הִשְׁבִּיחַ כְּשֶׁלָּהֶן. כֵּיצַד? הָיְתָה לוֹ בְּהֵמָה מוּחְכֶּרֶת וּמוּשְׁכֶּרֶת אֵצֶל אֲחֵרִים, וּפָרָה רוֹעָה בָּאָפָר - הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. וְאֵין נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בִּזְרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה. רַבִּי אוֹמֵר: כָּל דָּבָר שֶׁלֹּא פִלְּפְלוּ בּוֹ יְתוֹמִים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן - הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם אֶלָּא בְּכָל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ. אֲבָל בֶּנָה בִּנְיָן, נָטַע נְטִיעוֹת - הַכֹּל שָׁוִין שֶׁנּוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. כֵּיצַד נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם? יָרַשׁ שִׁטְרֵי חוֹב - נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. יָצְאוּ עָלָיו שִׁטְרֵי חוֹב - נוֹתֵן פִּי שְׁנַיִם. וְאִם אָמַר: אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא לִטּוֹל וְשֶׁלֹּא לִתֵּן - הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. כֵּיצַד אֵינוֹ נוֹטֵל בָּרְאוּי כְּבִמְחֻזָּק? מֵת אָבִיו בְּחַיֵּי אָבִיו - נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם מִנְּכָסֵי אָבִיו, וְאֵין נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם מִנְּכָסֵי אֲבִי אָבִיו. וְאִם הָיָה אָבִיו בְּכוֹר - אַף נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם מִנְּכָסֵי אֲבִי אָבִיו.

ז,ג בָּנוֹת צְלָפְחָד - נָטְלוּ שְׁלֹשָׁה חֲלָקִין בַּנַּחֲלָה, חֵלֶק אֲבִיהֶן שֶׁהָיָה מְיוּצְאֵי מִצְרַיִם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אַף חֵלֶק אָחִי אֲבִיהֶן, לְפִי שֶׁלֹּא נִתְּנָה הָאָרֶץ אֶלָּא לְיוֹצְאֵי

הַשָּׁלֵם

אָמַר: ״אֵינִי בְּכוֹר״ - אֵינוֹ נֶאֱמָן. מֻחְזָקִין בּוֹ שֶׁאֵינוֹ בְּכוֹר, וּבְשָׁעַת מִיתָה אָמַר: ״בְּכוֹר הוּא״ - אֵינוֹ נֶאֱמָן. הָיוּ מֻחְזָקִין שֶׁהוּא בְּכוֹר, וּבְשָׁעַת מִיתָה אָמַר: ״בְּכוֹר הוּא״ - נֶאֱמָן. הָיוּ מֻחְזָקִין שֶׁהוּא בְּנוֹ, וּבְשָׁעַת מִיתָה אָמַר: ״בְּנִי הוּא״ - נֶאֱמָן. הָיוּ מוּחְזָקִין בּוֹ שֶׁהוּא בְּנוֹ, וּבְשָׁעַת מִיתָה אָמַר: ״אֵינוֹ בְּנִי״ - אֵינוֹ נֶאֱמָן. שֶׁאֵין בְּנוֹ, וּבְשָׁעַת מִיתָה אָמַר: ״בְּנִי הוּא״ - נֶאֱמָן. הָיוּ מֻחְזָקִין בּוֹ שֶׁהוּא בְּנוֹ, וּבְשָׁעַת מִיתָה אָמַר: ״אָחִי הוּא״ - אֵינוֹ נֶאֱמָן. הָיוּ מֻחְזָקִין בּוֹ שֶׁהוּא עַבְדּוֹ, וּבְשָׁעַת מִיתָה אָמַר: ״בְּנִי הוּא״ - נֶאֱמָן. הָיָה עוֹמֵד בֵּין הַמּוֹכְסִין, אָמַר: ״בְּנִי הוּא״ וְחָזַר וְאָמַר: ״עַבְדִּי הוּא״ - נֶאֱמָן. ״עַבְדִּי הוּא״ וְחָזַר וְאָמַר: ״בְּנִי הוּא״ - אֵין נֶאֱמָן.

ז,ב אֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּשֶׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחוּ נְכָסִים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶם. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי, שֶׁהַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּשֶׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחוּ לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶם, שֶׁאַף שֶׁלּוֹ הִשְׁבִּיחַ כְּשֶׁלָּהֶן. כֵּיצַד? הָיְתָה לוֹ בְּהֵמָה מוּחְכֶּרֶת וּמוּשְׁכֶּרֶת אֵצֶל אֲחֵרִים, וּפָרָה רוֹעָה בָּאָפָר - הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. וְאֵין נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בִּזְרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה. רַבִּי אוֹמֵר: כָּל דָּבָר שֶׁלֹּא פִלְּפְלוּ בּוֹ יְתוֹמִים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן - הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם אֶלָּא בְּכָל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ. אֲבָל בֶּנָה בִּנְיָן, נָטַע נְטִיעוֹת - הַכֹּל שָׁוִין שֶׁנּוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. כֵּיצַד נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם? יָרַשׁ שִׁטְרֵי חוֹב - נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. יָצְאוּ עָלָיו שִׁטְרֵי חוֹב - נוֹתֵן פִּי שְׁנַיִם. וְאִם אָמַר: אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא לִטּוֹל וְשֶׁלֹּא לִתֵּן - הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. כֵּיצַד אֵינוֹ נוֹטֵל בָּרְאוּי כְּבִמְחֻזָּק? מֵת אָבִיו בְּחַיֵּי אָבִיו - נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם מִנְּכָסֵי אָבִיו, וְאֵין נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם מִנְּכָסֵי אֲבִי אָבִיו. וְאִם הָיָה אָבִיו בְּכוֹר - אַף נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם מִנְּכָסֵי אֲבִי אָבִיו.

ז,ג בָּנוֹת צְלָפְחָד - נָטְלוּ שְׁלֹשָׁה חֲלָקִין בַּנַּחֲלָה, חֵלֶק אֲבִיהֶן שֶׁהָיָה מְיוּצְאֵי מִצְרַיִם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אַף חֵלֶק אָחִי אֲבִיהֶן, לְפִי שֶׁלֹּא נִתְּנָה הָאָרֶץ אֶלָּא לְיוֹצְאֵי

תּוֹסֶפְתָּא

מִצְרַיִם, וְלֹא נִתְחַלְּקָה אֶלָּא לְעוֹמְדִים בְּעַרְבוֹת מוֹאָב. יָרַשׁ הַשֵּׁבֶט אֶת שִׁבְטוֹ, וְחָזַר הַשֵּׁבֶט וְיָרַשׁ אֶת הָרָאוּי לוֹ. כֵּיצַד? שְׁנֵי אַחִין שֶׁהָיוּ מְיוּצְאֵי מִצְרַיִם, לְאֶחָד יֵשׁ לוֹ תִּשְׁעָה בָּנִים, וּלְאֶחָד יֵשׁ לוֹ בֵּן אֶחָד, וְלִפְנֵיהֶן בֵּית חֲמֵשֶׁת כּוֹרִין, תִּשְׁעָה - נָטְלוּ בֵּית לֶתֶךְ, וְאֶחָד - נוֹטֵל בֵּית לֶתֶךְ. הֶחְזִירוּם לַאֲבוֹתֵיהֶם, חָזְרוּ אָבוֹת וְהוֹרִישׁוּ אֶת הַבָּנִים, תִּשְׁעָה - נָטְלוּ מֻחֲצָה, וְאֶחָד - נָטַל מֻחֲצָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף נִתְחַלְּקָה הָאָרֶץ לִיוֹצְאֵי מִצְרַיִם. כֵּיצַד? הָיָה מִן הַיּוֹצְאִין מִמִּצְרַיִם הָעוֹמְדִים בְּעַרְבוֹת מוֹאָב - הוּא נוֹטֵל שְׁנֵי חֲלָקִים מִיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם, וְלֹא מִן הָעוֹמְדִים בְּעַרְבוֹת מוֹאָב. מֵהָעוֹמְדִים בְּעַרְבוֹת מוֹאָב וְלֹא מִיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם - נוֹטֵל חֵלֶק אֶחָד. הַמִּתְאוֹנְנִים, וְהַמְרַגְּלִים, וַעֲדָתוֹ שֶׁל קֹרַח - לֹא נָטְלוּ בְּאָרֶץ חֵלֶק. אֲבָל הַבָּנִים - יָרְשׁוּ בִּזְכוּת אֲבוֹת אֲבוֹתֵיהֶם, וּבִזְכוּת אָבוֹת. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב - נָטְלוּ שְׁלֹשָׁה חֲלָקִין בַּנַּחֲלָה, שֶׁהֵן מִיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם וּמִן הָעוֹמְדִים בְּעַרְבוֹת מוֹאָב, וְשֶׁנָּטְלוּ מְרַגְּלִים חֵלֶק נָטְלוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב. חֵלֶק הַמִּתְאוֹנְנִים וַעֲדָתוֹ שֶׁל קֹרַח - נָפַל לְאֶמְצַע, וְהַבָּנִים נָחֲלוּ לְעַצְמָן. וּכְשֵׁם שֶׁהַבֵּן קוֹדֵם אֶת הַבַּת בִּנְכְסֵי הָאָב, כָּךְ קוֹדֵם הַבֵּן בִּנְכְסֵי הָאֵם. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי זְכַרְיָה בֶּן הַקָּצָב, וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר אִיכוֹס אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת - שָׁוִין בִּנְכְסֵי הָאֵם.

ז,ד הָאוֹמֵר: "יֵחָלְקוּ בְּנֵי נְכָסַי" וְהָיָה שָׁם בְּכוֹר, אִם זָכוּ בִּנְכָסִים בְּחַיֵּי הָאָב - אֵין נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם, וְאִם לָאו - נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. הָאוֹמֵר: "תְּנוּ מָאתַיִם דִּינָר לְפְלוֹנִי בְּנִי בְּכוֹר כְּרָאוּי לוֹ" - נוֹטֵל פִּי שנים. "בְּבְכוֹרָתוֹ" - יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה, רוֹצֶה נוֹטֵל, וְרוֹצֶה נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם.

הָאוֹמֵר: "תְּנוּ שָׂדֶה פְּלוֹנִית לְפְלוֹנִית אִשְׁתִּי כְּרָאוּי לָהּ" - נוֹטֶלֶת וְנוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ. "בִּכְתֻבָּתָהּ" - יָדָהּ עַל הָעֶלְיוֹנָה, רוֹצֶה נוֹטֶלֶת, רוֹצָה נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ. הָאוֹמֵר: "תְּנוּ מָאתַיִם דִּינָר לְפְלוֹנִי בַּעַל חוֹבִי בְּחוֹבוֹ כְּרָאוּי לוֹ" - נוֹטֵלוֹ וְנוֹטֵל עוֹד מָאתַיִם דִּינָר בְּחוֹבוֹ. "בְּחוֹבוֹ" - אֵין לוֹ אֶלָּא בְּחוֹבוֹ. הָיְתָה לוֹ שָׂדֶה עֲשׂוּיָה אִפּוֹתִיקִי לְאִשָּׁה בִּכְתֻבָּתָהּ, וּלְבַעַל חוֹב בְּחוֹבוֹ, וְאָמַר: "תְּנוּ שָׂדֶה פְּלוֹנִית לְפְלוֹנִית אִשְׁתִּי בִּכְתֻבָּתָהּ, וְלִפְלוֹנִי בַּעַל חוֹבִי בְּחוֹבוֹ" - נִתְקַבְּלוּ שְׁלָהֶן וְיָדָן עַל הָעֶלְיוֹנָה.

ז,ה הָאוֹמֵר: "תְּנוּ חֶלֶק" - יִירַשׁ עִם הַבָּנִים. "בִּבְכוֹרָה" - אֵין נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. הָאוֹמֵר: "יוֹרִישֻׁנִי פְּלוֹנִי" - לֹא אָמַר כְּלוּם. "תְּנוּ נְכָסַי לְפְלוֹנִי" - דִּבְרֵיהֶן קַיָּמִין. כָּתַב יְרוּשָּׁה מִלְמַטָּה וּמַתָּנָה מִלְמַעְלָה, יְרוּשָּׁה מִלְמַעְלָה וּמַתָּנָה מִלְמַטָּה, יְרוּשָּׁה מִכָּאן וּמִכָּאן מַתָּנָה בָּאֶמְצַע, הוֹאִיל וְהִזְכִּיר שָׁם מַתָּנָה - דִּבְרֵיהֶן קַיָּמִין. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר: אִם אָמַר עַל מִי שֶׁרָאוּי לוֹ לְיוֹרְשׁוֹ - דִּבְרֵיהֶן קַיָּמִין. עַל מִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לוֹ לְיוֹרְשׁוֹ - אֵין דִּבְרֵיהֶן קַיָּמִין. כֵּיצַד? אָמַר עַל בַּת הַבֵּן בֵּין הַבָּנִים וְעַל בֶּן הַבַּת בֵּין הַבָּנוֹת - עַל הַבַּת בֵּין הַבָּנִים, וְעַל הָאַח בֵּין הַבָּנוֹת - לֹא אָמַר כְּלוּם.

מַסֶּכֶת בָּבָא בַּתְרָא פֶּרֶק שְׁמִינִי

ח,א הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לְאַחֵר וְהָיָה כֹּהֵן, וְהָיוּ בָהֶן עֲבָדִים, אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר הַלָּה: "אֵי אֶפְשִׁי בָהֶן" - הֲרֵי אֵלּוּ אוֹכְלִין בִּתְרוּמָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כֹּהֵן שֶׁאָמַר הַלָּה: "אֵי אֶפְשִׁי בָּהֶן" - זָכוּ בָהֶן הַיּוֹרְשִׁין. הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לַעֲשָׂרָה, בֵּין שֶׁזָּכָה אֶחָד מֵהֶן, וּבֵין שֶׁזָּכוּ כֻּלָּן - זָכוּ כֻּלָּן. כָּתַב וְהֶעֱלָה לָהֶם בַּעֲרָכִים - זָכְתָה לָהֶן הָעֲרָכִים. הַמּוֹצִיא עֶשָׂרָה עֲבָדִים בְּנֵי חוֹרִין, בֵּין שֶׁיָּצָא אֶחָד מֵהֶן, וּבֵין שֶׁיָּצְאוּ כֻּלָּן - יָצְאוּ כֻּלָּן. כָּתַב וְהֶעֱלָה לָהֶן בַּעֲרָכִים - זָכְתָה לָהֶן הָעֲרָכִים.

הָאוֹמֵר: "תְּנוּ שָׂדֶה פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי, וְאִם מֵת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי" - רִאשׁוֹן אוֹכֵל פֵּרוֹת, וְאִם מֵת - יִנָּתְנוּ לַשֵּׁנִי - הַשֵּׁנִי אוֹכֵל פֵּרוֹת, וְאִם מֵת - יִנָּתְנוּ לַשְּׁלִישִׁי. מֵת הַשְּׁלִישִׁי עַד שֶׁלֹּא

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

יְמוֹת הַשֵּׁנִי - הַשֵּׁנִי אוֹכֵל פֵּרוֹת, וְאִם מֵת - יַחְזְרוּ לְיוֹרְשֵׁי נוֹתָן. הָרִאשׁוֹן אוֹכֵל פֵּרוֹת וּמוֹכֵר קַרְקַע; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין לָרִאשׁוֹן אֶלָּא אֲכִילַת פֵּרוֹת בִּלְבַד.

ח,ב שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ בָאִין מִמְּדִינַת הַיָּם, אַף עַל פִּי שֶׁמַּשָּׂאָן וּמַתָּנָן וּמאכלן וּמַשְׁקֶן כְּאֶחָד, וּמֵת אֶחָד מֵהֶן - אֵין חֲבֵרוֹ יוֹרְשׁוֹ. וְאִם הָיָה נוֹהֵג בּוֹ מִשּׁוּם אַחְוָה - חֲבֵרוֹ יוֹרְשׁוֹ. מִשֶּׁיָּצָא הוּא וּבְנוֹ לְמְדִינַת הַיָּם, וּבָא וְעִמּוֹ אֶחָד וְאָמַר: ״זֶה אָחִי שֶׁנִּתַּן לִי בִּמְדִינַת הַיָּם, וְלוֹ חֲמִשָּׁה אַחִין, וְלִפְנֵיהֶן בֵּית חֲמִשֶּׁת כּוֹרִין״ - הֵן אֵין נוֹתְנִין לוֹ כְּלוּם, וְהוּא נוֹתֵן לָהֶן שְׁתּוּת בְּחֶלְקוֹ. מֵת - הוּא נוֹטֵל מַה שֶּׁנִּתַּן, וְהַשְּׁאָר מְבִיאִין לָאֶמְצַע וְחוֹלְקִין. מִשֶּׁיָּצְאוּ הוּא וְאָבִיו לִמְדִינַת הַיָּם, וּמֵת הַבֵּן, אוֹ שֶׁמֵּת הָאָב - לְעוֹלָם נִכְסָיו בְּחֶזְקַת זָקֵן.

ח,ג הַכּוֹתֵב דְּיֵיתֵיקִי וְהָיָה מִתְיָרֵא מִן הַיּוֹרְשִׁין - נִכְנָסִין אֲצָלוֹ כְּמְבַקְּרִין אוֹתוֹ, שׁוֹמְעִים דְּבָרָיו מִבִּפְנִים וְיוֹצְאִין וְכוֹתְבִין מִבַּחוּץ. בָּרִיא שֶׁכָּתַב דְּיֵיתֵיקִי, שְׁכִיב מֵרַע שֶׁכָּתַב נִכְסָיו מַתָּנָה, אַף עַל פִּי שֶׁזְּכָה לְאַחַר מַתָּנָה - לֹא עָשָׂה כְּלוּם. אֲבָל הַכּוֹתֵב נִכְסָיו בְּשֵׁם חֲבֵרוֹ וְזָכָה לְאַחַר מִיתָה - דְּבָרָיו קַיָּמִין. הַכּוֹתֵב דְּיֵיתֵיקִי, יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ. מַתָּנָה - אֵין יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ. אֵיזֶה הוּא דְּיֵיתֵיקִי? דָּא תְּהֵא לִי לַעֲמֹד וְלִהְיוֹת, אִם מֵתִי יִנָּתְנוּ נִכְסַי לְפְלוֹנִי. אֵיזוֹ הִיא מַתָּנָה? מִן הַיּוֹם יִנָּתְנוּ לְפְלוֹנִי. הַכּוֹתֵב דְּיֵיתֵיקִי, עַד שֶׁלֹּא זָכָה בֵּין הוּא וּבֵין אַחֵר - יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ. מִשֶּׁזָּכָה בֵּין הוּא וּבֵין אַחֵר - אֵין יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ. אַפּוֹטְרוֹפִין, עַד שֶׁלֹּא הֶחֱזִיקוּ בִּנְכָסֵי יְתוֹמִין - יְכוֹלִין לַחֲזֹר בָּהֶן. מִשֶּׁהֶחֱזִיקוּ בִּנְכָסֵי יְתוֹמִים - אֵין יְכוֹלִין לַחֲזֹר בָּהֶן. אַפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁמִּנָּהוּ אֲבִי יְתוֹמִים - יִשָּׁבַע. שֶׁמִּנּוּהוּ בֵּית דִּין - [לֹא] יִשָּׁבַע. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: אַף שֶׁמִּנָּהוּ בֵּית דִּין - יִשָּׁבַע מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר.

ח,ד אַפּוֹטְרוֹפִין - תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין עַל נִכְסֵי יְתוֹמִין. מוֹכְרִין בְּתִּים, שָׂדוֹת וּכְרָמִים, בְּהֵמָה עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, לְהַאֲכִיל יְתוֹמִים, לַעֲשׂוֹת לָהֶם סֻכָּה לוּלָב וְצִיצִית, וְכָל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה, וְלִקָּנוֹת לָהֶם סֵפֶר תּוֹרָה וּנְבִיאִים, דָּבָר הַקָּצוּב מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל אֵין פּוֹדִין עֲלֵיהֶן שְׁבוּיִן, וְאֵין פּוֹסְקִין עֲלֵיהֶן צְדָקָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לַעֲנִיִּים, דָּבָר שֶׁאֵינוֹ קָצוּב מִן הַתּוֹרָה. אֵינָן רַשָּׁאִין לְהוֹצִיא עֲבָדֵיהֶם בְּנֵי חוֹרִין, אֲבָל מוֹכְרִין אוֹתָן לַאֲחֵרִים וַאֲחֵרִים מוֹצִיאִין אוֹתָן בְּנֵי חוֹרִין. רַבִּי אוֹמֵר, אוֹמֵר אֲנִי: שְׁנוֹתַן דָּמָיו וּפוֹדֶה אֶת עַצְמוֹ. אֵין מוֹכְרִין בְּרָחוֹק לִקָּח בָּקָרוֹב, בָּרָע לִקָּח בְּיָפֶה. אֵין דָּנִין לְחוֹב וְלִזְכוּת, לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא לִיתוֹמִים, אֶלָּא אִם כֵּן נָטְלוּ רְשׁוּת מִבֵּית דִּין. וּצְרִיכִין אַפּוֹטְרוֹפִין לְחַשֵּׁב עִם הַיְתוֹמִים בַּאֲחֵרוֹנָה; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין לִיתוֹמִין אֶלָּא מַה שֶּׁהִנִּיחוּ לָהֶם אַפּוֹטְרוֹפִין. מוֹכְרִין עֲבָדִים לִקָּח בָּהֶן קַרְקָעוֹת, אֲבָל לֹא קַרְקָעוֹת לִקָּח בָּהֶן עֲבָדִים. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף לֹא עֲבָדִים לִקָּח בָּהֶן קַרְקָעוֹת. אֵין בֵּית דִּין עוֹשִׂין אַפּוֹטְרוֹפִין נָשִׁים וַעֲבָדִים לְכַתְּחִלָּה, וְאִם מִנָּה אוֹתָן אֲבִיהֶן בְּחַיָּיו - עוֹשִׂין אוֹתָן אַפּוֹטְרוֹפִין. כָּתַב בִּשְׁטָר: ״מָעוֹת וְכֵלִים יֵשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי״ - רַשָּׁאִין הָעֲבָדִים לַחְתֹּם. אֲבָל אֵינוֹ גּוֹבֶה עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה. רַבִּי אוֹמֵר, אוֹמֵר אֲנִי: שֶׁלֹּא יַחְתְּמוּ עַד שֶׁיִּטְּלוּ רְשׁוּת מִבֵּית דִּין, וּכְשֶׁהוּא גּוֹבֶה - אֵינוֹ צָרִיךְ שֶׁיָּבִיא רְאָיָה. הִנִּיחַ בָּנִים גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, וְהָיוּ גְּדוֹלִים נְזוֹנִים וּבָאִין בְּשִׁתִּיקָה - לֹא יֹאמְרוּ קְטַנִּים: הֲרֵי אָנוּ נְזוֹנִים כְּדֶרֶךְ שׁנִּזּוֹנִים אַתֶּם. נָשְׂאוּ גְּדוֹלִים בְּחַיֵּי אֲבִיהֶן - לֹא יֹאמְרוּ קְטַנִּים: הֲרֵי אָנוּ נוֹשְׂאִים כְּדֶרֶךְ שֶׁנּוֹשְׂאִים אַתֶּם. וְלֹא עוֹד: אֶלָּא אֲפִלּוּ הִנִּיחַ לָהֶם עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל עַצְמָן.

הִנִּיחַ בָּנוֹת גְּדוֹלוֹת וּקְטַנּוֹת, וְהָיוּ גְּדוֹלוֹת נְזוֹנוֹת וּבָאוֹת בְּשִׁתִּיקָה, לֹא יֹאמְרוּ קְטַנּוֹת: ״הֲרֵי אָנוּ נְזוֹנוֹת כְּדֶרֶךְ שׁנִּזּוֹנוֹת אַתֶּם״. נָשְׂאוּ גְּדוֹלוֹת בְּחַיֵּי אֲבִיהֶן - לֹא יֹאמְרוּ קְטַנּוֹת: ״הֲרֵי אָנוּ נוֹשְׂאוֹת כְּדֶרֶךְ שֶׁנּוֹשְׂאוֹת

הַשָּׁלֵם

אֹתָם״. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִלּוּ הִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל עַצְמָן.

מַסֶּכֶת בָּבָא בַּתְרָא פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

ט,א רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: נַחוּם הַמָּדִי הָיָה מְדַיְּנֵי גְּזֵרוֹת, אָמַר: הַכּוֹתֵב נְכָסָיו בְּשֵׁם חֲבֵרוֹ - אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲזֹר. וְאִם הִתְנָה עִמּוֹ עַל מְנָת כֵּן - כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲזֹר. הַמּוֹכֵר שָׂדֶה חֲבֵרוֹ בְּמַעֲמַד חֲבֵרוֹ - לֹא עָשָׂה כְלוּם. כָּתַב וְקִיֵּם מֵאַחֲרָיו - דְּבָרָיו קַיָּמִין.

ט,ב הַבֵּן הַנּוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּשֶׁל אָבִיו, אַף עַל פִּי שֶׁהַשְׁטָרוֹת וְאוּנּוֹת יוֹצְאִין עַל שְׁמוֹ - הֲרֵי הֵן שֶׁל אָבִיו. וְאִם אָמַר: ״מַה שֶּׁיָּרַשְׁתִּי מִשֶּׁל בֵּית אַבִּי אַבָּא הֵן״ - יַעֲשֶׂה כַּמְפֹרָשׁ בְּפֵרוּשׁוֹ. הָאִשָּׁה שֶׁנִּשְׂאָה וּנְתָנָהּ בְּשֶׁל בַּעְלָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁהַשְׁטָרוֹת וְאוּנּוֹת יוֹצְאִין עַל שְׁמָהּ -הֲרֵי הֵן שֶׁל בַּעְלָהּ. וְאִם אָמְרָה: ״מַה שֶּׁיָּרַשְׁתִּי מִשֶּׁל בֵּית אַבִּי בֵּית אַבָּא הֵן, אוֹ מִשֶּׁל בֵּית אַבִּי אִימָּא הֵן״ - יַעֲשֶׂה כַּמְפֹרָשׁ בְּפֵרוּשָׁהּ.

ט,ג שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁיָּלְדוּ זְכָרִים בְּמַחֲבֵא, וְחָזְרוּ וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים בְּמַחֲבֵא - שְׁנֵיהֶן הוֹלְכִין אֵצֶל הָרִאשׁוֹן, וְנוֹטְלִין חֵלֶק כַּזָּכָר אֵצֶל הַשֵּׁנִי, וְנוֹטְלִין חֵלֶק כַּזָּכָר. זָכָר וּנְקֵבָה - שְׁנֵיהֶם הוֹלְכִין אֵצֶל הָרִאשׁוֹן וְנוֹטְלִין חֵלֶק כַּזָּכָר. אֵצֶל הַשֵּׁנִי וְנוֹטְלִין חֵלֶק כִּנְקֵבָה. הָאוֹמֵר: ״אִם תֵּלֵד אִשְׁתִּי זָכָר תִּטֹּל מָנֶה״ יָלְדָה זָכָר - נוֹטֶלֶת מָנֶה. ״אִם נְקֵבָה מָאתַיִם״ יָלְדָה נְקֵבָה - נוֹטֶלֶת מָאתַיִם. ״אִם זָכָר מָנֶה, וְאִם נְקֵבָה מָאתַיִם״ יָלְדָה זָכָר וּנְקֵבָה, הַזָּכָר - נוֹטֵל שִׁשָּׁה שֶׁל זָהָב. וּנְקֵבָה - נוֹטֶלֶת חֲמִשִּׁים זוּז. הָאוֹמֵר: ״ הַמְבַשֶּׂרֶת אִם יָלְדָה אִשְׁתִּי זָכָר יִטּוֹל מָאתַיִם, אִם נְקֵבָה יִטּוֹל מָנֶה״ יָלְדָה זָכָר - נוֹטֵל מָאתַיִם. יָלְדָה נְקֵבָה - נוֹטֵל מָנֶה. יָלְדָה זָכָר וּנְקֵבָה - אֵין לוֹ אֶלָּא מָנֶה.

ט,ד הָאוֹמֵר: ״תְּנוּ מָאתַיִם דִּינָר לְפְלוֹנִי, וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת לְפְלוֹנִי, וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת לְפְלוֹנִי״ - אֵין אוֹמְרִין כָּל הַקּוֹדֵם בִּשְׁטַר זָכָה, אֶלָּא כֻּלָּם חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה. יָצְאת עֲלֵיהֶן כְּתֻבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב - כֻּלָּן נוֹתְנִין בְּשָׁוֶה. אֲבָל אִם אָמַר: ״תְּנוּ מָאתַיִם דִּינָר לְפְלוֹנִי, וְאַחַר כָּךְ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת לְפְלוֹנִי, וְאַחַר כָּךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת לְפְלוֹנִי״ - אוֹמְרִים כָּל הַקּוֹדֵם בִּשְׁטַר זָכָה. יָצְאת עֲלֵיהֶן כְּתֻבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב - גּוֹבִין מִן הָאַחֲרוֹן. אֵין בָּהֶן - גּוֹבִין מִשֶּׁלְפָנָיו. אֵין בָּהֶן - גּוֹבִין מִשֶּׁלְפָנֵי פָּנָיו. הָאוֹמֵר: ״מָאתַיִם דִּינָר יֵשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי, וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת בְּיַד פְּלוֹנִי, וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת בְּיַד פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי יִטּוֹל מָאתַיִם דִּינָר״ יָצְאת עֲלֵיהֶן כְּתֻבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב - גּוֹבֶה, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְכַּנְּסוּ כֻּלָּן. אֲבָל אִם אָמַר: ״וְאַחַר כָּךְ יִטּוֹל פְּלוֹנִי מָאתַיִם דִּינָר״ אִם נִתְכַּנְּסוּ כֻּלָּן - נוֹטֵל, אִם לָאו - אֵין נוֹטֵל אֶלָּא לְפִי חֶשְׁבּוֹן. הָאוֹמֵר: ״תְּנוּ מָאתַיִם דִּינָר לְפְלוֹנִי, וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת דִּינָר לְפְלוֹנִי, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי יִירְשׁוּ נְכָסַי״ יָצְאת עֲלֵיהֶן כְּתֻבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב - גּוֹבִין מִזֶּה שֶׁיִּרְשׁ שְׁאָר נְכָסִים. הָאוֹמֵר: ״תְּנוּ מָאתַיִם דִּינָר לִבְנֵי עִירִי״ - אֵין דָּנִין בְּדַיָּנֵי אוֹתָהּ הָעִיר, וְאֵין מְבִיאִין רְאָיָה מֵאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. ״לַעֲנֵיֵי עִירִי״ - דָּנִין בְּדַיָּנֵי אוֹתָהּ הָעִיר, וּמְבִיאִין רְאָיָה מֵאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. הָאוֹמֵר: ״תְּנוּ נְכָסַי לְפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עַבְדִּי״ - לֹא זָכוּ בִּנְכָסִים וְלֹא קָנוּ עַצְמָן בְּנֵי חוֹרִין. ״חֲצִי נְכָסַי לְפְלוֹנִי עַבְדִּי, וַחֲצִי נְכָסַי לְפְלוֹנִי עַבְדִּי״ - זָכוּ (עַצְמָן) בִּנְכָסִים וְקָנוּ עַצְמָן בְּנֵי חוֹרִין. הָאוֹמֵר: ״כָּל נְכָסַי נְתוּנִין לְפְלוֹנִי עַבְדִּי וְהַשְּׁאָר לַשֵּׁנִי״ - זָכָה שֵׁנִי בְּרִאשׁוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל נְכָסַי נְתוּנִין לְפְלוֹנִי עַבְדִּי חוּץ מֵאֶחָד מֵרִבּוֹא שֶׁבָּהֶן - לֹא אָמַר כְּלוּם. ״חוּץ מֵעִיר פְּלוֹנִית וְשָׂדֶה פְּלוֹנִית״ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם אֶלָּא אוֹתָהּ שָׂדֶה וְאוֹתָהּ הָעִיר - זָכָה עֶבֶד זֶה בִּנְכָסִים וְקָנָה עַצְמוֹ בֶּן חוֹרִין. כְּשֶׁנֶּאֶמְרוּ דְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר: ״שִׁפְתַיִם יִשַּׁק מֵשִׁיב דְּבָרִים נְכוֹחִים״ (משלי כד).

ט,ה הָאוֹמֵר: ״נָתַתִּי שָׂדֶה פְּלוֹנִית לְפְלוֹנִי״. ״נְתַתִּיהָ לוֹ״. ״נְתוּנָה לוֹ״. ״תְּהֵא שֶׁלּוֹ״ ״וַהֲרֵי הִיא שֶׁלּוֹ״ - הֲרֵי הִיא שֶׁלּוֹ. ״יִטּוֹל

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

פְּלוֹנִי נָכְסַי, וְיֵקָנֶה פְּלוֹנִי, וַיַּחְלֹק פְּלוֹנִי בְּנִכְסַי, וְיִזְכֶּה פְּלוֹנִי בִּנְכָסַי״ - הֲרֵי זוֹ בְּמַתָּנָה. ״תְּנֻתֶּן לוֹ״ - רַבִּי אוֹמֵר: זָכָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא זָכָה, וְכוֹפִין אֶת הַיּוֹרְשִׁין לְקַיֵּם דִּבְרֵי הַמֵּת. הָאוֹמֵר: ״עָשַׂיתִי פְּלוֹנִי עַבְדִּי בֶּן חוֹרִין״. ״עֲשִׂיתִיו בֶּן חוֹרִין״. ״עוֹשֶׂה אֲנִי אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין״. ״הֲרֵי הוּא בֶּן חוֹרִין״ - הֲרֵי בֶּן חוֹרִין. ״יַעֲשׂוּהוּ בֶּן חוֹרִין״ - רַבִּי אוֹמֵר: זָכָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא זָכָה, וְכוֹפִין אֶת הַיּוֹרְשִׁין לְקַיֵּם דִּבְרֵי הַמֵּת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַכּוֹתֵב דיוסתמין בְּלַעַ״ז - הֲרֵי זוֹ כְּמַתָּנָה.

ירמיהו פרק יח

א הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה
לֵאמֹר: **ב** קוּם וְיָרַדְתָּ בֵּית הַיּוֹצֵר וְשָׁמָּה
אַשְׁמִיעֲךָ אֶת־דְּבָרָי: **ג** וָאֵרֵד בֵּית הַיּוֹצֵר
והנהו וְהִנֵּה־הוּא עֹשֶׂה מְלָאכָה עַל־
הָאבָנָֽיִם: **ד** וְנִשְׁחַת הַכְּלִי אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה בַּחֹמֶר
בְּיַד הַיּוֹצֵר וְשָׁב וַיַּעֲשֵׂהוּ כְּלִי אַחֵר כַּאֲשֶׁר יָשַׁר
בְּעֵינֵי הַיּוֹצֵר לַעֲשׂוֹת: {ס} **ה** וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי
לֵאמֹר: **ו** הַכְיוֹצֵר הַזֶּה לֹא־אוּכַל לַעֲשׂוֹת לָכֶם
בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה הִנֵּה כַחֹמֶר בְּיַד הַיּוֹצֵר
כֵּן־אַתֶּם בְּיָדִי בֵּית יִשְׂרָאֵל: {ס} **ז** רֶגַע אֲדַבֵּר עַל־
גּוֹי וְעַל־מַמְלָכָה לִנְתוֹשׁ וְלִנְתוֹץ
וּלְהַאֲבִיד: **ח** וְשָׁב הַגּוֹי הַהוּא מֵרָעָתוֹ אֲשֶׁר
דִּבַּרְתִּי עָלָיו וְנִחַמְתִּי עַל־הָרָעָה אֲשֶׁר חָשַׁבְתִּי
לַעֲשׂוֹת לוֹ: {ס} **ט** וְרֶגַע אֲדַבֵּר עַל־גּוֹי וְעַל־
מַמְלָכָה לִבְנוֹת וְלִנְטוֹעַ: **י** וְעָשָׂה
הרעה הָרַע בְּעֵינַי לְבִלְתִּי שְׁמֹעַ בְּקוֹלִי וְנִחַמְתִּי
עַל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לְהֵיטִיב אוֹתוֹ:
{ס} **יא** וְעַתָּה אֱמָר־נָא אֶל־אִישׁ־יְהוּדָה וְעַל־
יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּה אָנֹכִי
יוֹצֵר עֲלֵיכֶם רָעָה וְחֹשֵׁב עֲלֵיכֶם מַחֲשָׁבָה שׁוּבוּ
נָא אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וְהֵיטִיבוּ דַרְכֵיכֶם
וּמַעַלְלֵיכֶם: **יב** וְאָמְרוּ נוֹאָשׁ כִּי־אַחֲרֵי
מַחְשְׁבוֹתֵינוּ נֵלֵךְ וְאִישׁ שְׁרִרוּת לִבּוֹ־הָרָע נַעֲשֶׂה:
{פ}

יג לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה שַׁאֲלוּ־נָא בַגּוֹיִם מִי שָׁמַע
כָּאֵלֶּה שַׁעֲרֶרֶת עָשְׂתָה מְאֹד בְּתוּלַת
יִשְׂרָאֵל: **יד** הֲיַעֲזֹב מִצּוּר שָׂדִי שֶׁלֶג לְבָנוֹן אִם־
יִנָּתְשׁוּ מַיִם זָרִים קָרִים נוֹזָלִים: **טו** כִּי־שְׁכֵחֵנִי עַמִּי
לַשָּׁוְא יְקַטֵּרוּ וַיַּכְשְׁלוּם בְּדַרְכֵיהֶם שְׁבִילֵי עוֹלָם
לָלֶכֶת נְתִיבוֹת דֶּרֶךְ לֹא סְלוּלָה: **טז** לָשׂוּם אַרְצָם
לְשַׁמָּה שרוקת שְׁרִיקַת עוֹלָם כָּל עוֹבֵר עָלֶיהָ
יִשֹּׁם וְיָנִיד בְּרֹאשׁוֹ: **יז** כְּרוּחַ־קָדִים אֲפִיצֵם לִפְנֵי
אוֹיֵב עֹרֶף וְלֹא־פָנִים אֶרְאֵם בְּיוֹם אֵידָם:
{ס} **יח** וַיֹּאמְרוּ לְכוּ וְנַחְשְׁבָה עַל־יִרְמְיָהוּ
מַחֲשָׁבוֹת כִּי לֹא־תאבַד תּוֹרָה מִכֹּהֵן וְעֵצָה מֵחָכָם
וְדָבָר מִנָּבִיא לְכוּ וְנַכֵּהוּ בַלָּשׁוֹן וְאַל־נַקְשִׁיבָה אֶל־
כָּל־דְּבָרָיו: **יט** הַקְשִׁיבָה יְהוָה אֵלָי וּשְׁמַע לְקוֹל
יריבי: **כ** הֲיִשָּׁלֵם תַּחַת־טוֹבָה רָעָה כִּי־כָרוּ שׁוּחָה
לְנַפְשִׁי זְכֹר | עָמְדִי לְפָנֶיךָ לְדַבֵּר עֲלֵיהֶם טוֹבָה
לְהָשִׁיב אֶת־חֲמָתְךָ מֵהֶם: **כא** לָכֵן תֵּן אֶת־בְּנֵיהֶם
לָרָעָב וְהַגִּרֵם עַל־יְדֵי־חָרֶב וּתְהִיֶנָה נְשֵׁיהֶם
שַׁכֻּלוֹת וְאַלְמָנוֹת וְאַנְשֵׁיהֶם יִהְיוּ הֲרֻגֵי מָוֶת
בַּחוּרֵיהֶם מֻכֵּי־חֶרֶב בַּמִּלְחָמָה: **כב** תִּשָּׁמַע זְעָקָה
מִבָּתֵּיהֶם כִּי־תָבִיא עֲלֵיהֶם גְּדוּד פִּתְאֹם כִּי־כָרוּ
שיחה שׁוּחָה לִלְכְּדֵנִי וּפַחִים טָמְנוּ
לְרַגְלָי: **כג** וְאַתָּה יְהוָה יָדַעְתָּ אֶת־כָּל־עֲצָתָם עָלַי
לַמָּוֶת אַל־תְּכַפֵּר עַל־עֲוֹנָם וְחַטָּאתָם מִלְּפָנֶיךָ אַל־
תֶּמְחִי והיו וְיִהְיוּ מֻכְשָׁלִים לְפָנֶיךָ בְּעֵת אַפְּךָ עֲשֵׂה
בָהֶם: {ס}

ירמיהו פרק יט

א כֹּה אָמַר יְהוָה הָלֹךְ וְקָנִיתָ בַקְבֻּק יוֹצֵר חֶרֶשׂ
וּמִזִּקְנֵי הָעָם וּמִזִּקְנֵי הַכֹּהֲנִים: **ב** וְיָצָאתָ אֶל־גֵּיא
בֶן־הִנֹּם אֲשֶׁר פֶּתַח שַׁעַר
החרסות הַחַרְסִית וְקָרָאתָ שָׁם אֶת־הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ: **ג** וְאָמַרְתָּ שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה
מַלְכֵי יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם כֹּה־אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מֵבִיא רָעָה עַל־

הַמָּקוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר כָּל־שֹׁמְעָהּ תְּצַלְנָה
אָזְנָיו: ד יַעַן | אֲשֶׁר עֲזָבֻנִי וַיְנַכְּרוּ אֶת־הַמָּקוֹם
הַזֶּה וַיְקַטְּרוּ־בוֹ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יְדָעוּם
הֵמָּה וַאֲבוֹתֵיהֶם וּמַלְכֵי יְהוּדָה וּמָלְאוּ אֶת־
הַמָּקוֹם הַזֶּה דָּם נְקִיִּם: ה וּבָנוּ אֶת־בָּמוֹת הַבַּעַל
לִשְׂרֹף אֶת־בְּנֵיהֶם בָּאֵשׁ עֹלוֹת לַבַּעַל אֲשֶׁר לֹא־
צִוִּיתִי וְלֹא דִבַּרְתִּי וְלֹא עָלְתָה עַל־לִבִּי: {פ}
ו לָכֵן הִנֵּה־יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְלֹא־יִקָּרֵא
לַמָּקוֹם הַזֶּה עוֹד הַתֹּפֶת וְגֵיא בֶן־הִנֹּם כִּי אִם־גֵּיא
הַהֲרֵגָה: ז וּבַקֹּתִי אֶת־עֲצַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַ͏ִם
בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְהִפַּלְתִּים בַּחֶרֶב לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם וּבְיַד
מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וְנָתַתִּי אֶת־נִבְלָתָם לְמַאֲכָל לְעוֹף
הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ: ח וְשַׂמְתִּי אֶת־הָעִיר
הַזֹּאת לְשַׁמָּה וְלִשְׁרֵקָה כָּל עֹבֵר עָלֶיהָ יִשֹּׁם
וְיִשְׁרֹק עַל־כָּל־מַכּוֹתֶהָ: ט וְהַאֲכַלְתִּים אֶת־בְּשַׂר
בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּשַׂר בְּנוֹתֵיהֶם וְאִישׁ בְּשַׂר־רֵעֵהוּ
יֹאכֵלוּ בְּמָצוֹר וּבְמָצוֹק אֲשֶׁר יָצִיקוּ לָהֶם אֹיְבֵיהֶם
וּמְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם: י וְשָׁבַרְתָּ הַבַּקְבֻּק לְעֵינֵי
הָאֲנָשִׁים הַהֹלְכִים אוֹתָךְ: יא וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־
אָמַר | יְהוָה צְבָאוֹת כָּכָה אֶשְׁבֹּר אֶת־הָעָם הַזֶּה
וְאֶת־הָעִיר הַזֹּאת כַּאֲשֶׁר יִשְׁבֹּר אֶת־כְּלִי הַיּוֹצֵר
אֲשֶׁר לֹא־יוּכַל לְהֵרָפֵא עוֹד וּבְתֹפֶת יִקְבְּרוּ מֵאֵין
מָקוֹם לִקְבּוֹר: יב כֵּן־אֶעֱשֶׂה לַמָּקוֹם הַזֶּה נְאֻם־
יְהוָה וּלְיוֹשְׁבֶיו וְלָתֶת אֶת־הָעִיר הַזֹּאת
כְּתֹפֶת: יג וְהָיוּ בָּתֵּי יְרוּשָׁלַ͏ִם וּבָתֵּי מַלְכֵי יְהוּדָה
כִּמְקוֹם הַתֹּפֶת הַטְּמֵאִים לְכֹל הַבָּתִּים אֲשֶׁר קִטְּרוּ
עַל־גַּגֹּתֵיהֶם לְכֹל צְבָא הַשָּׁמַיִם וְהַסֵּךְ נְסָכִים
לֵאלֹהִים אֲחֵרִים: {פ}
יד וַיָּבֹא יִרְמְיָהוּ מֵהַתֹּפֶת אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ יְהוָה שָׁם
לְהִנָּבֵא וַיַּעֲמֹד בַּחֲצַר בֵּית־יְהוָה וַיֹּאמֶר אֶל־כָּל־
הָעָם: {ס} טו כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מֵבִיא אֶל־הָעִיר הַזֹּאת וְעַל־כָּל־עָרֶיהָ
אֵת כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עָלֶיהָ כִּי הִקְשׁוּ אֶת־
עָרְפָּם לְבִלְתִּי שְׁמוֹעַ אֶת־דְּבָרָי:

ירמיהו פרק כ

א וַיִּשְׁמַע פַּשְׁחוּר בֶּן־אִמֵּר הַכֹּהֵן וְהוּא־פָקִיד נָגִיד
בְּבֵית יְהוָה אֶת־יִרְמְיָהוּ נִבֵּא אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה: ב וַיַּכֶּה פַשְׁחוּר אֶת יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא וַיִּתֵּן
אֹתוֹ עַל־הַמַּהְפֶּכֶת אֲשֶׁר בְּשַׁעַר בִּנְיָמִן הָעֶלְיוֹן
אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה: ג וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיֹּצֵא פַשְׁחוּר
אֶת־יִרְמְיָהוּ מִן־הַמַּהְפֶּכֶת וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִרְמְיָהוּ לֹא
פַשְׁחוּר קָרָא יְהוָה שְׁמֶךָ כִּי אִם־מָגוֹר מִסָּבִיב:
{ס} ד כִּי כֹה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֶנְךָ לְמָגוֹר לְךָ
וּלְכָל־אֹהֲבֶיךָ וְנָפְלוּ בְּחֶרֶב אֹיְבֵיהֶם וְעֵינֶיךָ רֹאוֹת
וְאֶת־כָּל־יְהוּדָה אֶתֵּן בְּיַד מֶלֶךְ־בָּבֶל וְהִגְלָם בָּבֶלָה
וְהִכָּם בֶּחָרֶב: ה וְנָתַתִּי אֶת־כָּל־חֹסֶן הָעִיר הַזֹּאת
וְאֶת־כָּל־יְגִיעָהּ וְאֶת־כָּל־יְקָרָהּ וְאֵת כָּל־אוֹצְרוֹת
מַלְכֵי יְהוּדָה אֶתֵּן בְּיַד אֹיְבֵיהֶם וּבְזָזוּם וּלְקָחוּם
וֶהֱבִיאוּם בָּבֶלָה: ו וְאַתָּה פַּשְׁחוּר וְכֹל יֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ
תֵּלְכוּ בַּשֶּׁבִי וּבָבֶל תָּבוֹא וְשָׁם תָּמוּת וְשָׁם תִּקָּבֵר
אַתָּה וְכָל־אֹהֲבֶיךָ אֲשֶׁר־נִבֵּאתָ לָהֶם בַּשָּׁקֶר: {פ}
ז פִּתִּיתַנִי יְהוָה וָאֶפָּת חֲזַקְתַּנִי וַתּוּכָל הָיִיתִי
לִשְׂחוֹק כָּל־הַיּוֹם כֻּלֹּה לָעֵג לִי: ח כִּי־מִדֵּי אֲדַבֵּר
אֶזְעָק חָמָס וָשֹׁד אֶקְרָא כִּי־הָיָה דְבַר־יְהוָה לִי
לְחֶרְפָּה וּלְקֶלֶס כָּל־הַיּוֹם: ט וְאָמַרְתִּי לֹא־אַזְכִּירֶנּוּ
וְלֹא־אֲדַבֵּר עוֹד בִּשְׁמוֹ וְהָיָה בִלְבִּי כְּאֵשׁ בֹּעֶרֶת
עָצֻר בְּעַצְמֹתָי וְנִלְאֵיתִי כַּלְכֵּל וְלֹא אוּכָל: י כִּי
שָׁמַעְתִּי דִבַּת רַבִּים מָגוֹר מִסָּבִיב הַגִּידוּ וְנַגִּידֶנּוּ
כָּל אֲנוֹשׁ שְׁלֹמִי שֹׁמְרֵי צַלְעִי אוּלַי יְפֻתֶּה וְנוּכְלָה

לוֹ וְנִקְחָה נִקְמָתֵנוּ מִמֶּנּוּ: **יא** וַיהוָה אוֹתִי כְּגִבּוֹר
עָרִיץ עַל־כֵּן רֹדְפַי יִכָּשְׁלוּ וְלֹא יֻכָלוּ בֹּשׁוּ מְאֹד כִּי־
לֹא הִשְׂכִּילוּ כְּלִמַּת עוֹלָם לֹא תִשָּׁכֵחַ: **יב** וַיהוָה
צְבָאוֹת בֹּחֵן צַדִּיק רֹאֵה כְלָיוֹת וָלֵב אֶרְאֶה
נִקְמָתְךָ מֵהֶם כִּי אֵלֶיךָ גִּלֵּיתִי אֶת־רִיבִי:
{ס} **יג** שִׁירוּ לַיהוָה הַלְלוּ אֶת־יְהוָה כִּי הִצִּיל אֶת־
נֶפֶשׁ אֶבְיוֹן מִיַּד מְרֵעִים: {ס} **יד** אָרוּר הַיּוֹם אֲשֶׁר
יֻלַּדְתִּי בּוֹ יוֹם אֲשֶׁר־יְלָדַתְנִי אִמִּי אַל־יְהִי
בָרוּךְ: **טו** אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר בִּשַּׂר אֶת־אָבִי
לֵאמֹר יֻלַּד־לְךָ בֵּן זָכָר שַׂמֵּחַ שִׂמְּחֵהוּ: **טז** וְהָיָה
הָאִישׁ הַהוּא כֶּעָרִים אֲשֶׁר־הָפַךְ יְהוָה וְלֹא נִחָם
וְיִשְׁמַע זְעָקָה בַּבֹּקֶר וּתְרוּעָה בְּעֵת
צָהֳרָיִם: **יז** אֲשֶׁר לֹא־מוֹתָתַנִי מֵרֶחֶם וַתְּהִי־לִי אִמִּי
קִבְרִי וְרַחְמָהּ הֵרַת עוֹלָם: **יח** לָמָּה זֶּה מֵרֶחֶם
יָצָאתִי לִרְאוֹת עָמָל וְיָגוֹן וַיִּכְלוּ בַבֹּשֶׁת יָמָי: {פ}

ירמיהו פרק כא

א הַדָּבָר אֲשֶׁר־הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה
בִּשְׁלֹחַ אֵלָיו הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ אֶת־פַּשְׁחוּר בֶּן־
מַלְכִּיָּה וְאֶת־צְפַנְיָה בֶן־מַעֲשֵׂיָה הַכֹּהֵן
לֵאמֹר: **ב** דְּרָשׁ־נָא בַעֲדֵנוּ אֶת־יְהוָה כִּי
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל נִלְחָם עָלֵינוּ אוּלַי יַעֲשֶׂה
יְהוָה אוֹתָנוּ כְּכָל־נִפְלְאֹתָיו וְיַעֲלֶה
מֵעָלֵינוּ: **ג** וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֲלֵיהֶם כֹּה תֹאמְרֻן אֶל־
צִדְקִיָּהוּ: {ס} **ד** כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
הִנְנִי מֵסֵב אֶת־כְּלֵי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיֶדְכֶם אֲשֶׁר
אַתֶּם נִלְחָמִים בָּם אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל וְאֶת־הַכַּשְׂדִּים
הַצָּרִים עֲלֵיכֶם מִחוּץ לַחוֹמָה וְאָסַפְתִּי אוֹתָם אֶל־
תּוֹךְ הָעִיר הַזֹּאת: **ה** וְנִלְחַמְתִּי אֲנִי אִתְּכֶם בְּיָד
נְטוּיָה וּבִזְרוֹעַ חֲזָקָה וּבְאַף וּבְחֵמָה וּבְקֶצֶף

גָּדוֹל: **ו** וְהִכֵּיתִי אֶת־יוֹשְׁבֵי הָעִיר הַזֹּאת וְאֶת־
הָאָדָם וְאֶת־הַבְּהֵמָה בְּדֶבֶר גָּדוֹל יָמֻתוּ: **ז** וְאַחֲרֵי־
כֵן נְאֻם־יְהוָה אֶתֵּן אֶת־צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה וְאֶת־
עֲבָדָיו | וְאֶת־הָעָם וְאֶת־הַנִּשְׁאָרִים בָּעִיר הַזֹּאת
מִן־הַדֶּבֶר | מִן־הַחֶרֶב וּמִן־הָרָעָב בְּיַד
נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וּבְיַד אֹיְבֵיהֶם וּבְיַד
מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וְהִכָּם לְפִי־חָרֶב לֹא־יָחוֹס עֲלֵיהֶם
וְלֹא יַחְמֹל וְלֹא יְרַחֵם: **ח** וְאֶל־הָעָם הַזֶּה תֹּאמַר
כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם אֶת־דֶּרֶךְ הַחַיִּים
וְאֶת־דֶּרֶךְ הַמָּוֶת: **ט** הַיֹּשֵׁב בָּעִיר הַזֹּאת יָמוּת
בַּחֶרֶב וּבָרָעָב וּבַדָּבֶר וְהַיּוֹצֵא וְנָפַל עַל־הַכַּשְׂדִּים
הַצָּרִים עֲלֵיכֶם יִחְיֶה וְחָיְתָה־לּוֹ נַפְשׁוֹ
לְשָׁלָל: **י** כִּי שַׂמְתִּי פָנַי בָּעִיר הַזֹּאת לְרָעָה וְלֹא
לְטוֹבָה נְאֻם־יְהוָה בְּיַד־מֶלֶךְ בָּבֶל תִּנָּתֵן וּשְׂרָפָהּ
בָּאֵשׁ: {ס} **יא** וּלְבֵית מֶלֶךְ יְהוּדָה שִׁמְעוּ דְּבַר־
יְהוָה: **יב** בֵּית דָּוִד כֹּה אָמַר יְהוָה דִּינוּ לַבֹּקֶר
מִשְׁפָּט וְהַצִּילוּ גָזוּל מִיַּד עוֹשֵׁק פֶּן־תֵּצֵא כָאֵשׁ
חֲמָתִי וּבָעֲרָה וְאֵין מְכַבֶּה מִפְּנֵי רֹעַ
מַעַלְלֵיהֶם מַעַלְלֵיכֶם: **יג** הִנְנִי אֵלַיִךְ יֹשֶׁבֶת הָעֵמֶק
צוּר הַמִּישֹׁר נְאֻם־יְהוָה הָאֹמְרִים מִי־יֵחַת עָלֵינוּ
וּמִי יָבוֹא בִּמְעוֹנוֹתֵינוּ: **יד** וּפָקַדְתִּי עֲלֵיכֶם כִּפְרִי
מַעַלְלֵיכֶם נְאֻם־יְהוָה וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּיַעְרָהּ וְאָכְלָה
כָּל־סְבִיבֹתֶיהָ:

ירמיהו פרק כב

א כֹּה אָמַר יְהוָה רֵד בֵּית־מֶלֶךְ יְהוּדָה וְדִבַּרְתָּ שָׁם
אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה: **ב** וְאָמַרְתָּ שְׁמַע דְּבַר־יְהוָה מֶלֶךְ
יְהוּדָה הַיֹּשֵׁב עַל־כִּסֵּא דָוִד אַתָּה וַעֲבָדֶיךָ וְעַמְּךָ
הַבָּאִים בַּשְּׁעָרִים הָאֵלֶּה: **ג** כֹּה | אָמַר יְהוָה עֲשׂוּ
מִשְׁפָּט וּצְדָקָה וְהַצִּילוּ גָזוּל מִיַּד עָשׁוּק וְגֵר יָתוֹם

וְאַלְמָנָה אַל־תִּנּוּ אַל־תַּחְמֹסוּ וְדָם נָקִי אַל־
תִּשְׁפְּכוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה: **ד** כִּי אִם־עָשׂוֹ תַּעֲשׂוּ אֶת־
הַדָּבָר הַזֶּה וּבָאוּ בְשַׁעֲרֵי הַבַּיִת הַזֶּה מְלָכִים
יֹשְׁבִים לְדָוִד עַל־כִּסְאוֹ רֹכְבִים בָּרֶכֶב וּבַסּוּסִים
הוּא וַעֲבָדָו וְעַמּוֹ: **ה** וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם־יְהוָה כִּי־
לְחָרְבָּה יִהְיֶה הַבַּיִת הַזֶּה: {פ}
ו כִּי־כֹה | אָמַר יְהוָה עַל־בֵּית מֶלֶךְ יְהוּדָה גִּלְעָד
אַתָּה לִי רֹאשׁ הַלְּבָנוֹן אִם־לֹא אֲשִׁיתְךָ מִדְבָּר
עָרִים לֹא נוֹשָׁבוּ: **ז** וְקִדַּשְׁתִּי עָלֶיךָ
מַשְׁחִתִים אִישׁ וְכֵלָיו וְכָרְתוּ מִבְחַר אֲרָזֶיךָ וְהִפִּילוּ
עַל־הָאֵשׁ: **ח** וְעָבְרוּ גוֹיִם רַבִּים עַל הָעִיר הַזֹּאת
וְאָמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ עַל־מֶה עָשָׂה יְהוָה כָּכָה
לָעִיר הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת: **ט** וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ
אֶת־בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהִים
אֲחֵרִים וַיַּעַבְדוּם: {ס} **י** אַל־תִּבְכּוּ לְמֵת וְאַל־
תָּנֻדוּ לוֹ בְּכוֹ בְכוּ לַהֹלֵךְ כִּי לֹא יָשׁוּב עוֹד וְרָאָה
אֶת־אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ: **יא** כִּי כֹה אָמַר־יְהוָה אֶל־
שַׁלֻּם בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה הַמֹּלֵךְ תַּחַת
יֹאשִׁיָּהוּ אָבִיו אֲשֶׁר יָצָא מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה לֹא־
יָשׁוּב שָׁם עוֹד: **יב** כִּי בִּמְקוֹם אֲשֶׁר־הִגְלוּ אֹתוֹ
שָׁם יָמוּת וְאֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לֹא־יִרְאֶה עוֹד:
{ס} **יג** הוֹי בֹּנֶה בֵיתוֹ בְּלֹא־צֶדֶק וַעֲלִיּוֹתָיו בְּלֹא
מִשְׁפָּט בְּרֵעֵהוּ יַעֲבֹד חִנָּם וּפָעֳלוֹ לֹא יִתֶּן־
לוֹ: **יד** הָאֹמֵר אֶבְנֶה־לִּי בֵּית מִדּוֹת וַעֲלִיּוֹת
מְרֻוָחִים וְקָרַע לוֹ חַלּוֹנָי וְסָפוּן בָּאָרֶז וּמָשׁוֹחַ
בַּשָּׁשַׁר: **טו** הֲתִמְלֹךְ כִּי אַתָּה מִתַּחֲרֶה בָּאָרֶז
אָבִיךָ הֲלֹוא אָכַל וְשָׁתָה וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה אָז
טוֹב לוֹ: **טז** דָּן דִּין־עָנִי וְאֶבְיוֹן אָז טוֹב הֲלוֹא־הֵיא
הַדַּעַת אֹתִי נְאֻם־יְהוָה: **יז** כִּי אֵין עֵינֶיךָ וְלִבְּךָ כִּי
אִם־עַל־בִּצְעֶךָ וְעַל דַּם־הַנָּקִי לִשְׁפּוֹךְ וְעַל־הָעֹשֶׁק
וְעַל־הַמְּרוּצָה לַעֲשׂוֹת: {ס} **יח** לָכֵן כֹּה־אָמַר
יְהוָה אֶל־יְהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֹא־
יִסְפְּדוּ לוֹ הוֹי אָחִי וְהוֹי אָחוֹת לֹא־יִסְפְּדוּ לוֹ הוֹי
אָדוֹן וְהוֹי הֹדָהּ: **יט** קְבוּרַת חֲמוֹר יִקָּבֵר סָחוֹב
וְהֻשְׁלַךְ מֵהָלְאָה לְשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִָם: {ס} **כ** עֲלִי
הַלְּבָנוֹן וּצְעָקִי וּבַבָּשָׁן תְּנִי קוֹלֵךְ וְצַעֲקִי מֵעֲבָרִים
כִּי נִשְׁבְּרוּ כָּל־מְאַהֲבָיִךְ: **כא** דִּבַּרְתִּי אֵלַיִךְ
בְּשַׁלְוֹתָיִךְ אָמַרְתְּ לֹא אֶשְׁמָע זֶה דַרְכֵּךְ מִנְּעוּרַיִךְ
כִּי לֹא־שָׁמַעַתְּ בְּקוֹלִי: **כב** כָּל־רֹעַיִךְ תִּרְעֶה־רוּחַ
וּמְאַהֲבַיִךְ בַּשְּׁבִי יֵלֵכוּ כִּי אָז תֵּבֹשִׁי וְנִכְלַמְתְּ מִכֹּל
רָעָתֵךְ: **כג** ישבתי יֹשֶׁבֶתְ בַּלְּבָנוֹן
מקננתי מְקֻנַּנְתְּ בָּאֲרָזִים מַה־נֶּחְנַתְּ בְּבֹא־לָךְ
חֲבָלִים חִיל כַּיּוֹלֵדָה: **כד** חַי־אָנִי נְאֻם־יְהוָה כִּי
אִם־יֶהְיֶה כָנְיָהוּ בֶן־יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה חוֹתָם
עַל־יַד יְמִינִי כִּי מִשָּׁם אֶתְּקֶנְךָ: **כה** וּנְתַתִּיךָ בְּיַד
מְבַקְשֵׁי נַפְשֶׁךָ וּבְיַד אֲשֶׁר־אַתָּה יָגוֹר מִפְּנֵיהֶם
וּבְיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וּבְיַד
הַכַּשְׂדִּים: **כו** וְהֵטַלְתִּי אֹתְךָ וְאֶת־אִמְּךָ אֲשֶׁר
יְלָדַתְךָ עַל הָאָרֶץ אַחֶרֶת אֲשֶׁר לֹא־יֻלַּדְתֶּם שָׁם
וְשָׁם תָּמוּתוּ: **כז** וְעַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־הֵם מְנַשְּׂאִים
אֶת־נַפְשָׁם לָשׁוּב שָׁם שָׁמָּה לֹא יָשׁוּבוּ: {פ}
כח הַעָצֵב נִבְזֶה נָפוּץ הָאִישׁ הַזֶּה כֶּנְיָהוּ אִם־כְּלִי
אֵין חֵפֶץ בּוֹ מַדּוּעַ הוּטְלוּ הוּא וְזַרְעוֹ וְהֻשְׁלְכוּ עַל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־יָדָעוּ: **כט** אֶרֶץ אֶרֶץ אֶרֶץ שִׁמְעִי
דְּבַר־יְהוָה: **ל** כֹּה | אָמַר יְהוָה כִּתְבוּ אֶת־הָאִישׁ
הַזֶּה עָרִירִי גֶּבֶר לֹא־יִצְלַח בְּיָמָיו כִּי לֹא יִצְלַח
מִזַּרְעוֹ אִישׁ יֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא דָּוִד וּמֹשֵׁל עוֹד
בִּיהוּדָה: {פ}

ירמיהו פרק כג

א הַוֹי רֹעִים מְאַבְּדִים וּמְפִצִּים אֶת־צֹאן מַרְעִיתִי
נְאֻם־יְהוָה: {ס} **ב** לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל עַל־הָרֹעִים הָרֹעִים אֶת־עַמִּי אַתֶּם
הֲפִצֹתֶם אֶת־צֹאנִי וַתַּדִּחוֹם וְלֹא פְקַדְתֶּם אֹתָם
הִנְנִי פֹקֵד עֲלֵיכֶם אֶת־רֹעַ מַעַלְלֵיכֶם נְאֻם־
יְהוָה: **ג** וַאֲנִי אֲקַבֵּץ אֶת־שְׁאֵרִית צֹאנִי מִכֹּל
הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר־הִדַּחְתִּי אֹתָם שָׁם וַהֲשֵׁבֹתִי אֹתָהֶן
עַל־נְוֵהֶן וּפָרוּ וְרָבוּ: **ד** וַהֲקִמֹתִי עֲלֵיהֶם רֹעִים
וְרָעוּם וְלֹא־יִירְאוּ עוֹד וְלֹא־יֵחַתּוּ וְלֹא יִפָּקֵדוּ
נְאֻם־יְהוָה: {ס} **ה** הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה
וַהֲקִמֹתִי לְדָוִד צֶמַח צַדִּיק וּמָלַךְ מֶלֶךְ וְהִשְׂכִּיל
וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בָּאָרֶץ: **ו** בְּיָמָיו תִּוָּשַׁע
יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁכֹּן לָבֶטַח וְזֶה־שְּׁמוֹ אֲשֶׁר־
יִקְרְאוֹ יְהוָה | צִדְקֵנוּ: {פ}
ז לָכֵן הִנֵּה־יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְלֹא־יֹאמְרוּ
עוֹד חַי־יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ
מִצְרָיִם: **ח** כִּי אִם־חַי־יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה וַאֲשֶׁר
הֵבִיא אֶת־זֶרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צָפוֹנָה וּמִכֹּל
הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם וְיָשְׁבוּ עַל־אַדְמָתָם:
{פ}
ט לַנְּבִאִים נִשְׁבַּר לִבִּי בְקִרְבִּי רָחֲפוּ כָּל־עַצְמוֹתָי
הָיִיתִי כְּאִישׁ שִׁכּוֹר וּכְגֶבֶר עֲבָרוֹ יָיִן מִפְּנֵי יְהוָה
וּמִפְּנֵי דִּבְרֵי קָדְשׁוֹ: **י** כִּי מְנָאֲפִים מָלְאָה הָאָרֶץ
כִּי־מִפְּנֵי אָלָה אָבְלָה הָאָרֶץ יָבְשׁוּ נְאוֹת מִדְבָּר
וַתְּהִי מְרוּצָתָם רָעָה וּגְבוּרָתָם לֹא־כֵן: **יא** כִּי־גַם־
נָבִיא גַּם־כֹּהֵן חָנֵפוּ גַּם־בְּבֵיתִי מָצָאתִי רָעָתָם
נְאֻם־יְהוָה: **יב** לָכֵן יִהְיֶה דַרְכָּם לָהֶם כַּחֲלַקְלַקּוֹת
בָּאֲפֵלָה יִדָּחוּ וְנָפְלוּ בָהּ כִּי־אָבִיא עֲלֵיהֶם רָעָה
שְׁנַת פְּקֻדָּתָם נְאֻם־יְהוָה: **יג** וּבִנְבִיאֵי שֹׁמְרוֹן
רָאִיתִי תִפְלָה הִנַּבְּאוּ בַבַּעַל וַיַּתְעוּ אֶת־עַמִּי אֶת־
יִשְׂרָאֵל: **יד** וּבִנְבִאֵי יְרוּשָׁלַם רָאִיתִי שַׁעֲרוּרָה
נָאוֹף וְהָלֹךְ בַּשֶּׁקֶר וְחִזְקוּ יְדֵי מְרֵעִים לְבִלְתִּי־שָׁבוּ
אִישׁ מֵרָעָתוֹ הָיוּ־לִי כֻלָּם כִּסְדֹם וְיֹשְׁבֶיהָ כַּעֲמֹרָה:
{פ}
טו לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עַל־הַנְּבִאִים הִנְנִי
מַאֲכִיל אוֹתָם לַעֲנָה וְהִשְׁקִתִּים מֵי־רֹאשׁ כִּי מֵאֵת
נְבִיאֵי יְרוּשָׁלַם יָצְאָה חֲנֻפָּה לְכָל־הָאָרֶץ: {פ}
טז כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אַל־תִּשְׁמְעוּ עַל־דִּבְרֵי
הַנְּבִאִים הַנִּבְּאִים לָכֶם מַהְבִלִים הֵמָּה אֶתְכֶם חֲזוֹן
לִבָּם יְדַבֵּרוּ לֹא מִפִּי יְהוָה: **יז** אֹמְרִים אָמוֹר
לְמְנַאֲצַי דִּבֶּר יְהוָה שָׁלוֹם יִהְיֶה לָכֶם וְכֹל הֹלֵךְ
בִּשְׁרִרוּת לִבּוֹ אָמְרוּ לֹא־תָבוֹא עֲלֵיכֶם
רָעָה: **יח** כִּי מִי עָמַד בְּסוֹד יְהוָה וַיֵּרֶא וְיִשְׁמַע
אֶת־דְּבָרוֹ מִי־הִקְשִׁיב דברי דְּבָרוֹ וַיִּשְׁמָע:
{ס} **יט** הִנֵּה | סַעֲרַת יְהוָה חֵמָה יָצְאָה וְסַעַר
מִתְחוֹלֵל עַל רֹאשׁ רְשָׁעִים יָחוּל: **כ** לֹא יָשׁוּב אַף־
יְהוָה עַד־עֲשֹׂתוֹ וְעַד־הֲקִימוֹ מְזִמּוֹת לִבּוֹ בְּאַחֲרִית
הַיָּמִים תִּתְבּוֹנְנוּ בָהּ בִּינָה: **כא** לֹא־שָׁלַחְתִּי אֶת־
הַנְּבִאִים וְהֵם רָצוּ לֹא־דִבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם וְהֵם
נִבָּאוּ: **כב** וְאִם־עָמְדוּ בְּסוֹדִי וְיַשְׁמִעוּ דְבָרַי אֶת־
עַמִּי וְיָשִׁבוּם מִדַּרְכָּם הָרָע וּמֵרַע מַעַלְלֵיהֶם:
{ס} **כג** הַאֱלֹהֵי מִקָּרֹב אֲנִי נְאֻם־יְהוָה וְלֹא אֱלֹהֵי
מֵרָחֹק: **כד** אִם־יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא־
אֶרְאֶנּוּ נְאֻם־יְהוָה הֲלוֹא אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ
אֲנִי מָלֵא נְאֻם־יְהוָה: **כה** שָׁמַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר־
אָמְרוּ הַנְּבִאִים הַנִּבְּאִים בִּשְׁמִי שֶׁקֶר לֵאמֹר
חָלַמְתִּי חָלָמְתִּי: **כו** עַד־מָתַי הֵיֵשׁ בְּלֵב הַנְּבִאִים
נִבְּאֵי הַשֶּׁקֶר וּנְבִיאֵי תַרְמִת לִבָּם: **כז** הַחֹשְׁבִים

לְהַשְׁכִּיחַ אֶת־עַמִּי שְׁמִי בַּחֲלוֹמֹתָם אֲשֶׁר יְסַפְּרוּ
אִישׁ לְרֵעֵהוּ כַּאֲשֶׁר שָׁכְחוּ אֲבוֹתָם אֶת־שְׁמִי
בַּבָּעַל: **כח** הַנָּבִיא אֲשֶׁר־אִתּוֹ חֲלוֹם יְסַפֵּר חֲלוֹם
וַאֲשֶׁר דְּבָרִי אִתּוֹ יְדַבֵּר דְּבָרִי אֱמֶת מַה־לַּתֶּבֶן
אֶת־הַבֶּר נְאֻם־יְהוָה: **כט** הֲלוֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ
נְאֻם־יְהוָה וּכְפַטִּישׁ יְפֹצֵץ סָלַע: {ס} **ל** לָכֵן הִנְנִי
עַל־הַנְּבִאִים נְאֻם־יְהוָה מְגַנְּבֵי דְבָרַי אִישׁ מֵאֵת
רֵעֵהוּ: **לא** הִנְנִי עַל־הַנְּבִיאִם נְאֻם־יְהוָה הַלְקְחִים
לְשׁוֹנָם וַיִּנְאֻמוּ נְאֻם: **לב** הִנְנִי עַל־נִבְּאֵי חֲלֹמוֹת
שֶׁקֶר נְאֻם־יְהוָה וַיְסַפְּרוּם וַיַּתְעוּ אֶת־עַמִּי
בְּשִׁקְרֵיהֶם וּבְפַחֲזוּתָם וְאָנֹכִי לֹא־שְׁלַחְתִּים וְלֹא
צִוִּיתִים וְהוֹעֵיל לֹא־יוֹעִילוּ לָעָם־הַזֶּה נְאֻם־
יְהוָה: **לג** וְכִי־יִשְׁאָלְךָ הָעָם הַזֶּה אוֹ־הַנָּבִיא אוֹ־
כֹהֵן לֵאמֹר מַה־מַּשָּׂא יְהוָה וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת־
מַה־מַּשָּׂא וְנָטַשְׁתִּי אֶתְכֶם נְאֻם־יְהוָה: **לד** וְהַנָּבִיא
וְהַכֹּהֵן וְהָעָם אֲשֶׁר יֹאמַר מַשָּׂא יְהוָה וּפָקַדְתִּי עַל־
הָאִישׁ הַהוּא וְעַל־בֵּיתוֹ: **לה** כֹּה תֹאמְרוּ אִישׁ עַל־
רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶל־אָחִיו מֶה־עָנָה יְהוָה וּמַה־דִּבֶּר
יְהוָה: **לו** וּמַשָּׂא יְהוָה לֹא תִזְכְּרוּ־עוֹד כִּי הַמַּשָּׂא
יִהְיֶה לְאִישׁ דְּבָרוֹ וַהֲפַכְתֶּם אֶת־דִּבְרֵי אֱלֹהִים
חַיִּים יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵינוּ: **לז** כֹּה תֹאמַר אֶל־
הַנָּבִיא מֶה־עָנָךְ יְהוָה וּמַה־דִּבֶּר יְהוָה: **לח** וְאִם־
מַשָּׂא יְהוָה תֹּאמֵרוּ לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה יַעַן
אֲמָרְכֶם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה מַשָּׂא יְהוָה וָאֶשְׁלַח
אֲלֵיכֶם לֵאמֹר לֹא תֹאמְרוּ מַשָּׂא יְהוָה: **לט** לָכֵן
הִנְנִי וְנָשֵׁיתִי אֶתְכֶם נָשֹׂא וְנָטַשְׁתִּי אֶתְכֶם וְאֶת־
הָעִיר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם וְלַאֲבוֹתֵיכֶם מֵעַל
פָּנָי: **מ** וְנָתַתִּי עֲלֵיכֶם חֶרְפַּת עוֹלָם וּכְלִמּוֹת עוֹלָם
אֲשֶׁר לֹא תִשָּׁכֵחְנָה: {פ}

ירמיהו פרק כד

א הֶרְאַנִי יְהוָה וְהִנֵּה שְׁנֵי דוּדָאֵי תְאֵנִים מוּעָדִים
לִפְנֵי הֵיכַל יְהוָה אַחֲרֵי הַגְלוֹת נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־
בָּבֶל אֶת־יְכָנְיָהוּ בֶן־יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ־יְהוּדָה וְאֶת־
שָׂרֵי יְהוּדָה וְאֶת־הֶחָרָשׁ וְאֶת־הַמַּסְגֵּר מִירוּשָׁלִַם
וַיְבִאֵם בָּבֶל: **ב** הַדּוּד אֶחָד תְּאֵנִים טֹבוֹת מְאֹד
כִּתְאֵנֵי הַבַּכֻּרוֹת וְהַדּוּד אֶחָד תְּאֵנִים רָעוֹת מְאֹד
אֲשֶׁר לֹא־תֵאָכַלְנָה מֵרֹעַ: {פ}
ג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי מָה־אַתָּה רֹאֶה יִרְמְיָהוּ וָאֹמַר
תְּאֵנִים הַתְּאֵנִים הַטֹּבוֹת טֹבוֹת מְאֹד וְהָרָעוֹת
רָעוֹת מְאֹד אֲשֶׁר לֹא־תֵאָכַלְנָה מֵרֹעַ: {פ}
ד וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: **ה** כֹּה־אָמַר יְהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּתְּאֵנִים הַטֹּבוֹת הָאֵלֶּה כֵּן־אַכִּיר
אֶת־גָּלוּת יְהוּדָה אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּי מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה
אֶרֶץ כַּשְׂדִּים לְטוֹבָה: **ו** וְשַׂמְתִּי עֵינִי עֲלֵיהֶם
לְטוֹבָה וַהֲשִׁבֹתִים עַל־הָאָרֶץ הַזֹּאת וּבְנִיתִים וְלֹא
אֶהֱרֹס וּנְטַעְתִּים וְלֹא אֶתּוֹשׁ: **ז** וְנָתַתִּי לָהֶם לֵב
לָדַעַת אֹתִי כִּי אֲנִי יְהוָה וְהָיוּ־לִי לְעָם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה
לָהֶם לֵאלֹהִים כִּי־יָשֻׁבוּ אֵלַי בְּכָל־לִבָּם:
{ס} **ח** וְכַתְּאֵנִים הָרָעוֹת אֲשֶׁר לֹא־תֵאָכַלְנָה מֵרֹעַ
כִּי־כֹה | אָמַר יְהוָה כֵּן אֶתֵּן אֶת־צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־
יְהוּדָה וְאֶת־שָׂרָיו וְאֶת | שְׁאֵרִית יְרוּשָׁלַם
הַנִּשְׁאָרִים בָּאָרֶץ הַזֹּאת וְהַיֹּשְׁבִים בְּאֶרֶץ
מִצְרָיִם: **ט** וּנְתַתִּים לזועה לְזַעֲוָה לְרָעָה לְכָל
מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ לְחֶרְפָּה וּלְמָשָׁל לִשְׁנִינָה וְלִקְלָלָה
בְּכָל־הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר־אַדִּיחֵם שָׁם: **י** וְשִׁלַּחְתִּי בָּם
אֶת־הַחֶרֶב אֶת־הָרָעָב וְאֶת־הַדָּבֶר עַד־תֻּמָּם מֵעַל
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם וְלַאֲבוֹתֵיהֶם: {פ}

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת קרח

יום **ראשון**	**כן** 22	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה ד' **ירושלמי:** יבמות פ"א **תוספתא:** בבא בתרא ג **נ"ך:** ירמיהו יח **משניות:** תמיד ב **זהר:** חלק ב עמ' שיז-שיח	**עלות השחר** (72 דק) ... 4:02 **נץ החמה** ..... 5:31 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:09 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:05 **סו"ז תפילה** ..... 10:17 **חצות היום** ..... 12:40 **שקיעה** ..... 7:48 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 9:01
יום **שני**	**כז** 23	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה ה' **ירושלמי:** יבמות פ"ב **תוספתא:** בבא בתרא ד **נ"ך:** ירמיהו יט **משניות:** תמיד ג **זהר:** חלק ב עמ' שיט-שכ	**עלות השחר** (72 דק) ... 4:02 **נץ החמה** ..... 5:31 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:09 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:06 **סו"ז תפילה** ..... 10:17 **חצות היום** ..... 12:40 **שקיעה** ..... 7:48 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 9:01
יום **שלישי**	**כח** 24	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה ו' **ירושלמי:** יבמות פ"ג **תוספתא:** בבא בתרא ה **נ"ך:** ירמיהו כ **משניות:** תמיד ד **זהר:** חלק ב עמ' שכא-שכב	**עלות השחר** (72 דק) ... 4:03 **נץ החמה** ..... 5:31 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:09 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:06 **סו"ז תפילה** ..... 10:17 **חצות היום** ..... 12:40 **שקיעה** ..... 7:49 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 9:02
יום **רביעי**	**כט** 25	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה ז' **ירושלמי:** יבמות פ"ד **תוספתא:** בבא בתרא ו **נ"ך:** ירמיהו כא **משניות:** תמיד ה **זהר:** חלק ב עמ' שכג-שכד	**יום כיפור קטן, ערב ראש חודש תמוז** **עלות השחר** (72 דק) ... 4:03 **נץ החמה** ..... 5:32 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:09 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:06 **סו"ז תפילה** ..... 10:18 **חצות היום** ..... 12:41 **שקיעה** ..... 7:49 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 9:02
יום **חמישי**	**ל** 26	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה ח' **ירושלמי:** יבמות פ"ה **תוספתא:** בבא בתרא ז **נ"ך:** ירמיהו כב **משניות:** תמיד ו **זהר:** חלק ב עמ' שכה-שכו	**א' דראש חודש תמוז** **עלות השחר** (72 דק) ... 4:03 **נץ החמה** ..... 5:32 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:10 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:06 **סו"ז תפילה** ..... 10:18 **חצות היום** ..... 12:41 **שקיעה** ..... 7:49 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 9:02
יום **שישי**	**א** 27	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה ט' **ירושלמי:** כתובות א' **תוספתא:** בבא בתרא ח **נ"ך:** ירמיהו כג **משניות:** תמיד ז **זהר:** חלק ב עמ' שכז-שכח	**ב' דראש חודש תמוז** **עלות השחר** (72 דק) ... 4:04 **נץ החמה** ..... 5:32 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:10 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:07 **סו"ז תפילה** ..... 10:18 **חצות היום** ..... 12:41 **שקיעה** ..... 7:49 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 9:02 **הדלקת נרות** (40 דק): 7:09 (20 דק): 7:29
שב"ק	**ב** 28	**לימוד יומי:** **בבלי:** עבודה זרה י' **ירושלמי:** כתובות ב' **תוספתא:** בבא בתרא ט **נ"ך:** ירמיהו כד **משניות:** מדות א **זהר:** חלק ב עמ' שכט- של	**שבת קודש פרשת קרח** **עלות השחר** (72 דק) ... 4:04 **נץ החמה** ..... 5:33 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:10 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:07 **סו"ז תפילה** ..... 10:18 **חצות היום** ..... 12:41 **שקיעה** ..... 7:49 **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 9:02 **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 9:02**

תַּמּוּז רֹאשִׁי תֵּבוֹת זְמַנֵּי תְּשׁוּבָה מְמַשְׁמְשִׁים וּבָאִים, כִּי אָז מַתְחִיל הָרֶבַע הָאַחֲרוֹן שֶׁל הַשָּׁנָה, וּצְרִיכִים לְהַתְחִיל לְהִתְכּוֹנֵן לִימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקְּדוֹשִׁים !

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)